

**BANKACILIK
DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU**

SAYI 20 | ARALIK

2010

3 AYLIK

ISSN 1307-0347

10.yıl

FINANSAL PIYASALAR RAPORU

- Makro Finansal Çerçeve
- Finansal Sektördeki Gelişmeler
- Risk, Sermaye ve Kârlılık Değerlendirmesi

**BANKACILIK
DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU**

FİNANSAL PİYASALAR RAPORU

ARALIK 2010 – SAYI 20

Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı

Bu Rapor, kamuoyunu bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Raporda yer alan bilgilere dayanarak alınacak kararların sonuçlarından BDDK sorumlu tutulamaz. Rapordan, kaynak gösterilmek suretiyle kısmen alıntı yapılabilir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Adına

Sahibi: TEVFIK BİLGİN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: FARUK DEMİR

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

Atatürk Bulvarı No: 191 06680 Kavaklıdere Ankara-Türkiye

STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRE BAŞKANLIĞI

Tel: (312) 455 65 29, Faks: (312) 424 08 74

İnternet Sitesi: www.bddk.org.tr , e-posta: fpr@bddk.org.tr

Bu yayın tüm içeriği ile BDDK internet sayfasında yer almaktadır.

BDDK AROKS Doküman Merkezinde 100 adet basılmıştır.

Basım Tarihi: 19 Nisan 2011

ISSN (Basılı) : 1307-0347

ISSN (Online) : 1307-0355

AÇIKLAMA

- Temel amaçlarından biri **finansal piyasalarda güven ve istikrarı sağlamak** olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, finansal sektörde yaşanan önemli gelişmelere, bankalar ve finansal holding şirketleri ile finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin performanslarına dair değerlendirmeleri içeren bu süreli **Raporu**, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 97 nci maddesinin 3 üncü fıkrasına göre; yayımlamaktadır.
- **Finansal Piyasalar Raporunun** bu sayısı üç bölümden oluşmaktadır. Makro finansal çerçeve bölümünde, küresel ve ulusal ekonomik gelişmelere, finansal sektördeki gelişmeler bölümünde, para ve sermaye piyasalarındaki gelişmelere ve bankalar ile finansal kiralama, faktoring, tüketici finansman kuruluşlarının ve varlık yönetim şirketlerinin sektör bazında performans analizine, son bölümde ise bankaların risklilik düzeyine, sermaye yeterliliğine ve kârlılık analizine dair değerlendirmeler ile senaryo analizlerine yer verilmektedir.
- **Finansal Piyasalar Raporunda** yer alan bankalara ilişkin veriler aksi belirtilmedikçe, bankaların yurt içi şubelerinin yanı sıra yurt dışı şubelerini de kapsamakta olup toplulaştırılarak sunulmaktadır.
- BDDK, bu **Raporda** sunulan tablo ve grafiklerde yer alan verilerin kalitesini ve doğruluğunu sağlamak amacıyla gerekli önlemleri almaktadır. Bununla birlikte Kurum, bu yayın aracılığıyla sunulan verilerin kesin, doğru, tam olduğu konusunda her hangi bir taahhütte bulunmamakta ve söz konusu bilgilerden dolayı her hangi bir yasal yükümlülük kabul etmemektedir.
- **Finansal Piyasalar Raporunun** herhangi bir sayısında yer alan dönemsel bir bilgi, takip eden sayılarda çeşitli sebeplerle meydana gelecek güncellemeler sonucunda değişikliğe uğrayabilir.
- **Rapor**, BDDK Veritabanından 24 Mart 2011 tarihi itibarıyla alınmış olan verilere dayalı olarak hazırlanmıştır. Bu tarihten sonraki güncellemeler **Raporun** kapsamı dışındadır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Maliye ve para politikası uygulamaları yardımıyla krizden çıkmaya başlayan küresel ekonominin 2010 yılında %5 oranında büyümesi beklenmektedir. Uygulanan genişlemeci maliye politikasının bazı gelişmiş ekonomilerde, kamu finansman dengelerini ve borç yönetimini sıkıntıya sürüklemesi, küresel istikrarı tehdit eden ana unsur haline gelmiştir. Bu risklerin en aza indirilmesi için tüm uluslararası platformlarda politika koordinasyonunun sağlanmasına çalışılmaktadır. Uluslararası sermaye akımlarının hedefi haline gelen gelişmekte olan ekonomilerde aşırı ısınma riskine karşı önlemler alınmaya başlanması, küresel büyüme hızının 2011 ve 2012 yıllarında görece olarak azalacağına işaret etmektedir. Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki artan siyasal belirsizliklerin etkisiyle enerji ve ürün fiyatlarındaki artış, uluslararası sermaye akımlarındaki hızlanma ve olası kur mücadeleleri, küresel finansal istikrar açısından kısa ve orta vadede yeni risk alanları olarak gözükmemektedir.

Küresel ekonomik toparlanma sürecinin yavaş olmasına rağmen, 2010 yılında Türkiye öngörülenden daha hızlı büyümüştür. Açıklanan son veriler, gelişmiş ekonomilerle olan pozitif ayrışmanın devam ettiğini teyit etmektedir. Türkiye, küresel anlamda gözlemlenen genişletici para politikalarına eşlik eden sermaye hareketlerinden faydalanırken, artan kısa vadeli sermaye girişleriyle ivmelenen bir cari açık sorununa maruz kalmıştır. Güçlü iç talep ve kredi genişlemesi, bu dönemde dış tasarruf kullanımını hızlandırmış ve cari açığın finansmanı doğrudan yatırımlar yerine kısa vadeli sermaye hareketleriyle sağlanmıştır. 2010 yılının son çeyreğine kadar değerli seyreden TL'nin de teşvik etmesiyle, dış ticaret açığı cari açığa temel belirleyici olmuştur. Uygulamaya konulan yeni politikalarla, söz konusu sorunun 2011 yılının ikinci çeyreği itibarıyla azalması beklenmektedir. Türkiye'nin büyüme performansının güçlü, kamu maliyesinin ve borçlanmasının sürdürülebilir, bankacılık sisteminin istikrarlı, reel kesim şirketlerinin bilanço yapısının sağlam ve işgücü piyasasındaki iyileşmenin devam ediyor olması, muhtemel riskleri sınırlandırmaktadır.

Kesimler itibarıyla kaldıraç ve borçlanma göstergelerine bakıldığında, hanehalkı kesiminin finansal yükümlülüklerinin toplam finansal varlıklarına oranının, %34,1 ile benzer ekonomilerin çok altında olup yönetilebilir bir risk görünümü arz ettiği görülmektedir. Şirketler kesiminde ise toplam yabancı kaynakların toplam varlıklara oranı son birkaç yıldır %50 civarında yatay bir seyir izlemektedir. Bankacılık kesiminde, yabancı kaynakların toplam pasiflere oranı 2010 yıl sonu itibarıyla %86,6 iken, mevduat hariç bu oran %25,3'e düşmektedir. Kamu kesimi genel dengesine bakıldığında, kamu kesimi borçlanma gereğinin (net), kamu harcanabilir gelirine oranının 2010 yılı itibarıyla %28,1 düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu çerçevede, ekonomide taşınan risklerin yönetilebilir bir düzeyde olduğu görülmektedir.

Finansal sektörün toplam aktifleri 2009 yıl sonuna göre %18,8 artarak 2010 yıl sonu itibarıyla 1,3 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bankacılık kesimi %77,2'lik pay ile en büyük sektör olmayı sürdürmektedir. Finansal kiralama şirketlerinin sayısında finansal şartlar ve intibak sürecine uyum sağlayamama nedenleriyle rasyonalizasyon yaşanmıştır. Finansal sektöre erişim kanalları bankacılık sektörü ağırlıklı olarak büyümektedir. Bankacılık sektöründe son bir yılda şube sayısı 485, istihdam edilen personel 6.975 kişi artmıştır. Finansal sektörün en büyük müşteri kitlesi mudiler olmaya devam ederken toplam sigorta poliçe sayısında önemli artış yaşanmıştır. Kredi müşteri sayısı son bir yıllık dönemde 2,1 milyon kişi artarken, finansal kiralama müşterileri sektördeki duraklamaya paralel olarak 10 bin kişi azalmıştır. İnternet bankacılığı hizmetinden faydalanan müşteri sayısı istikrarlı artışını 2010 yılında da sürdürmüştür. Yatırım portföyleri incelendiğinde; yurt içi yerleşiklerin TL mevduat ve hisse senedi tercihinin arttığı, DTH, yatırım fonları ve DİBS'in payının azaldığı; yurt dışı yerleşiklerde DİBS'in payının arttığı, mevduatın payının azaldığı görülmektedir. Son üç ayda yatırımcısına en fazla kazandıran ürün külçe altın olmuştur.

Bankacılık sektörünün toplam aktifleri 2010 yılında %20,7 büyüyerek 1 trilyon TL'yi aşmıştır. Aktif büyümesinin %80'i son 1 yılda %33,9 büyüyerek kredilerden kaynaklanırken, menkul değerler portföyü 3 puanlık bir katkı yapmıştır. Aralık 2010 itibarıyla işletme kredileri, diğer

tüketici kredileri ve KOBİ kredileri kalemlerinde bir kredi büyümesine işaret etmektedir. Toplam pasifler içinde mevduat 2010 yılında bir önceki yıla göre %19,9 büyümüş ve en önemli fon kaynağı olma niteliğini sürdürmüştür. Mevduattaki artış toplam kaynaklardaki %20,7'lik büyümenin yaklaşık %60'ını oluşturmaktadır. Bankalara borçlar kalemi kaynak büyümesine 4,4 puan katkı sağlarken, özkaynakların katkısı 2,8 puan olmuştur.

Bankacılık sektörünün finansal sağlık göstergelerinin genelinde olumlu bir seyir söz konusudur. Sektörün sermaye yeterliliğinin yüksek olması finansal dalgalanmalara karşı sektörün güçlü durmasını sağlamaktadır. Aktif kalitesi iyi bir düzeyde olup, sektör kârlılığı yüksek seyrini 2010 yılında da devam ettirmiştir. Sektörün likiditesi azalma eğiliminde olmakla birlikte kabul edilebilir düzeylerde bulunmaktadır. Yabancı para net genel pozisyonu/özkaynak oranı kur riskinin yönetilebilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo: Bankacılık Sektörü Sağlık Göstergeleri

%	2005	2006	2007	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Yasal Özkaynak/Risk Ağırlıklı Varlıklar	23,7	21,9	18,9	18,0	20,6	20,0	19,2	19,3	19,0
Birinci Kuşak Sermaye/Risk Ağırlıklı Varlıklar	24,3	21,3	18,3	17,2	18,6	18,1	17,5	17,5	17,0
Takipteki Alacaklar Karşılığı/Özkaynak	1,6	1,5	1,8	3,3	3,2	3,1	2,8	2,7	2,4
Takipteki Alacaklar/Brüt Krediler	4,7	3,7	3,5	3,7	5,3	4,9	4,4	4,3	3,7
Aktif Kârlılığı	2,7	3,2	3,3	2,5	3,3	3,9	3,6	3,2	3,0
Özkaynak Kârlılığı	20,4	27,1	26,6	20,0	26,4	31,3	28,6	25,2	23,9
Net Faiz Gelirleri (Faiz Marjı)/Brüt Gelir	60,5	60,4	61,0	64,7	67,1	63,8	62,0	61,1	61,5
Faiz Dışı Giderler/Brüt Gelir	49,2	46,2	44,9	47,6	38,1	37,3	39,9	42,4	43,4
Likit Varlıklar/Toplam Varlıklar	v.y.	v.y.	54,1	45,3	48,3	48,7	47,5	47,2	47,4
Likit Varlıklar/Kısa Vadeli Borçlar	v.y.	v.y.	93,7	75,2	80,1	80,3	75,8	75,8	77,7
Yabancı Para Net Genel Pozisyonu/Özkaynak	4,6	4,4	2,4	1,7	-0,3	-0,4	0,6	-1,5	0,1

Toplam taahhütlerdeki ve türev işlemlerdeki yüksek oranlı artışların etkisiyle bilanço dışı işlemler, son 1 yıllık dönemde %179 büyümüş, bilanço dışı işlemlerin toplam aktiflere oranı 2009'da %69,5'den 2010'da %103,1'e yükselmiştir. Bilanço dışı işlemlerdeki büyümenin bankacılık sektörünün sağlamlığında yaratabileceği muhtemel riskler yakından izlenmektedir.

Bankacılık sektörünün toplam kârı 2010 yıl sonu itibarıyla 22,1 milyar TL'ye ulaşmıştır. Sektörün faiz gelirleri geçen yıla göre %9,3 azalırken, faiz giderleri %11 artmıştır. Söz konusu gelişmede faiz oranlarında yaşanan gerileme belirleyici olmuştur. Merkez Bankasının mevduat munzam karşılıklarını artırması ve söz konusu karşılıklara faiz ödenmesine son vermesi bu sonuca katkıda bulunmuştur.

Yılın son çeyreğinde bankacılık dışı finansal kesim genişlemeye devam etmiştir. Bankacılık dışı finansal kesim içerisinde özellikle varlık yönetim şirketlerinin yüksek büyüme performansı dikkat çekicidir. Aktiflerindeki görece düşük büyüme oranı finansal kiralama şirketlerinin banka dışı finansal kesim içindeki payının azalmasına neden olmaktadır. Öte yandan, bankacılık dışı finansal sektörün finansal sağlık göstergeleri bu dönemde genel olarak olumludur. Finansal kiralama sektöründe net dönem kârında görülen daralmaya rağmen, bankacılık dışı kesim için aktif ve özkaynak kârlılığı 2010 yılının başından itibaren artış eğilimindedir. Pozitif yönde bir diğer gelişme ise, son çeyrekte sektörde zarar eden şirket sayısının azalmış olmasıdır.

Küresel ekonomik kriz nedeniyle bankacılık sektörü kredi kalitesinde görülen aşağı yönlü hareketin, 2010 yıl sonu itibarıyla sona erdiği gözlenmektedir. Takipteki alacak tutarı 2010 yılında aşağı yönlü bir eğilim içine girmiştir. 2010 yıl sonunda, brüt takipteki alacak tutarı Eylül 2010 dönemine göre %5,6, 2009 yıl sonuna göre ise %8,8 oranında azalmıştır. Söz konusu azalışa kredilerde gözlenen büyümenin de eklenmesi, takibe dönüşüm oranının 2010 yıl sonu itibarıyla %3,7'ye gerilemesine yol açmıştır. Kredi kalitesinde gözlenen iyileşme, kredi türleri itibarıyla da kendini göstermektedir. 2010 yıl sonu itibarıyla KOBİ kredileri, bireysel krediler ve ticari kredilerin tahsili gecikmiş alacak değerlerinde sırasıyla %4,3, %7,2 ve %5,1 oranlarında düşüş gerçekleşmiştir. Söz konusu kredilerin 2010 yıl sonu itibarıyla gerçekleşen takibe dönüşüm

oranları, 2009 yılı başından itibaren gözlenen en düşük değerlerdir. Tahsili gecikmiş alacak tutarındaki azalış nedeniyle kredi kalitesinde meydana gelebilecek düzelmenin sektörün kârlılığı üzerinde olumlu etkileri olacak, dolayısıyla sektörün sermaye yapısı daha sağlıklı bir hale gelecektir. Bu paralelde, sektörün yeni kredi kullandırma imkanı da artacaktır. Bu bağlamda, Kore ve kriz öncesi dönemdeki İspanya örnekleri göz önünde bulundurularak sektörün aktif kalitesini arttırmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Tablo: Bankacılık Sektörünün Risk Değerlendirmesi

	Eylül 2010	Aralık 2010	Gelecek Dönem
Kredi Riski	Aşağı Yönlü	Aşağı Yönlü	Yaşanan küresel finansal kriz sonrasında toparlanmanın devam etmesi beklentisi
Piyasa Riski	Yukarı Yönlü	Durağan	Ticari portföydeki DİBS ile Eurobond ağırlığının sürmesi ve kur riskinin kabul edilebilir düzeyde devam etmesi
Türev İşlemler	Durağan	Durağan	Türev işlemlerde tezgah üstü işlemlerin payının devam etmesi
Yapısal Faiz Oranı Riski	Durağan	Yukarı Yönlü	Kısa vadede faize duyarlı varlık ve yükümlülükler arasındaki açığın devam etmesi
Likidite Riski	Aşağı Yönlü	Yukarı Yönlü	1 inci ve 2 nci vade dilimine ilişkin yabancı para ve toplam likidite oranlarının yükselmesi
Yoğunlaşma Riski	Durağan	Durağan	Büyük kredilerin toplam kredilere göre oranının değişmemesi

2010 yılı dördüncü çeyreğinde bankacılık sektörünün piyasa riskine esas tutarı, 2010 yılı üçüncü çeyreğine göre %10,4 artarak 32,7 milyar TL'ye ulaşmıştır. Eylül 2010 itibarıyla 3,1 milyar TL olan sektörün Yabancı Para Net Genel Pozisyonu (YPNGP), Aralık 2010 itibarıyla 0,1 milyar TL'ye gerilemiştir. Bu dönemde sektörün YPNGP/Özkaynak oranı ise, %2,4'ten %0,1'e gerilemiştir.

Bankalarca gerçekleştirilen türev işlemler içerisinde para-döviz ve faiz üzerine gerçekleştirilen swap işlemleri önemli bir paya sahiptir. Türev işlemlerin vadeleri son bir yıl içerisinde kısalmıştır. Türev işlemlerin yurtdışında yerleşik kişiler ile yapıldığı görülmektedir. Gerçekleştirilen türev işlemlerin genellikle tezgah üstü işlemlerden oluştuğu ve büyük bir kısmının alım satım amacına yönelik yapıldığı görülmektedir.

Yapısal faiz oranına ilişkin analizlere göre, 2010 yılının dördüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre, 1 aylık TP açık faiz pozisyonunda artış ve 1 aylık YP açık faiz pozisyonunda azalış görülmektedir. 1-3 aylık TP pozisyonu ise açık pozisyondan kapalı pozisyona dönmüştür. 1-3 aylık YP açık faiz pozisyonu ise artmıştır. Aralık 2010 itibarıyla, 1 aylık TP'de 130,5 milyar TL, 1 aylık YP'de 57 milyar TL ve 1-3 aylık YP'de 17,5 milyar TL açık gerçekleşmiştir.

Yıl sonunda mevduat ve repo işlemlerinden sağlanan fonların artması ve bu işlemlerin vadelerinin görece kısa olması nedeniyle 2010 yılı son çeyreğinde bankaların birinci ve ikinci vade dilimlerine ilişkin toplam likidite yeterlilik oranları önceki döneme göre azalmıştır. Varlık niteliğindeki türev işlemlerin azalması da söz konusu oranların gerilemesinde etkili olmuştur. Diğer taraftan hem birinci hem de ikinci vade dilimine ilişkin YP likidite yeterlilik oranları da, türev işlemlerin etkisi ve DTH'n artmasıyla birlikte azalış göstermiştir. 2011 yılı için bankaların sendikasyon ve seküritizasyon kredisi geri ödemeleri de likidite açısından önem arz etmekle birlikte, Türk Bankacılık Sisteminin sağlam imajı ve artan kredibilitesiyle bu kredilerin kolaylıkla yenileneceği düşünülmektedir.

2010 yılında sektörün brüt gelirleri, 2009 yıl sonuna göre %6,7 oranında azalarak 51,7 milyar TL düzeyine gerilemiştir. Bu azalışa paralel olarak, temel gösterge yöntemine göre hesaplanan operasyonel riske esas tutardaki artış oranı bir önceki yıla göre 7,3 puan azalmıştır. Söz konusu tutarda bir önceki yıla göre meydana gelen artış oranı %11,8 seviyesinde olup, 2010 yıl sonu itibarıyla operasyonel riske esas tutar 93,9 milyar TL düzeyindedir.

Bankacılık sektöründe kullanılan kredi tutarının yoğunlaşması incelendiğinde, 2010 yıl sonu itibarıyla bankaların özkaynaklarının %10'undan büyük kredilerin toplamının

özkaynaklara oranının, bir önceki çeyreğe göre 1,7 puanlık artışla %32,5'e yükseldiği, kredilere oranının ise %7,4'te sabit kaldığı görülmektedir. 1 milyon TL'den büyük kredi tutarının toplam kredi tutarı içindeki payı da 2010 yıl sonunda bir önceki çeyreğe göre 2 puan yükselerek %49,7'ye çıkmıştır. Bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında, 2010 yılında kullanılan kredilerin kısmen daha büyük ölçekli olduğu ve genel itibarıyla kişi başına verilen kredi tutarının artış gösterdiği söylenebilir. Mevduatın tutar ve müşteri sayısı açısından dağılımı incelendiğinde, krediler tarafında olduğu gibi mevduat içinde de yüksek ölçekli mevduat tutarının toplam mevduat içindeki payında bir artış yaşandığı gözlenmektedir.

Bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik rasyosu (SYR), Aralık 2010 itibarıyla, %12'lik hedef rasyonun oldukça üzerinde ve %19 düzeyindedir. Yılın son çeyreğinde, risk ağırlıklı varlıklar %8,1 oranında artış gösterirken; özkaynakların %5,9 ile görece düşük oranda artması, sektör SYR'sinin düşmesinde etkili olmuştur. Sektörün kredi hacmindeki büyümeye paralel olarak, yılın son çeyreğinde özellikle %100 risk ağırlıklı kredilerde, 43,7 milyar TL tutarında ve önceki dönemlerde gözlenen artışın üzerinde bir artış olmuştur. Bu dönemde özkaynaklar, 7,7 milyar TL artış göstermiş, sektör ana sermayesi 6 milyar TL artarken, ana sermaye kalemlerinden ödenmiş sermayede, 1,27 milyar TL tutarında nakit sermaye artırımlarından kaynaklanan bir artış meydana gelmiştir. Özkaynak kalemlerindeki en büyük artış, 5,3 milyar TL ile net dönem kârı ile geçmiş yıllar kârı kaleminde olmuştur.

Bankacılık sektörünün dönem net kârı, 2010 yılı sonunda bir önceki yıl sonuna göre %9,7 oranında artarak 22,1 milyar TL düzeyine ulaşmıştır. 2009 yıl sonunda bir önceki döneme göre %50,9 olarak gerçekleşen net kâr artış oranının, 2010 yıl sonu itibarıyla %9,7 düzeyinde gerçekleşmesi, bankacılık sektörü net kâr artış oranının azalma eğilimi gösterdiğine işaret etmektedir. Sektörün net faiz gelirleri, 2009 yıl sonuna göre 3,1 milyar TL azalmıştır. Faiz dışı gelirler ve faiz dışı giderler paralel bir değişim arz etmekte olup, kârlılığa negatif yönde bir etki yaratmamaktadır. Söz konusu dönemde kârlılık artışının altında yatan temel faktör kredi kalitesindeki yükselişe paralel olarak özel karşılıklarda meydana gelen 4,7 milyar TL tutarındaki azalmadır. Gelir kalemlerinin, toplam gelir içindeki dağılımı incelendiğinde, 2010 yıl sonu itibarıyla, toplam gelirlerin %46,8'inin kredilerden alınan faizlerden oluştuğu görülmektedir. Kredilerden alınan ücret ve komisyonlar ile bankacılık hizmet gelirleri, toplam gelirlerin %14,1'ini oluşturmaktadır. Söz konusu dönemde, toplam giderlerin ise %42,7'si mevduata ödenen faizlerden oluşmaktadır.

Stres testi çalışması kapsamında uygulanan duyarlılık ve senaryo analizleri sonuçları, risk faktörlerine uygulanan olası şoklarda sektörün sermaye yeterliliğinin güçlü kaldığını göstermektedir. Duyarlılık analizi sonuçlarına göre, bankaların getirilerinin kredi riski faktörleri olan nakdi ve gayri nakdi kredilerin zarara dönüşmesine yönelik duyarlılığının kredi büyümesine paralel olarak artış göstermektedir. Piyasa riski kapsamında yapılan duyarlılık analizleri ise bankaların getirilerinin faiz oranı, hisse senedi fiyatı ve kur riski faktörlerindeki değişimlere olan duyarlılığında önemli bir değişiklik olmadığını göstermektedir. Yapısal faiz oranı riskine yönelik yapılan senaryo analizleri, bankaların getirilerinin faiz oranındaki değişimlere ilişkin duyarlılığının arttığını ortaya koymaktadır. Bu sonuç, ekonometrik model kullanılarak hazırlanan senaryo testlerinde de kendisini göstermekte ve tahmini toplam zararın en yüksek olduğu senaryonun, yüksek faiz artışı senaryosu olduğu gözlenmektedir.

İÇİNDEKİLER

1	MAKRO FİNANSAL ÇERÇEVE.....	1
1.1	Küresel Çerçeve	1
1.1.1	Makroekonomik Gelişmeler ve Riskler.....	1
1.1.2	Finansal Piyasalardaki Gelişmeler ve Riskler	6
1.2	Ulusal Çerçeve.....	13
1.2.1	Makroekonomik Gelişmeler ve Riskler.....	13
1.2.2	Şirketler ve Hanehalkı Kesimi Gelişmeleri ve Riskler.....	19
2	FİNANSAL SEKTÖRDEKİ GELİŞMELER.....	25
2.1	Finansal Sektörün Genel Görünümü	25
2.2	Bankacılık Sektörü Görünümü	28
2.2.1	Sağlamlık Analizi	28
2.2.2	Finansal Tablolar Analizi	29
2.3	Bankacılık Dışı Finansal Sektörün Görünümü	40
2.3.1	Finansal Kiralama	41
2.3.2	Faktoring.....	43
2.3.3	Tüketici Finansmanı	44
2.3.4	Varlık Yönetimi	46
3	RİSK, SERMAYE ve KÂRLILIK DEĞERLENDİRMESİ	48
3.1	Risk Analizi.....	48
3.1.1	Kredi Riski	48
3.1.2	Piyasa Riski.....	57
3.1.3	Türev İşlemlerden Kaynaklanan Riskler	60
3.1.4	Yapısal Faiz Oranı Riski.....	62
3.1.5	Likidite Riski	63
3.1.6	Operasyonel Risk	71
3.1.7	Yoğunlaşma Riski	71
3.2	Sermaye Yeterliliği Değerlendirmesi.....	73
3.3	Kârlılık Analizi	78
3.4	Senaryo Analizleri.....	84

KUTULAR

Kutu 1: Makroekonomik Tahminler	12
Kutu 2: Türkiye'de Gıda ve Enerji Fiyatlarının Gelişimi	23
Kutu 3: Kredi Genişlemesi	35
Kutu 4: Bankacılık Sektörünün Sermaye Yapısı	37
Kutu 5: Krediler ve Takipteki Alacaklar Analizi	49
Kutu 6: Seçilmiş Ülkeler İçin Takibe Dönüşüm Oranları	50
Kutu 7: Konut Kredilerinin Gelişimi	52
Kutu 8: Kredi Kalitesindeki Artış ve TGA İlişkisi	56
Kutu 9: Seçilmiş Ülkeler İçin Temel Likidite Rasyolarının Görünümü	70
Kutu 10: Seçilmiş Ülkelerin Sermaye Yeterlilik Rasyoları	75
Kutu 11: Seçilmiş Ülkelerde Aktif ve Özkaynak Karlılık Oranları	82

TABLolar

Tablo 1.1-1: ABD Doları ve Ulusal Para Birimleri Cinsinden Seçilmiş Ülkelere Ait Borsa Endeksleri	7
Tablo 1.1-2: CDS Spreadleri	9
Tablo 1.1-3: Varsayımsal Carry Trade Getirileri	10
Tablo 1.1-4: Küresel Riskler ve Yansımaları	11
Tablo 1.2-1: Brüt Dış Borç Stoku Göstergeleri	19
Tablo 1.2-2: Reel Kesim Şirketlerin Seçilmiş Bilanço Kalemleri	19
Tablo 1.2-3: Finansal Kesim Dışındaki Şirketlerin Döviz Varlık ve Yükümlülükleri	22
Tablo 1.2-4: Özel Sektörün Yurtdışı Kısa Vadeli Borcunun Vade Dağılımı	22
Tablo 1.2-5: Hanehalkı Finansal Varlık ve Yükümlülükler	22
Tablo 2.1-1: Finansal Sektörün Aktif Büyüklüğü	25
Tablo 2.1-2: Finansal Sektörde Faaliyet Gösteren Kuruluşlar	25
Tablo 2.1-3: Finansal Hizmetlere Erişim Kanalları	26
Tablo 2.1-4: Finansal Sektörün Müşteri Görünümü	26
Tablo 2.1-5: Yatırım Portföylerinin Görünümü	27
Tablo 2.1-6: Finansal Piyasalar Profili	27
Tablo 2.2-1: Bankacılık Sektörü Sağlamlık Göstergeleri	28
Tablo 2.2-2: Bankacılık Sektörü Özet Bilanço Büyüklükleri	29
Tablo 2.2-3: Bankacılık Sektöründe Fon Akımlarının Gelişimi	31
Tablo 2.2-4: Bireysel ve Ticari Kredilerin Gelişimi	31
Tablo 2.2-5: Seçilmiş Kredilerin Gelişimi	31
Tablo 2.2-6: Mevduatın Gelişimi	33
Tablo 2.2-7: Dış Piyasalardan Sağlanan Kaynakların Gelişimi	34
Tablo 2.2-8: Özkaynak Kalemlerinin Gelişimi	36
Tablo 2.2-9: Bilanço Dışı İşlemlerin Gelişimi	38
Tablo 2.2-10: Bankacılık Sektörü Kaldıraç Oranları	38
Tablo 2.2-11: Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemlerinin Gelişimi	39
Tablo 2.2-12: Gelir Tablosu Oranları	39
Tablo 2.2-13: Bankacılıkta Nakit Akımları	40
Tablo 2.2-14: Bankacılık Sektöründe Faaliyet Oranlarının Gelişimi	40
Tablo 2.3-1: Finansal Kiralama Sektörü Bilanço Temel Büyüklükleri	41
Tablo 2.3-2: Finansal Kiralama Şirketleri Gelir Tablosu Seçilmiş Kalemleri	42
Tablo 2.3-3: Finansal Kiralama Sektörü Sağlamlık Göstergeleri	42
Tablo 2.3-4: Finansal Kiralama Sektörü Operasyonel Göstergeleri	42
Tablo 2.3-5: Faktoring Sektörü Temel Bilanço Büyüklükleri	43
Tablo 2.3-6: Faktoring Şirketleri Gelir Tablosu Seçilmiş Kalemleri	43
Tablo 2.3-7: Faktoring Sektörü Sağlamlık Göstergeleri	44
Tablo 2.3-8: Faktoring Sektörü Operasyonel Göstergeleri	44
Tablo 2.3-9: Tüketici Finansman Sektörü Bilanço Temel Büyüklükleri	45
Tablo 2.3-10: Tüketici Finansman Şirketleri Gelir Tablosu Seçilmiş Kalemleri	45
Tablo 2.3-11: Tüketici Finansman Sektörü Sağlamlık Göstergeleri	46
Tablo 2.3-12: Tüketici Finansman Sektörü Operasyonel Göstergeleri	46
Tablo 2.3-13: Varlık Yönetim Şirketleri Temel Bilanço Büyüklükleri	46
Tablo 2.3-14: Varlık Yönetim Şirketleri Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemleri	47
Tablo 2.3-15: Varlık Yönetim Sektörü Sağlamlık Göstergeleri	47
Tablo 3.1-1: TGA İçerisinde En Yüksek Paya Sahip Alt Sektörler	55
Tablo 3.1-2: Tahsili Gecikmiş Alacaklara İlişkin Teminat ve Garanti Bilgileri	55
Tablo 3.1-3: Kredi Riski Stres Testi Sonuçları	55
Tablo 3.1-4: Bankacılık Sektörü Ticari Portföyünün Dağılımı	57

Tablo 3.1-5: İkinci El DİBS Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri	58
Tablo 3.1-6: Eurobond Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri	59
Tablo 3.1-7: Hisse Senedi ve Yatırım Fonu Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkisi	59
Tablo 3.1-8: Kurlardaki Olası Değişimlerin Etkileri	60
Tablo 3.1-9: Türev İşlemlerin Türüne ve Konusuna Göre Görünümü	60
Tablo 3.1-10: Türev İşlemlerin Vadeye Göre Görünümü	61
Tablo 3.1-11: Türev İşlemlerin Karşı Taraflarının Görünümü	61
Tablo 3.1-12: Türev İşlemlerin Karşı Taraflarının Yurtiçi-Yurtdışı Görünümü	62
Tablo 3.1-13: Türev İşlemler Tezgâhüstü/Organize Piyasa Görünümü	62
Tablo 3.1-14: Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Senaryolar ve Sonuçları	63
Tablo 3.1-15: İkinci Vade Dilimine İlişkin YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranı Bileşenleri	64
Tablo 3.1-16: Stok Değer Likidite Oranı	65
Tablo 3.1-17: Mevduatın Vade Yapısı	66
Tablo 3.1-18: İç Borç Stokunun Alıcılara Göre Dağılımı	66
Tablo 3.1-19: Sendikasyon ve Seküritizasyon Kredileri Ödeme Planı	69
Tablo 3.1-20: Operasyonel Risk Esas Tutar Bileşenleri ve Brüt Gelir Kalemlerinin Payları	71
Tablo 3.1-21: Bankaların Kullandığı Büyük Kredilerin Dağılımı	72
Tablo 3.1-22: Bankaların Kullandığı En Büyük 25, 50 ve 100 Kredinin Toplam İçindeki Payı	72
Tablo 3.1-23: Kredilerin Büyüklük ve Müşteri Sayısı Açısından Dağılımı	72
Tablo 3.1-24: Kredilerin Sektörel Bazda Yoğunlaşması	73
Tablo 3.1-25: Mevduatın Büyüklük ve Müşteri Sayısı Açısından Dağılımı	73
Tablo 3.1-26: Sigorta Kapsamındaki Mevduatın Büyüklük ve Müşteri Sayısı Açısından Dağılımı	73
Tablo 3.2-1: Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu	74
Tablo 3.2-2: Özkaynak Ana Bileşenleri	76
Tablo 3.2-3: AB Ülkeleri ve Türkiye İçin Sermaye Kalitesi Karşılaştırması	77
Tablo 3.2-4: Riske Esas Tutarlar ve Risk Ağırlıklı Varlıklar	77
Tablo 3.2-5: Yasal Sermaye Yükümlülüğünün Dağılımı	78
Tablo 3.2-6: Olası Kur ve Faiz Değişimlerinin Sermaye Yeterliliği Rasyosuna Etkisi	78
Tablo 3.3-1: Fonksiyon Grupları İtibarıyla Gelir-Gider Kalemleri	80
Tablo 3.3-2: Kredi Türleri İtibarıyla Faiz Gelirleri	81
Tablo 3.3-3: Aktif ve Özkaynak Getiri Oranları	81
Tablo 3.3-4: Kârlılık ve Yatırım Getiri Rasyoları	83
Tablo 3.4-1: Senaryolar ve Senaryo Analizi Bulguları	84
Tablo 3.4-2: Senaryo Testi Sonuçları – Kâr-Zarar	84
Tablo 3.4-3: Senaryo Testi Sonuçları – Sermaye Yeterliliği	85

GRAFİKLER

Grafik 1.1-1: Küresel Büyüme ve Bölgesel Cari Denge	1
Grafik 1.1-2: OECD Bileşik Öncü Göstergeleri	2
Grafik 1.1-3: JPMorgan Global Üretim Endeksleri ve OECD Bölgesi Enflasyonu	2
Grafik 1.1-4: Gıda Fiyatları	3
Grafik 1.1-5: Yükselen Ekonomilere Yönelik Sermaye Hareketleri	3
Grafik 1.1-6: Küresel Makroekonomik Risk Haritası	4
Grafik 1.1-7: Bütçe Dengesi ve Borç Stokunda Değişim	5
Grafik 1.1-8: Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Faiz Oranları	6
Grafik 1.1-9: Global Finansal Baskı Endeksi ve MSCI	6
Grafik 1.1-10: LIBOR-ÖI Spreadleri	7
Grafik 1.1-11: OECD Finansal Durum Endeksi ve EMBİ+	8
Grafik 1.1-12: SPGS Ürün Fiyatları ve Petrol Fiyatları	8
Grafik 1.1-13: Petrol Fiyatları ve ABD Enflasyonu Petrol Üretim ve Tüketimi	9
Grafik 1.1-14: Nominal ve Reel Efektif Kur Endeksleri	10
Grafik 1.2-1: GSYH ve TCMB Bileşik Öncü Göstergeleri	13
Grafik 1.2-2: Sanayi Üretimi ile Aylık Sanayi Sipariş ve Ciro Gelişmeleri	14
Grafik 1.2-3: İhracat, İthalat, İhracat Dengesi ve İhracatın İthalatı Karşılama Oranı	14
Grafik 1.2-4: Sermaye Hareketleri	15
Grafik 1.2-5: İMKB Göstergeleri ve Konut Fiyatları	15
Grafik 1.2-6: Tüketici ve Reel Kesim Güven Endeksleri	16
Grafik 1.2-7: İşgücü Göstergeleri ve Açılan/Kapanan Şirketler	16
Grafik 1.2-8: Enflasyon ve Faiz Oranları	17
Grafik 1.2-9: Bütçe Göstergeleri	18
Grafik 1.2-10: Borç Stokları, İç Borç Stoku Reel Faizi ve Ortalama Vadesi	18

Grafik 1.2-11: Reel Kesim Şirketleri Bilanço Yapısı	20
Grafik 1.2-12: Reel Kesim Şirketleri Pasif Göstergeleri	20
Grafik 1.2-13: Reel Kesim Şirketleri Aktif Kalitesi Göstergeleri	21
Grafik 1.2-14: Reel Kesim Şirketleri Kârlılık Göstergeleri	21
Grafik 1.2-15: Hanehalkı Göstergeleri ve Milli Gelire Oranları	24
Grafik 3.1-1: Kredi Riskine Esas Tutar ve Risk Ağırlıklı Varlıklar	48
Grafik 3.1-2: Takipteki Alacaklar ve Takibe Dönüşüm Oranının Gelişimi	48
Grafik 3.1-3: Bireysel ve Ticari Krediler ile KOBİ Kredilerinin TDO ve TGA Gelişimi	49
Grafik 3.1-4: Bireysel Kredilerin TGA ve TDO Gelişimi	51
Grafik 3.1-5: Bireysel Kredilerin Yaşlandırma Analizi	51
Grafik 3.1-6: Tahsili Gecikmiş Alacakların ve Takibe Dönüşüm Oranının Sektörel Dağılımı	52
Grafik 3.1-7: Faiz Açıkları, Faiz Marjı ve Bileşenlerinin Gelişimi	62
Grafik 3.1-8: Birinci Vade Dilimine İlişkin YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranlarının Gelişimi	64
Grafik 3.1-9: Likit Varlıklara İlişkin Oranlar	65
Grafik 3.1-10: Repo İşlemlerinin Gelişimi	67
Grafik 3.1-11: Repo Hacminin Vade, Karşı Taraf ve Para Birimlerine Göre Dağılımı	67
Grafik 3.1-12: Bankalararası Piyasalar ile Takasbank Borsa Piyasasının Gelişimi	68
Grafik 3.1-13: Vadelere Göre Likidite Fazlası/Açığı	68
Grafik 3.1-14: Piyasadaki Likidite	69
Grafik 3.2-1: Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu Endeksi	74
Grafik 3.3-1: Kredi ve Mevduat Faiz Gideri - Faiz Dışı Gelir-ve Gider Değişim Endeks ve Marjı	79
Grafik 3.3-2: Dönem Net Kârı-Tahsili Gecikmiş Alacaklar Değişimi	79
Grafik 3.3-3: Türev Finansal Araçlardan Kâr/Zarar	80
Grafik 3.3-4: Gelir/Gider Kalemlerinin Toplam Gelir/Gider İçindeki Payları	81

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliđi
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BFCIUS	Bloomberg Finansal Durum Endeksi
BIS	Uluslararası Ödemeler Bankası
BİP	Bilânço İçi Açık Pozisyon
DB/WB	Dünya Bankası
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senetleri
DTH	Döviz Tevdiat Hesabı
ECB	Avrupa Merkez Bankası
EIA	ABD Enerji Bilgi İdaresi
EMBI	Gelişmekte Olan Ülkeler Tahvil Endeksi
EUR	Euro
FAO	Dünya Gıda ve Tarım Örgütü
FED	Amerika Merkez Bankası
FPR	Finansal Piyasalar Raporu
GSYH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
GUD	Gerçeđe Uygun Değer Farkı Kâra/Zarara Yansıtılan Menkul Değerler
HM	Hazine Müsteşarlığı
IIF	Uluslararası Finans Enstitüsü
IMF	Uluslararası Para Fonu
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KKO	Kapasite Kullanım Oranı
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KYB	Kalkınma ve Yatırım Bankası
LIBOR	Londra Bankalararası Faiz Oranı
MB	Maliye Bakanlığı
MENA	Middle East and Northern Africa
MDP	Menkul Değerler Portföyü
MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu
MSCI	Morgan Stanley Sermaye Endeksi
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
OIS	Gecelik Endeks Swapları
PE	Performans Endeksi
POS	Point of Sale
RAV	Risk Ağırlıklı Varlıklar
ROA	Aktif Kârlılığı
ROE	Özkaynak Kârlılığı
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SYR	Sermaye Yeterliliği Rasyosu
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TDO	Takibe Dönüşüm Oranı
TGA	Tahsili Gecikmiş Alacaklar
TL	Türk Lirası
TP	Türk Parası
TSPAKB	Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliđi
TÜFE	Tüketici Fiyatları Endeksi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
USD	Amerikan Doları
ÜFE	Üretici Fiyatları Endeksi
VKET	Vadeye Kadar Elde Tutulacak Menkul Değerler
V.Y.	Veri Yok
WEF	Dünya Ekonomik Forumu
YAD	Yatırım Amaçlı Değerler
YDMŞ	Yurt Dışı Merkez ve Şubeler
YP	Yabancı Para
YPNGP	Yabancı Para Net Genel Pozisyonu

1 MAKRO FİNANSAL ÇERÇEVE

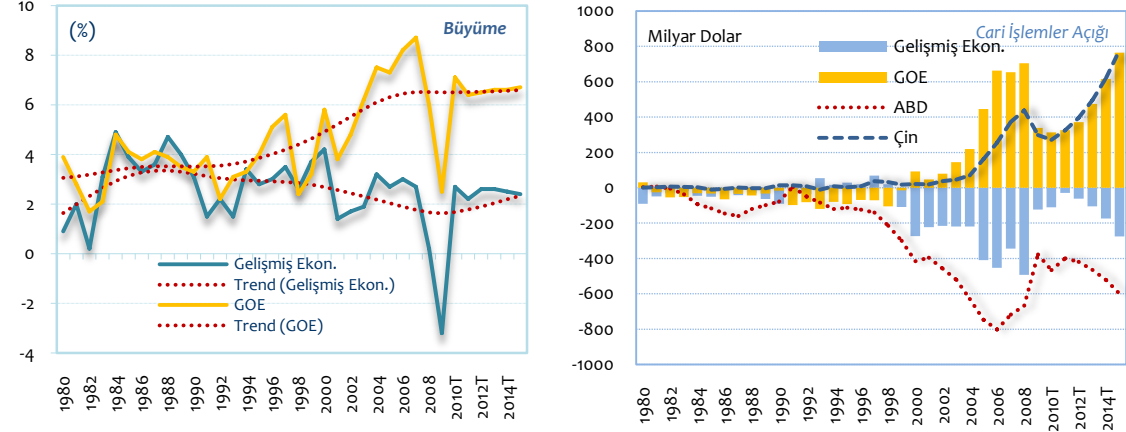
1.1 Küresel Çerçeve

1.1.1 Makroekonomik Gelişmeler ve Riskler

2010 yılının ikinci yarısına ilişkin büyüme rakamlarında görece bir düşüş olmakla birlikte, büyüme eğiliminin devam ettiği görülmektedir. Bu gelişmede iki ana husus dikkat çekmektedir. Toparlanma, gelişmiş ekonomilerde yavaş olurken; gelişmekte olan ekonomilerde daha hızlı bir biçimde gerçekleşmektedir. Bunun sonucu olarak oluşan ayrışma ve dengesizlikler, tedbir alınmasını gerektirecek boyutta küresel gerilimler ve riskler oluşturmaktadır.

Küresel ekonomik büyüme, bir süredir genişlemeci maliye politikası uygulamaları ve pozitif stok değişimi yoluyla sağlanmaktaydı. 2010 yılının ikinci çeyreği itibarıyla bu süreç sona ermiştir. Toplam talepten maliye politikası desteğinin kaldırılmasının, küresel ekonomik büyümede 2011 yılında görece bir hız kaybına neden olacağı öngörülmektedir. Ancak, özel talepteki beklenenden güçlü toparlanmanın, bu yavaşlamayı sınırlayacağı tahmin edilmektedir. IMF, küresel ekonomik aktivitenin artış hızını 2010 yılında %5, 2011 yılında ise %4,4 olarak öngörmektedir.

Grafik 1.1-1: Küresel Büyüme ve Bölgesel Cari Denge

Kaynak: IMF ve BDDK

Gelişmekte olan ekonomilerde büyümenin güçlü seyri devam etmektedir. 2010 yılında bu grupta yer alan ülkeler için %7,1 olarak tahmin edilen GSYH büyümesinin, 2011 yılında %6,5 düzeyinde olması öngörülmektedir. Gelişmekte olan ekonomilerin Küresel Kriz'den etkilenme düzeyleri sınırlı olmuştur. Bazı gelişmekte olan ekonomilerin enerji ve ürün fiyatlarındaki artış sonucu, ihracat gelirlerinin yükseldiği gözlenmektedir.

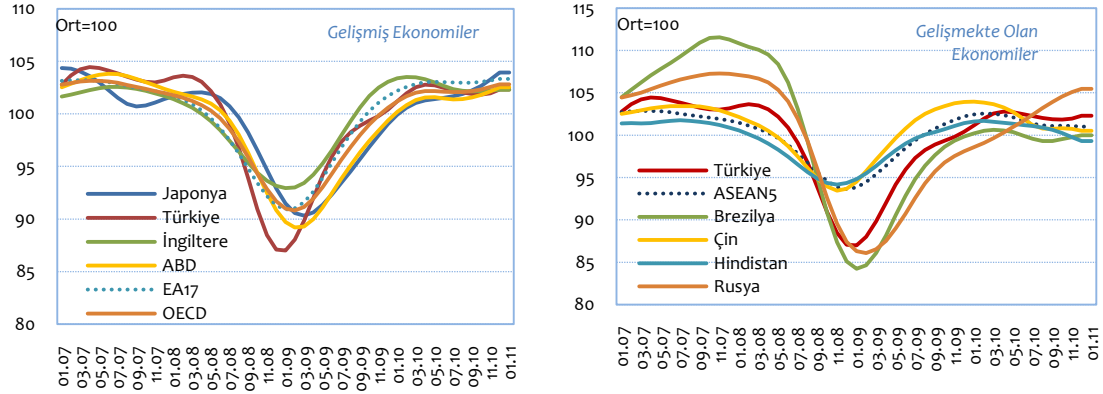
Gelişmiş ekonomilerdeki büyüme performansı görece olarak düşük seyretmektedir. IMF, bu ekonomiler için 2010 yılındaki %3'lük büyümenin ardından, 2011 yılında %2,5 düzeyinde bir büyüme tahmin etmektedir. Bu düzeyde bir büyüme performansının, işsizlik sorununu hafifletme konusunda yeterli olmayacağı, bu nedenle sosyal kaygıların yüksek olacağı IMF'ce öngörülmektedir.

Başta Euro Alanı olmak üzere birçok gelişmiş ekonominin kamu maliyesi ve kamu borç idaresi konusunda sıkıntılı olduğu görülmektedir. Özellikle Euro Alanında alınan tedbirlerin ve açıklanan programların uygulamasında aksama olmaması, küresel makroekonomik istikrar kadar finansal istikrar açısından da büyük önem arz etmektedir.

Küresel dengesizlikler konusunda önemli gelişmeler sağlanamamaktadır. ABD'de yurtiçi talebe dayalı büyüme neticesinde, dış ticaret açığının daha bozulacağı tahmin edilmektedir. Bu

alandaki en önemli kaygı, küresel kriz öncesinde ABD'deki özel kesim tasarruf açığı ile oluşan büyüme yapısının, kriz sonrası dönemde kamu tasarruf açığı ile sürdürüleceği biçimindedir. Benzer bir biçimde, Çin ekonomisinde temel kur politikası değişikliklerinin olmamasıyla, cari fazlanın yeniden yükseleceği ve küresel dengesizliklerin süreceği öngörülmektedir.

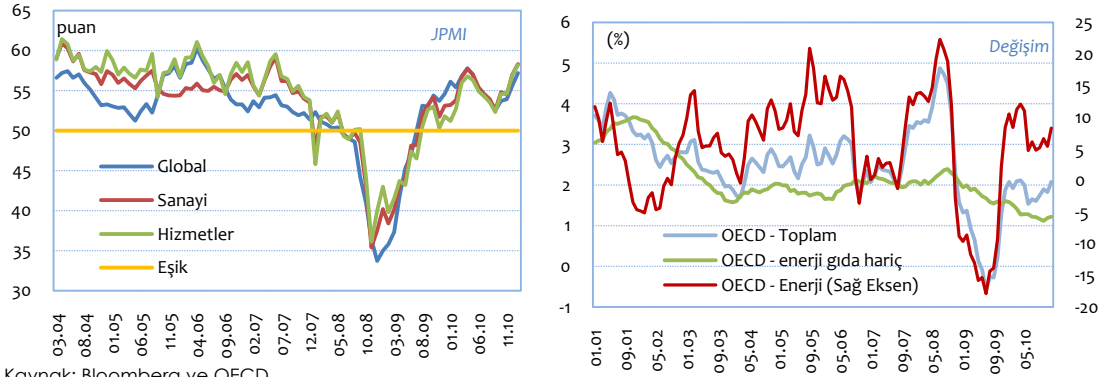
Grafik 1.1-2: OECD Bileşik Öncü Göstergeleri

Kaynak: OECD

OECD tarafından derlenen bileşik öncü göstergelere bakıldığında gelişmiş ekonomiler ile gelişmekte olan ekonomilerin büyüme performanslarındaki ayrışmanın önümüzdeki dönemde artarak devam edeceğinin işaretleri görülmektedir. 2010 yılının ikinci yarısından itibaren yeniden yükselme eğilimine giren öncü göstergelere göre, gelişmekte olan ekonomilerdeki canlılık daha belirgin tespit edilirken, gelişmiş ekonomilerde görece yatay bir seyir görülmektedir. Küresel üretime ilişkin paralel bulgular JPMorgan global üretim endekslerinde de görülmektedir. Sanayi ve hizmetler endeksleri, eşik değer olan 50'nin oldukça üzerindedir.

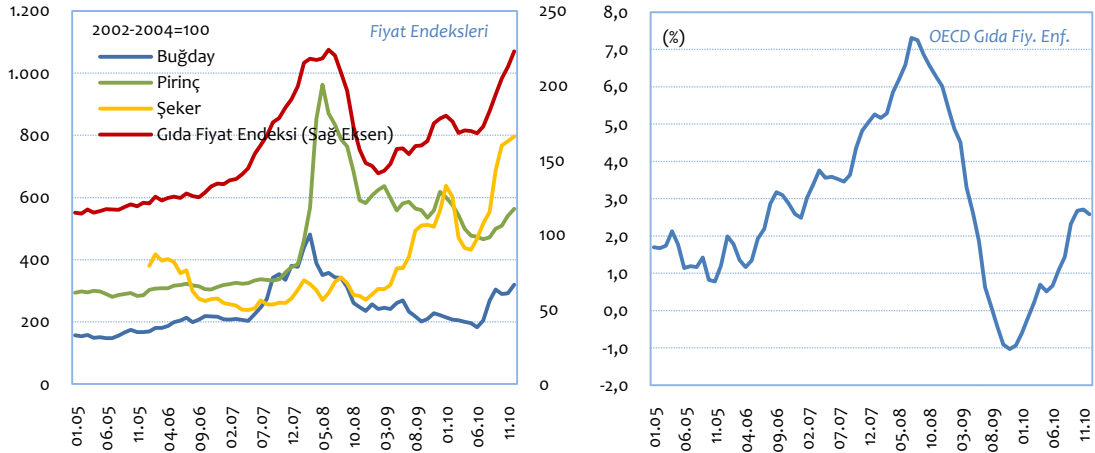
Grafik 1.1-3: JPMorgan Global Üretim Endeksleri ve OECD Bölgesi Enflasyonu

Kaynak: Bloomberg ve OECD

Yükselen gıda ve ürün fiyatları nedeniyle girdi fiyatları artmakla birlikte, gelişmiş ekonomilerde enflasyonist baskılar hâla kontrol altındadır. Ancak, özellikle hızlı büyüyen gelişmekte olan ekonomilerde girdi fiyatlarındaki artışa ek olarak, güçlü talebin etkisiyle enflasyon oranlarında yükselmeler başlamıştır. OECD ülkeleri yıllık fiyat artışları, Kasım 2010'daki %1,8 oranından, Aralık 2010'da %2,1'e yükselmiştir. Aralık 2010 itibarıyla enerji ve gıda hariç yıllık enflasyon oranı ise %1,2 düzeyindedir. Yine bu dönemde OECD ülkeleri tüketici fiyatlarının enerji bileşenindeki enflasyon %8,5, gıda bileşeni enflasyonu %2,6 olarak gerçekleşmiştir.

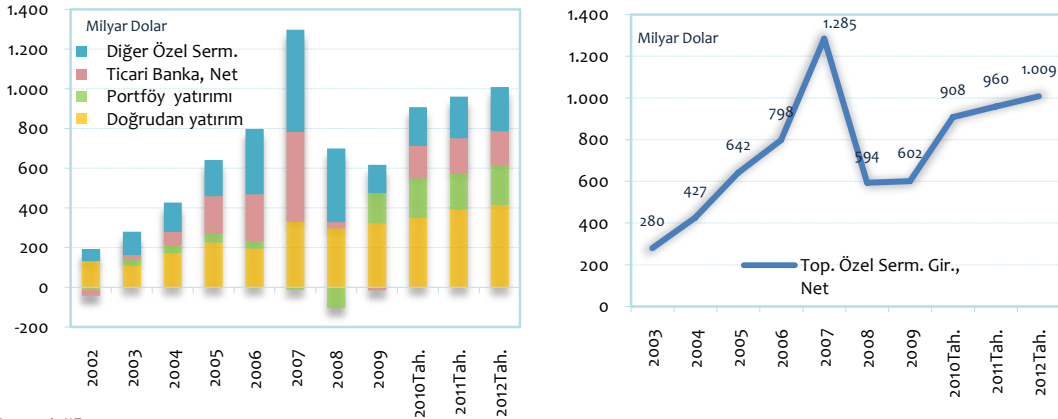
Grafik 1.1-4: Gıda Fiyatları

Kaynak: FAO, OECD, Bloomberg

Küresel krizin ardından yatırımcı güvenindeki artışa bağlı olarak, uluslararası sermaye hareketleri 2010 yılı itibarıyla yeniden hız kazanmıştır. Özellikle ekonomik aktivitenin gelişmiş ülke ve gelişmekte olan ülkeler arasında daha belirgin bir biçimde ayrışması, düşük risk ile yüksek getiri arayışındaki küresel sermaye akımlarının yeniden hız kazanmasına katkı sağlamıştır. 2010 yılında net özel sermaye akımlarının, bir önceki yıla göre yaklaşık %50 oranında artarak, 908 milyar dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu artış eğiliminin 2011 ve 2012 yıllarında da devam edeceği ve söz konusu yıllarda, sırasıyla 960 milyar dolar ve 1 trilyon dolar düzeylerinde net özel sermaye akımlarının olacağı öngörülmektedir.

Grafik 1.1-5: Yükselen Ekonomilere Yönelik Sermaye Hareketleri

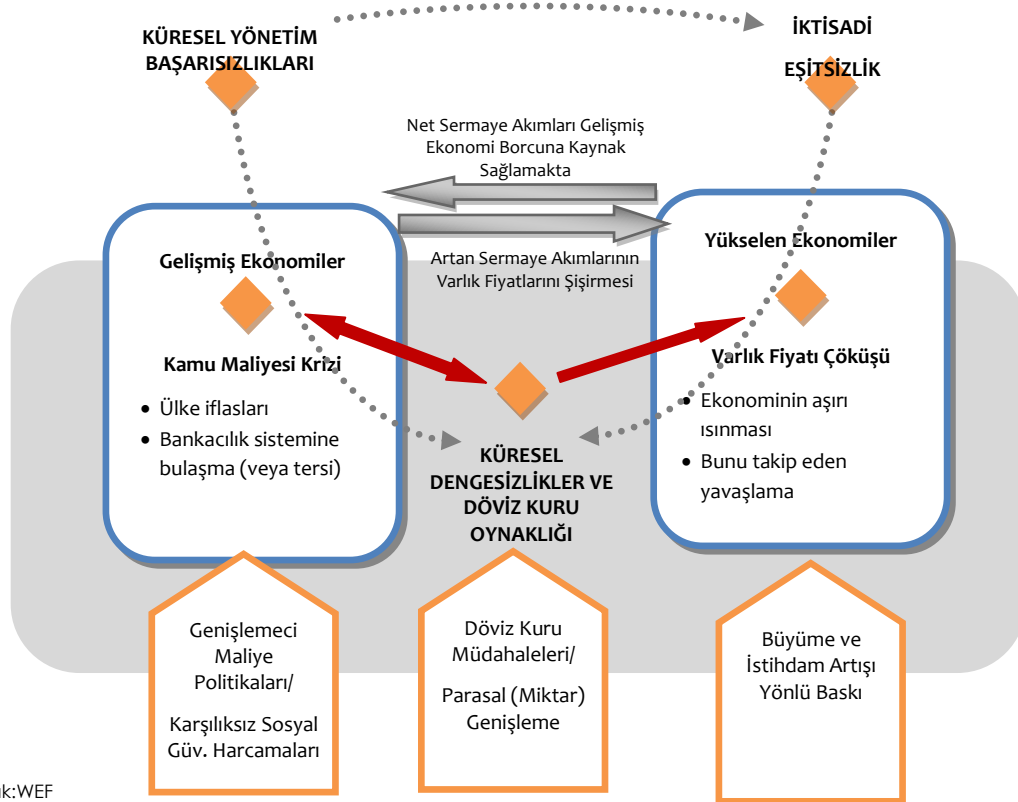
Kaynak: IIF

Sermaye akımlarındaki hızlanmanın nedenlerinden biri olarak, yükselen piyasa ekonomilerinin ekonomik performanslarındaki artış ve temel dengelerindeki sağlık görülmektedir. Ayrıca, uzun dönemli yatırımcıların, bu ekonomilere yönelik portföylerini yeniden dengelemeye çalışmaları ve global likiditedeki artış, sermaye hareketlerini desteklemektedir. Önümüzdeki bir iki yıllık dönemde yükselen piyasa ekonomilerinin cari fazlasının azalması ve rezerv birikiminin yavaşlaması beklenmektedir.

Güçlü sermaye akımları yükselen piyasa ekonomileri için önemli politika gündemi haline gelmiştir. Bu ekonomiler için daha sıkı para politikası uygulamasına geçiş önerilirken, aynı

zamanda sıkı maliye politikası uygulamalarını ve/veya sıkı makro gözetim ve denetim uygulamalarının olumlu katkılarına dikkat çekilmektedir. Ayrıca, FED'in parasal genişlemesinin etkilerinin halen küresel sermaye hareketlerine etkisinin sınırlı kaldığı belirtilmektedir. Yine de sermaye akımlarındaki artış, politika seçenekleri konusunda zorluklar getirmektedir. Bu hususlar, ülkelerin ulusal para birimlerinin değer kazanmalarına ne ölçüde izin vereceği, makro ekonomik politika araçlarının çeşitliliği ile kullanımı, makro gözetim araçlarının uygulanmasından ve sermaye kontrollerine kadar çeşitli alanları kapsamaktadır.

Grafik 1.1-6: Küresel Makroekonomik Risk Haritası

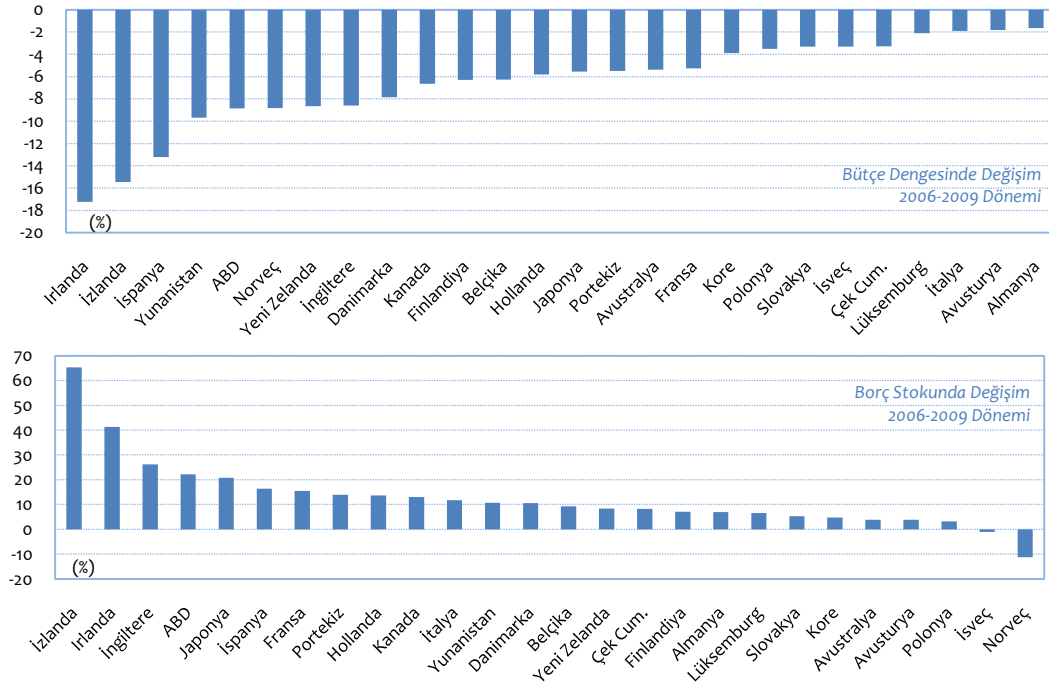
Kaynak: WEF

Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Ocak 2011 itibarıyla hazırlamış olduğu Küresel Risk raporunda 2011 yılına ilişkin olarak, ekonomik eşitsizliği ve küresel yönetim başarısızlıklarını öne çıkarmaktadır. Küreselleşmenin faydalarının zaman içerisinde eşitsiz dağılımına bağlanan bu ekonomik dengesizlik, yapısal bir risk unsuru olarak ele alınmaktadır. Küresel krizden çıkışın tamamlanmadığı bir konjonktürde küresel yönetimin olası zayıflıkları da bir diğer temel risk unsuru olarak analiz edilmektedir. Bu iki ana eksenı tamamlayan ve kısa vadede ekonomi politikalarının şekillenmesinde önem taşıyan diğer bir risk alanı olarak, küresel dengesizlikler ve döviz kuru oynaklıkları belirtilmektedir. Yapısal risk unsurlarından beslenen bu risk alanı, gelişmiş ekonomiler ile gelişmekte olan ekonomilerin sahip oldukları kırılganlıkları yönetme, bu riski artıran baskıları yönetme ile paralel bir görünüm arz etmektedir. Gelişmiş ekonomilerin kamu tasarruf açıklarını yönetebilmeleri, gelişmekte olan ekonomilerin ise temelde istihdam artışını içeren büyüme baskısını karşılayabilmeleri önem kazanmaktadır.

Devam etmekte olan küresel dengesizlikler, beraberinde diğer riskleri getirmektedir. ABD'de ihracat artışının sağlanamaması, büyümenin zayıflamasına neden olurken, genişlemeci maliye politikasından çıkışı ötelemektedir. Ancak, bu genişlemeci maliye politikalarının uzun dönemli etkileri, küresel dengesizliklerin orta ve uzun vadede de sorun olmasına yol açmaktadır.

Bir diğer risk alanı ise çevre Avrupa alanı ile ilgilidir. Bazı Avrupa ekonomilerinde makro ve kamu maliyesi uyumlaştırılması zorlu bir süreci gerektirmektedir. Nitekim piyasalarda bu uyumlaştırma sürecine yönelik risk duyarlılığı oldukça yüksektir. Uyumlaştırmanın raydan çıkması, ülke borç krizlerini ve buna bağlı olarak bankacılık krizlerini tetikleyebilecek potansiyele sahiptir. Ayrıca, bu ekonomilerdeki bankaların, kriz sonrasında kamu destekli bir yapıda olmasıyla, risk pozisyonu, bankalardan kamu kesimine doğru yönelmiştir.

Grafik 1.1-7: Bütçe Dengesi ve Borç Stokunda Değişim

Kaynak:OECD

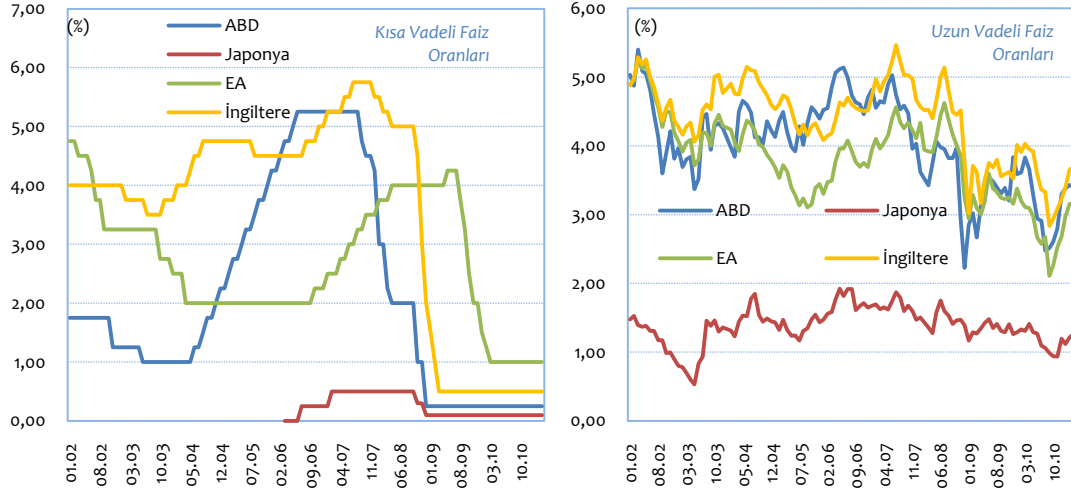
Küresel krizin, büyük bir yıkıma dönüşmesini engellemek için kullanılan para ve maliye politikası tedbirlerinin ilk etapta başarılı olduğu, ancak birçok ekonomide kamu kesimini iflasa yakın bir noktaya getirdiği görülmektedir. OECD tarafından derlenen ülkeler itibarıyla bütçe dengesinin GSYH'ya oranındaki ve kamu borç stokunun GSYH'ya oranındaki değişim kriz öncesi ve sonrası dönemler için incelendiğinde, değişimin ne kadar keskin olduğu görülmektedir. Zayıf ekonomik aktivite, vergi gelirlerinin azalmasına yol açarken, krizle mücadele çerçevesinde mal ve hizmet alımı yapan hatta bazı durumlarda doğrudan bankacılık kesimine destek olmak durumunda kalan kamu kesiminin borçlanma ihtiyacı iyice artmaktadır.

Bu risklere yönelik olarak uluslararası kuruluşların uyarıları incelendiğinde şunlar görülmektedir: Birçok gelişmekte olan ülkede ekonomi politikaları aşırı ısınmayı engelleyici yönde oluşturulmalıdır. Çevresel Avrupa'da bazı tedbirler ivedilikle hayata geçirilmelidir. Bankaların maruz olduğu riskler açıklığa kavuşturulmalı, gerekiyorsa yeniden sermaye desteği sağlanmalı ve özellikle yapısal dönüşümlerin ve kamu maliyesi uyumlaştırmalarının gerçekleşebilmesi için uygun zaman ve piyasa güveni sağlanmalıdır. Bunun için uygulanmakta olan politika değişiklikleri ve uyumlaştırmalara yönelik olarak otoriteler açık taahhütte bulunmalı ve gerektiğinde ECB'nin likidite desteğini içeren yeterli fonlama konusunda net olunmalıdır. Son olarak küresel dengesizliğin iki uç ekonomisi olan Çin ve ABD, bu sorunun üzerinde kararlı davranmalıdır.

Bu sorunun çözümü, Çin ve diğer fazla veren ekonomiler için yapısal reformların hayata geçirilmesini ve ulusal para birimlerinin değer kazanmasını gerektirmektedir. Bu kapsamda başta ABD olmak üzere gelişmiş ekonomilerin hâla ikna edici bir orta vadeli kamu maliyesi uyum

programı hayata geçirememiş oldukları görülmektedir. Küresel dengesizliklerin sona erdirilmesi, sürdürülebilir bir küresel büyüme patikası için gerekli koşul olarak görülmektedir.

Grafik 1.1-8: Kısa Vadeli ve Uzun Vadeli Faiz Oranları

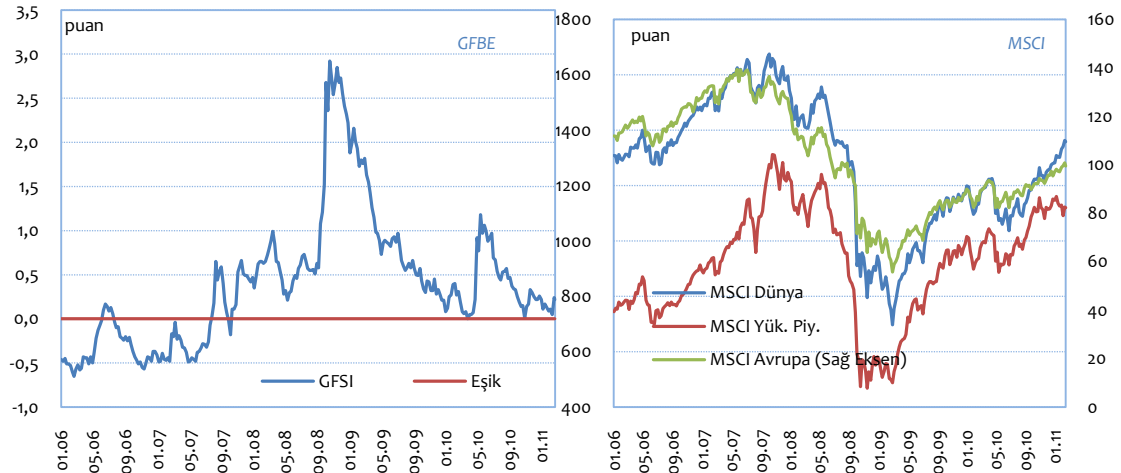

Kaynak: Reuters

1.1.2 Finansal Piyasalardaki Gelişmeler ve Riskler

Küresel ekonomik görünümdeki olumlu sinyallere rağmen, finansal piyasalardaki kırılganlıkların ve risklerin varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Gelişmiş ekonomilerin zayıf büyüme performanslarına ek olarak kamu kesimi dengesizliklerinin artması, piyasaların borç sürdürülebilirliğine yönelik kaygılarını artırmıştır. Özellikle Avrupa'da bankacılık sektörü ile kamu kesimi arasında kamu kağıtları ile oluşan yakın ilişki neticesinde, kamu borçlanmasına yönelik kaygıların fon piyasasında baskı yarattığı görülmektedir.

Grafik 1.1-9: Global Finansal Baskı Endeksi ve MSCI

Kaynak: Bloomberg ve BDDK.

Bank of America Merrill Lynch Global Research tarafından hazırlanan ve risk, riskten korunma talebi ile risk iştahı gibi üç ana girdisi olan Global Finansal Baskı Endeksi, halen sıfır etrafında seyretilmektedir. Endeksin sıfırdan büyük olması, finansal baskının olduğuna işaret etmektedir. Nitekim, endeksin seyrine bakıldığında, kriz döneminde artan baskının, önce azaldığı, özellikle

Avrupa'da artan ülke riskleriyle yeniden yükseldiği ve bu alanda alınan tedbirlerle iyileşme sağlanmasına rağmen halen endeksin eşik düzeyin üzerinde olduğu görülmektedir.

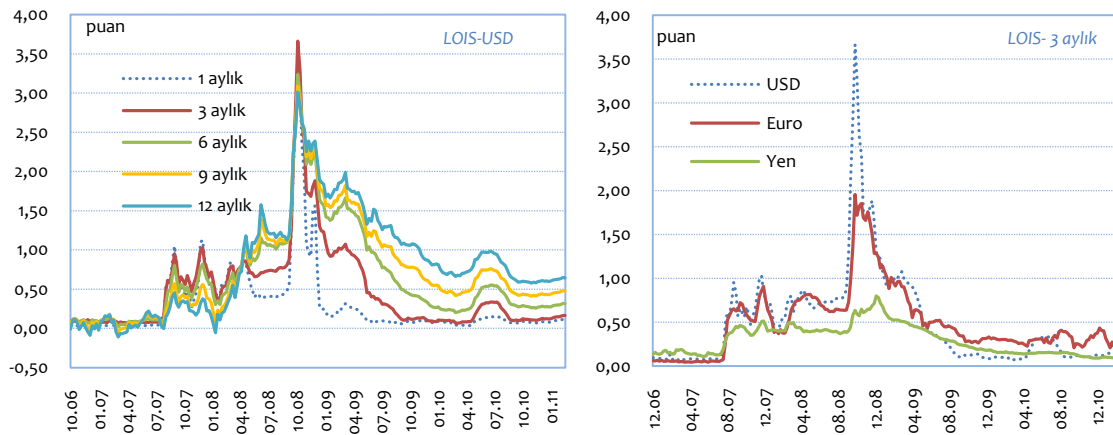
Tablo 1.1-1: ABD Doları ve Ulusal Para Birimleri Cinsinden Seçilmiş Ülkelere Ait Borsa Endeksleri

Dönem Sonu	ABD Doları Cinsi						Ulusal Para Birimi Cinsi					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2006	2007	2008	2009	2010	2011
MSCI-Dünya	100.0	107.5	60.2	79.0	86.3	91.5	100.0	107.5	60.2	79.0	86.3	91.5
MSCI-Avrupa	100.0	100.0	52.8	68.8	74.9	78.1	100.0	100.0	52.8	68.8	74.9	78.1
MSCI-Yük. Piy.	100.0	136.6	60.4	106.7	126.2	122.8	100.0	136.6	60.4	106.7	126.2	122.8
Dow Jones	100.0	107.2	68.3	82.9	92.9	99.4	100.0	107.2	68.3	82.9	92.9	99.4
Nikkie 225	100.0	93.8	66.6	79.4	86.5	88.9	100.0	88.9	50.7	60.9	59.4	61.9
Almanya DAX	100.0	136.4	74.3	98.2	105.4	113.6	100.0	122.3	70.2	90.3	104.8	110.4
Mexbol	100.0	111.3	68.9	103.3	127.6	126.3	100.0	112.3	85.1	123.1	145.8	140.8
Bovespa	100.0	172.9	74.8	184.8	200.4	193.6	100.0	143.6	82.9	152.0	155.8	151.2
İrlanda	100.0	82.4	26.3	34.6	31.1	32.1	100.0	73.9	24.8	31.8	30.7	31.1
Rusya rts std	100.0	119.8	33.1	69.1	86.1	91.0	100.0	111.3	36.4	79.2	99.7	101.2
İMKB 100	100.0	172.2	63.5	122.9	154.8	145.5	100.0	142.4	67.7	132.1	168.7	164.3
Mısır Egt 30	100.0	143.9	60.1	95.8	94.7	78.9	100.0	139.4	58.0	91.4	95.9	81.0
Çin	100.0	280.8	118.0	234.2	277.7	272.0	100.0	262.8	103.4	204.8	234.4	229.4
İtalya	100.0	103.4	49.8	61.1	50.4	56.2	100.0	92.7	46.7	56.2	50.1	54.6
İspanya	100.0	119.7	67.8	92.0	70.1	77.5	100.0	107.3	64.1	84.6	69.7	75.3
Portekiz	100.0	132.2	62.0	90.6	79.1	83.5	100.0	118.5	58.5	83.3	78.1	80.5
Yunanistan	100.0	130.8	41.5	54.7	32.6	38.3	100.0	117.3	39.2	50.2	32.2	37.2

Kaynak: Bloomberg

Finansal piyasalardaki bu baskı artışına katkı sağlayan unsurlardan biri, varlık fiyatlarındaki yükselmedir. Özellikle artan sermaye hareketleri sonucu gelişmekte olan ekonomilerin hisse senedi piyasalarında 2009 ve 2010 yıllarında yüksek artışlar yaşanmıştır. 2010 yıl sonu itibarıyla, varlık fiyat balonu oluştuğuna dair değerlendirmeler neticesinde, söz konusu piyasalarda bir gerileme olmuştur. Ancak, 2011 yılının ilk iki ayında tüm piyasalarda varlık fiyatlarında güçlü bir artış gözlenmektedir. Burada dikkat çeken husus İspanya, Portekiz ve Yunanistan gibi kamu borç stokunun sorun teşkil ettiği ekonomiler ile Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki siyasal çalkantılara sahne olan ekonomilerin, beklendiği biçimde sermaye piyasalarında kayıplarla karşılaşmalarıdır.

Grafik 1.1-10: LIBOR-OI Spreadleri

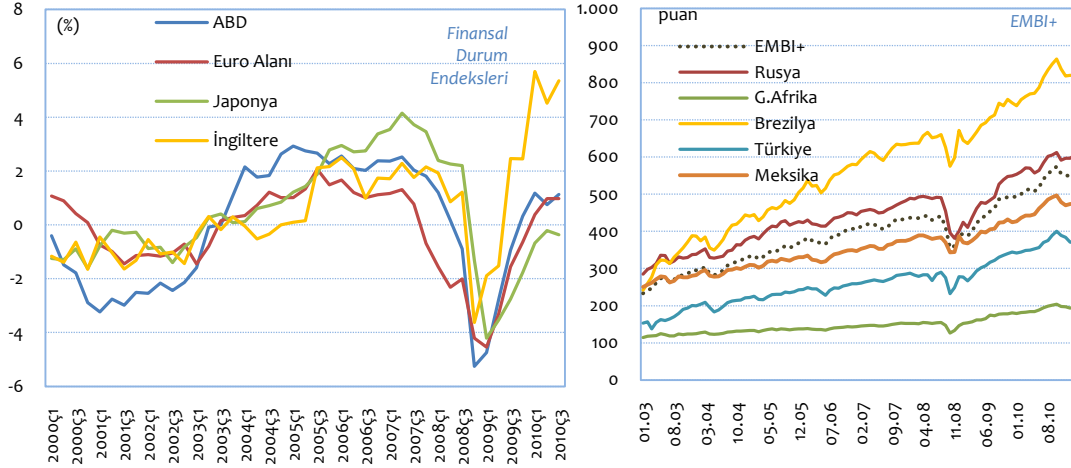

Kaynak: Bloomberg

Libor-oi spreadleri ise tüm vadelerde görece bir yükselme içindedir. Para birimleri itibarıyla incelendiğinde ise, özellikle euro'daki dalgalanma dikkat çekicidir. 2010 yılının son çeyreğinden itibaren artan küresel belirsizlikler, spreadleri görece olarak yükseltmiştir. Spreadlerdeki yükselme, OECD Finansal Durum Endeksinde de gözlenmektedir. 2010 yılının son çeyreğinde endekste

değişim, ABD, Japonya ve Euro Alanı için negatif veya yatay biçimde olmuştur. Aynı dönemde gelişmekte olan ekonomilerin bono getiri endekslerinde gerilemeler gözlenmektedir.

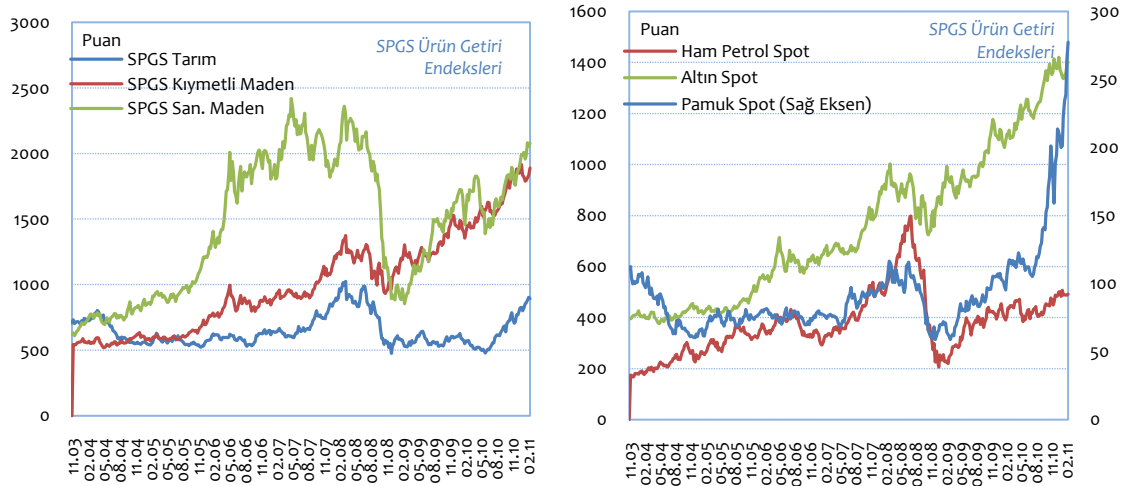
Grafik 1.1-11: OECD Finansal Durum Endeksi ve EMBİ+

Kaynak: OECD ve Reuters

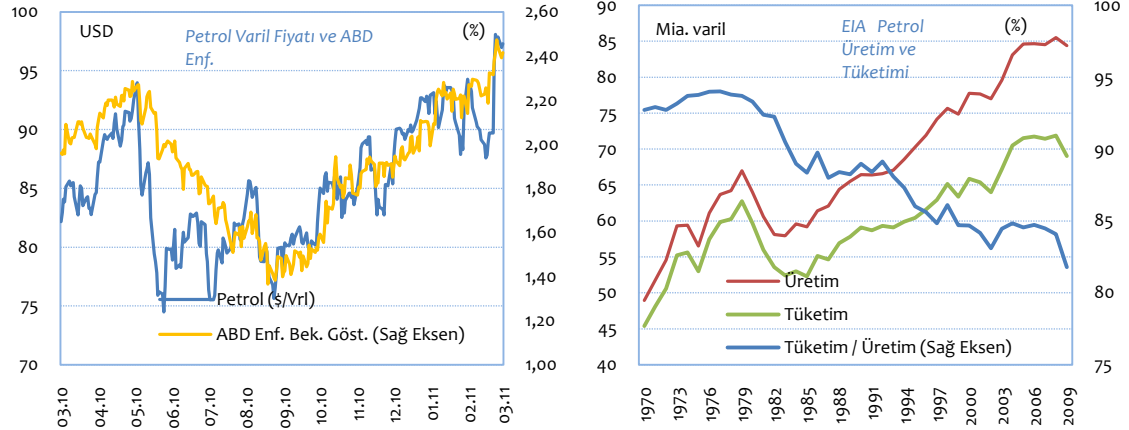
Doğal afetlerin yarattığı arz şoklarına ek olarak yüksek enerji fiyatları, bio-yakıt üretimini teşvik etmekte ve gıda talebindeki artış hızlanmaktadır. Bu unsurlara ek olarak MENA bölgesinde artan siyasal riskler, enerji fiyatlarının yükselmesine yol açmıştır. Enerji fiyatlarındaki artış kıymetli maden fiyatlarındaki artış ve gıda fiyatlarındaki yükselme izlemiştir. Tüm bu gelişmeler, küresel ölçekte enflasyonist baskıların oluşmasına neden olmaktadır. Petrol fiyatındaki gelişmelere bakıldığında sorunun kaynağının gıda fiyatlarından farklı olarak, daha çok siyasal riskler olduğu görülmektedir. Uzun dönemli tüketim-üretim oranlarına bakıldığında, kısa vadeli bir arz sıkıntısı tespit edilmemektedir.

Grafik 1.1-12: SPGS Ürün Fiyatları ve Petrol Fiyatları

Kaynak: Bloomberg

Grafik 1.1-13: Petrol Fiyatları ve ABD Enflasyonu Petrol Üretim ve Tüketimi

Kaynak: EcoWin, EIA

Ürün fiyatlarının genel düzeyi kriz öncesi seviyelere ulaşmadığı için sorun çok derin görülmektedir. Ayrıca gıda fiyatlarındaki artışın, doğal afetlere bağlı tek zamanlı bir arz şoku sonucu oluştuğu ve etkilerinin 2011 yılı içerisinde azalacağı ifade edilmektedir. Ancak, başta petrol olmak üzere enerji fiyatlarındaki gelişme daha farklıdır. Jeo politik risklerdeki artışa paralel bir biçimde orta/uzun vadeli arz yönlü sıkıntıların yanı sıra talep yönlü baskının hâlâ yüksek olduğu görülmektedir.

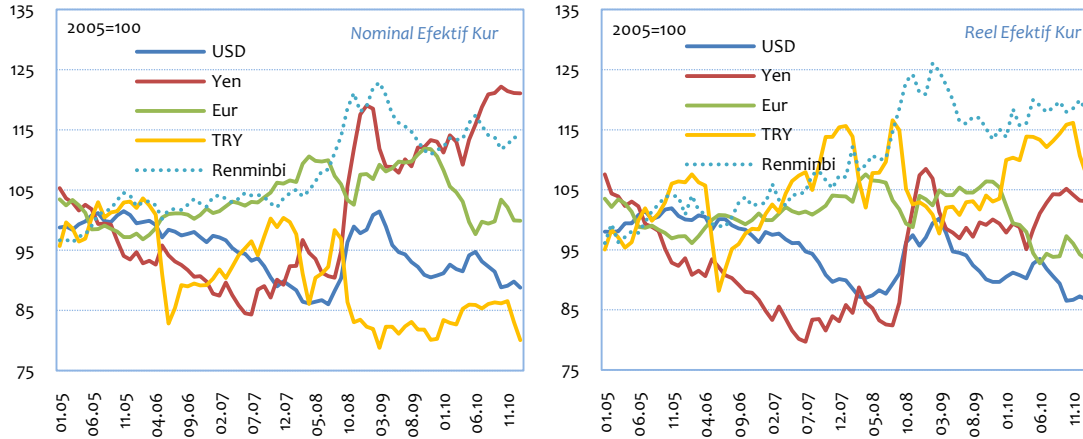
Tablo 1.1-2: CDS Spreadleri

	2006	2007	2008	2009	2010	11 Mart 2011
ABD	1.05	8.40	..	..	41.51	47.57
Almanya	6.00	6.90	45.90	26.33	59.31	47.60
Avustralya	..	..	117.80	40.20	50.00	52.50
İngiltere	2.00	8.90	106.90	82.33	73.50	59.50
Çin	18.00	..	188.40	73.24	67.58	74.40
Japonya	3.63	8.50	44.20	68.10	72.00	83.50
Fransa	1.44	9.70	54.10	32.07	107.89	85.20
G. Kore	17.00	46.50	318.70	85.41	93.88	102.00
Meksika	40.00	70.00	291.80	134.02	113.00	108.00
Brezilya	99.50	103.00	298.50	123.00	111.00	114.00
G.Afrika	42.25	78.30	395.70	144.15	124.82	126.90
S.Arabistan	..	..	235.00	90.00	75.40	127.90
Rusya	43.00	87.50	743.50	186.69	146.50	131.70
Endonezya	115.17	153.50	638.30	190.35	129.02	143.50
Türkiye	184.75	166.50	411.10	185.00	140.84	161.70
Hindistan	46.00	118.10	361.70	118.00	160.73	178.60
İtalya	9.00	20.30	156.90	109.30	239.87	179.90
İspanya	2.88	18.20	100.70	113.58	350.00	257.30
Mısır	78.25	100.80	600.00	255.00	242.50	384.10
Portekiz	4.69	17.70	96.30	91.61	500.97	513.30
Arjantin	202.00	460.70	3905.00	961.06	609.54	628.00
Yunanistan	7.00	22.10	232.10	286.42	1010.00	1043.10

Kaynak: Bloomberg

G20 ve diğer bazı seçilmiş ülkelerin CDS spreadlerine bakıldığında ilk dikkat çeken husus, gelişmekte olan ekonomiler ile gelişmiş ekonomilerin spreadlerinin yakınsadığıdır. Ayrıca, küresel kriz sonrasında kamu açıklarındaki artış ile borç sürdürülebilirliği konusunda sıkıntı yaşayan ekonomilerin (örn. Yunanistan) CDS spreadlerinin hızla yükseldiği görülmektedir. Türkiye'nin 5 yıllık CDS psreadleri, 2008 yıl sonunda küresel krizin etkisiyle 400'ler düzeyine yükselmiş ve daha sonra hızla 150-175 aralığına gerilemiştir.

Grafik 1.1-14: Nominal ve Reel Efektif Kur Endeksleri

Kaynak: BIS

BIS tarafından derlenen efektif nominal ve reel kur endeksleri incelendiğinde, 2009 yılından bu yana oynaklıkların görece olarak arttığı görülmektedir. Özellikle kriz sonrası uygulanan kamu maliyesi politikalarından çıkış ile büyüme performansının yavaşlamasından çekinen ekonomi yönetimleri, ekonomik aktiviteyi ihracat talebindeki artışla desteklemeyi amaçlamaktadırlar. Ancak bu husus, küresel ölçekte bir kur mücadelesine dönüşmektedir. Böylece oynaklık artışı olmakta ve bu durum uluslararası kuruluşlar tarafından finansal istikrarı tehlikeye sokan bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Küresel makro dengesizliklerin çözümünde önemli rol oynayacak olan kur düzeylerinin orta ve uzun vadeli bir perspektifle sürdürülmesi finansal piyasalar için büyük önem arz etmektedir.

Tablo 1.1-3: Varsayımsal Carry Trade Getirileri

Carry Trade (ABD Açık Pozisyon)						Carry Trade (TRY Fazla Pozisyon)					
	Şubat 2011		Ar.2010		Ar.2010		Şubat 2011		Ar.2010		Ar.2010
	Aralık 2010		Ey.2009		Ar.2009		Ara. 2010		Ey.2009		Ar.2009
Rusya	5.03	Rusya	5.03	G.Afrika	19.25	Rusya	7.77	G.Afrika	12.74	G.Afrika	14.91
Macar.	4.91	Tayvan	5.76	Avstrly	19.09	Macaristan	7.65	Avustralya	12.48	Avstrly.	14.76
İsveç	4.75	Avustralya	5.55	İzlanda	16.23	İsveç	7.48	Tayvan	12.45	İzlanda	12.01
Çek Cm.	4.33	Meksika	5.19	Malezya	15.07	Çek Cum.	7.06	Yeni Zel.	12.28	Malezya	10.89
Rmny.	4.22	Brezilya	4.77	Japonya	14.53	Romanya	6.94	İsviçre	10.14	Japonya	10.37
İngiltere	3.52	Kanada	4.76	Brezilya	13.64	İngiltere	6.22	Brezilya	9.15	Brezilya	9.51
Norveç	2.98	İsveç	4.37	Endo.	12.52	Norveç	5.67	Şili	9.13	Endo.	8.43
Polonya	2.54	Şili	4.33	Tayland	11.08	Polonya	5.22	Kanada	8.83	Tayland	7.04
Meksika	2.36	İsviçre	3.84	İsviçre	10.67	Meksika	5.00	Japonya	7.79	İsviçre	6.65
İsviçre	-0.51	İsveç	0.09	Polonya	0.22	Şili	2.14	Romanya	4.28	ABD	-3.64
Tayvan	-1.29	Euro	0.14	Hng Kng	-0.4	İsviçre	2.08	Polonya	4.27	Hng Kng	-4.02
İzlanda	-1.5	Danimarka	0.26	Çek Cm.	-1.22	Tayvan	1.29	İngiltere	4.09	Çek Cm.	-4.82
Tayland	-1.64	Hng Kng	0.43	Rmny.	-1.75	İzlanda	1.07	Macaristan	3.54	Rmny.	-5.35
Avstrly.	-1.74	Tayland	0.98	İngiltere	-3.14	Tayland	0.93	Slovakya	3.18	İngiltere	-6.66
Japonya	-1.83	G.Afrika	1.11	Slvky.	-5.45	Avustralya	0.8	Euro	3.1	Slovakya	-8.89
Türkiye	-2.54	İzlanda	2.37	Macar.	-5.49	Japonya	0.73	Danimarka	2.99	Macar.	-8.93
Ye. Zel.	-3.47	Kolombiya	4.75	Euro	-6.39	Yeni Zel.	-0.95	Çek Cum.	1.13	Euro	-9.8
G.Afrika	-7.31	Türkiye	7.36	Danmrk.	-6.62	G.Afrika	-4.9	Kolombiya	-1.97	Danmrk.	-10.02

Kaynak: Bloomberg

Para birimleri itibarıyla üç aylık mevduat faizleri dikkate alınarak hesaplanan carry trade imkanlarına bakıldığında 2010 yılının son çeyreğinde %7,4 kazanç getiren Türk Lirası mevduat, 2011 yılının ilk iki ayında TL'nin nominal değer kaybı ile negatif %2,5 getiri sağlamıştır. Nitekim 2010 yılında yüksek getiri imkânı sunan birçok ulusal para birimi, 2011 yılının ilk çeyreğinde negatif getiriye dönmüştür.

Türk Lirası (fazla) pozisyonu üzerinden diğer para birimlerine bakıldığında G.Afrika Randi ile yapılan carry trade'in 2010 yılında yüksek getiri olanağı sunduğu, bunun 2011 yılının ilk iki ayında tersine döndüğü görülmektedir. Carry trade olanaklarındaki bu eğilim değişikliği esas olarak,

küresel kriz ile uygulamaya konulan tedbirlerin bütün ülkelerde yavaş yavaş yürürlükten kaldırılması çerçevesinde oluşan kur oynaklığından kaynaklanmaktadır. Türkiye'de de para politikası değişikliklerine ek olarak, kriz döneminde uygulamaya konulan diğer tedbirlerin geri çekilmesi ve aşırı ısınma olasılığı algısındaki artış, kurlar ve carry trade fırsatları üzerinde etkili olmaktadır.

Tablo 1.1-4: Küresel Riskler ve Yansımaları

Küresel Dengesizlikler	•Ayrışma ve asimetrik performans •Küresel bankacılıkta kredi riski artışı •Yükselen ekonomilerde aşırı kredi genişlemesi riski
Küresel Kur Düzeyleri	•Kur savaşlarının piyasa risklerini artırması •Dünya ticaret hacminde daralma ve kredi riskinde artış
Politika Uyumlaştırılması	•Krizden çıkış ile politika çıkışlarının , büyüme üzerinde olumsuz etkisi •Kamu desteği almış bankaların bilançolarında bozulma •Kamu maliyesi krizlerinin devam etmesi
Jeopolitik Riskler/ Doğal Afetler	•Enerji ve gıda fiyatlarında artış, enflasyon riski •Oynaklık artışı, piyasa riskinde artış

Mevcut konjonktürde küresel ekonomik ve finansal gelişmelere ana hatları ile bakıldığında, büyüme performansının bölgeler itibarıyla asimetrik yapısının bir risk alanı oluşturduğu görülmektedir. Bu durum performansın düşük olduğu gelişmiş ekonomilerin bankacılık sektörlerindeki özellikle kredi riski yönetimini zorlaştırmaktadır. Diğer taraftan gelişmiş ekonomilerdeki görece yüksek büyümenin aşırı kredi genişlemesi yaratabilecek düzeyde olması, riske maruz pozisyonu artırmaktadır. Bu kapsamda küresel ölçekte, makro gözetimin yanı sıra mikro gözetim ve denetimin göz ardı edilmemesi gereken bir döneme girildiği ifade edilebilir.

Yaşanan jeo-politik belirsizlikler ve doğal afetler neticesinde, finansal piyasalarda yüksek düzeyde fiyat oynaklıkları gözlenmektedir. Enerji ve ürün fiyatlarındaki bu oynaklığın fiyatlar genel seviyesini etkilemesi ve belirsizlikleri artırması riski bulunmaktadır. Tüketici ve yatırımcı güveninde erozyona neden olabilecek bu durum finansal piyasalar ve bankacılık sektörü açısından riskler taşımaktadır.

Küresel kriz ile mücadele çerçevesinde aktif olarak kullanılan politikaların sonlandırılması veya politikalardan çıkışın başlaması, makroekonomik ve finansal riskler içermektedir. Politikaların uyumlaştırılmasında küresel koordinasyonun zayıflaması, uluslararası ödemeler sistemi açısından riskler taşımaktadır. Ayrıca, dünya ticaret hacminin bu politika tercihlerinden olumsuz etkilenmesi ve kur üzerinden avantaj sağlanılmaya çalışılması riski mevcuttur. Bu gelişmeler, tüm ekonomilerdeki bankacılık sektörleri için risk unsurlarıdır.

Kutu 1: Makroekonomik Tahminler

Küresel krizin makro ekonomik etkilerinin en derin şekilde izlendiği 2009 yılının ardından, gelişmekte olan ekonomilerin yüksek performansının da yardımıyla, küresel hasıla artışı hızlanmıştır. Nitekim uluslararası kuruluşların 2010 yılı büyüme tahminleri %3,3-5,0 arasındadır. 2011-2012 dönemine yönelik perspektif incelendiğinde ise, tüm kuruluşların G20 ve Dünya Ekonomi Forumu'nda ortaya çıkan ilkeler doğrultusunda baz senaryo olarak benzer bir çerçeveyi kullandığı görülmektedir. Bu senaryo genişlemeci maliye politikası uygulamasından çıkışa yönelen gelişmiş ekonomilerin büyüme hızında 2011 yılı itibarıyla bir yavaşlama öngörmektedir. Ayrıca gelişmekte olan ekonomilerin aşırı ısınma riskine karşı önlem alacak olmaları da baz senaryoda ifade edilmektedir. Nitekim 2011 ve 2012 yıllarında, küresel büyüme hızının görece bir yavaşlama içerisinde olacağı tüm temel uluslararası kuruluşlarca ifade edilmektedir.

Tablo: Büyüme

	2009	2010 GT	2011 Tah.	2012 Tah.
IMF				
Dünya	-0.6	5.0	4.4	4.5
Gelişmiş Ekonomiler	-3.4	3.0	2.5	2.5
Gelişmekte Olan Eko.	2.6	7.1	6.5	6.5
Dünya Bankası				
Dünya	- .1	3.3	3.3	3.5
Gelişmiş Ekonomiler	-3.3	2.3	2.4	2.7
Gelişmekte Olan Eko.	1.7	6.2	6.0	6.0
Türkiye	-4.7	6.3	4.2	4.7
OECD				
Toplam OECD		.8	2.3	2.8
Euro Alanı		1.7	1.7	2.0
Türkiye	-4.8	8.2	5.3	5.4
IIF				
Dünya	-2.7	3.6	3.1	3.2
Gelişmiş Eko.	-3.9	2.6	2.2	2.3
Yükselen Piy. Eko.	1.6	7.0	6.3	6.2

Kaynak: IMF, IIF, WB, OECD

Enerji ve gıda fiyatlarındaki artış küresel ölçekte enflasyonist baskılar oluşturmaya başlarken, büyümedeki hız kaybının söz konusu olumsuz etkiyi azaltacağı öngörülmektedir. Bu çerçevede 2011-2012 döneminde gelişmiş ekonomilerde enflasyonun %1,5-1,8 aralığında olacağı, gelişmekte olan ekonomilerde ise bu oranın %5-6 civarında olacağı öngörülmektedir.

Tablo: Enflasyon

	2009	2010 GT	2011 Tah.	2012 Tah.
IMF				
Gelişmiş Eko.	0.1	1.5	1.6	.6
Gel Olan Eko.	5.2	6.3	6.0	4.8
Dünya Bankası				
G-7 Ü keler	-0.2	1.5	1.6	1.8
OECD				
Topla OECD		1.8	1.5	1.4
Euro Alanı		1.5	1.3	1.2
Türkiye	6.3	8.5	6.9	6.4

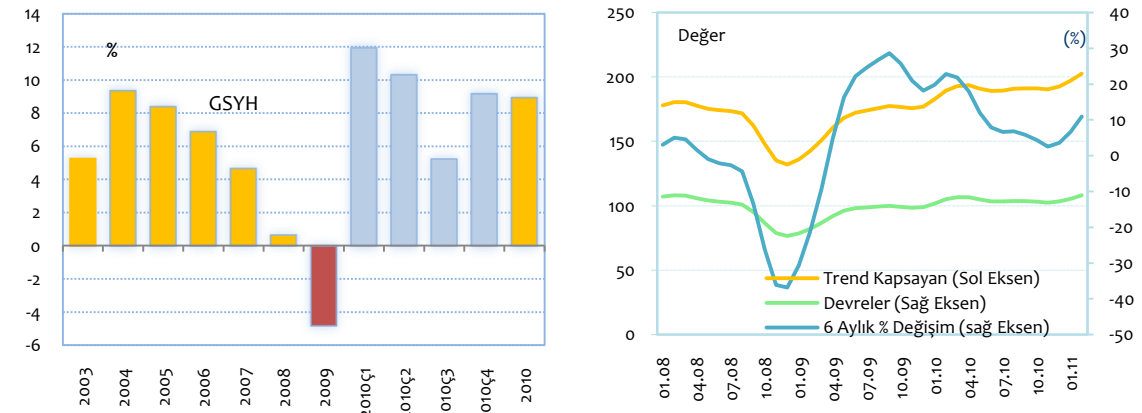
Kaynak: IMF, IIF, WB, OECD

1.2 Ulusal Çerçeve

1.2.1 Makroekonomik Gelişmeler ve Riskler

Türkiye'nin gelişmiş ekonomilerden ayrışarak girmiş olduğu hızlı büyüme süreci 2010 yılının dördüncü çeyreğinde %9,2 ile devam etmektedir. Bu dönemde, inşaat sektörü %17,5, toptan ve perakende ticaret %13,1, imalat sanayi %11,3 ve mali aracı kuruluşların faaliyetleri %10,3 oranlarında büyümüştür. 2010 yılı ekonomik büyüme oranı, %8,9 ile öngörülerin üzerinde gerçekleşmiştir. Öte yandan, açıklanan son veriler, iktisadi faaliyette görülen hızlanmanın 2011'in ilk çeyreğinde devam edebileceğine işaret etmektedir. Nitekim TCMB'nin bileşik öncü göstergeleri eğilim olarak 2011'in ilk iki ayında yukarı yönlü bir gelişmeyi öngörmektedir. Küresel finans krizinden görece olarak çok daha az etkilenen Türkiye'nin toparlanma eğilimi, güçlü bir iç talebin sürüklemesiyle ortaya çıkmaktadır.

Grafik 1.2-1: GSYH ve TCMB Bileşik Öncü Göstergeleri

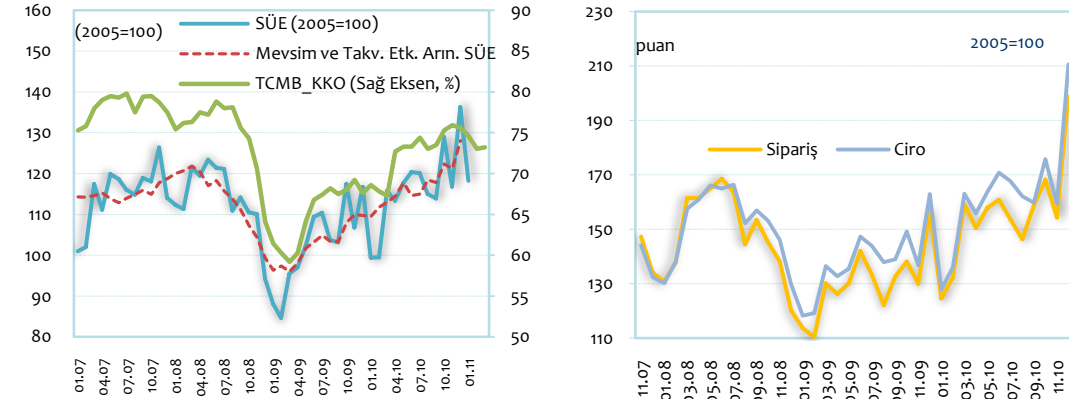

Kaynak: TÜİK, TCMB

Küresel düzeyde uygulanan genişletici para politikaları küresel likiditenin artmasına yol açmış, buna bağlı olarak gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye akımları güçlenmiştir. Türkiye'de iç talebin güçlü olması, ülkemizde kamu kesimi borç sorununun bulunmaması, bankacılık sektörünün sağlamlığı ve kurumsal yönetim kapasitesindeki iyileşmeler, söz konusu sermaye akımları için teşvik edici bir ortam yaratmıştır. Güçlü büyüme performansına paralel olarak bazı kredi kalemlerinde görece bir genişleme yaşanmıştır.

Reel sektördeki gelişmelerin en önemli göstergesi olan sanayi üretim endeksi ve imalat sanayi kapasite kullanım oranı verileri, 2010 yılının dördüncü çeyreğinde, üçüncü çeyreğe göre daha güçlü bir iyileşme göstermektedir. Sanayi üretim endeksi (2005=100), Ocak 2011 itibarıyla yıllık bazda yukarı yönlü ivme sergilemeye devam etmiştir. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sanayi üretim endeksinin yukarı yönlü olması, iktisadi faaliyetin 2010 yılının son çeyreğinde canlı olduğunun ek bir göstergesidir. Aynı dönemde, kapasite kullanım oranında daha ılımlı olmakla birlikte benzer bir eğilim görülmektedir. Ancak kapasite kullanım oranında, 2011 yılının ilk üç ayında aylık bazda düşüş, yıllık bazda ise hafif bir yavaşlama gözlenmesiyle, 2011 yılının ilk çeyreğinde sanayi üretiminde önceki yılın aynı dönemindeki kadar güçlü bir artış eğilimi olması daha zayıf bir olasılık olarak mütalaa edilmektedir. Sanayi üretim ve kapasite kullanım verileri ile uyumlu olarak, toplam sanayi sipariş ve ciro endeksi, 2010 yılının son çeyreğinde dalgalı da olsa canlanma eğilimi sürdürmektedir. Dolayısıyla, üretim, kapasite, sipariş ve ciro verileri, iktisadi faaliyetteki toparlanmanın devam ettiğine işaret etmektedir. Bu gelişmeler ışığında, küresel ekonomi ile olan olumlu ayrışma 2010 yılının temel ekonomik gelişmesi olarak dikkat çekmektedir.

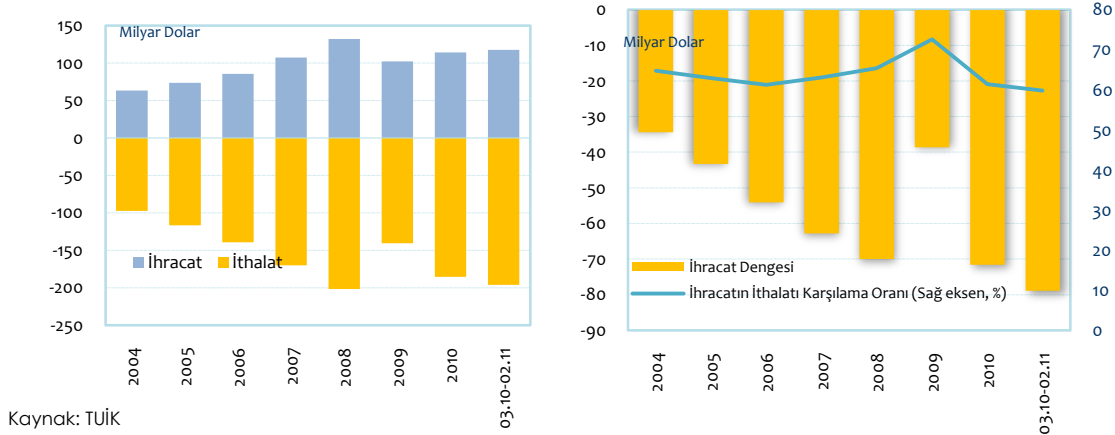
Grafik 1.2-2: Sanayi Üretimi ile Aylık Sanayi Sipariş ve Ciro Gelişmeleri

Kaynak: TÜİK

İç talebin canlı olmasına rağmen dış pazarlardaki talep düşüşünün etkileri sonucunda 2010 yılı dış ticaret açığının arttığı bir yıl olmuştur. Bir önceki yıl ile kıyaslandığında, 2010 yıl sonunda ihracatın %11,5, ithalatın ise %31,6 büyümesi neticesinde artan dış ticaret açığı, cari açığın temel belirleyicisi olmuştur. İhracatın ithalatı karşılama oranının bir önceki yıla göre 11,2 puan azalarak %61,4 olarak gerçekleşmesi, dış ticaret açığını azaltmaya yönelik önlemlerin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Şubat 2011'de ithalat ve ihracat artış hızı arasındaki fark henüz azalmamıştır. Kasım 2010'da alınan tedbirlerin ve TL'nin değer kaybının henüz dış ticaret verilerine yansımalarının birkaç ay daha zaman alacağı tahmin edilmektedir. Son yıllarda önemli bir pazar haline gelen Ortadoğu ülkelerindeki gelişmeler, Türkiye'nin ihracat performansı açısından ek bir risk teşkil etmektedir.

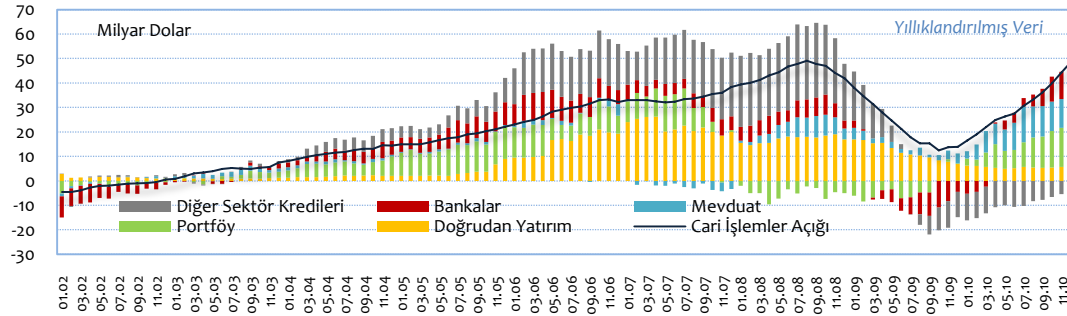
Grafik 1.2-3: İhracat, İthalat, İhracat Dengesi ve İhracatın İthalatı Karşılama Oranı

Kaynak: TÜİK

2010 yılı genelinde yoğun sermaye girişleri, dış kredilerde belirgin artış ve TL'nin değerlenmesi ile ivmelenen cari açık 2010 yılının başlıca risk unsuru olmuştur. Nitekim cari açık, 2010 yılında bir önceki yıla göre %247,1 oranında artarak 48,6 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Doğrudan yatırımlar kalemine bakıldığında, yurtdışı yerleşik kişilerin yurtiçinde yaptıkları net yatırımların, sadece %5,8 artarak 8,8 milyar dolara eriştiği görülmektedir. Buna karşın portföy yatırımlarındaki artış daha belirgindir. 2010 yılında portföy yatırımları yoluyla 16,2 milyar dolarlık net sermaye girişi gerçekleşmiştir. Yurtdışında yerleşik kişiler, hisse senedi piyasasında aynı dönemde toplam 3,5 milyar dolar net alım yapmıştır. Devlet iç borçlanma senetleri piyasasında 2010 yılında yurtdışı yerleşik kişilerce toplam 10,7 milyar dolar tutarında net alım gerçekleştirilmiştir. Yıl geneli portföy yatırımları açısından yurtdışı yerleşiklerin Türkiye'ye fazlasıyla ilgi duydukları bir dönem olmuştur. Ekonomik tedbirlerin ve TL'deki değer kaybının etkili olması halinde risk iştahı yüksek yatırımcıların ilgi düzeylerini azaltmaları beklenmektedir.

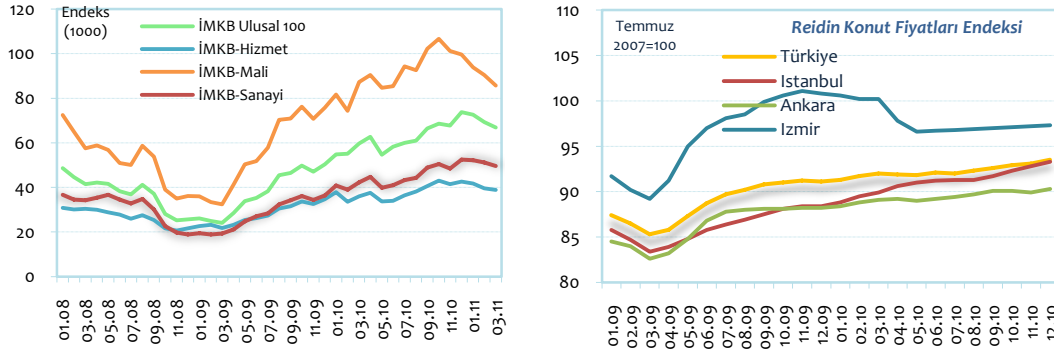
Grafik 1.2-4: Sermaye Hareketleri

Kaynak: TCMB (1)Bankalar kalemi, TCMB Ödemeler Dengesi ayrıntılı sunum "diğer yatırımlar" kalemi altında yer alan "krediler" kısmından derlenmiştir.

Artan sermaye akımlarının yöneldiği İstanbul Menkul Kıymet Borsasındaki gelişmeler, varlık fiyatlarındaki artışı beraberinde getirmiştir. Ancak, 2010 yıl sonunda ve 2011'in ilk aylarında yurtiçi ve küresel risk algılamaları artmış, bunun neticesinde İMKB endeksinde dalgalı bir seyir izlenmiştir.

Grafik 1.2-5: İMKB Göstergeleri ve Konut Fiyatları

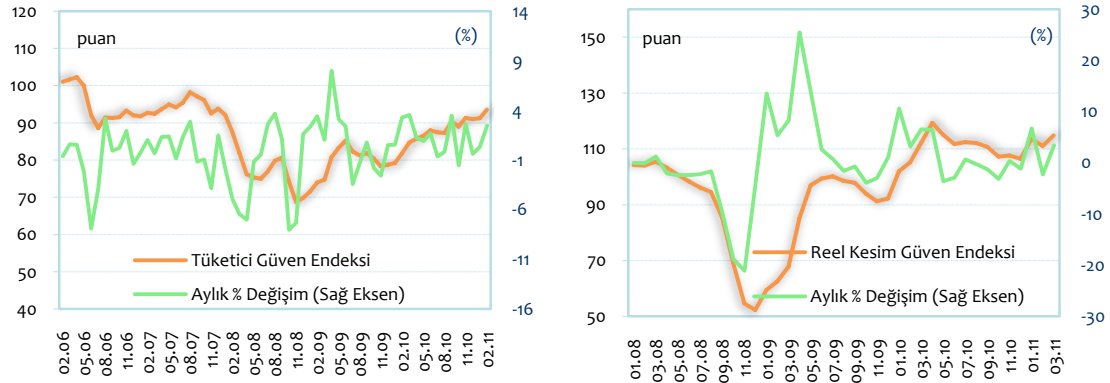

Kaynak: TCMB, Reidin

Konut fiyatlarının seyrine bakıldığında 2010 yılında ılımlı bir artış eğiliminin hakim olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde ve üç büyük ilde konut fiyatları 2009 yılının ilk yarısından itibaren artmaya devam etmektedir. Küresel kriz döneminde varlık fiyatlarında görülen sönme eğiliminin sona erdiği ve konut fiyatlarında gözlenen ılımlı şişmenin, alınan tedbirler sonucunda iç talebin yavaşlamasıyla ortadan kalkması beklenmektedir.

Küresel ekonomi ile kıyasladığında, görece güçlü seyreden ekonomik toparlanmanın izlerini reel kesim ve tüketici kesimin beklentilerinden gözlemlemek mümkündür. Reel kesimin güven endeksi, küresel krizi aşmaya yönelik uygulanan tedbirlerin etkisiyle 2009 yılının son çeyreğinde düzelmeye başlamıştır. 2010 yılında görülen güçlü iç talebin varlığı ile söz konusu endeks, iyimserlik için alt eşik değer olan 100 puanın üzerinde seyretilmiştir. Şubat 2011 itibarıyla da reel kesimin iyimserliği güçlenerek devam etmektedir. Tüketici güven endeksi 100 puanın altında seyretilmesine rağmen, 2009 yılının son çeyreğinden itibaren sürekli artmaya devam etmektedir. Tüketici güveninin, reel kesim güven endeksinde göre daha kötümser seyretilmesinin temel nedeni, işgücü piyasasındaki ve satın alma gücündeki gelişmelerin yetersizliğidir.

Grafik 1.2-6: Tüketici ve Reel Kesim Güven Endeksleri

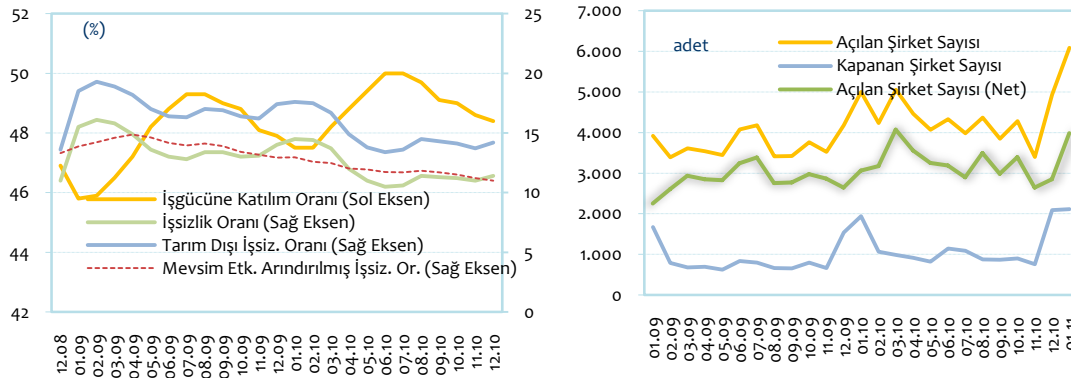

Kaynak: TÜİK, TCMB

2010 yılında sanayi üretimi, kapasite kullanım oranı, reel ve tüketici kesimindeki görece iyileşmenin yarattığı ekonomik toparlanmanın işgücü piyasasına olan yansımaları devam etmektedir. 2009 yılı boyunca ve 2010 yılının ilk yarısına kadar sürekli artan işsizlik oranı, Haziran 2010'da %10,5'e kadar inerek yılın en düşük seviyesini görmüştür. Yaz aylarının mevsimsel etkisi ile oluşan bu hızlı iyileşme yıl sonuna doğru zayıflamasına rağmen, Aralık 2010'da işsizlik oranı %11,4 olarak gerçekleşmiştir. Mevsimsel etkilerden arındırılmış işsizlik oranının gelişimi incelendiğinde, 2009 yılındaki katılmış yüksek işsizlik oranının gevşeme trendinde ve işgücü piyasasının iyileşme eğiliminde olduğu görülmektedir.

İktisadi faaliyetin bir diğer parametresi olan açılan ve kapanan şirket sayısına bakıldığında, açılan ve kapana şirket sayısında 2010 yılının son çeyreği itibarıyla artış olduğu görülmektedir. Kapanan şirket sayısının açılan şirket sayısından düşülmesiyle elde edilen net açılan şirket sayısının artmaya devam etmesi, yeni girişimcilerin iktisadi faaliyette bulunmak için uygun ortam bulduklarını göstermektedir. Yeni Borçlar ve Ticaret kanunlarının yürürlüğe girmesiyle birlikte bu alanda canlılık beklenebilir.

Grafik 1.2-7: İşgücü Göstergeleri ve Açılan/Kapanan Şirketler

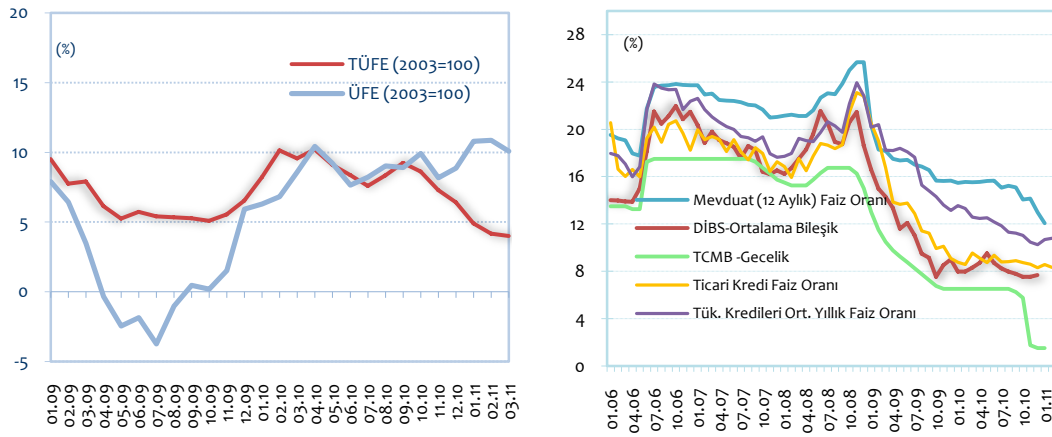
Kaynak: TCMB, TÜİK

Makro ekonomik ve finansal istikrar açısından en önemli göstergelerinden biri olan fiyatların gelişimine bakıldığında, 2010 yılının ikinci yarısında genel fiyat seviyesinde hızlı bir düşüş eğilimi görülmüştür. İç talebin canlı olmasına rağmen fiyatlar genel seviyesinin aşağı yönlü olması makro finansal istikrarın korunmasına yardımcı olmuştur. 2010 yılının ikinci yarısı ve 2011 yılının başında genel fiyat seviyesinin aşağı yönlü olmasına rağmen, gıda fiyatlarının (özellikle işlenmemiş gıda fiyatları) yüksek seyretmesi yıllık enflasyonun daha fazla düşmesini engellemiştir.

Enerji fiyatları bu dönemde uluslararası petrol fiyatları artışının etkisiyle yüksek seyretmiş ve bunların enflasyona belirgin katkısı olmuştur. Hizmet fiyatlarındaki artış Şubat 2011 dışında sınırlı kalırken, son birkaç aydır Türk lirasının değer kaybetmesiyle ithalat fiyatlarında artış görülmektedir. Sonuç olarak enflasyonun, Merkez Bankasının ekonomideki kredi genişlemesini azaltmaya yönelik aldığı tedbirlerden, para politikası duruşu ve uluslararası gelişmelerden etkilenmeye devam etmesi beklenmektedir. Bu gelişmeler neticesinde, Mart 2011 itibarıyla tüketici enflasyonu yıllık bazda %3,99 üretici fiyatlarındaki değişim ise aynı dönemde %10,08 olarak gerçekleşmiştir. Mart 2011'de enerji fiyatlarındaki artış devam etmiştir. Enerji ve diğer emtia fiyatlarında gözlenen hızlı artışların enflasyon üzerinde önümüzdeki aylarda arz yönlü ilave bir risk teşkil ettiği görülmektedir.

2010 yılının son çeyreğinde, artan cari açık ve hızlı kredi genişlemesine yönelik TCMB ve BDDK gibi otoritelerin aldığı tedbirler ekonomik ortamda etkilerini göstermeye başlamıştır. Kasım 2010'da uygulamaya konulan tedbirler, ithalat talebini kısmak suretiyle toplam talebi kontrol altında tutmaya yönelik olup, cari açık ve kredi genişlemesinden kaynaklanabilecek riskleri sınırlandırmaktadır. Parasal sıkılaştırma merkezli olan söz konusu tedbirlerin, iç talebi kısmak suretiyle enflasyon riskini de azaltması beklenmektedir.

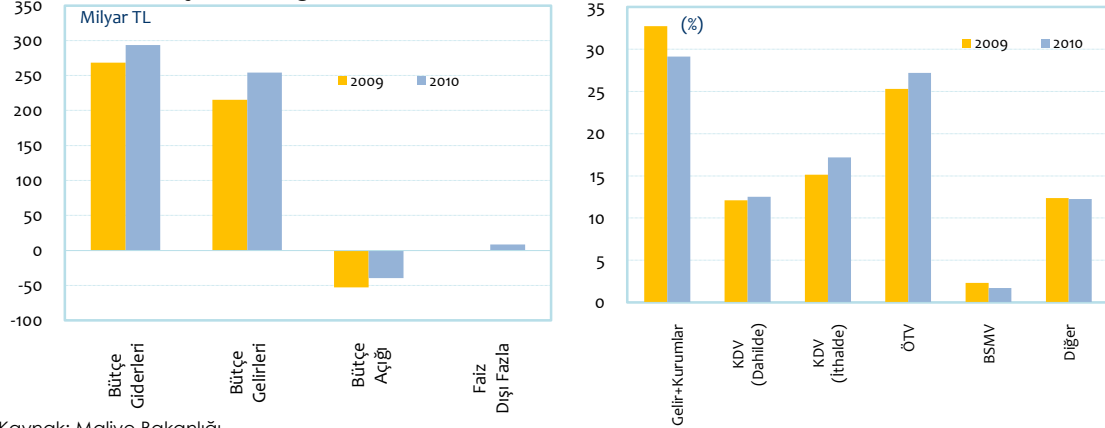
Grafik 1.2-8: Enflasyon ve Faiz Oranları

Kaynak: BDDK, TCMB, TÜİK

Bu çerçevede, düşük düzeyde politika faiz oranı, yüksek zorunlu karşılık oranları ve geniş faiz koridorunun bileşiminden oluşan politikaların, ilk meyvelerini vermeye başladığının işaretleri alınmaktadır. Kasım 2010-Ocak 2011 döneminde mevduat faizleri ve DİBS ortalama bileşik faizindeki düşüş eğilimi devam etmiştir. 23 Mart 2011 tarihi itibarıyla, politika faiz oranı olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı %6,25'te sabit tutulurken, geniş faiz koridoru çerçevesinde merkez bankası gecelik borçlanma faiz oranı %1,5, borç verme faiz oranı ise %9 olarak gerçekleşmiştir. 1 Nisan 2011'den itibaren geçerli olmak üzere Türk lirası zorunlu karşılık oranlarının tekrar artırılmış olmasıyla yaklaşık 19,1 milyar Türk lirası likidite piyasadan çekilmiştir. Bu nedenle, bankacılık kesiminde fon maliyetinin artmasıyla kredi fiyatlarının yukarı yönlü değişmesi muhtemeldir. Bununla birlikte, yeni politika ortamında ticari kredi ve tüketici kredileri ortalama yıllık faiz oranında uygulanan politikaların yarattığı ılımlı bir yükselme eğilimi görülmektedir. Bu şartlar altında, iç talebin kısmen de olsa kısılması muhtemeldir. Kısa vadede olumlu sonuçlar doğuracak bu tedbirlerin, uzun vadede tasarruf sahipleri üzerindeki etkisi henüz net değildir.

Grafik 1.2-9: Bütçe Göstergeleri

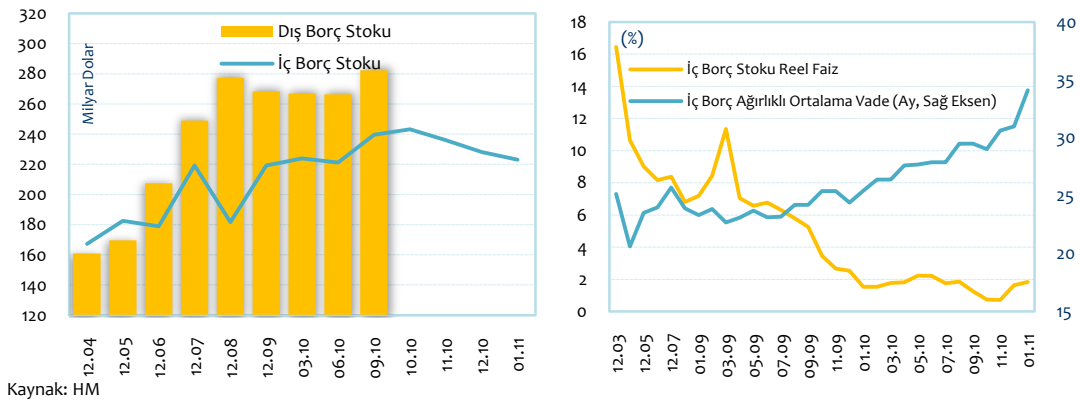

Kaynak: Maliye Bakanlığı

Küresel krizin kamunun mali dengesinde meydana getirdiği olumsuz etkilerinin izi 2010 yılında silinmeye başlamış ve kamu maliyesi daha olumlu bir yapıya kavuşmuştur. Söz konusu yılda, bütçe gelirlerinin bütçe giderlerine göre daha hızlı artmıştır. Vergi gelirleri geçen yıla göre %22,1 oranında artarken, faiz hariç bütçe giderlerinin daha düşük hızda artması, 2010 yılının kamu maliyesi konusunda olumlu gelişmeleridir. Nitekim 2009 yılında 52,9 milyar TL olan bütçe açığı, 2010 yılında %25 azalarak 39,6 milyar TL'ye inmiştir. Aynı dönemde faiz dışı fazla iyileşerek 8,7 milyar TL'ye yükselmiştir. Cari transferler ve personel giderleri bütçe gider kalemleri içerisinde, önceki yılın aynı dönemine göre en hızlı büyüyen bileşenlerdir. Aynı dönemde, düşen faiz oranları faiz giderlerinde hissedilir bir azalışa yol açmıştır. Vergi gelirlerindeki artışta ithalattaki hızlı artışa bağlı olarak ithalde alınan KDV'nin belirleyici olduğu görülmektedir. Avrupa ülkelerinin aksine Türkiye kamu maliyesinde izlediği disiplinli politikalar sayesinde, makro ekonomik istikrarı korumayı başarmıştır. Ayrıca, bu alanda vergi ve kamu alacaklarının yeniden yapılandırılması olumlu sonuçlara yol açacaktır.

Büyük ölçüde TL cinsinden ve sabit faizli araçlara dayanan iç borç stoku, Aralık 2009 itibarıyla 223,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılının mali istikrar ve büyüme performansı açısından olumlu geçmesi iç borç stokunun reel faizindeki düşüş eğilimini yıl sonuna kadar desteklemiştir. Ancak, cari açık sorunu ve bölgesel istikrarsızlıklar, Hazinesin borçlanma spreadleri üzerinde baskı unsuru olmakta ve Ocak 2011 itibarıyla iç borç stokunun reel faizinde yukarı yönlü risk görülmektedir. İç borç stokunun ağırlıklı ortalama vadesinin uzamaya devam etmesi olası riskleri sınırlamaktadır. Son birkaç aylık gelişmelerin orta vadede bir risk unsuru yaratmaması ve Türkiye'nin sürdürülebilir borçlanma politikalarının ülke notuna yansması beklenmektedir. GSYH'nin %60'ı olan AB tanımlı borç stoku eşik değeri ile kıyaslandığında, Türkiye %41,6 ile oldukça altında olup, birçok Avrupa ülkesinden daha iyi durumdadır.

Grafik 1.2-10: Borç Stokları, İç Borç Stoku Reel Faizi ve Ortalama Vadesi

Kaynak: HM

Öte yandan, dış borcun gelişimi incelendiğinde 2010 yılının üçüncü çeyreğinde, 282,2 milyar dolar düzeyinde gerçekleşen toplam brüt dış borç stokunun %38,1'ini özel kesime ait finansal olmayan kuruluşların (kısa ve uzun vadeli) borçlarının oluşturduğu görülmektedir. Son dört yıldır artış eğiliminde olan söz konusu oranın, 2010'nun üçüncü çeyreği itibarıyla düşmüş olması küresel kriz sonrasında daralan ekonomik aktivite ile reel kesim şirketlerinin dış borçlanma ihtiyacının azaldığına işaret etmektedir.

Tablo 1.2-1: Brüt Dış Borç Stoku Göstergeleri

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	10Ç3
Kısa Vadeli Borçlar									
Kamu/Toplam	2,0	2,9	3,2	2,9	2,1	1,8	1,8	2,0	3,1
Özel/Toplam	10,7	13,1	16,8	19,7	18,5	15,5	16,3	16,4	21,1
Özel Finansal Kuruluşlar/Özel Kesim Toplamı	39,2	44,4	48,4	51,5	54,0	42,9	48,1	50,5	62,9
Özel Finansal Olmayan Kuruluşlar/Özel Kesim Toplamı	60,8	55,6	51,6	48,5	46,0	57,1	51,9	49,5	37,1
Uzun Vadeli Borçlar									
Kamu/Toplam	64,8	63,2	57,1	47,7	40,0	34,0	31,3	34,0	33,6
Özel/Toplam	22,5	20,9	22,9	29,7	39,5	48,7	50,5	47,6	42,2
Özel Finansal Kuruluşlar/Özel Kesim Toplamı	16,4	17,6	23,3	31,8	34,8	34,6	29,3	27,7	28,3
Özel Finansal Olmayan Kuruluşlar/Özel Kesim Toplamı	83,6	82,4	76,7	68,2	65,2	65,4	70,7	72,3	71,7
Finansal Olmayan Kuruluşlar /Toplam Borç	25,3	24,5	26,2	29,8	34,3	40,7	44,2	42,5	38,1
Toplam Dış Borç Stoku/GSYH	56,2	47,3	41,2	35,0	39,0	37,5	37,3	43,9	v.y.

Kaynak: TCMB

1.2.2 Şirketler ve Hanehalkı Kesimi Gelişmeleri ve Riskler

Küresel kriz sonrasında şirketler kesiminin bilançosunda görülen gelişmeler krizin yansımaları hakkında önemli bir gösterge işlevi görmektedir. Şirketler kesimin bilanço yapısının sağlamlığı bankacılık kesimini de doğrudan ilgilendirmektedir. Şirket bilançolarına yönelik en kapsamlı ve güncel veri, TCMB tarafından 2009 yılı itibarıyla yayınlanmıştır. Şirketler kesimi toplu bilançosunun aktif yapısına bakıldığında, dönen ve duran varlıkların toplam aktif içerisindeki payının 2003 yılından başlayarak yatay bir seyir izlediği ve 2009 yılı sonunda söz konusu payların sırasıyla %49,3 ve %50,7 olduğu görülmektedir. Dönen varlıklar içerisindeki en önemli bileşenler %44,2 ile ticari alacaklar ve %12,4 ile stok kalemleridir. Duran varlıklar içerisinde en önemli kalem %52,2 ile maddi duran varlıklardır.

Tablo 1.2-2: Reel Kesim Şirketlerin Seçilmiş Bilanço Kalemleri

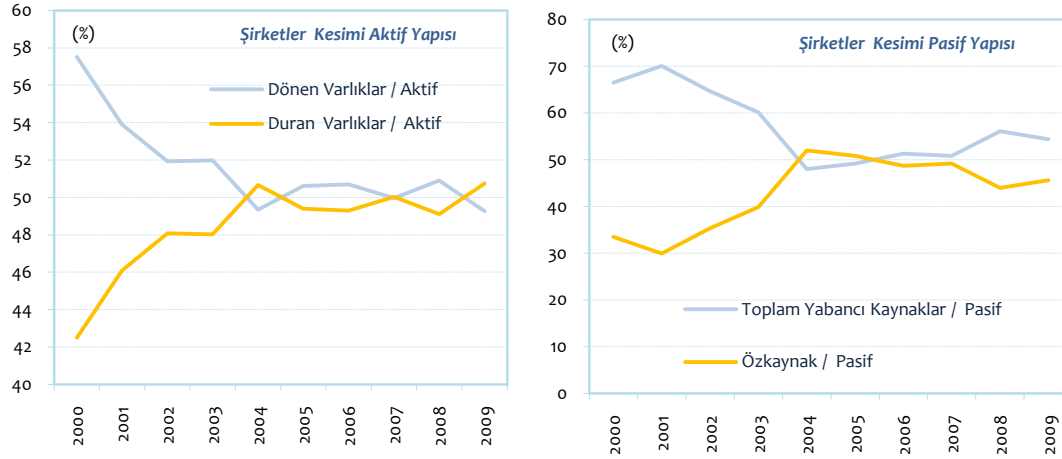
Milyon TL	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Dönen Varlıklar	50.317	78.202	108.824	131.533	170.122	193.025	267.423	311.868	383.878	401.177
Bankalar	5.141	9.995	13.824	15.367	16.437	22.484	32.434	34.903	50.882	57.971
Menkul Kıymetler	3.669	4.176	6.606	8.627	5.659	2.438	2.837	3.570	4.199	5.861
Duran Varlıklar	37.182	66.863	100.745	121.529	174.681	188.386	260.068	312.272	370.348	413.320
TOPLAM AKTİF	87.499	145.065	209.570	253.062	344.803	381.411	527.492	624.140	754.226	814.497
Toplam Yabancı Kaynaklar	58.182	101.658	135.468	152.162	165.508	187.641	270.744	317.185	422.822	442.747
Mali Borçlar	23.310	44.834	58.012	61.177	55.996	65.095	108.875	125.538	187.317	198.183
Banka Kredileri	20.133	36.315	45.925	46.366	46.826	55.696	93.650	106.852	161.515	169.009
Ticari Borçlar	14.909	24.943	33.428	39.384	47.415	56.363	79.093	89.472	111.145	113.318
Diğer Kısa ve Uzun Vadeli Borçlar	19.168	30.681	43.117	50.103	60.804	64.672	81.143	100.085	121.641	128.501
Özkaynaklar	29.317	43.407	74.102	100.900	179.295	193.770	256.747	306.955	331.403	371.750

Kaynak: TCMB

Reel kesim şirketlerinin pasif yapısı incelendiğinde ise 2000-2005 döneminde özkaynakların toplam içindeki payı artmıştır. Bu oran 2006-2009 döneminde dalgalı bir seyir izlemiştir. Toplam yabancı kaynakların aktife oranında ise artış görülmektedir. Toplam yabancı kaynaklar ağırlıklı olarak kısa vadeli (toplam yabancı kaynak içinde %66) olup, banka kredileri toplam yabancı

kaynaklar içerisinde en önemli kalemlerden birisidir. Söz konusu kalem, 2005 yılında %30 iken 2009 yılında %38 düzeyinde gerçekleşmiştir.

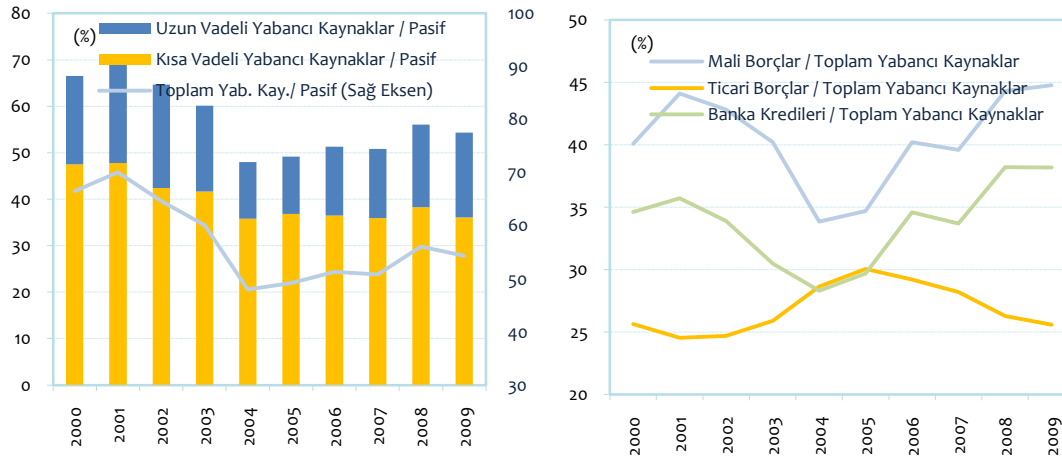
Grafik 1.2-11: Reel Kesim Şirketleri Bilanço Yapısı

Kaynak: TCMB

Ticari borçlar, toplam yabancı kaynaklar içerisinde %26 pay ile önemini korumaya devam etmektedir. Mali borçların toplam yabancı kaynaklar içindeki payı 2005'te girdiği artış eğilimini devam ettirmektedir. Ticari borçların toplam yabancı kaynaklar içindeki payında ise aynı dönemde azalış eğilimi görülmektedir. Diğer taraftan toplam yabancı kaynakların pasife oranı ılımlı bir artış eğilimi gösterirken, kısa vadeli ve uzun vadeli borçlanma eğilimleri arasında uzun vadeli tercihi genel eğilim itibarıyla değişmemiştir.

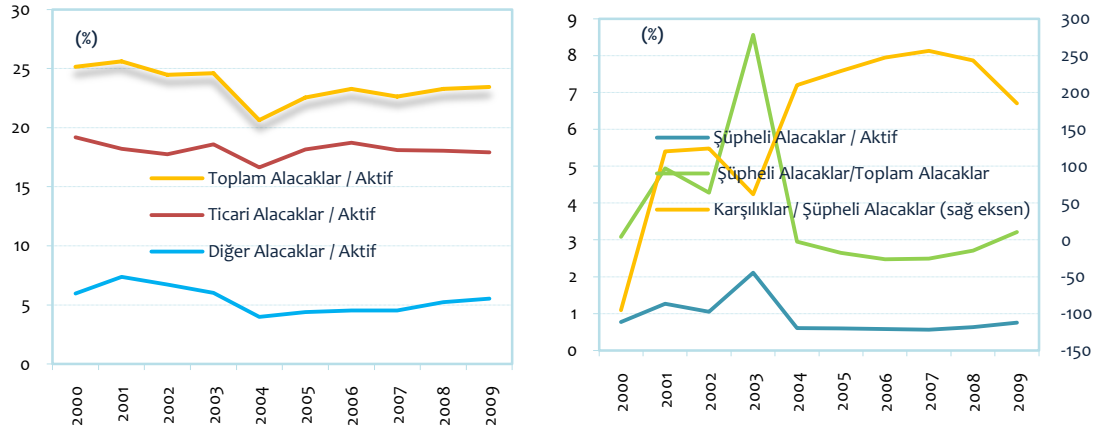
Grafik 1.2-12: Reel Kesim Şirketleri Pasif Göstergeleri

Kaynak: TCMB

Şirketler kesimi aktif kalitesi göstergelerine bakıldığında toplam alacakların aktife oranının tarihsel olarak yatay bir seyir izlediği görülmektedir. Ancak, ticari ve diğer şüpheli alacakların toplam aktife ve toplam alacaklara oranının 2004 yılından sonra ılımlı da olsa yükselme eğiliminde olması, şüpheli alacaklar için daha fazla karşılık ayrılması sonucunu doğurmuştur.

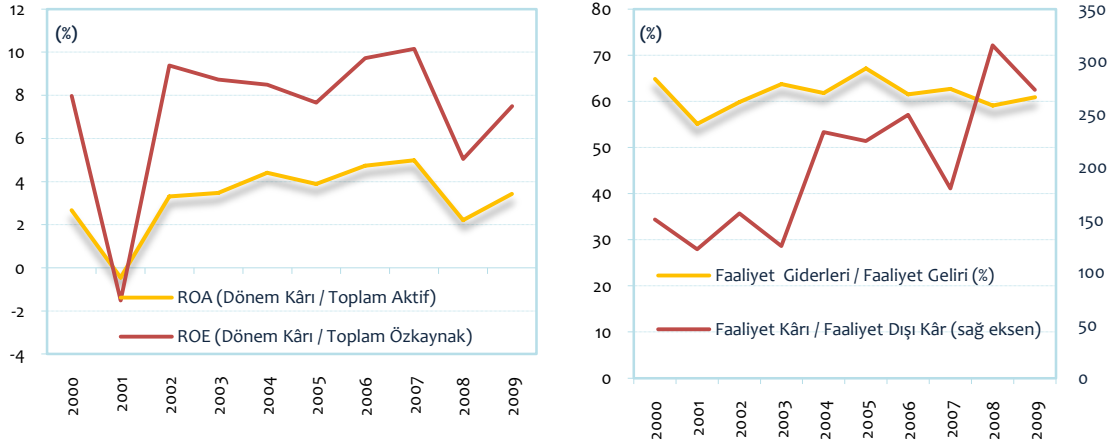
Grafik 1.2-13: Reel Kesim Şirketleri Aktif Kalitesi Göstergeleri

Kaynak: TCMB

2009 yılında şirketler kesimi aktif getirisi (dönem kârı/toplam aktif) %3,4 oranında, özkaynak getirisi (dönem kârı/toplam özkaynak) ise %7,5 oranında gerçekleşmiştir. Söz konusu oranlar 2008 yılına göre düzelme eğiliminde olup, küresel krizin etkilerinin 2009 yılında asgari düzeye indiğini göstermektedir. Diğer taraftan şirketler kesiminin faaliyet giderlerinin faaliyet gelirlerine oranı %60'lar civarında yatay bir seyir izlerken, faaliyet kârının faaliyet dışı kâra oranı genel olarak bir yükselme eğilimi arz etmektedir.

Grafik 1.2-14: Reel Kesim Şirketleri Kârlılık Göstergeleri

Kaynak: TCMB

Finansal kesim dışındaki şirketler kesiminin net döviz pozisyonu, Eylül 2010 itibarıyla açık vermiştir. Bununla birlikte, yurtdışından sağlanan toplam 83,7 milyar dolar tutarındaki kredinin sadece 1,1 milyar doları kısa vadeli olup, kısa vadeli varlıklarla kısa vadeli yükümlülükler arasında fark ise 0,5 milyar dolar ile fazla pozisyonundadır. Söz konusu durum kısa vadede oluşabilecek bir risk olmadığını göstermektedir. Öte yandan, varlıklar arasında yer alan mevduatın büyüklüğü olası risklere karşı tampon görevi görmektedir.

Tablo 1.2-3: Finansal Kesim Dışındaki Şirketlerin Döviz Varlık ve Yükümlülükleri

Milyar Dolar	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10
Varlıklar	30,2	37,7	45,4	62,6	76,1	80,5	79,2	75,8	75,6	83,9
Mevduat	20,0	24,6	30,9	45,4	54,8	60,4	57,3	53,9	53,5	61,5
Menkul Kıymetler	0,9	1,3	1,0	0,9	0,8	0,7	1,1	0,9	0,9	1,1
İhracat Alacakları	4,4	6,0	6,4	8,8	10,3	8,6	9,5	9,2	9,2	9,0
Yurtdışına Doğrudan Sermaye Yatırımları	4,9	5,8	7,1	7,5	10,2	10,8	11,3	11,6	12,0	12,2
Yükümlülükler	50,7	58,7	72,4	100,5	139,4	160,9	157,1	159,3	162,0	173,1
Nakdi Krediler	44,1	49,4	61,4	88,8	124,9	146,3	141,9	144,1	146,0	157,0
Yurtiçinden Sağlanan Krediler	18,2	20,5	26,4	34,8	46,3	48,1	51,0	57,0	63,9	72,4
Kısa Vadeli Döviz Kredileri	0	0	0	0	14,4	15,9	14,3	14,9	15,6	16,6
Yurtdışından Sağlanan Krediler	26,0	28,9	34,9	54,0	78,6	98,2	90,9	87,1	82,2	84,6
Kısa Vadeli	1,6	1,2	1,1	1,1	0,7	1,2	0,7	0,8	1,0	1,1
İthalat Borçları	6,5	9,4	11,0	11,7	14,5	14,7	15,2	15,2	16,0	16,1
Döviz Net Pozisyonu	-20,5	-21,1	-27,0	-37,9	-63,3	-80,4	-77,9	-83,6	-86,4	-89,3
Kısa Vadeli Varlıklar						69,6	67,9	64,1	63,6	71,6
Kısa Vadeli Yükümlülükler						76,3	68,5	68,0	68,6	71,2
Kısa Vadeli Net Döviz Pozisyonu						-6,7	-0,6	-3,9	-5,0	0,5

Kaynak: TCMB

Şirketler kesiminin diğer bir risk göstergesi, yurtdışından sağlanan ve vadesinin dolmasına 1 seneden az kalan borçların, mevcut ekonomik konjonktürde geri ödenmesinde yaşanabilecek muhtemel risklerdir. TCMB istatistiklerine göre, özel sektörün 2011 yılında toplam 26,5 milyar dolarlık borç geri ödemesi söz konusudur.

Tablo 1.2-4: Özel Sektörün Yurtdışı Kısa Vadeli Borcunun Vade Dağılımı

Milyon ABD Doları	2011											
	Oca.	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
Uzun Vadeli	1.942	1.775	2.147	1.876	2.559	2.280	1.410	1.608	1.795	1.686	1.220	4.039
Bank. Dışı Fin. Kur.	425	101	98	174	248	339	182	138	512	276	134	335
Finansal Olmayan	1.517	1.675	2.049	1.702	2.310	1.941	1.228	1.469	1.282	1.410	1.087	3.703
Kısa Vadeli(*)	767	180	173	91	144	221	124	76	86	96	97	108
Bank. Dışı Fin. Kur.	555	57	70	30	27	52	36	26	26	39	43	42
Finansal Olmayan	212	123	103	61	117	169	88	50	60	57	54	66
Toplam	2.709	1.956	2.320	1.966	2.703	2.501	1.534	1.683	1.881	1.782	1.317	4.147

Kaynak: TCMB. Bankalar hariçtir. (*) Ticari krediler hariç.

Hanehalkının finansal varlık ve yükümlülükleri incelendiğinde, hanehalkı toplam varlıklarının ve yükümlülüklerinin büyümeye devam ettiği görülmektedir. 2010 yıl sonu itibarıyla hanehalkı yükümlülüklerinin varlıklarına oranı önceki yıla göre 4,5 puan artış göstererek %34,1 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 1.2-5: Hanehalkı Finansal Varlık ve Yükümlülükler

Milyar TL	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Varlıklar								
Birey. Emek. Fon.	0,0	0,3	1,2	2,8	4,6	6,0	9,1	11,5
Hisse Senedi	9,2	12,4	15,8	15,7	17,5	10,8	24,5	32,6
Kamu Borç. K. (DİBS+Eurobond)	36,1	41,0	33,3	27,7	19,2	19,7	13,0	8,6
Tas. Mev., Kat. Fon. ve Cari Hes.	100,9	124,6	147,8	185,4	215,5	288,0	321,1	369,3
Dolaşımdaki Para	9,8	12,4	18,2	24,4	25,0	29,3	34,3	45,2
Toplam	156,0	190,7	216,3	256,0	281,8	353,8	402	467,2
Yükümlülükler								
Tüketici Kred.	5,9	12,8	29,7	48,0	68,9	85,2	97,4	132,7
Kre. Kart. Borç Bakiyesi	1,7	4,4	7,5	10,7	12,6	14,7	19,1	23,2
Tük. Finans. Şir. Kred.	0,4	0,9	1,8	1,4	1,7	1,6	1,7	2,9
Bireysel Finansal Kiralama Borçları	-	-	-	0,5	0,9	1,0	0,7	0,6
Toplam	8,0	18,1	39,0	60,6	84,1	102,5	118,9	159,4
Yükümlülükler/Varlıklar (%)	5,1	9,5	18,0	23,7	29,8	29,0	29,6	34,1

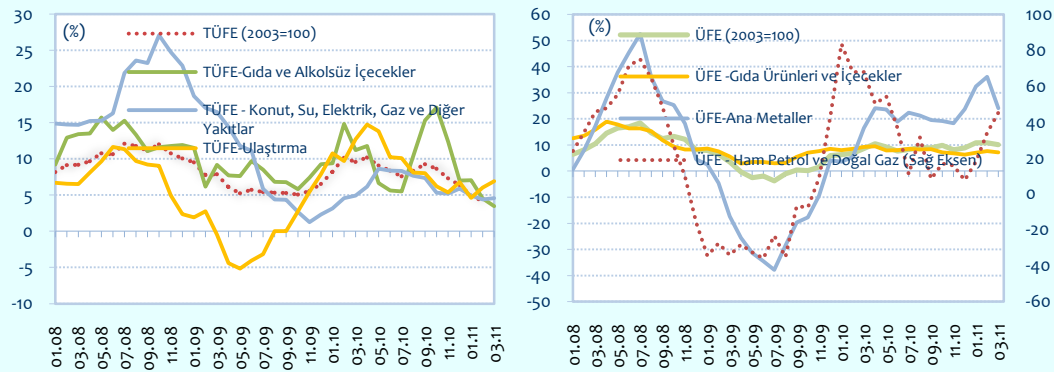
2005 sonrası verileri bankalar, katılım bankaları ve tüketici finansman şirketlerince kullanılan tüketici kredileri ile bu kredilere ilişkin tahsil gecikmiş alacakları, taksitli kredi kartı borç bakiyeleri ile tahsil gecikmiş kredi kartı alacaklarını içermektedir. Kredi tutarları, tahsil gecikmiş alacakları da içeren brüt rakamlardır. Kredi kartı borç bakiyesi, taksitli kredi kartı borç bakiyesi ile takipteki kredi kartı alacaklarından oluşmaktadır.

Kaynak: BDDK, TÜİK, SPK, TCMB, MKK

Kutu 2: Türkiye'de Gıda ve Enerji Fiyatlarının Gelişimi

Dünya genelinde, girdi fiyatlarındaki oynaklık, MENA ülkelerinde görülen siyasal gerilimler, gelişmekte olan ekonomilerin yüksek talebi, iklim değişiklikleri, doğal afetler gibi nedenlerle, tarımsal ürünlerin arz ve talebinde görülen beklenen ve beklenmeyen değişimler; tarım ve enerji ürünlerinin fiyatlarında reel artışlar gözlenmesine neden olmaktadır. Bu çerçevede, enerji ve gıda fiyatları son dönemlerde bir risk faktörü olmaya devam etmektedir. Hanehalkı ve şirketler kesimi söz konusu fiyat gelişmelerinden doğrudan etkilenmektedir. Yükselen fiyatlar, hanehalklarının harcama gücünü ve refah düzeyini olumsuz etkilerken, şirketlerin üretim ve satış performansları düşmektedir. Ayrıca, yüksek enerji fiyatları, doğal kaynakları sınırlı, büyüme potansiyeli güçlü olan ülkemiz için önemli büyüklükte bir harcama gerektirmektedir. Nitekim cari açıkta, artış eğiliminde olan petrol fiyatlarının önemli bir payı bulunmaktadır. Sonuç olarak artan ve oynak seyreden fiyatlar, toplam arz ve toplam talepte şok etkisi yaratma potansiyeline sahip olduğundan, makroekonomik istikrar düşük derecede de olsa tehdit altındadır.

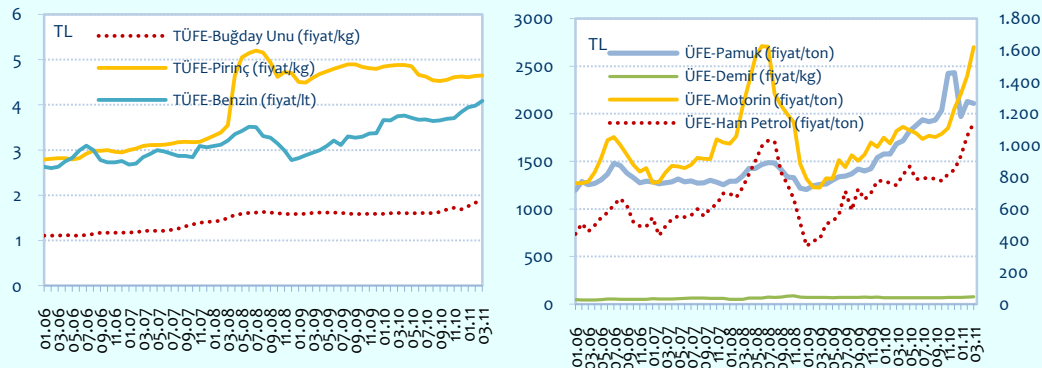
Grafik: Gruplara/Sektörlere Göre Tüketici ve Üretici Fiyatları Yıllık Yüzde Değişimi

Bu çerçevede, Türkiye'deki fiyatların gelişimine bakmakta yarar görülmektedir. Gıda ve alkolsüz içecekler grubunda yer alan fiyat artışları, genel tüketici enflasyonunun üzerinde seyretmektedir. 2010 yılının ikinci yarısında bu fark çok belirginleşmiştir. Konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar fiyat grubu ise genel endeksin değişimine paralellik arz etmektedir. Enerji fiyatlarındaki yukarı yönlü artış riski söz konusu grubun genel enflasyona yaptığı katkısı artırabilecektir. Üretici fiyatlarında benzer gelişmeler devam etmektedir. Ana metaller ve enerji fiyatlarının dalgalanması yüksek olup üretici fiyatları enflasyonunun üzerinde seyretmektedir.

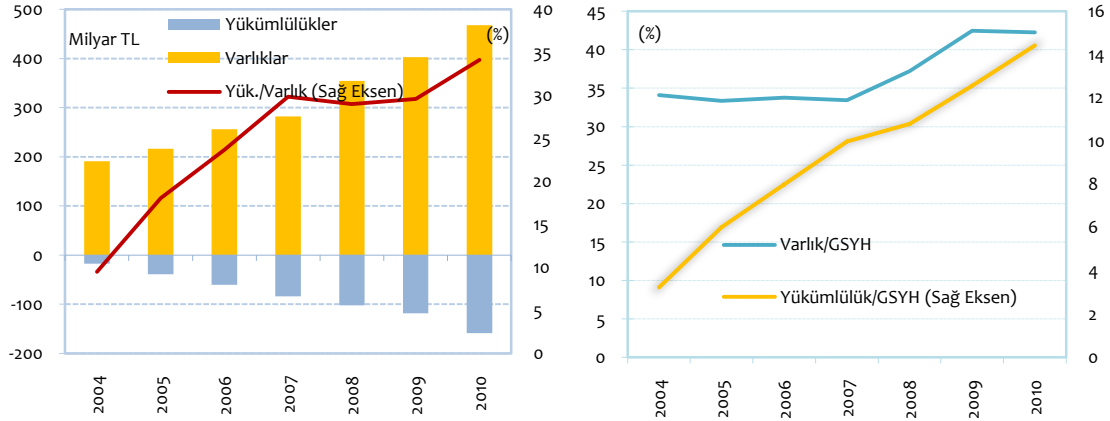
Öte yandan, gruplar ve sektörler bazında yıllık fiyat değişimlerinin yanı sıra madde bazında seçilmiş ürünlerin birim fiyatlarına göz atmakta yarar görülmektedir. Temel gıda ve enerji ortalama fiyatlarının artış eğilimi, genel enflasyonun aksine daha keskin bir artış seyri arz etmektedir.

Grafik: Seçilmiş Tüketici ve Üretici Madde Fiyatları

Bu oran, gelişmiş ekonomilerle karşılaştırıldığında hâlen düşük seviyededir. Toplamda yönetilebilir olduğu düşünülen söz konusu durumun, artış eğilimine devam etmesi ancak orta ve uzun vadede risk unsuru olabilir. Düşen kredi faiz oranları, hanehalkı borçlanması için avantajlı bir durum yaratmakla birlikte, tasarruflardan elde edilen faiz gelirinin ve diğer varlıklardan sağlanacak getirilerin düşmesi ise toplam varlıkların eski hızda artmayacağına işaret etmektedir.

Grafik 1.2-15: Hanehalkı Göstergeleri ve Milli Gelire Oranları

Kaynak: BDDK, TCMB, SPK, MKK, HM, TÜİK

Diğer taraftan kredi genişleme hızını yavaşlatmaya yönelik alınan ekonomik tedbirlerin, hanehalkı harcamaları üzerinde ne kadar etkili olacağı henüz net değildir. Yükümlülüklerin varlıklardan daha hızlı artmaya devam etmesi halinde, söz konusu oranda yukarı yönlü bir risk oluşması muhtemeldir. 2010 yılının ikinci yarısından itibaren istihdamda gözlenen artışın hanehalklarından kaynaklanabilecek olası riskleri azaltması beklenmektedir.

2 FİNANSAL SEKTÖRDEKİ GELİŞMELER

2.1 Finansal Sektörün Genel Görünümü

Finansal sektörün aktif büyüklüğü artış trendini sürdürerek 2010 yıl sonu itibarıyla 1,3 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir. Finansal sektörde bankacılık kesimi en büyük paya sahip olmaya devam etmektedir. Finansal sektörün bileşenlerinin genelinde 2010 yılında büyüme yaşanmış, ancak girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının aktiflerinde küçülme olmuştur.

Tablo 2.1-1: Finansal Sektörün Aktif Büyüklüğü

(Milyar TL)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	% Dağ.
TCMB	74,1	76,5	74,7	90,1	104,4	106,6	113,5	110	112,1	116,9	119,7	128,4	9,9
Bankalar	212,7	249,7	306,4	406,9	499,7	581,6	732,5	834	860,5	908,6	927,4	1007,0	77,2
Finansal Kiralama Şir.	3,8	5	6,7	6,1	10	13,7	17,1	14,6	14,3	14,2	14,4	15,8	1,2
Faktoring Şirketleri	2,1	2,9	4,1	5,3	6,3	7,4	7,8	10,4	11,1	12,3	13,4	14,5	1,1
Tüketici Fin. Şirketleri	0,5	0,8	1,5	2,5	3,4	3,9	4,7	4,5	4,5	4,7	5,1	6,1	0,5
Varlık Yönetim Şir.	v.y.	v.y.	v.y.	v.y.	v.y.	0,2	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,7	0,1
Sigorta Şirketleri (1)	5,4	7,5	9,8	14,4	17,4	22,1	26,5	33,3	32,6	31,0	31,0	31,0	2,4
Emeklilik Şirketleri	0	3,3	4,2	5,7	7,2	9,5	12,2	15,7	16,5	17,8	17,8	17,8	1,4
Emeklilik Yat.Fonları		0,0	0,3	1,2	2,8	4,6	6,0	9,1	9,7	10,4	11,2	11,7	0,9
Men. Kiy. Ara. Kur. (2)	1,0	1,3	1,0	2,6	2,7	3,8	4,2	5,2	6,4	6,8	8,0	8,0	0,6
Men. Kiy. Yat. Ort. (3)	0,1	0,2	0,3	0,5	0,5	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,1
Men. Kiy.Yat. Fon. (3)	9,3	19,9	24,4	29,4	22	26,4	24,0	29,6	28,9	29,8	29,1	29,7	2,3
Gayrimen.Yat. Ort. (2)	1,1	1,2	1,4	2,2	2,5	4,1	4,3	4,7	4,7	4,5	5,1	5,1	0,4
Gir. Serm. Yat.Ort.(2)	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,154	0,2	0,2	0,0
Portföy Yön.Şir.(3) (4)	5,8	17,8	24,5	30,2	26,0	31,2	30,7	40,0	41,3	42,3	42,2	44,9	3,4
Toplam	315,9	382,8	455,2	591,5	697,8	806,5	972,4	1.096,7	1.127,4	1.182,8	1.208,0	1.303,8	100,0

Kaynak: BDDK, TCMB, HM, SPK, TSPAKB

(1) Haziran 2010 verisi kullanılmıştır. (2) Eylül 2010 verisi kullanılmıştır. (3) Kasım 2010 verisi kullanılmıştır. (4)Portföy yönetim şirketlerinin yönettiği portföy büyüklüğü.

Finansal sektörde faaliyet gösteren kuruluşların sayısında 2010 yılında gözlenen en belirgin hareket, finansal kiralama şirketlerinin sayısında finansal şartlar ve intibak sürecine uyum sağlayamama nedenleriyle yaşanan rasyonalizasyondur. Gayrimenkul yatırım ortaklıklarının sayısı 2010 yılında 5 adet artmıştır. Banka sayısında bir değişim yaşanmazken, faktoring şirketleri ve menkul kıymet yatırım ortaklıkları 2'şer adet azalmıştır.

Tablo 2.1-2: Finansal Sektörde Faaliyet Gösteren Kuruluşlar

Adet	2005	2006	2007	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Bankalar	51	50	50	49	49	49	49	49	49
Mevduat	34	33	33	32	32	32	32	32	32
Katılım	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Kalkınma Yatırım	13	13	13	13	13	13	13	13	13
Yerli Özel	26	21	18	16	16	16	16	16	16
Kamu	8	8	9	9	9	9	9	9	9
Küresel Sermaye	17	21	23	24	24	24	24	24	24
Finansal Kiralama	84	81	68	50	47	47	46	47	35
Faktoring	88	86	86	81	78	80	81	78	76
Tüketici Finansmanı	9	9	9	10	10	10	10	10	11
Varlık Yönetimi	4	5	5	5	6	6	6	6	6
Finansal Holding Şirketleri	0	0	0	3	3	3	3	3	3
Sigortacılık (1)	46	47	51	62	55	57	57	57	57
Bireysel Emeklilik (1)	11	11	11	12	13	14	14	14	14
Reasürans (1)	1	1	1	2	1	1	1	1	1
Diğer Sigortacılık (1)	34	35	39	48	41	42	42	42	42
Menkul Kıymet Aracı Kuruluşları (2)	101	100	104	104	103	103	103	103	103
Menk. Kıym. Yatırım Ort. (3)	26	30	33	34	33	33	33	33	31
Gayrimenkul Yat. Ortaklıkları (2)	10	11	13	14	14	14	14	15	18
Girişim Sermayesi Yatırım Ort. (2)	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Portföy Yönetim Şirketleri(3)	19	19	19	23	23	23	23	24	28
Toplam Kuruluş Sayısı	440	440	440	437	423	427	427	427	419

Kaynak: BDDK, HM, SPK, TSRB, TSPAKB.

(1) Aralık 2010 verisi yayımlanmadığından Haziran 2010 verileri kullanılmıştır.(2) Aralık 2010 verisi yayımlanmadığından Eylül 2010 verileri kullanılmıştır. (3) Aralık 2010 verisi yayımlanmadığından Kasım 2010 verileri kullanılmıştır.

Finansal sektöre erişim kanallarının genişlemesi daha fazla kişinin bankacılık hizmetlerinden yararlanmasını sağlamaktadır. Bankacılık sektörü açısından 2010 yılı yüksek büyümenin yaşandığı

bir yıl olmuştur. Sektörün erişim kanallarında 2009 yılındaki yavaşlamanın tersine 2010 yılında büyüme yaşanmıştır. Sektörde şube sayısı önemli bir bölümü mevduat bankaları kaynaklı olarak, bir yılda 485 adet artmıştır. Sektörde istihdam edilen personele 2010 yılında 6.975 kişi katılmıştır. Bankacılıkta alternatif erişim kanalları büyümesini 2010 yılı boyunca devam ettirmiştir.

Tablo 2.1-3: Finansal Hizmetlere Erişim Kanalları

Adet	2005	2006	2007	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Banka Şubeleri	6.568	7.302	8.122	9.304	9.581	9.601	9.728	9.935	10.066
Mevduat Ban.	6.241	6.904	7.658	8.724	8.968	8.986	9.107	9.296	9.419
Kalk. ve Yatırım Ban.	35	42	42	44	44	42	43	42	40
Katılım Bankaları	292	356	422	536	569	573	578	597	607
Sigortacılık Şubeleri	14.453	15.322	15.695	v.y.	v.y.	v.y.	v.y.	v.y.	v.y.
Aracı Kurumların Şubeleri	234	246	231	185	157	155	161	161	v.y.
Banka Personeli	138.724	150.966	167.760	182.665	184.205	186.620	188.694	189.783	191.180
Mevduat Bankaları	127.851	138.599	153.212	166.326	167.063	169.118	170.997	171.974	173.133
Kalk. ve Yatırım Ban.	5.126	5.255	5.361	5.307	5.340	5.377	5.368	5.395	5.370
Katılım Bankaları	5.747	7.112	9.187	11.032	11.802	12.125	12.329	12.414	12.677
Sigortacılıkta Çalışan Personel (1)	12.837	15.156	14.950	16.007	13.953				14.820
Menkul Kıymet Aracı Kur.Çalışan Personel	5.916	5.898	5.861	5.102	4.715	4.802	4.883	4.907	v.y.
Banka ATM	14.836	16.513	18.795	21.953	23.952	24.593	25.254	26.566	27.334
POS (Bin)	1.141	1.283	1.629	1.886	2.048	2.067	2.136	2.176	2.175

Kaynak: BDDK, TSPAKB, HM, TSRSB

(1) Şirketlerin merkez ve bölgelerinde kadrolu, sözleşmeli, yarı zamanlı, tam zamanlı çalışanlar sayısı.

Mudiler finansal sektörün en büyük müşteri kitlesi olmaya devam etmektedir.¹ 2010 yılında sigorta poliçe sayısında önemli bir artış yaşanmıştır. Kredi müşteri sayısı son bir yıllık dönemde 2,1 milyon kişi artmıştır. Finansal kiralama müşterileri sektördeki duraklamaya paralel 10 bin kişi azalmıştır. Yatırım fonları, bireysel emeklilik müşterileri ve hisse senedi yatırımcı sayılarındaki artışlar devam etmiştir. İnternet bankacılığı hizmetlerini aktif olarak kullanan müşteri sayısındaki istikrarlı artış dikkat çekmektedir.

Tablo 2.1-4: Finansal Sektörün Müşteri Görünümü

Bin Adet						Geç.Yıl Son.Göre Değ.		
	2006	2007	2008	2009	2010	2009 (%)	2010 (%)	2010 (Adet)
Mudi (Mevduat Bankaları) (1)	70.613	70.234	66.664	66.917	47.252	0,4	-29,4	-19.665
Mudi (Katılım Bankaları) (1)	1.003	1.210	1.408	1.973	2.113	40,1	7,1	140
Kredi Müşterisi	27.712	34.194	38.181	39.389	41.496	3,2	5,3	2.107
Kredi Kartı Müşt.	25.580	27.658	25.662	26.499	27.787	3,3	4,9	1.288
Finansal Kiralama	v.y.	v.y.	74	60	50	-18,4	-16,0	-10
Factoring	v.y.	v.y.	50	41	57	-18,4	39,3	16
Tüketici Finansmanı	v.y.	v.y.	357	230	262	-35,8	14,0	32
Sigorta Poliçe Sayısı	31.469	34.320	32.922	33.961	40.143	3,2	18,2	6.182
Hayat Dışı Poliçe Sayısı	27.791	28.687	30.254	31.756	37.147	5,0	17,0	5.391
Hayat Poliçe Sayısı	3.678	5.633	2.668	2.205	2.996	-17,4	35,9	791
Bireysel Emeklilik Sözleşme	1.208	1.600	1.933	2.204	2.526	14,0	14,6	322
Hisse Sen. Yatırımcısı	927	940	999	1.000	1.043	0,1	4,3	43
Yatırım Fon.Yatırımcısı (2)	2.471	2.998	2.939	2.999	3.327	2,0	11,0	328
Emeklilik Yat. Fon. Yatırımcısı (2)	2.808	4.385	4.974	5.369	6.092	7,9	13,5	723
İnternet Bankacılığı Aktif Müş.	3.368	4.274	5.169	5.974	6.694	15,6	12,1	720

Kaynak: BDDK, SPK, TSPAKB, EGS, TSRSB, MKK.

(1) Haziran 2010'dan itibaren mudi sayılarının içerisinde bakiyesi sıfır olan mevduat/katılım hesabı mudileri dahil değildir. (2) Kasım verisi kullanılmıştır.

Yurt içi yerleşiklerin yatırım portföyleri son 1 yıllık dönemde %17 artarak 750,6 milyar TL'ye yükselmiştir. Yurt içi yerleşiklerin toplam yatırım portföyündeki payı geçen yıla göre hafif bir azalmayla 2010 yıl sonunda %91,7 olmuştur. Söz konusu portföyde TL mevduat ve hisse senedinin payı artarken DTH, yatırım fonları ve DİBS'in payı azalmıştır. Yurt dışı yerleşiklerin yatırım portföyü 2010 yılında %33,3 artarak 105 milyar dolar olurken, portföy tercihinde hisse senedinin payı değişmezken DİBS'in payı artmış, mevduatın payı azalmıştır.

¹ Mudi sayısında 2010 yılı ortasından itibaren sıfır mevduat bakiyeli hesapların toplamdan düşülmesi sonucu oluşan tanımsal farklılık nedeniyle, karşılaştırma yapılmamıştır.

Tablo 2.1-5: Yatırım Portföylerinin Görünümü

Yurtiçi Yerleşikler (Milyon TL)	2007	2008	2009	2010	% Pay		% Değ.	
					2009	2010	2009	2010
TL Mevduat	206.082	262.738	299.910	380.513	39,5	41,7	14,1	26,9
DTH	111.619	141.858	150.435	159.254	19,8	17,4	6,0	5,9
Kıym. Mad. Hesap.	162,77	344,41	1199,82	2376,87	0,2	0,3	248,4	98,1
Kat. Bnk. Top. Fonlar	14.626	18.636	26.064	32.121	3,4	3,5	39,9	23,2
DİBS	56.852	63.237	65.452	61.544	8,6	6,7	3,5	-6,0
Eurobond	4.309	4.867	5.328	5.382	0,7	0,6	9,5	1,0
Yatırım Fonları	26.381	23.979	29.608	29.712	3,9	3,3	23,5	0,3
Repo	2.733	2.199	1.383	1.501	0,2	0,2	-37,1	8,5
Emek. Yat.Fonları	4.559	6.042	9.105	11.691	1,2	1,3	50,7	28,4
Sigorta Prim Üretimi	10.931	11.779	12.436	14.129	1,6	1,5	5,6	13,6
Hisse Senedi	31.070	20.097	40.591	52.382	5,3	5,7	102,0	29,0
Ara toplam	469.324	555.777	641.512	750.606	84,4	82,2	15,4	17,0
Yurtdışı Yerleşikler (Milyon Dolar)								
Hisse Senedi	62.070	23.308	47.248	61.497	6,2	6,7	102,7	30,2
DİBS	32.113	20.308	21.086	32.710	2,8	3,6	3,8	55,1
Mevduat	8.488	9.034	10.448	10.836	1,4	1,2	15,6	3,7
Ara Toplam	102.671	52.650	78.782	105.043	10,4	11,5	49,6	33,3
GENEL TOPLAM (Milyon TL)	588.995	635.400	760.134	913.003	100,0	100,0	19,6	20,1

Kaynak: BDDK, MKK, TSRB, TCMB, SPK.

(1)Aralık verisi yayınlanmadığından Kasım 2010 verisi kullanılmıştır. (2) Merkez bankasının EVDS'de yer alan yurt dışında yerleşik kişiler mülkiyetindeki hisse senedi ve DİBS rakamlarıdır.

Finansal piyasaların yıllar itibarıyla günlük ortalama işlem hacimlerine bakıldığında, en yüksek işlem hacminin repo/ters-repo pazarında olduğu görülmektedir. Bu pazarı bono-tahvil piyasası izlemektedir. Bono-tahvil pazarında da ağırlıklı olarak kamu menkul kıymetlerinin olduğu dikkat çekmektedir. Küresel krizin etkisiyle yavaşlayan İMKB işlem hacminin, 2010 yılı ile yeniden artışa geçtiği ve bu artışın 2011 yılının ilk çeyreğinde de devam ettiği gözlenmektedir. Ayrıca günlük işlem hacmi açısından API repo/ters-repo işlemleri ile VOBAS günlük işlem hacmindeki gelişimler, finansal piyasaların genel profili açısından önem taşımaktadır.

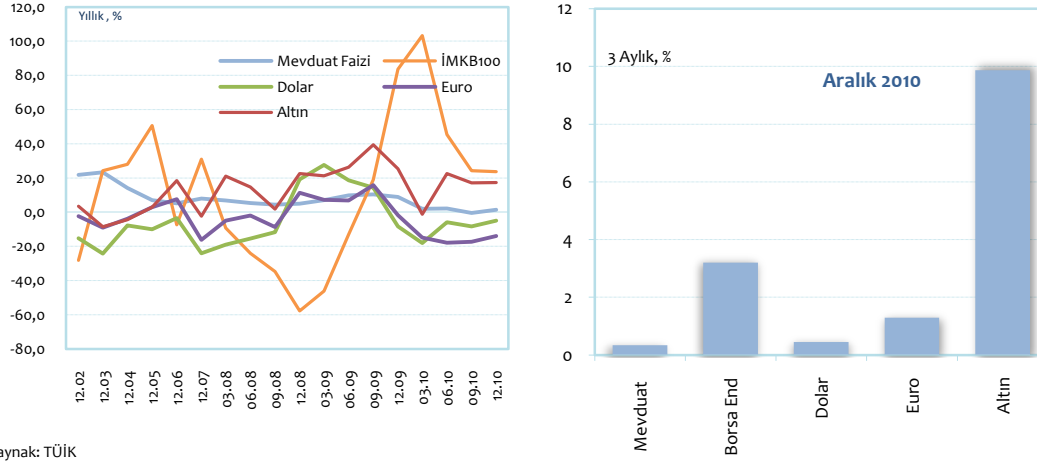
Tablo 2.1-6: Finansal Piyasalar Profili

(Yıllık İşgünü Ortalaması, Milyon TL)	2009	2010	Mart 2011	En son veri
Bankalararası Para Piyasası İşlem Özetleri (İşgünü)	6,2	45,2	50,0	15 Mart
Takasbank Para Piyasası İşlem Özetleri (İşgünü)	152,6	193,1	239,7	15 Mart
Açık Piyasa Repo ve Ters Repo İşlemleri (Aylık, 22 gün ile düz.)	2.635,1	2.354,9	3.024,4	15 Mart
Repo Ters Repo Pazarı İşlem Hacmi (TL) (İşgünü yıllık ort.)	11.835,4	12.049,2	12.105,9	15 Mart
Döviz ve Efektif Piyasası İşlemleri (İş Günü, TCMB Alış kuru ile düz., yıllık ort.)	38,9	90,4	64,8	15 Mart
İMKB Piyasası İşlem Hacmi	1.914,8	2.542,7	3.629,0	23 Mart
Toplam Bono Tahvil İşlem Hacmi	3.496,0	3.870,9	5.691,6	18 Mart
Kamu Menkul Kıymetleri İşlem Hacmi (Toplam)	3.493,9	3.867,9	5.679,5	18 Mart
Kamu Menkul Kıymetleri İşlem Hacmi (TL)	1.654,0	1.783,3	2.698,6	18 Mart
Kamu Menkul Kıymetleri İşlem Hacmi (ABD doları)	1.069,8	1.189,1	1.716,9	18 Mart
Kamu Menkul Kıymetleri İşlem Hacmi (EUR)	770,2	895,4	1.264,1	18 Mart
Özel Sektör Menkul Kıymetleri İşlem Hacmi (Toplam)	2,1	3,1	12,1	18 Mart
Özel Sektör Menkul Kıymetleri İşlem Hacmi (TL)	1,0	1,4	5,8	18 Mart
Özel Sektör Menkul Kıymetleri İşlem Hacmi (ABD doları)	0,6	0,9	3,7	18 Mart
Özel Sektör Menkul Kıymetleri İşlem Hacmi (EUR)	0,5	0,7	2,7	18 Mart
Altın Borsası İşlem Hacmi	1,0	1,0	1,5	18 Mart
VOBAS İşlem Hacmi (250 gün ile ort.)	1.336,7	1.726,7	1.591,5	Şubat

Kaynak: TCMB, İMKB, İAB, Takasbank, VOBAS

2010 yıl sonu itibarıyla finansal yatırım araçları TÜFE ile indirgendiğinde en yüksek reel yıllık getiriyi %23,6 ile İMKB100 endeksi sağlamıştır. Euro yatırımcısına %14 ile en fazla kaybettiren yatırım aracı olurken, altın %17,3 reel getiri sağlamıştır. Dolardaki yıllık reel kayıp %5,1 olarak gerçekleşirken mevduat faizi yatırımcısına %1,4 getiri sağlamıştır. TÜFE ile indirgenmiş üç aylık reel getiride altının belirgin bir üstünlüğü dikkat çekmektedir. Külçe altın son üç aylık dönemde yatırımcısına %9,9 getiri sağlarken, borsa endeksi %3,2, euro %1,3, dolar %0,5 ve mevduat faizi %0,3 reel getiri kazandırmıştır.

Grafik 2.1-1: Yatırım Araçlarının Reel Getirileri

Kaynak: TÜİK

2.2 Bankacılık Sektörü Görünümü

2.2.1 Sağlık Analizi

Finansal sağlık göstergeleri bir ülkedeki finans sektörünün sıhhatini ve sağlığını ölçmede kullanılan göstergeler setidir. Söz konusu set IMF uzmanları tarafından oluşturulmuş, Dünya Bankası, BIS gibi diğer uluslararası kuruluşlar ve IMF'ye üye ülkelerin uzmanları katkıda bulunmuştur. IMF 2000'li yılların başında finansal sağlık göstergelerini oluştururken 122 üye ülkeye anket uygulamış ve bu yolla ülkelerin görüşlerini ve gerekli veri setinin mevcut olup olmadığını öğrenmiştir. Sonuç olarak, 40 adet gösterge IMF İcra Kurulu tarafından onaylanmıştır. Bu göstergelerin 25 tanesi mevduat kabul eden sektörler, kalan 15 tanesi söz konusu sektörlerin müşterisi konumundaki sektörler aittir. 25 göstergeli set içinde yer alan 12 gösterge, çekirdek set olarak adlandırılmaktadır. Çekirdek değişken seti tüm ülkelerce takip edilen ve IMF'ye raporlanan temel settir. Söz konusu set Türk bankacılık sektörü için hesaplanmış ve aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.2-1: Bankacılık Sektörü Sağlık Göstergeleri

%	2005	2006	2007	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Yasal Özkaynak/Risk Ağırlıklı Varlıklar	23,7	21,9	18,9	18,0	20,6	20,0	19,2	19,3	19,0
Birinci Kuşak Sermaye/Risk Ağırlıklı Varlıklar	24,3	21,3	18,3	17,2	18,6	18,1	17,5	17,5	17,0
Takipteki Alacaklar Karşılığı/Özkaynak	1,6	1,5	1,8	3,3	3,2	3,1	2,8	2,7	2,4
Takipteki Alacaklar/Brüt Krediler	4,7	3,7	3,5	3,7	5,3	4,9	4,4	4,3	3,7
Aktif Kârlılığı	2,7	3,2	3,3	2,5	3,3	3,9	3,6	3,2	3,0
Özkaynak Kârlılığı	20,4	27,1	26,6	20,0	26,4	31,3	28,6	25,2	23,9
Net Faiz Gelirleri (Faiz Marjı)/Brüt Gelir	60,5	60,4	61,0	64,7	67,1	63,8	62,0	61,1	61,5
Faiz Dışı Giderler/Brüt Gelir	49,2	46,2	44,9	47,6	38,1	37,3	39,9	42,4	43,4
Likit Varlıklar/Toplam Varlıklar			54,1	45,3	48,3	48,7	47,5	47,2	47,4
Likit Varlıklar/Kısa Vadeli Borçlar			93,7	75,2	80,1	80,3	75,8	75,8	77,7
Yabancı Para Net Genel Pozisyonu/Özkaynak	4,6	4,4	2,4	1,7	-0,3	-0,4	0,6	-1,5	0,1

Bankacılık sektörünün sermaye güçlülüğüne ilişkin olarak takip edilen yasal özkaynak/risk ağırlıklı varlıklar ve birinci kuşak sermaye/risk ağırlıklı varlıklar oranları sektörün ani şoklarla baş edebilecek sermaye yapısına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Likidite durumunun takibi likit varlıklar/toplam varlıklar ve likit varlıklar/kısa vadeli borçlar aracılığıyla takip edilmekte olup yeterli düzeydedir. Sektörün aktif kalitesi bankaların batma/borçlarını ödeyememe riskinin analizinde kullanılmaktadır. Bu bağlamda, takipteki alacaklar karşılığı/özkaynak ve takipteki alacaklar/brüt krediler göstergeleri kullanılmaktadır. Söz konusu göstergelerden, küresel krizin etkilerine bağlı olarak yaşanan bozulmanın kısa sürede atlatıldığı görülmektedir. Kârlılığa ilişkin

özkaynak ve aktif karlılığı göstergeleri kullanılmakta ve söz konusu göstergelerin mevcut hali yüksek bir kârlılık profiline işaret etmektedir. Sektörün rekabet gücü sektörün gelirleri içinde net faiz gelirlerinin oranıyla ölçülmekte, sektörde net faiz gelirlerinin ağırlığı sürmektedir. Olası kur risklerini ölçmede YPNGP/Özkaynak oranı kullanılmakta ve söz konusu oran yasal limitlerin içerisinde hareket etmektedir.

2.2.2 Finansal Tablolar Analizi

Bankacılık sektörü 2010 yılında bir önceki yılki büyümesinin iki katına yakın bir büyüme gerçekleştirmiş ve toplam aktifleri 1 trilyon TL'yi aşmıştır. Aktif kalemleri içerisinde kredilerin payı artarken menkul kıymetler portföyünün payı azalmış, aracılık fonksiyonu daha etkili yerine getirilmiştir. Menkul kıymetler portföyü 2010 yılında %9,5 ile sınırlı bir büyüme gösterirken, kredilerde %33,9'luk yüksek oranlı bir artış olmuştur. Sektörün YP varlıkları YP kredilerdeki artışa bağlı olarak 2009'un tersine yüksek oranlı bir artış göstermiştir.

Toplam pasiflerin ağırlıklı kalemi olan mevduat, 2010 yılında bir önceki yıla göre %19,9 büyümüştür. Pasif kalemleri içerisinde yurtdışı bankalardan sağlanan finansmana bağlı olarak bankalara borçlar kalemi yüksek oranda büyürken, ihraç edilen menkul kıymetler kalemi sınırlı payına rağmen önemli bir büyüme göstermiştir. Söz konusu kalemin gelecek dönemlerde bankaların uzun vadeli kaynak yaratmalarına yardımcı olan bir araç haline gelmesi beklenmektedir. Repo işlemlerinden sağlanan fonlar faiz oranlarındaki düşmenin de etkisiyle azalırken özkaynak toplam kaynaklardaki artış hızına benzer bir oranda büyümüştür. Sektörde TP kaynakların toplam kaynaklar içerisinde payı 1 puan artarak %70'e yaklaşmıştır.

Bankacılık sektörünün 2010 yılındaki aktif büyümesinin neredeyse %80'i kredilerden kaynaklanmaktadır. Menkul kıymetler portföyü toplam aktif büyümesindeki %20,7'lik artışa 3 puanlık bir katkı yapmıştır. Nakit ve nakit benzeri varlıkların büyümeye negatif katkısı olmuştur. Pasif büyümesinde ise büyümenin yaklaşık %60'ı mevduattan gelmektedir. Bankalara borçlar kalemi %20,7'lik kaynak büyümesine 4,4 puan katkı sağlarken, özkaynaklardaki katkı ise 2,8 puan olmuştur.

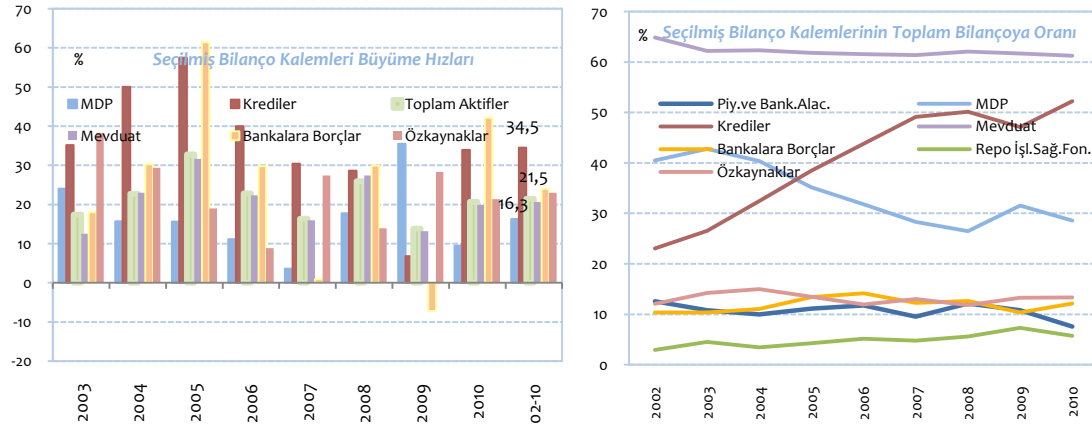
Tablo 2.2-2: Bankacılık Sektörü Özet Bilanço Büyüklükleri

		Milyar TL						Geç.Y.Göre % Değ.		Bilanço Oran %	
		2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	2009	2010	2009	2010
Aktifler	Nakit Değerler	6,0	7,6	5,8	6,7	6,9	9,2	26,6	21,1	0,9	0,9
	Bank., TCMB ve Para Piy.Alac.	88,7	90,3	83,4	84,9	78,4	76,3	1,8	-15,4	10,8	7,6
	Menkul Kıymetler	194,0	262,9	275,6	278,3	274,7	287,9	35,5	9,5	31,5	28,6
	Krediler	367,4	392,6	416,8	454,9	475,4	525,9	6,9	33,9	47,1	52,2
	Net TGA	2,8	3,6	3,7	3,4	3,4	3,2	26,4	-11,3	0,4	0,3
	İşt, Bağ. ve Bir. Kont.Ed. Ort.	10,3	12,7	12,8	13,0	14,2	15,3	23,2	20,6	1,5	1,5
	Diğer	63,3	64,4	62,5	67,4	74,2	89,2	1,8	38,6	7,7	8,9
	Toplam	732,5	834,0	860,4	908,6	927,4	1.007,0	13,9	20,7	100,0	100,0
	Toplam TP Varlıklar	510,2	611,1	633,2	669,9	691,2	749,2	19,8	22,6	73,3	74,4
	Toplam YP Varlıklar	222,3	223,0	227,3	238,8	236,2	257,8	0,3	15,6	26,7	25,6
Kaynaklar	Mevduat (Toplanan Fonlar)	454,6	514,6	534,3	564,5	573,0	617,0	13,2	19,9	61,7	61,3
	Para piy., TCMB Borçlar	0,4	0,8	0,7	1,1	0,7	0,8	102,6	5,9	0,1	0,1
	Bankalara Borçlar	92,8	86,1	91,7	100,0	101,5	122,4	-7,2	42,2	10,3	12,2
	Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	40,8	60,7	53,1	56,0	51,8	57,5	48,9	-5,3	7,3	5,7
	İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)	0,0	0,1	0,1	0,2	1,9	3,1	0,0	3.012,4	0,0	0,3
	Diğer	57,6	60,8	63,8	67,6	71,5	71,6	5,6	17,7	7,3	7,1
	Özkaynaklar	86,4	110,9	116,8	119,3	126,9	134,6	28,3	21,3	13,3	13,4
	Toplam	732,5	834,0	860,4	908,6	927,4	1.007,0	13,9	20,7	100,0	100,0
	Toplam TP Kaynaklar	476,8	570,2	593,1	628,2	642,2	699,3	19,6	22,7	68,4	69,4
	Toplam YP Kaynaklar	255,7	263,9	267,3	280,4	285,2	307,7	3,2	16,6	31,6	30,6

Bankacılık sektörünün bilançosunun son 8 yıllık dönemde gelişimi değerlendirildiğinde sektörün aktif büyüklüğü son 8 yılda yıllık ortalama %21,5 büyürken, krediler kalemi %34,5 ile en yüksek ortalama büyümeyi gerçekleştirmiş, MDP %16,3 ile görece sınırlı bir büyüme göstermiştir. Söz konusu dönemde sektörün özkaynakları ortalama %23 ile toplam aktiflerin üzerinde bir ortalama büyüme gerçekleştirirken, mevduat istikrarlı bir gelişim göstererek yıllık ortalama %20,6 artmıştır.

Bilançonun yapısal görünümü istikrarın teminatı olmaya devam etmiş; kredilerin küresel krizden olumsuz etkilenmekle birlikte bilanço içindeki payını artırdığı, MDP'nin payının azaldığı, mevduatın ise payını dönem boyunca koruduğu dikkat çekmektedir.

Grafik 2.2-1: Bilançonun Gelişimi 2002-2010

2002-2010 dönemi genelinde aktif artışların temel kaynağının krediler olduğu, bu kalemi MDP'nin takip ettiği görülmektedir. Pasif artışlarda ana kalem mevduat olurken öz kaynaklar ve alınan krediler önemli fon akımı yaratmaktadır.

2010 yılında bankacılık sektörüne 190,9 milyar TL fon akımı olmuştur. Bunun 176,3 milyar TL'si sağlanan finansmandan kaynaklanırken, 14,6 milyar TL'si varlıkların, özellikle de bankalardan alacaklar kaleminin azalmasından kaynaklanmaktadır. Sağlanan fon artışının 133,3 milyar TL'si kredi olarak kullanılırken, 24,9 milyar TL'si menkul değerler portföyüne aktarılmıştır. 2010 yılında sağlanan fonların 187,3 milyar TL'si varlık kalemlerinde artış yaratırken, 3,6 milyar TL'si yabancı kaynakların geri ödenmesinde kullanılmıştır.

Sektör fon akımı yıllar itibarıyla değerlendirildiğinde, 2009 yılında 113 milyar TL tutarındaki fon akımının yalnızca 25,2 milyar TL'sinin kredi olarak kullanıldığı, buna karşılık aynı dönemde menkul değerler portföyünün 68,9 milyar TL artışı görülmektedir. Küresel finansal krizin etkilerinin görece zayıf kaldığı 2008 yılında ise, 158,4 milyar TL'lik fon akımının 81,9 milyar TL'sinin kredi olarak kullanıldığı ve bu dönemde risksiz varlıklara plasman tercihinin 2009 yılına göre oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. 2002-2010 yılları arasındaki dönemde yalnızca 2009 yılında, küresel finansal krizin sektöre olan yansımaları sebebiyle, menkul değerlere olan plasman artışının kredilere yapılan plasmandaki artışın üzerinde yer aldığı görülmektedir. Sağlanan fon akımı incelendiğinde ise, yine 2009 yılında, finansman artışının sınırlı kaldığı ve bu dönemde faiz oranlarındaki düşmenin de etkisiyle mevduattaki artışın önceki yılın altında gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 2.2-3: Bankacılık Sektöründe Fon Akımlarının Gelişimi

(Milyon TL)	02-03	03-04	04-05	05-06	06-07	07-08	08-09	09-10
Aktif Artışlar	40.559	59.947	101.947	98.953	85.184	158.207	103.815	187.267
Nakit Değerler	152	249	793	1.382	528	983	1.597	1.591
Bankalardan Alac.	146	3.674	14.641	13.332		33.429	1.569	
Krediler	17.241	33.120	57.068	62.576	66.629	81.828	25.176	133.231
Faiz ve Gelir Tah.Rees.			742	3.524	2.298	9.533		3.559
MDP	20.739	16.836	19.355	15.905	5.786	29.263	68.884	24.981
Takipteki Krediler			124	1	484	1.472	746	
Muhtelif Alacaklar	140		4.148		3.111		705	10.525
Zorunlu Karşılıklar	623	3.186	1.816	2.218	74			8.102
İştirakler	450	2.609			1.620		2.388	2.620
Sabit Kıymetler	624	199			488	1.699	347	
Diğer Aktifler	443		3.259		4.123		2.070	2.500
Pasif Azalışlar	-1.156	-666	-830	-1.241	-123	-161	-9.195	-3.641
Muhtelif Borçlar		-645						-3.217
Sermaye Ben.Krediler	-706		-362					-421
Alınan Krediler							-6.261	
Faiz ve Gider Rees.							-2.256	
Toplam	41.715	60.613	102.777	100.194	85.307	158.367	113.010	190.907
Pasif Artışlar	38.163	57.417	101.300	94.063	81.998	151.091	110.673	176.305
Mevduat	17.338	35.754	60.425	56.157	49.218	97.734	60.021	102.417
Alınan Krediler	3.040	7.515	19.120	16.075	667	21.526		36.328
Sermaye Benzeri Krediler		300		2.243	663	2.341	255	
Faiz ve Gider Rees.	27	3	1.086	1.485	3.228	1.847		1.349
Karşılıklar	820	584	3.353	1.149	2.107	1.753	3.483	680
Muhtelif Borçlar	5.080		6.817	8.374	1.977	13.015	19.945	
Diğer Yabancı Kaynaklar	1.568	2.815	1.307	2.488	7.702	2.139	1.828	11.863
Özkaynaklar	9.840	10.424	8.724	4.850	16.313	10.574	24.463	23.665
Aktif Azalışlar	-3.552	-3.196	-1.477	-6.131	-3.309	-7.276	-2.337	-14.603
Takipteki Krediler	-2.751	-229						-346
Bankalardan Alac.					-3.268			-13.939
Sabit Kıymetler			-786	-277				-161
Faiz ve Gelir Tah.Rees.	-801	-2.420					-778	
Zorunlu Karşılıklar						-2.566	-1.225	
Muhtelif Alacaklar		-25		-4.004		-3.262		
İştirakler			-691	-1.830		-563		
Diğer Aktifler		-450		-3		-885		
Toplam	41.715	60.613	102.777	100.194	85.307	158.367	113.010	190.907

Kredilerin 2010 yılındaki gelişimi incelendiğinde; KOBİ kredilerinde 2009 yılındaki duraklamanın sona erdiği ve %50'nin üzerinde arttığı görülmektedir. Bireysel krediler toplam kredilerin ortalama büyümesi civarında bir büyüme gösterirken, diğer ticari ve kurumsal krediler hafif düşük bir büyüme gerçekleştirmiştir.

Tablo 2.2-4: Bireysel ve Ticari Kredilerin Gelişimi

	Milyon TL					% Dağılım					Yıllık Büyüme, %			
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Bireysel	69.612	95.696	117.995	130.951	174.232	31,8	33,5	32,1	33,4	33,1	37,5	23,3	11,0	33,1
KOBİ Kredileri	59.614	76.521	84.605	83.271	125.448	27,2	26,8	23,0	21,2	23,9	28,4	10,6	-1,6	50,6
Diğ.Tic.ve Kur.	89.761	113.400	164.845	178.398	225.885	41,0	39,7	44,9	45,4	43,0	26,3	45,4	8,2	26,6
Toplam	218.987	285.616	367.445	392.621	525.851	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	30,4	28,6	6,9	33,9

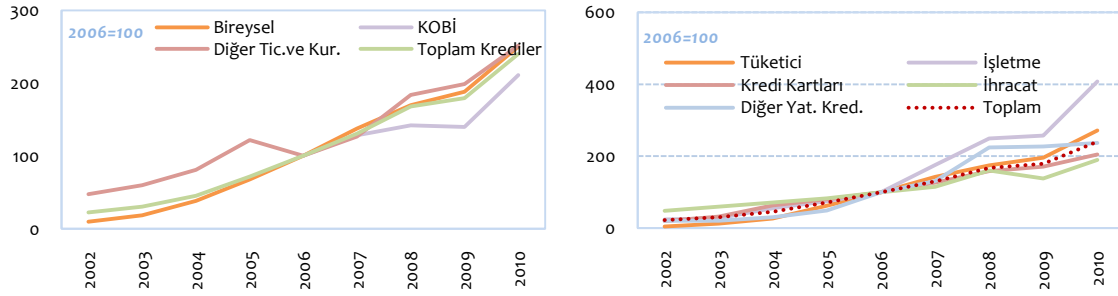
Ekonominin 2010 yılında güçlü büyümesi, düşen enflasyon ve nominal faiz oranları tüketici güvenindeki artışla birleşince, krediler 2010 yılında %33,9'luk güçlü bir büyüme göstermiştir. Reel sektöre sağlanan işletme kredilerinde ve tüketici kredilerinde yüksek oranlı artışlar yaşanmıştır. Kredilerin gelişiminde dikkat çekici bir husus ihracattaki 2010 yılındaki görece artışa bağlı olarak ihracat kredilerinin artmasıdır. Kredi büyümesine en fazla katkı sağlayan krediler işletme kredileri ve tüketici kredileri olmuştur.

Tablo 2.2-5: Seçilmiş Kredilerin Gelişimi

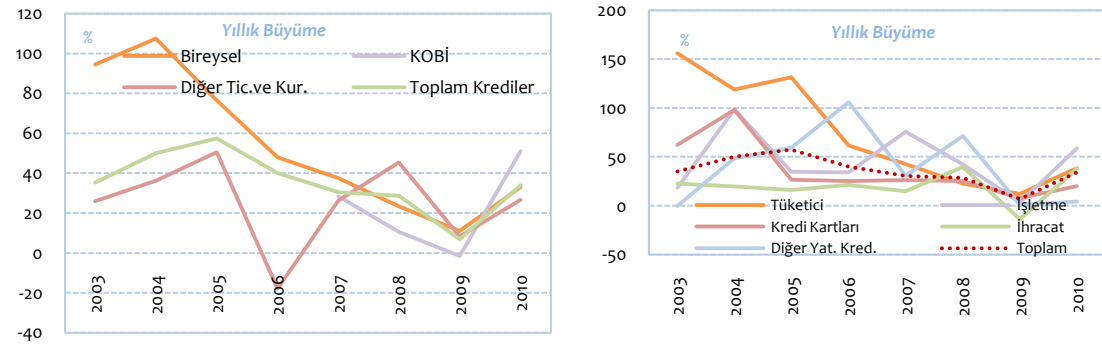
	Milyon TL					% Dağılım					Yıllık Büyüme, %			
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Tüketici	47.575	67.890	83.142	93.339	129.041	21,7	23,8	22,6	23,8	24,5	42,7	22,5	12,3	38,3
İşletme	33.105	58.149	82.673	85.259	135.174	15,1	20,4	22,5	21,7	25,7	75,7	42,2	3,1	58,5
Kredi Kart.	22.037	27.806	34.853	37.612	45.191	10,1	9,7	9,5	9,6	8,6	26,2	25,3	7,9	20,1
İhracat	19.015	21.807	30.421	26.204	36.064	8,7	7,6	8,3	6,7	6,9	14,7	39,5	-13,9	37,6
Diğer Yat.	10.521	13.776	23.633	23.890	24.893	4,8	4,8	6,4	6,1	4,7	30,9	71,6	1,1	4,2
Diğer	86.734	96.188	112.723	126.317	155.487	39,6	33,7	30,7	32,2	29,6	10,9	17,2	12,1	23,1
Toplam	218.987	285.616	367.445	392.621	525.851	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	30,4	28,7	6,9	33,9

Kredilerin 2002 yılından itibaren son 8 yıldaki trend analizi değerlendirildiğinde toplam kredilerde %35 civarı bir yıllık ortalama büyüme gerçekleştiği görülmektedir. En yüksek ortalama büyüme %50 ile bireysel kredilerde olmuştur. Diğer ticari ve kurumsal krediler ortalama %23 büyürken KOBİ kredilerinde ortalama artış %21 olmuştur. Tüketici kredilerinde 8 yıllık dönemde ortalama %66 artış olurken, işletme kredileri %43 büyümüştür. Kredi kartlarında söz konusu dönemde yıllık ortalama büyüme %35 olmuştur. İhracat kredileri ortalama %19'luk büyüme ile görece düşük bir büyüme performansı göstermiştir.

Grafik 2.2-2: Kredilerde Trend

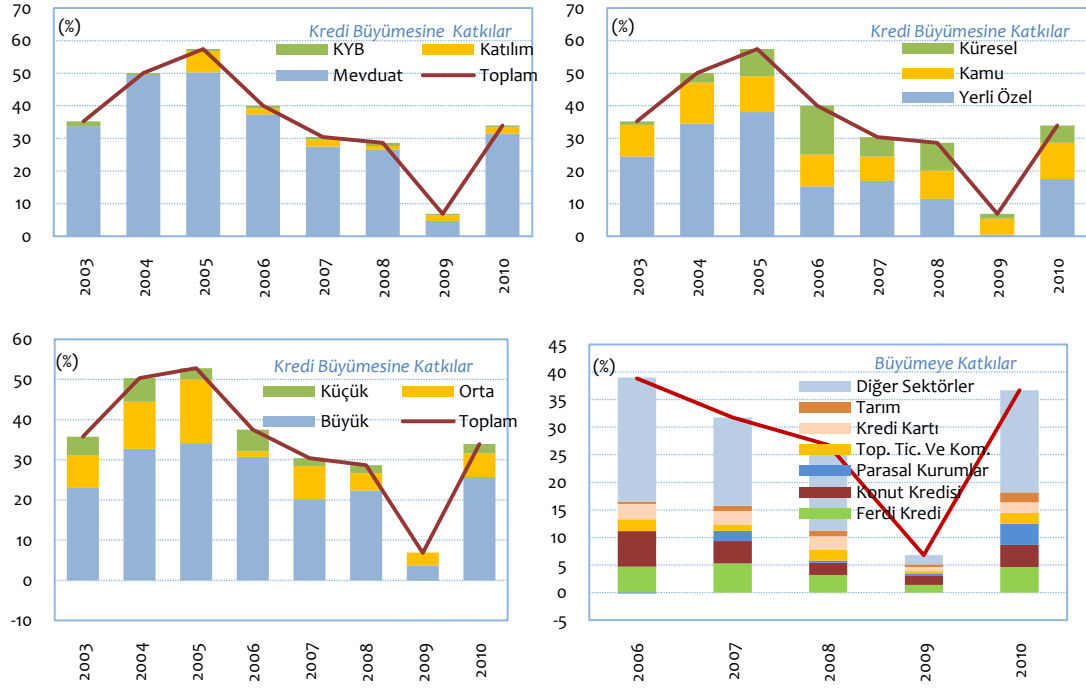

Grafik 2.2-4: Kredilerde Büyüme

Kredi büyümesine katkılara bakıldığında, banka fonksiyon grupları itibarıyla 2010 yılında en büyük katkının mevduat bankalarından olduğu görülmektedir. Yapısal olarak sektörde ağırlıklı paya sahip olan bu grup bankaların katkısının büyük olması beklenen bir gelişmedir. Benzer biçimde sahiplik açısından bakıldığında da yerli özel bankaların, ölçek bakımından da büyük bankaların kredi büyümesine katkısı yüksek düzeydedir. Küresel kriz dönemi boyunca dikkat çeken husus, kredi genişlemesinin kamu bankaları ve belirli düzeyde küresel sermayeli bankalar tarafından karşılandığıdır. Sektörler itibarıyla (katılım bankaları hariç) kredi büyümesine katkılara bakıldığında oldukça eşit bir dağılım gözlenmektedir. 2010 yılı itibarıyla en yüksek katkıyı bireysel krediler, konut kredisi ve parasal kuruluşlar sağlamaktadır. Diğer sektörler içinde 1,5 puanın altında 47 alt sektörün olduğu görülmektedir.

Grafik 2.2-5: Kredi Büyümesine Katkılar

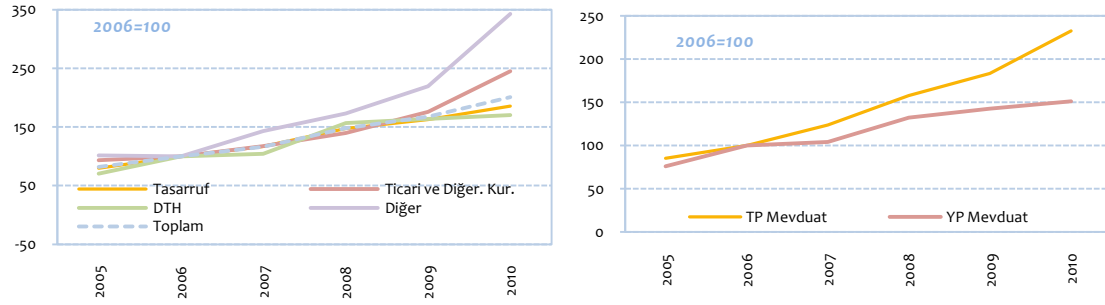

Bankacılık sektörünün en önemli fon kaynağı olmayı sürdüren mevduat (%61 pay), bilançonun yapısal görünümünde istikrar unsuru olmaya devam etmekte olup son bir yıllık dönemde %19,9'luk bir büyüme göstermiştir. Mevduatın kompozisyonundaki değişimler incelendiğinde DTH'nin toplam içindeki oranı azalırken, ticari ve diğer kuruluşlar mevduatının payı artmıştır. Toplam mevduatın tasarruf mevduatı kapsamında olan kısmı 2010 yıl sonu itibarıyla %56,7 düzeyindedir.

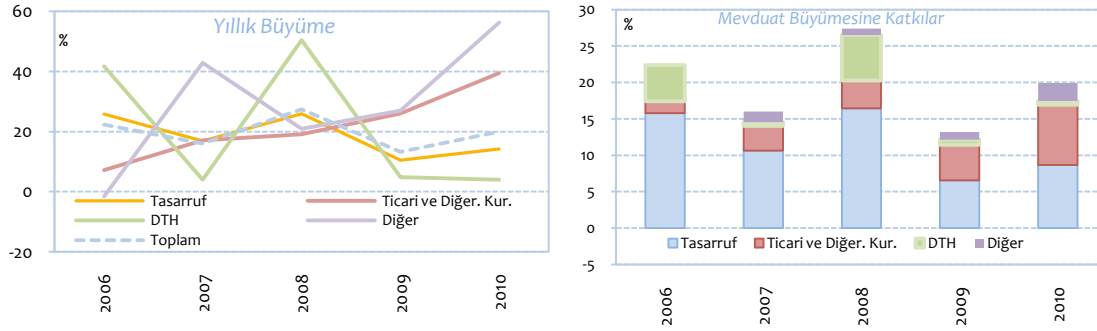
Tablo 2.2-6: Mevduatın Gelişimi

	Milyon TL						Yıllık Art. %		% Pay	
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Tasarruf (TP+YP)	150.108	188.566	220.945	278.110	306.535	349.832	10,2	14,1	59,6	56,7
Ticari ve Diğer Kur. Mev.	55.735	59.564	71.449	84.728	107.175	148.631	26,5	38,7	20,8	24,1
Resmi Kur. Mev.	10.323	10.005	14.489	17.359	21.279	32.763	22,6	54,0	4,1	5,3
Kıy.Mad.Depo H.	96	250	163	344	1.200	2.377	248,4	98,1	0,2	0,4
DTH	26.114	39.394	39.933	60.396	62.699	66.681	3,8	6,3	12,2	10,8
Toplam Y.İçi Yerleşik Mevduat	242.376	297.779	346.979	440.937	498.889	600.284	13,1	20,3	96,9	97,3
Tasarruf	3.759	5.031	5.316	6.865	8.238	9.503	20,0	15,4	1,6	1,5
Ticari ve Diğer Kur. Mev.	1.488	1.753	347	772	546	1.541	-29,2	182,0	0,1	0,2
Kıy.Mad.Depo H.	0	1	1	10	20	21	88,3	9,5	0,0	0,0
DTH	3.866	3.083	4.222	6.015	6.928	5.687	15,2	-17,9	1,3	0,9
Toplam Y.dışı Yerleşik Mevduat	9.114	9.868	9.886	13.662	15.732	16.753	15,1	6,5	3,1	2,7
Toplam Mevduat	251.490	307.647	356.865	454.599	514.620	617.037	13,2	19,9	100,0	100,0

Mevduatın 2005-2010 dönemindeki trendi incelendiğinde, resmi kuruluşlar mevduatı ve kıymetli maden depo hesaplarının toplamından oluşan diğer mevduatın en yüksek büyümeyi gösterdiği görülmektedir. Ticari ve diğer kuruluşlar mevduatı da artan bir ivmeyle büyürken DTH'nin büyüme trendinde yavaşlama olmuştur. Söz konusu dönem boyunca TP mevduatın büyüme trendinin YP mevduatın üzerinde seyretmesi, tasarruf sahiplerinin TL'ye güveninin pekiştirilmesine işaret etmektedir.

Grafik 2.2-6: Mevduatta Trend

Mevduatın büyümesine katkılar değerlendirildiğinde son yıllarda ticari ve diğer kuruluşlar mevduatının toplam mevduat büyümesine katkısının arttığı dikkat çekmektedir. 2005 yılında toplam mevduat büyümesinin %71'i tasarruf mevduatından gelirken söz konusu oran 2010 sonunda %44'e gerilemiştir. Bu dönemde toplam mevduat büyümesinde ticari ve diğer kuruluşlar mevduatının katkısı %7'den %41'e yükselirken, DTH'nin payı %22'den %3'e gerilemiştir.

Grafik 2.2-7: Mevduat Büyümesi

Bankacılık sektörünün yabancı kaynaklarından dış piyasalardan sağlanan kredilerdeki düşme eğilimi 2010 yılı itibarıyla sona ermiştir. Söz konusu kredilerin toplamı 2010 itibarıyla 2008 düzeyini geçmiştir. Bankaların yurt dışı kaynaklara erişim olanaklarının artması borçlanma koşullarının iyileşmeye başladığını işaret etmenin yanında pasifin vade yapısını da olumlu etkilemektedir. Yurt dışından sağlanan krediler içinde sendikasyon kredilerinin payının artması sonucu ağırlıklı ortalama vade kısalmıştır.

Tablo 2.2-7: Dış Piyasalardan Sağlanan Kaynakların Gelişimi

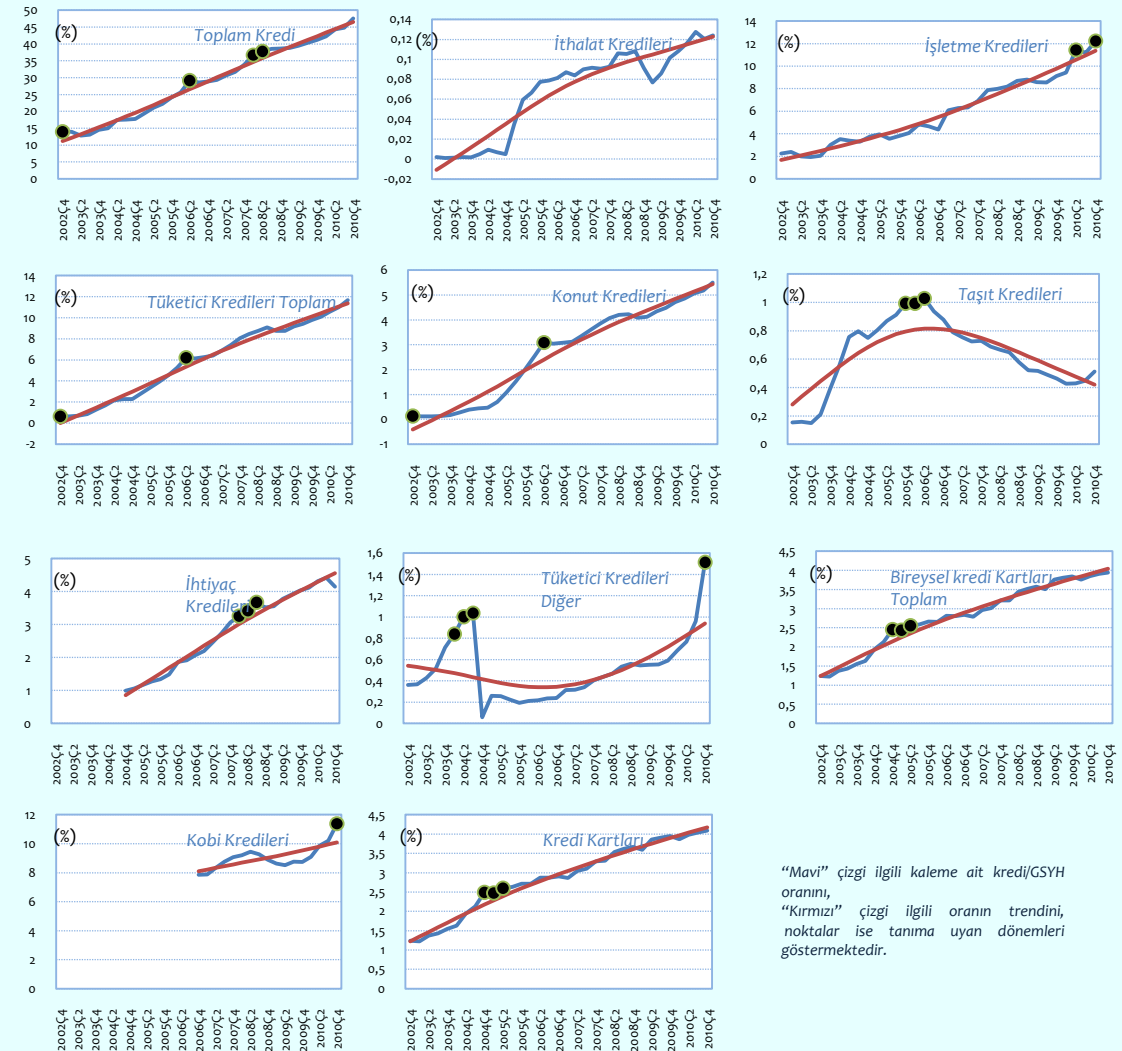
	Milyar Dolar						Geçen Yıla Göre % Değ.		Ağırlıklı Ort. Vade (Yıl)	
	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	2009	2010	2009	2010
Sendikasyon Kredileri	10,7	7,4	9,2	10	10,5	14,2	-30,8	91,8	1,1	1,0
Seküritizasyon Kredileri	12,4	10,9	10,3	9,7	9,5	9,3	-12,1	-14,8	6,2	6,5
Toplam	23,2	18,2	19,4	19,7	20	23,5	-21,6	29,0	4,1	3,6
Send.Kr./Top.Yab.Kaynak.(%)	2,5	1,5	1,9	2,0	1,9	2,5				
Sek.Kr./Top.Yab.Kaynak. (%)	2,9	2,2	2,1	1,9	1,7	1,6				

Kutu 3: Kredi Genişlemesi

Bu bölümdeki analiz, kredi genişlemesinin risk arz edebilecek bir ölçüde gelişmeye işaret edip etmediğini değerlendirmektedir. Söz konusu değerlendirmede, kredi genişlemesi tanımı, aynı dönem içerisinde kredi/GSYH oranının trend değerinden sapmasının 1,5 standart sapmayı aşması ve söz konusu oranın, yıllık büyüme hızının %10'u geçmesi şeklinde dikkate alınmaktadır. Bu tanım çerçevesinde Türkiye verileri incelenmiştir. Çalışmada, öncelikle kullanılan verilerin mevsimsel hareketlerden arındırılmasına gayret gösterilmiş ancak, kayda değer mevsimsel hareket tespit edilememiştir. Böylelikle, mevsimsel düzeltme olmaksızın, çeşitli kredi kalemlerine ait üç aylık verilerin, cari fiyatlarla yıllıklandırılmış üç aylık GSYH değerlerine bölünmesi neticesinde yüzde oran olarak elde edilen 11 farklı kaleme ait kredi/GSYH oranları analizde kullanılmıştır. Trend hesaplamaları, söz konusu oranların her biri için HP(1000) parametresi kullanılarak yapılmıştır. Bu trend serileri ile kredi/GSYH değerlerine dayalı olarak söz konusu tanıma uyan dönemlerin varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yapılan analiz sonuçları, Aralık 2010 için, işletme kredileri, diğer tüketici kredileri ve kobi kredileri kalemlerinde bir kredi büyümesine işaret etmektedir. Bununla birlikte, söz konusu analizlerin IMF/Dünya Bankası tarafından özellikle gelişmiş ekonomilere yönelik olduğu dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda incelenen ülkenin finansal gelişmişliği, derinliği gibi kendi dinamiklerini ve yapısını gözönünde bulundurmak gerekmektedir.

Grafik: Kredi Genişlemesi Tanımına Uyan Dönemler

Sermaye kalemlerinin gelişimi incelendiğinde, ödenmiş sermayenin istikrarlı bir büyüme trendine sahip olduğu, artış hızının 2010 yılında yeniden ivme kazandığı görülmektedir. Ödenmiş sermayenin adi hisse senetleri karşılığı mevcut bulunan kısmının ağırlıklı payı sürmüş ve 2010 yılı itibarıyla ödenmiş sermaye içindeki payı %74,6 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ödenmiş sermayenin içindeki diğer kalemi %25'lik bir paya sahiptir. Benzer şekilde diğer sermaye yedekleri de toplam sermaye yedeklerinin %40'ını oluşturmaktadır. Sermaye yedeklerinin bir kalemi olan menkul değerler değerleme farklarının 2009 ve 2010 yıllarında hızlı bir şekilde yükselmesi dikkat çeken diğer önemli bir husustur. 2007 sonrası hızlı bir artış trendi izlemiş olan diğer bir kalem ise kar yedeklerinin yaklaşık %85,1'ini oluşturan olağanüstü yedeklerdir. Söz konusu kalemin son iki yılda yaklaşık %62,0 oranında yükseldiği görülmektedir. Geçmiş yıllar kâr/zararı negatif seviyede gerçekleşmeye devam etmekte, önümüzdeki dönemde ise söz konusu negatifliğin giderilmesi beklenmektedir.

Tablo 2.2-8: Özkaynak Kalemlerinin Gelişimi

Milyar TL	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	07 %Δ	08 %Δ	09 %Δ	10 %Δ
Ödenmiş Sermaye	12,9	14,0	17,2	22,0	26,5	36,6	42,3	44,1	48,0	38,1	15,6	4,3	8,8
Adi hisse senetleri karşılığı	10,3	11,1	12,3	17,2	21,1	25,6	30,7	32,0	35,8	21,3	19,9	4,2	11,9
İmtiyazlı hisse senetleri karşılığı	0,1	0,1	0,4	0,4	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	-75,0	0,0	0,0	0,0
Diğer	2,5	2,8	4,5	4,5	5,0	10,9	11,4	12,0	12,0	118,0	4,6	5,3	0,0
Sermaye Yedekleri	5,5	7,3	7,5	21,3	13,5	16,1	13,6	18,8	21,4	19,3	-15,5	38,2	13,8
Hisse senedi ihraç primleri	0,0	0,0	0,1	1,3	0,9	3,1	3,1	3,1	3,1	244,4	0,0	0,0	0,0
Menkul değerler değerleme farkları	1,7	2,3	4,0	3,8	1,4	2,2	-0,1	4,8	7,9	57,1	-104,5	4900,0	64,6
İşt., Bağ. Ort. ve Bir. Kon. Edi. Ort. ¹	1,7	1,9	3,2	2,6	1,8	1,5	-0,6	1,4	2,8	-16,7	-140,0	333,3	100,0
S.H Menkul Değerlerden	0,0	0,4	0,7	1,2	-0,4	0,7	0,5	3,3	5,0	275,0	-28,6	560,0	51,5
Diğer sermaye yedekleri	0,0	0,1	0,1	15,4	10,8	9,9	9,7	9,5	8,5	-8,3	-2,0	-2,1	-10,5
Kâr Yedekleri	17,0	17,4	15,9	25,6	26,3	30,5	37,0	45,9	59,1	16,0	21,3	24,1	28,8
Yasal Yedekler	0,6	0,7	1,3	2,6	3,3	4,3	5,4	6,3	7,6	30,3	25,6	16,7	20,6
I.tertip kanuni yedek akçe	0,3	0,3	0,7	1,6	2,0	2,5	3,1	3,7	4,6	25,0	24,0	19,4	24,3
II. tertip kanuni yedek akçe	0,1	0,1	0,5	0,8	1,1	1,5	1,9	2,1	2,3	36,4	26,7	10,5	9,5
Statü Yedekleri	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	-	-70,0	107,7
Olağanüstü Yedekler	16,3	16,7	14,3	22,7	22,4	25,9	30,9	39,0	50,1	15,6	19,3	26,2	28,5
Gnl. Kur. Kar. Uyar. Ayr. Yed. Akçe ²	16,1	16,3	14,0	21,3	22,1	25,6	30,2	36,8	45,9	15,8	18,0	21,9	24,7
Dağıtılmamış kârlar	0,0	0,3	0,3	1,4	0,3	0,4	0,7	2,1	4,3	33,3	75,0	200,0	104,8
Kâr ve Zarar	5,0	7,5	9,6	5,7	11,0	14,3	12,8	19,5	21,4	30,0	-10,5	52,3	9,7
Geçmiş Yıllar Kâr ve Zararı	-19,6	-16,0	-7,5	-18,9	-18,1	-18,0	-17,6	-17,5	-17,6	0,6	2,2	0,6	-0,6

¹ İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklardan ²: Genel Kurul Kararı Uyarınca Ayrılan Yedek Akçe

* Δ: Bir önceki yıla göre % değişimi göstermektedir.

Kutu 4: Bankacılık Sektörünün Sermaye Yapısı

Aralık 2010		Hissedarların Kamu, Özel ve Küresel Dağılımı (%)				
Banka Adı	Toplam Aktifler İçindeki Pay (%)	Yerli Kamu Payı (%)	Yerli Özel Pay (%) ¹	Küresel Pay (%)		
				Oransal Pay(*)	Borsa Payı	Toplam (**)
1 ADABANK	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2 AKBANK	11,2	0,0	63,9	10,3	25,8	36,1
3 AKTİF YATIRIM BANKASI	0,1	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
4 ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI	0,8	0,0	20,8	61,9	17,3	79,2
5 ALTERNATİFBANK	0,4	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
6 ANADOLUBANK	0,4	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
7 ARAP TÜRK BANKASI	0,1	15,4	20,6	64,0	0,0	64,0
8 ASYA KATILIM BANKASI	1,4	0,0	66,4	0,0	33,6	33,6
9 BANK MELLAT	0,2	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
10 BANKPOZİTİF KREDİ VE KALKINMA BANKASI	0,2	0,0	30,2	69,8	0,0	69,8
11 BİRLEŞİK FON BANKASI	0,1	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12 CREDIT AGRICOLE YATIRIM BANKASI	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
13 CITIBANK	0,6	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
14 DENİZBANK	2,8	0,0	0,2	75,0	24,9	99,9
15 DEUTSCHE BANK	0,3	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
16 DİLER YATIRIM BANKASI	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
17 EUROBANK TEKFEN	0,4	0,0	30,0	70,0	0,0	70,0
18 FİNANSBANK	3,8	0,0	0,2	58,2	41,5	99,8
19 FORTIS BANK	1,2	0,0	5,9	65,0	29,1	94,1
20 GSD YATIRIM BANKASI	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
21 HABİB BANK LİMİTED	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
22 HSBC BANK	1,8	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
23 ING BANK	1,7	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
24 İLLER BANKASI	1,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
25 İMKB TAKAS VE SAKLAMA BANKASI	0,1	13,8	81,9	4,3	0,0	4,3
26 JP MORGAN CHASE BANK NATIONAL ASSOCIATION	0,1	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
27 KUVEYT TÜRK KATILIM BANKASI	1,0	0,0	19,8	80,2	0,0	80,2
28 MERRILL LYNCH YATIRIM BANK	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
29 MILLENNIUM BANK	0,1	0,0	95,0	5,0	0,0	5,0
30 NUROL YATIRIM BANKASI	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
31 SOCIETE GENERALE S.A.	0,1	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
32 ŞEKERBANK	1,1	0,0	57,5	0,0	42,5	42,5
33 T.C. ZİRAAT BANKASI	15,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
34 TAİB YATIRIM BANKASI	0,0	0,0	0,7	99,3	0,0	99,3
35 TEKSTİL BANKASI	0,3	0,0	89,0	0,0	11,0	11,0
36 TURKISH BANK	0,1	0,0	60,0	40,0	0,0	40,0
37 TURKLAND BANK	0,1	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
38 TÜRK EKONOMİ BANKASI	1,9	0,0	46,5	39,7	13,8	53,5
39 TÜRKİYE FİNANS KATILIM BANKASI	1,1	0,0	35,3	64,7	0,0	64,7
40 TÜRKİYE GARANTİ BANKASI	12,3	0,0	38,5	20,8	40,7	61,5
41 TÜRKİYE HALK BANKASI	7,3	75,0	1,9	0,0	23,1	23,1
42 TÜRKİYE İHRACAT KREDİ BANKASI	0,6	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
43 TÜRKİYE İŞ BANKASI	13,2	0,0	76,4	0,0	23,6	23,6
44 TÜRKİYE KALKINMA BANKASI	0,2	99,1	0,9	0,0	0,0	0,0
45 THE ROYAL BANK OF SCOTLAND N.V.	0,1	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
46 TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI	0,8	8,4	62,2	0,0	29,4	29,4
47 TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI	7,4	74,6	4,7	0,0	20,7	20,7
48 WESTLB A.G.	0,1	0,0	0,0	100,0	0,0	100,0
49 YAPI VE KREDİ BANKASI	8,4	0,0	44,2	38,1	17,7	55,8
Toplam (%)	100,0	27,9	31,8	20,4	20,0	40,2

⁽¹⁾ Yabancı (oransal ve borsa) ve kamunun (Türkiye) payları dışında kalan ve gerçek kişileri, vakıf, munzam sandık, yurt dışı yerleşiklerce tutulmayan borsa paylarını ve benzeri hissedarları da kapsayan paydır. ⁽²⁾ Sektörün toplam aktifleri içindeki paylara karşılık gelmektedir.

Aralık 2010 itibarıyla Türk bankacılık sektöründe aktif büyüklüklerine göre yerli kamu bankalarının payı %27,9, yerli özel bankaların payı %31,8, küresel sermayeli bankaların payı %40,2'dir. Söz konusu oranlar geçen yıl sonuna göre, kamu sermayesinin payında yarım puanlık bir azalma yaşanırken özel yerli bankaların payı 0,3 puan azalmış, buna karşılık küresel sermayenin payında yaklaşık 0,7 puanlık bir artış olmuştur.

Bilanço dışı işlemler özellikle taahhütler kalemindeki artışın etkisiyle geçen yıla göre %179'luk çok yüksek oranlı bir büyüme göstermiştir. Söz konusu dönemde gayri nakdi krediler ve yükümlülükler %122 artmış ve bilançooya oranı değişmemiştir. Türev işlemler ve diğer taahhütlerden oluşan taahhütler kalemi ise 2010 yılında geçen yıl sonuna göre %196,2 büyürken bilançooya oranı %53,4'den %86,8'e yükselmiştir. Bankaların Tekdüzen Hesap Planındaki değişiklik nedeniyle cayılabilir kredi tahsis taahhütlerinde Haziran 2010'dan itibaren yüksek oranda artışlar olmuştur.² Türev işlemler büyümesini 2010 boyunca devam ettirmiş ve bilançooya oranı son 1 yılda 8,7 puan artarak %38,8'e yükselmiştir. Bilanço dışı işlemlerdeki büyümenin bankacılık sektörü açısından olası riskleri yakından izlenmektedir.

Tablo 2.2-9: Bilanço Dışı İşlemlerin Gelişimi

Milyon TL	Geçen Yıla Göre % Değ.						Bilançooya Oran, %	
	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	2009	2010
Top. Bil. Dışı İşl. (1+2)	476.043	579.786	612.729	883.106	937.771	1.038.093	21,8	103,1
G.nakdi Kr. ve Yük. (1)	125.837	134.036	140.827	148.024	153.211	163.570	6,5	16,2
Teminat Mektupları	93.291	101.606	105.574	109.427	115.737	120.367	8,9	12,2
Akreditifler	23.863	22.762	25.263	27.471	25.865	30.393	-4,6	3,0
Diğer	8.684	9.668	9.989	11.126	11.608	12.810	11,3	1,3
Taahhütler (2) (3+4)	350.206	445.750	471.903	735.082	784.561	874.524	27,3	86,8
Türev İşlemler (3)	196.392	251.205	299.612	371.096	381.549	391.029	27,9	38,8
Diğer Taahhütler (4)	153.815	194.546	172.291	363.986	403.012	483.494	26,5	48,0
Kredi Kartı.Harcama Lim.Taah.	65.138	74.844	77.235	79.143	82.431	89.326	14,9	8,9
Kullan.Garan. Kredi Tahsis Taah.	26.875	30.483	32.247	18.133	19.866	22.748	13,4	2,3
Çekler için Ödeme Taah.	16.627	21.258	30.226	28.534	30.657	31.059	27,9	3,1
Cayılabilir Kredi Tahsis Taah.	16.488	16.488	17.785	184.273	204.876	290.487	0,0	28,8
Vadeli Aktif Değ. Alım Taah.	7.663	15.326	1.060	15.076	20.400	12.001	100,0	1,2
Diğer	21.023	36.145	13.738	38.828	44.782	37.875	71,9	3,8

Kaldıraç oranları aracılığıyla bankacılık sektörünün kaynaklarına göre ne kadar büyüdüğü değerlendirildiğinde, sektörün özkaynaklarının toplam kaynaklara oranının istikrarlı olduğu, özkaynakların 7 katı civarında bir yabancı kaynak yaratıldığı görülmektedir. Toplam yabancı kaynaklar/özkaynaklar oranının küresel bankalarda ortalama 30 civarında olduğu dikkate alındığında, Türkiye'nin diğer ülkelere göre büyüme potansiyelinin görece yüksek olduğu görülmektedir. Toplam kaynakların vade yapısının kısıllığında 12 ayın altındaki mevduatın ağırlıklı olması belirleyici olmaktadır. Söz konusu yapı aktif/pasif vade yapısı uyumsuzluğunun temel nedenidir.

Tablo 2.2-10: Bankacılık Sektörü Kaldıraç Oranları

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Yabancı Kaynaklar/Aktif Toplamı	87,9	85,8	85,0	86,6	88,1	87,0	88,2	86,7	86,6
Özkaynaklar/Aktif Toplamı	12,1	14,2	15,0	13,4	11,9	13,0	11,8	13,3	13,4
Mevduat/Aktifler	64,9	62,2	62,4	61,8	61,6	61,4	62,1	61,7	61,3
Yabancı Kaynaklar/Özkaynaklar	728	603	567	644	739	667	748	652	648
Kısa Vadeli Mevduat (<12 Ay) / Pasif Toplamı				59,3	59,8	59,7	60,2	59,7	59,6
Oto Finansman Oranı*	140,3	127,6	107,4	123,0	100,4	96,5	93,8	107,9	123,3
Oto finansman oranı= (Kâr Yedekleri-Birikmiş Zarar)/Ödenmiş Sermaye*100									

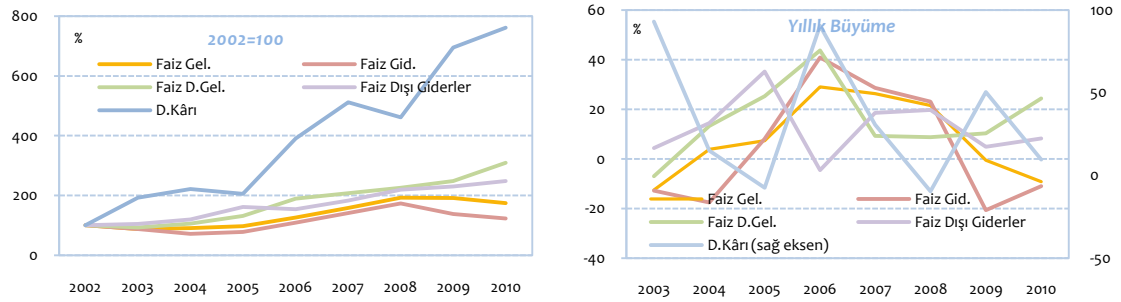
Bankacılık sektörünün toplam kârı 2010 yılında geçen yılın aynı dönemine göre %9,6 artarak 22,1 milyar TL'ye ulaşmıştır. Faiz oranlarındaki gerilemeye bağlı olarak sektörün faiz gelirleri geçen yıla göre %9,3, faiz giderleri %11 azalmıştır. Merkez Bankasının mevduat munzam karşılıklarını yükseltmesi ve bu karşılıklara faiz ödemesine son vermesinin sektörün kârı üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Net faiz dışı giderler geçen yıl sonuna göre %25,1 azalarak 6,5 milyar TL olmuştur. Sektörün kambiyo karlarının yılın son çeyreğinde düşmesi ve sermaye piyasası işlemlerinden zarar etmesi, diğer faiz dışı gelirlerin geçen yıl sonuna göre %83,7 düşmesine neden olmuştur.

² 11.12.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan "Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ"in 3 üncü maddesinin 9 uncu fıkrasında, bankalarca gerçek ve tüzel kişi müşterilere tahsis edilen ve müşterilerce her an kullanılabilecek imkânına sahip olunmayan kredi limiti tahsislerinin "Cayılabilir Kredi Tahsis Taahhütlerimiz" hesabında izleyecekleri hüküm altına alınmış ve söz konusu değişikliklere bankalarca intibak edilmesi için 30.06.2010 tarihine kadar süre tanınmıştır.

Tablo 2.2-11: Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemlerinin Gelişimi

Milyon TL										Önc.Yıl.G.% Değ.	
	2005	2006	2007	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	2009	2010
Faiz Gelirleri	43.304	55.848	70.553	85.768	85.291	19.579	38.693	57.182	77.396	-0,6	-9,3
Faiz Giderleri	24.554	34.612	44.503	54.786	43.488	8.971	18.532	28.631	38.725	-20,6	-11,0
Net Faiz Geliri (Gideri)	18.750	21.237	26.049	30.982	41.803	10.608	20.162	28.551	38.671	34,9	-7,5
Toplam Faiz Dışı Gelirler	10.207	14.670	16.025	17.422	19.214	5.843	11.957	17.567	23.704	10,3	23,4
Toplam Faiz Dışı Giderler	19.630	18.748	22.218	26.593	27.890	7.443	14.523	21.923	30.201	4,9	8,3
Net Faiz Dışı Gelir (Gider)	-9.424	-4.079	-6.193	-9.170	-8.676	-1.601	-2.566	-4.356	-6.497	-5,4	-25,1
Top. Diğer Faiz Dışı Gelirler (Gider)	2.253	-571	1.312	272	1.910	325	388	603	312	602,2	-83,7
Vergi Provizyonu	3.346	3.122	3.350	3.218	4.970	1.532	2.823	3.838	5.149	54,4	3,6
Net Kâr (Zarar)	5.965	11.364	14.859	13.421	20.182	6.299	12.169	16.849	22.128	50,4	9,6

Gelir tablosu kalemlerinin büyüme trendi 2002 yılı baz alınarak analiz edildiğinde dönem kârının en hızlı büyüme performansı sahip kalem olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirler diğer kalemlere göre daha güçlü bir büyüme göstermiştir. Söz konusu dönemde faiz giderlerinin artışı görece düşük kalmıştır. Faiz gelirlerinin ve faiz giderlerinin toplam aktiflere oranında azalma trendi dikkat çekmektedir. Faiz dışı giderlerin toplam aktiflere oranının azalması ve dönem kârının payının artması sektör açısından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmektedir.

Grafik 2.2-8: Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemlerinde Trend

Bankacılık sektörünün faaliyetleri sonucu yarattığı gelir içinde net faiz gelirlerini payı son bir yılda küçük çaplı bir artış göstermiştir. Faiz oranlarındaki gerilemeye bağlı olarak toplam giderler içinde faiz giderlerinin payı son yıllarda azalma eğilimindedir. Bankacılık sektörünün faiz dışı gelirlerini artırma yönündeki politikalara bağlı olarak ücret ve komisyon gelirleri ve bankacılık hizmet gelirleri toplamının gelirler içindeki payı artmaktadır. Sektörün faiz dışı giderlerinin gelirlere oranını düşürmesi sektörde verimlilik açısından önem taşımaktadır.

Tablo 2.2-12: Gelir Tablosu Oranları

(%)	2005	2006	2007	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Prov.Son.Net Faiz Gel./Toplam Gelirler (1)	29,6	27,4	26,3	24,7	30,0	35,4	33,6	32,4	32,7
Faiz Giderleri/Toplam Giderler (2)	55,6	64,9	66,7	67,3	60,9	54,7	56,1	56,6	56,2
Bank.Hizmet Gel. ve Al.Ücr.ve Kom./Top.Gelirler	12,1	11,9	11,8	12,1	13,0	13,4	13,7	13,9	14,2
Toplam Faiz Dışı Giderler/Toplam Giderler	44,4	35,1	33,3	32,7	39,1	45,3	43,9	43,4	43,8
Toplam Faiz Dışı Giderler/Toplam Gelirler	35,2	26,8	25,3	25,7	26,2	28,9	28,5	29,1	29,7

(1)Toplam gelirlere: Faiz Gelirleri+Faiz Dışı Gelirler+Toplam Diğer Faiz Dışı Gelirler (2) Toplam Giderler: Faiz Giderleri+Faiz Dışı Giderler

Bankacılık sektörünün hangi kaynaklardan ne kadar nakit akışı sağladığı ve bu nakdi nasıl kullandığı bağımsız denetim kuruluşlarının BDDK'ya raporladığı nakit akım tablosundan elde edilmektedir. Eylül 2010 itibarıyla nakit ve nakde eşdeğer varlıkların, geçen yılın aynı dönemine göre 13,3 milyar TL azaldığı görülmektedir. Bankacılık sektöründeki kredilerdeki artışa bağlı olarak bankacılık faaliyetlerinden kaynaklanan net nakit akımının azalması söz konusu gelişmede etkili olmuştur. Bankacılık faaliyet konusu aktif ve pasiflerdeki değişimi incelendiğinde esas faaliyetlerden nakit girişinin %80'inin istikrarlı bir şekilde alınan faizlerden geldiği, alınan ücret ve komisyonların da %10 civarında payı olduğu görülmektedir. Esas faaliyetlerden nakit çıkışı yaratan kalemler içinde ödenen faizlerin toplam nakit çıkışında %60 civarında bir paya sahipken, personele ve hizmet tedarik edenlere yapılan nakit ödemeler nakit çıkışının %15'ini oluşturmaktadır. Söz konusu kalemlerin netini oluşturan aktif ve pasiflerdeki değişim öncesi

bankacılık faaliyetlerine ilişkin kârın pozitif seyri, esas faaliyetlere ilişkin görünümün olumluluğuna işaret etmektedir.

Tablo 2.2-13: Bankacılıkta Nakit Akımları

Milyon TL	Eyl.08	Ara.08	Eyl.09	Ara.09	Eyl.10	Yıllık Değ.
Bankacılık Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akımları						
Bankacılık Faaliyet Konusu Aktif ve Pasif,Değ.Öncesi Faaliyet Kârı (I) (1+2)	16.639	9.905	28.303	32.924	27.250	-1.053
Esas Faaliyetlerden Nakit Girişi Sağlayan Kalemler (1)	76.407	99.093	87.246	112.717	78.799	-8.447
Alınan Faizler	62.534	82.036	70.706	89.631	60.591	-10.115
Alınan Temettüpler	471	622	512	511	431	-81
Alınan Ücretler ve Komisyonlar	8.130	10.840	8.731	11.691	8.976	245
Elde Edilen Diğer Kazançlar	2.465	2.288	3.133	4.403	3.275	142
Zarar Olarak Muhasebeleştirilen Donuk Alacaklardan Tahsilatlar	2.807	3.307	4.165	6.479	5.526	1.361
Esas Faaliyetlerden Nakit Çıkışı Yaratın Kalemler (2)	-59.768	-89.188	-58.943	-79.793	-51.549	7.395
Ödenen Faizler	-37.334	-53.332	-36.127	-45.157	-28.811	7.317
Personele ve Hizmet Tedarik Edenlere Yapılan Nakit Ödemeler	-8.799	-11.931	-9.232	-13.779	-12.537	-3.306
Ödenen Vergiler	-2.406	-3.411	-3.867	-6.264	-4.462	-595
Diğer Ödemeler	-11.229	-20.513	-9.717	-14.592	-5.739	3.978
Bankacılık Faaliyetleri Konusu Aktif ve Pasiflerdeki Değişim (II)	7.389	41.086	22.561	38.859	-24.172	-46.733
Bankacılık Faaliyetlerinden Kaynaklanan Net Nakit Akımı (I+II)	24.028	50.991	50.864	71.783	3.078	-47.786
Yatırım Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akımları	-35	0	0	0	0	0
Yatırım Faaliyetlerinden Kaynaklanan Net Nakit Akımı	-20.759	-31.209	-45.698	-66.521	-10.270	35.428
Finansman Faaliyetlerine İlişkin Nakit Akımları	84	0	-11	0	0	11
Finansman Faaliyetlerinden Sağlanan Net Nakit Akımı	585	2.230	-1.531	-1.128	-1.575	-44
Döviz Kurundaki Değişimin Nakit ve Nakde Eşdeğer Varlıklar Üzerindeki Etkisi	568	1.925	-404	-330	-1.278	-874
Nakit ve Nakde Eşdeğer Varlıklardaki Net Artış	4.361	23.980	3.225	3.726	-10.046	-13.271
Dönem Başındaki Nakit ve Nakde Eşdeğer Varlıklar	56.022	59.331	83.141	83.025	83.526	385
Dönem Sonundaki Nakit ve Nakde Eşdeğer Varlıklar	60.443	82.372	86.371	86.824	73.479	-12.892

Not: Nakit Akım Tablosu Bağımsız Denetim Kuruluşları tarafından BDDK'ya yapılan dönemsel raporlamaların toplulaştırılmasıyla oluşturulmuştur.

Bankacılık sektörünün faaliyet oranları 5 gösterge üzerinden izlenmektedir. Sektördeki büyümeye bağlı olarak toplam işletme giderleri/toplam giderler ve personel giderleri/toplam işletme giderleri oranları artış eğilimindedir. 2010 yılında toplam aktiflerdeki büyümenin personel giderlerindeki artışın üzerinde olması sonucu personel gideri/toplam aktifler oranı hafif çaplı gerilemiştir. Personel başına personel maliyeti ve personel başına kıdem tazminatı provizyonu oranları artış eğilimini sürdürmektedir.

Tablo 2.2-14: Bankacılık Sektöründe Faaliyet Oranlarının Gelişimi

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Toplam İşletme Giderleri/Toplam Giderler	27,1	31,0	38,1	42,9	33,9	32,2	31,3	38,0	42,1
Personel Gideri/Toplam İşletme Giderleri	30,2	32,3	32,9	28,9	36,0	37,2	38,5	38,4	40,1
Personel Gideri + Kıd.Taz. Prov./Toplam Aktifler	1,8	1,7	1,6	1,4	1,3	1,4	1,4	1,3	1,2
Personel Gideri + Kıd. Taz. Prov./Personel Sayısı (Bin TL)	30,1	34,2	37,6	40,7	44,1	48,5	54,2	57,2	62,6
Kıdem Tazminatı Provizyonu/Personel Sayısı (TL)	1.209	1.741	1.207	1.218	854	935	644	659	1.778

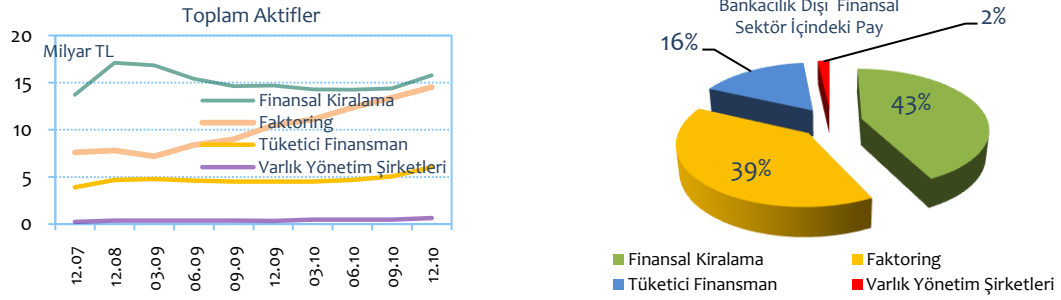
(*) Toplam İşletme Gideri=Faiz Dışı Giderler-Genel Karşılık Provizyonu

2.3 Bankacılık Dışı Finansal Sektörün Görünümü

Bankacılık dışı finansal kesimin³ toplam aktifleri, önceki dönemlerde olduğu gibi 2010 yılının son çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre artarak % 23,6 oranında bir büyüme kaydetmiştir. Varlık yönetimi şirketlerinin toplam aktifleri geçen yılın aynı dönemine göre %85 gibi çok yüksek bir orana büyürken, bankacılık dışı finansal sektör içindeki payı %2 gibi önemsiz bir seviyededir. Aralık 2009 dönemine göre Aralık 2010 döneminde tüketici finansman şirketleri ve faktoring şirketlerinin toplam aktiflerinin büyüme oranları ise sırasıyla %33,5 ve %39,1 olarak gerçekleşirken, finansal kiralama şirketlerinin toplam aktifleri %8 büyümüştür. Bankacılık dışı finansal sektör içindeki payları değerlendirildiğinde 2010 yıl sonu itibarıyla finansal kiralama şirketlerinin payı %43, faktoring şirketlerinin payı %39, tüketici finansman şirketlerinin payı %16 ve varlık yönetim şirketlerinin payı %2'dir.

³ Finansal Kiralama Sektörü, Faktoring Sektörü, Tüketici Finansman Sektörü ve Varlık Yönetim Şirketleri Toplamı.

Grafik 2.3-1: Bankacılık Dışı Finansal Sektör Aktif Büyüklüğü

2.3.1 Finansal Kiralama

2010 yılı boyunca durağan bir seyir izleyen finansal kiralama sektörünün toplam aktifleri yılın son çeyreğinde gözle görülür bir şekilde artmıştır. Buna göre finansal kiralama sektörünün toplam aktifleri Aralık 2010 itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre %7,5'lik bir büyümeye göstermiştir. Söz konusu gelişmede sektörün, bankalar hesabında görülen artış etkili olmuştur. Alacaklar 2010 yılının son çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre %5,7 azalırken bilanço içindeki payı geçen yılın aynı dönemine göre yaklaşık 9 puan azalmıştır. Bilanço kalemleri içinde bankalara yapılan plasmanlar artışını sürdürmektedir ve bu kalemin bilanço içindeki payı geçen döneme göre %35,3 büyümüştür. Sektörün kaynak yapısı değerlendirildiğinde alınan kredilerin ve özkaynakların arttığı görülmektedir. Özkaynaklardaki %10 oranındaki artış ve bilanço payı itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre görülen yükselme olumlu karşılanmaktadır. Aralık 2010 döneminde nazım hesapların bilançoya oranı geçen yılın Eylül ayına göre küçük bir azalma göstermiş, bilanço dışı işlemlerde izlenen alınan teminatların ağırlığı azalmış, buna karşın türev finansal araçlar ve emanet kıymetlerin ağırlığı artmıştır.

Tablo 2.3-1: Finansal Kiralama Sektörü Bilanço Temel Büyüklükleri

(Milyar TL)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Değ.* (%)	Bilanço Payı (%)	Ara.09	Ara.10
Alacaklar	11,7	13,9	13,7	12,1	11,3	10,8	10,1	9,8	9,7	10,2	-5,7	73,8	64,5	
Takipteki Alacaklar	0,5	1	1,3	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	-2,4	10,4	9,3	
Karşılıklar	0,3	0,4	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	16,2	4,2	4,4	
Bankalar	0,8	1,4	1,2	1,3	1,3	1,6	2	2,2	2,3	3,1	94,3	11,1	19,7	
Toplam Aktifler	13,7	17,1	16,9	15,4	14,6	14,7	14,3	14,2	14,4	15,8	7,5	100,0	100,0	
Alınan Krediler	10,3	13,7	13,3	11,8	11,0	10,7	10,3	10,0	10,0	11,2	5,1	72,6	71,2	
Özkaynaklar	2,5	3	3,0	3,2	3,1	3,5	3,5	3,7	3,7	3,9	10,0	23,8	24,4	
Nazım Hesaplar Toplamı	8,1	15,6	15,4	15,9	16,4	16,8	16,8	17,2	17,3	18,6	11,0	114,1	118,0	
Alınan Teminatlar	v.y.	13,4	12,9	13,8	13,9	14,1	13,9	13,8	13,4	13,7	-3,1	96,0	86,5	
Verilen Teminatlar	v.y.	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	4,6	4,6	4,6	
Türev Finans. Araçlar	v.y.	0,9	1,0	0,6	1,0	1,1	0,9	1,0	1,3	1,9	73,7	7,4	12,1	
Emanet Kıymetler	v.y.	0,4	0,7	0,7	0,8	0,8	1,2	1,6	1,9	2,2	176,2	5,7	14,0	

* Önceki Yıla Göre

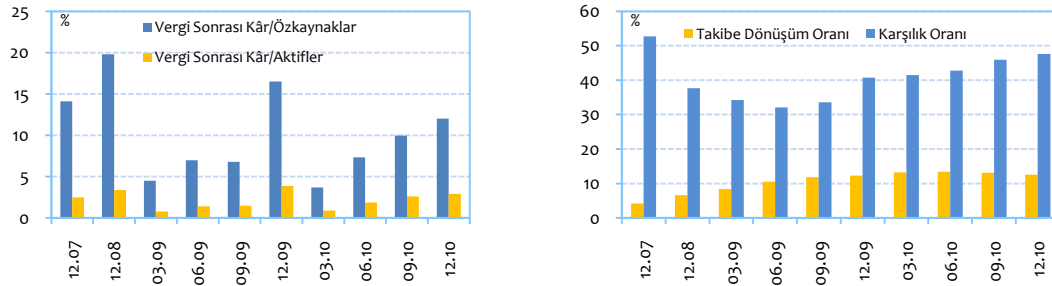
Sektörün net dönem kârı 2010 yılının son çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yaklaşık %20 azalmıştır. Bunda, finansal kiralama gelirlerindeki %24 oranındaki daralma ve finansal kiralama dışı gelirlerdeki %26 oranındaki düşüş etkili olmuştur. Her ne kadar aynı dönemde finansal kiralama giderleri ile finansal kiralama dışı giderlerde de düşüş görülmekte ise de nominal olarak toplamda daha büyük olan gelir kalemlerinde görülen daralmanın belirleyici unsur olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2.3-2: Finansal Kiralama Şirketleri Gelir Tablosu Seçilmiş Kalemleri

(Milyon TL)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Değ. (%)
Finansal Kiralama Gelirleri	1.287	1.538	406	744	1.071	1.358	289	546	805	1.035	-24
Finansal Kiralama Dışı Gelirler	1.695	6.147	1.777	3.215	4.238	5.032	824	1.729	2.886	3.722	-26
Finansal Kiralama Giderleri	589	807	209	358	500	620	110	208	318	423	-32
Finansal Kiralama Dışı Giderler	1.769	5.846	1.689	3.089	4.152	4.882	725	1.530	2.611	3.341	-32
Faaliyet Giderleri	246	223	54	107	160	222	59	110	164	229	3
Vergi Karşılığı	10	8	22	46	71	-270	20	35	51	63	-123
Net Dönem Kârı/Zararı	348	590	138	219	214	576	130	268	373	463	-20

* Önceki Yıla Göre

Özkaynak ve aktif kârlılığı bakımından sektörün 2009 yılı sonunda yaşanan gerilemeyi takiben 2010 yılı boyunca artış eğilimine girdiği gözlemlenmektedir. Finansal kiralama sektörünün takibe dönüşüm oranı 2010 yılının ortalarından itibaren çok hafif bir düşüş eğilimine girmiştir. Bu oranın azalmaya başlaması olumlu değerlendirilmekte, ancak bu oran 2007-2009/03 dönemindeki düşük oranlara kıyasla halen yüksek seviyesini korumaktadır. Buna karşın karşılık oranı, 2009 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren dikkate değer bir artış göstermiştir.

Grafik 2.3-2: Finansal Kiralama Sektörü Performans Göstergeleri

Finansal kiralama sektörünün bankacılık-dışı mali sektör içindeki payı 2009 yılının ilk çeyreğinden bu yana azalış eğilimindedir. Sektörün döviz kuru riskinde önemli bir değişiklik kaydedilmemiştir. Zarar eden şirket sayısı 2010 yılının son çeyreğinde bir önceki döneme göre bir adet azalarak 8'e düşmüştür.

Tablo 2.3-3: Finansal Kiralama Sektörü Sağlamlık Göstergeleri

(%)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Bankacılık Dışı Sektör içindeki Payı	54,5	57,9	58,3	53,6	51,4	49	47,1	44,8	43,1	42,7
Alacaklar/Özkaynaklar Oranı	4,7	4,7	4,5	3,8	3,6	3,1	2,9	2,7	2,6	2,6
YP Varlıklar/Aktifler	70,9	79,2	80,1	78,6	78	73,2	70,1	69,9	67,4	67,5
YP Yükümlülükler/Pasifler	72,6	76,7	77,9	75	72,4	68	65,3	64,0	60,8	61,0
Bilanço İçi YP Net Pozisyon/Özkaynaklar	-9,4	14,1	12,3	17,8	26,2	21,8	19,6	22,9	25,4	27,0
Bilanço Dışı YP Net Pozisyon/Özkaynaklar	167,8	339,9	336,3	336,1	341,3	315,3	317,2	306,2	293,3	313,7
İşlem Sınırı Rasyosu (<30)	5,9	5	4,9	4,3	3,9	3,8	3,2	3,0	2,9	3,0
Zarar Eden Şirket Sayısı (Adet)	20	4	2	4	6	5	7	7	9	8

Finansal kiralama sektöründeki hizmet ağırları değerlendirildiğinde, 2010 yılının son çeyreğinde mevcut yapının daraldığı gözlemlenmektedir. Son çeyrekte önceki yılın aynı dönemine göre sektörün şube ve temsilcilik sayısı düşerken personel sayısı artmıştır. Diğer taraftan müşteri ve sözleşme sayılarında %16 civarında bir azalma görülmüştür.

Tablo 2.3-4: Finansal Kiralama Sektörü Operasyonel Göstergeleri

(Adet)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Değişim*
Şube Sayısı	10	18	18	18	18	18	17	16	16	16	-2 (Adet)
Temsilcilik Sayısı	65	80	80	78	78	76	75	72	69	69	-7 (Adet)
Personel Sayısı	1.557	1.427	1.347	1.339	1.316	1.280	1.271	1.287	1.286	1.286	6 (Adet)
Müşteri Sayısı	v.y.	73.577	69.221	66.040	63.280	60.010	56.750	54.741	51.716	50.428	-16,0 (%)
Sözleşme Sayısı	v.y.	121.627	115.207	109.318	103.573	98.596	92.337	89.251	84.806	82.615	-16,2 (%)

*Önceki Yıla Göre

2.3.2 Faktoring

Faktoring sektörü Aralık 2010 döneminde 2009 yılı ortasından itibaren devam eden istikrarlı büyüme eğilimini sürdürmüştür. Sektörün toplam aktifleri geçen yılın aynı dönemine göre %38,4 büyümüştür. Sektörün aktifleri içindeki payı yaklaşık %85 olan alacaklar kalemi son 12 ayda %47,6 büyümüştür. Aktifin en önemli kalemi olan alacaklardaki bu artış, Eylül 2010 dönemindeki 12 aylık % 62,3 büyüme oranının oldukça gerisinde kalmıştır. Benzer şekilde Aralık 2010 döneminde Aralık 2009 dönemine göre alınan kredilerin artışı da %46,2 ile Eylül 2010 döneminde Eylül 2010 dönemine göre görülen %64,4 oranındaki artışın gerisinde kalmıştır. Öte yandan nazım hesaplardaki gelişmelere bakıldığında, alınan teminatlar önceki yıla göre %65,9 ve türev araçlar %85,1 yükselirken emanet kıymetlerin %0,4 azaldığı görülmektedir. Nazım hesaplar içerisinde bir önceki yılın aynı dönemine göre alınan teminatların ve emanet kıymetlerin payı azalırken türev finansal araçların ağırlığı artmıştır.

Tablo 2.3-5: Faktoring Sektörü Temel Bilanço Büyüklükleri

(Milyar TL)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Değ.* (%)	Bilanço Payı(%)	
												Ara.09	Ara.10
Alacaklar	6,2	5,6	5,4	6,5	7,0	8,4	9,1	10,4	11,4	12,4	47,6	80,3	85,3
Takipteki Alacaklar	0,3	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,7	0,5	3,3	5,0	3,6
Karşılıklar	0,2	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	10,1	4,2	3,0
Bankalar	0,4	1,1	0,7	1	1	1,1	1,1	1,0	1,0	1,2	5,2	10,2	8,0
Toplam Aktifler	7,6	7,8	7,2	8,4	9	10,5	11,1	12,3	13,4	14,5	38,4	100,0	100,0
Alınan Krediler	4,9	4,9	4,5	5,7	6,2	7,6	8,2	9,3	10,2	11,1	46,2	72,6	76,5
Özkaynaklar	2	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,7	2,8	3,0	18,8	23,8	20,4
Nazım Hesaplar Top.	23,4	30,6	31,7	33,8	33,4	28,3	30,1	33,8	34,5	37,9	34,0	271,1	261,0
Riski Üstlenilm.Fak.İşlm.	v.y.	3,9	3,7	4	2,6	2,4	2,7	3,0	2,6	3,1	29,3	23,0	21,4
Alınan Teminatlar	v.y.	15,6	15,6	16,7	17	10,5	11	10,9	13,1	17,4	65,9	189,7	119,8
Türev Fin. Araçlar	v.y.	1,4	1,7	1,3	0,8	1	1,1	1,9	2,2	1,9	85,1	8,4	12,7
Emanet Kıymetler	v.y.	7,9	8,8	9,7	10,7	12,8	13,6	15,6	14,9	12,7	-0,4	119,3	87,7

*Önceki yıla göre

Faktoring sektörünün kârlılık performansı 2010 üçüncü çeyrekte olduğu gibi son çeyrekte de bir önceki yılın aynı dönemine göre olumlu seyretmiştir. Buna göre sektörün dönem kârı geçen yılın aynı dönemine göre %19,2 artmıştır. Gelir kalemleri arasında faktoring gelirleri sadece %11,5 artarken faktoring-dışı gelirlerin %72,4 oranında artması dikkat çekicidir. Zira nominal olarak faktoring-dışı gelirler, faktoring gelirlerinin 1,9 katına tekabül etmektedir.

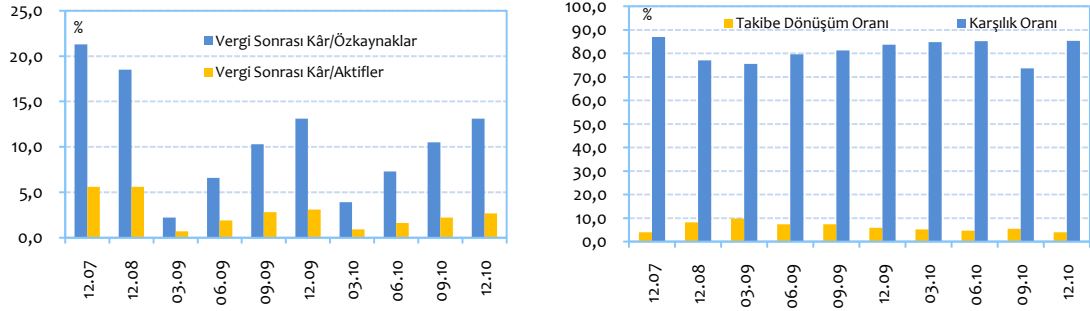
Tablo 2.3-6: Faktoring Şirketleri Gelir Tablosu Seçilmiş Kalemleri

(Milyon TL)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Değ. *(%)
Faktoring Gelirleri	1.531	1.757	353	659	990	1.358	329	699	1.098,4	1.514,1	11,5
Faktoring Dışı Gelirler	2.203	1.926	679	1.067	1.456	1.708	460	998	1.754,3	2.945,0	72,4
Faktoring Giderleri	620	808	139	255	394	527	148	314	495,2	684,9	29,9
Faktoring Dışı Giderler	2.285	1.838	677	1.023	1.396	1.649	426	926	1.651,4	2.719,8	65,0
Faaliyet Giderleri	265	345	84	153	224	315	86	184	278,8	390,0	23,9
Vergi Karşılığı	78	53	13	35	54	96	16	44	58,4	86,8	-9,3
Net Dönem Kârı/Zararı	427	440	53	158	249	327	98	194	295,1	389,7	19,2

*Önceki yıla göre

Faktoring sektöründe vergi sonrası kârın özkaynaklara oranı ile aktiflere oranı özellikle 2010 yılının ilk çeyreğinden itibaren olumlu bir seyir izlerken, takibe dönüşüm oranı da bir önceki döneme göre azalarak 2007 yılındaki seviyesine inmiştir.

Grafik 2.3-3: Faktoring Sektörü Performans Göstergeleri

Faktoring şirketlerinin bankacılık dışı finansal sektör içindeki payı 2010 yılının son çeyreğinde düşüş kaydetmiştir. Ancak bu dönemde bilanço-ıçi kur riskinin yılın üçüncü çeyreğinde hafif arttığı görülmektedir. Olumlu bir gelişme olarak zarar eden şirket sayısı, yılın üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre 3 adet azalarak 14'e düşmüştür.

Tablo 2.3-7: Faktoring Sektörü Sağlık Göstergeleri

(%)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Bankacılık Dışı Finansal Sektör içindeki Payı	30,0	26,3	24,9	29,2	31,6	34,9	36,5	38,8	40,2	39,2
Alacaklar/Özkaynaklar Oranı	3,1	2,4	2,3	2,7	2,9	3,4	3,6	3,9	4,0	4,2
YP Varlıklar/Aktifler	11,6	15,4	13,1	12,1	11,5	8,2	6,9	7,8	8,7	9,1
YP Yükümlülükler/Pasifler	24,0	35,1	32,0	23,6	20,2	16,9	16,1	16,2	17,0	17,5
Bilanço İçi YP Net Pozisyon/Özkaynaklar	-46,9	-64,6	-57,5	-40,3	-32,3	-36,6	-40,0	-39,0	-39,6	-41,2
Bilanço Dışı YP Net Pozisyon/Özkaynaklar	40,3	175,3	218,1	201,3	170,8	189,7	184,8	209,8	196,6	188,6
İşlem Sınırı Rasyosu (<30)	3,3	2,3	2,3	2,9	3,0	3,5	3,7	4,1	4,3	4,4
Zarar Eden Şirket Sayısı (Adet)	13	13	24	20	15	15	15	14	17	14,0

Sektörün aktif büyüme performansı paralelinde şube, temsilcilik ve personel sayısında da artış vardır. Şube sayısı 2, temsilcilik sayısı 59 ve personel sayısı 598 adet artmıştır. Aralık 2010 itibarıyla müşteri sayısı ve sözleşme sayısında bir önceki yılın aynı dönemine göre artışlar sırasıyla %39,3 ve %35,7 olmuştur.

Tablo 2.3-8: Faktoring Sektörü Operasyonel Göstergeleri

(Adet)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Değişim*
Şube Sayısı	16	20	23	23	25	26	27	27	27	28	2 (Adet)
Temsilcilik Sayısı	119	128	113	100	107	116	139	155	163	175	59 (Adet)
Personel Sayısı	2.912	3.009	2.879	2.689	2.769	2.959	3.051	3.229	3.445	3.557	598 (Adet)
Müşteri Sayısı	v.y.	50.228	51.378	35.493	37.641	40.997	46.750	50.869	53.747	57.094	39,3 (%)
Sözleşme Sayısı	v.y.	146.558	99.503	72.639	64.628	65.952	72.082	68.732	75.142	89.516	35,7 (%)

*Önceki Yıla Göre

2.3.3 Tüketici Finansmanı

Tüketici finansman sektörünün toplam aktifleri dengeli seyrini, 2010 yılının son çeyreğinde de devam ettirmektedir. Alacaklar kaleminin aktifler içindeki ağırlığı, Aralık 2010'da %89,8 ile bir önceki yıl aynı dönemdeki % 85,9 oranının üzerine çıkmıştır. Bu dönemde takipteki alacaklarda %31,9 oranında önemli bir azalma söz konusudur. Aktif kalitesi açısından olumlu bu gelişmeye karşın özkaynakların bilanço payı %9,1'den %7,8'e gerilemiştir. Temin edilen yabancı kaynaklar arasında krediler Aralık ayında geçen yılın aynı dönemine göre %25,6 artmıştır. Nazım hesaplar içerisinde alınan teminatlardan kaynaklanan artış, bu büyümede etkili olmuştur.

Tablo 2.3-9: Tüketici Finansman Sektörü Bilanço Temel Büyüklükleri

(Milyar TL)											Bilanço Payı(%)	
	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Değ. (%)	Ara.09 Ara.10
Alacaklar	3,7	4	3,9	3,9	3,9	3,9	3,8	4,1	4,6	5,4	39,3	85,9 89,8
Takipteki Alacaklar	0,1	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	-31,9	8,3 4,5
Karşılıklar	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	64,0	2,9 2,7
Bankalar	0	0,3	0,5	0,3	0,2	0,3	0,5	0,4	0,3	0,4	34,3	7,0 6,7
Toplam Aktifler	3,9	4,7	4,8	4,6	4,5	4,5	4,5	4,7	5,1	6,1	34,5	100,0 100,0
Alınan Krediler	3,2	3,7	3,9	3,7	3,5	3,6	3,5	3,6	3,9	4,5	25,6	76,8 74,7
Özkaynaklar	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	17,5	9,1 7,8
Nazım Hesaplar Top.	3,3	0,9	2,1	2	2,1	2,5	1,9	2,5	3,4	4,4	75,5	55,3 72,5
Alınan Teminatlar	v.y.	0,2	1	1	1,1	1,2	1,3	1,6	2,1	2,9	138,8	26,9 47,4
Türev Fin. Araçlar	v.y.	0,7	1,1	1,1	1,1	0,9	0,5	0,8	1,0	1,2	29,2	20,0 19,2

*önceki yıla göre

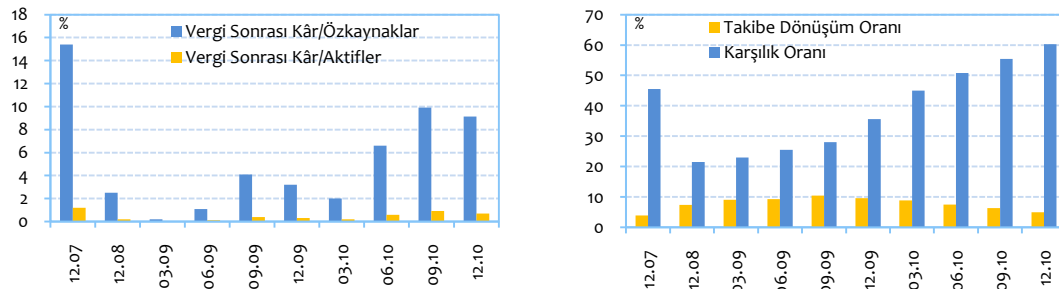
Tüketici finansman sektörünün net dönem kârı önceki yıla göre belirgin şekilde artış göstermiştir. Aralık ayı itibarıyla geçen yılın aynı dönemine göre tüketici finansman gelirlerinde %3,5 gibi önemsiz bir düşme yaşanmasına rağmen giderlerdeki azalmanın daha yüksek olması nedeniyle dönem kârında önceki yıla göre %223 artış sağlanmıştır.

Tablo 2.3-10: Tüketici Finansman Şirketleri Gelir Tablosu Seçilmiş Kalemleri

(Milyon TL)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Değ.* (%)
Tüketici Finansman Gelirleri	565,4	688	161,1	331,2	499,9	666,8	154,4	307,3	469,7	643,5	-3,5
Tüketici Finansman Dışı Gelirler	288	1515	227,5	382,8	492,7	540	100,1	236	278,2	344,6	-36,2
Tüketici Finansman Giderleri	441,4	490,8	124,4	244,9	354,1	457,2	97,4	201,7	303,8	412,2	-9,8
Tüketici Finansman Dışı Giderler	258,4	1523	219,4	372,9	483,7	523,4	100,3	226,7	261,9	323,5	-38,2
Faaliyet Giderleri	80,1	138	23,8	49,2	79,8	118,1	25,3	54,5	85,8	142,2	20,4
Vergi Karşılığı	27,9	11,6	-0,1	3,4	4,5	12,5	4	2,6	11,8	16,0	27,9
Net Dönem Kârı/Zararı	45,6	9,5	0,7	4,1	16,1	13,3	8,2	29,2	46,0	43,0	223,0

*Önceki Yıla Göre

Sektörün kârlılık göstergelerinde, 2010 yılının ilk çeyreğinden beri olumlu bir seyir izlemekle beraber bu göstergeler halen 2007 yılında görülen seviyelerin çok altındadır. Takibe dönüşüm oranındaki düşme, sektörün aktif yapısını olumlu etkilemekle beraber takibe dönüşüm oranı yine 2007 de görülen seviyeye henüz ulaşamamıştır. Diğer taraftan karşılık oranlarında 2008 yılından bu yana istikrarlı bir artış söz konusudur.

Grafik 2.3-4: Tüketici Finansman Sektörü Performans Göstergeleri

Tüketici finansmanı sektörünün bankacılık-dışı mali sektör içerisindeki payında, 2010 yılının ilk çeyreğinden bu yana artış gözlemlenmektedir. Kur riski bakımından 2010 yılının ilk çeyreğinden itibaren bir artış mevcuttur. Sektörün bilançosunda, 2009 yılı başından beri görülen YP varlık ve yükümlülüklerin azalma eğilimini sürdürmesi, TL'ye güvenin sürdüğüne işaret etmektedir. Sektörün zarar eden şirket sayısında, son iki çeyrekte bir değişiklik olmamıştır. Ancak, sektörde faaliyet gösteren şirket sayısının 11 olduğu göz önünde bulundurulursa zarar eden şirket sayısının 5 olması dikkat çekicidir.

Tablo 2.3-11: Tüketici Finansman Sektörü Sağlamlık Göstergeleri

(%)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Bankacılık Dışı Finansal Sektör içindeki Payı	15,5	15,8	16,7	15,9	15,7	15,1	14,9	14,8	15,2	16,3
Alacaklar/Özkaynaklar	12,4	10,6	10,2	10,2	9,7	9,5	9,1	9,2	9,9	11,6
YP Varlıklar/Aktifler	17,7	9,3	12,4	9,5	9	8,1	7,6	5,7	5,1	3,9
YP Yükümlülükler/Pasifler	30	43,9	51,3	49,7	46,4	42,7	34,8	32	31,0	28,9
Bilanço İçi YP Net Pozisyon/Özkaynaklar	-163,1	-432	-497,5	-480,8	-421,7	-380,7	-295,2	-279,7	-283,0	-322,0
Bilanço Dışı YP Net Pozisyon/Özkaynaklar	184,3	82,3	249,6	218,8	206,2	180,5	128,8	146,9	153,9	233,2
İşlem Sınırı Rasyosu (<30)	12,2	10,8	10,4	10,6	10,3	10	9,4	9,9	10,4	11,7
Zarar Eden Şirket Sayısı	1	4	4	5	5	4	4	2	5	5

Tüketici finansman sektörünün operasyonel göstergelerinden şube ve temsilcilik sayısında bir değişme yaşanmazken personel, müşteri ve sözleşme sayılarında artış sürmektedir. Sektörde 2010 yılının son çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre 39 kişiye daha istihdam sağlanmıştır. Müşteri ve sözleşme sayılarında ise yaklaşık %14 oranında bir artış söz konusudur.

Tablo 2.3-12: Tüketici Finansman Sektörü Operasyonel Göstergeleri

(Adet)	2007	Ara.08	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Değişim*
Şube Sayısı	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	0 (Adet)
Temsilcilik Sayısı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0 (Adet)
Personel Sayısı	474	544	529	515	515	512	509	514	538	551	39 (Adet)
Müşteri Sayısı	v.y.	357.475	301.770	287.471	259.300	229.676	220.181	225.150	238.113	261.905	14,0 (%)
Sözleşme Sayısı	v.y.	371.965	314.146	300.855	273.099	242.441	232.217	233.035	251.324	276.208	13,9 (%)

*Önceki Yıla Göre

2.3.4 Varlık Yönetimi

Aralık 2010 itibarıyla varlık yönetim şirketlerinin temel bilanço büyüklükleri değerlendirildiğinde sektörde büyümenin son 12 aylık dönemde %114,1'lik yüksek bir oranda olduğu görülmektedir. Söz konusu gelişmede özellikle bankalar ve diğer mali kuruluşlar hesabında görülen artış belirleyici olurken, bu kalemin bilanço payı da % 11,1'den %15,7 ye yükselmiştir. Devralınan krediler de bu gelişime olumlu katkıda bulunmuş, 2010 yılı son çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre %81,1 artış göstermiştir. Devralınan kredilerin bilanço içindeki payı ise son bir yılda %53,5'dan %52,4'e gerilemiştir. Aynı dönemde karşılıklar %13,2 artarken bilanço payı % 27,1'den %16,6'ya gerilemiştir. Sektörün kaynak yapısında özkaynakların %41,1 artmasına karşın bilanço payı % 35,6'dan %27,2'ye gerilemiştir. Özkaynaklardaki büyümenin toplam aktiflerdeki %114,1 oranındaki büyümenin gerisinde kalması bilanço payının düşmesinde etkili olmuştur. Benzer şekilde emanet kıymetlerin bilanço payının düşmesine bağlı olarak son bir yılda bilanço dışı hesapların bilanço payının gerilediği görülmektedir. Bilanço payları düşmekle beraber 2010 yılının son çeyreğinde önceki yıla göre emanet kıymetlerde %81,1 ve nazım hesaplarda %79,9 oranında bir artış mevcuttur.

Tablo 2.3-13: Varlık Yönetim Şirketleri Temel Bilanço Büyüklükleri

(Milyon TL)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Değ.* (%)	Ara.09	Ara.10
Bank. ve Diğer Mali Kur.	28,5	40,9	52,2	52,4	59,3	39,6	41,5	56,9	74,7	103,5	81,1	11,1	15,7
Devralınan Krediler	34,7	17,9	16,2	14,9	18	190,2	254,6	236,9	235,9	344,3	39,9	53,5	52,4
Devr. Takipteki Krediler	90,6	311	293,8	293,3	342	198,7	261,7	256,7	249,2	277,9	13,2	55,9	42,3
Karşılıklar	33,2	7,8	5,9	5,9	74	96,2	99,7	103,3	110,1	108,9	85,0	27,1	16,6
Toplam Aktifler	241,3	369,8	374,1	371,6	366,3	355,5	480,3	484,5	491,7	657,7	114,1	100,0	100,0
Alınan Krediler	157,1	287,1	309,8	267,7	243,3	218	297,1	310,3	307,7	466,7	41,1	61,3	71,0
Özkaynaklar	72,9	74,8	59,1	97,5	116,2	126,6	147,5	150,5	166,0	178,6	79,9	35,6	27,2
Bil. Dışı Hesaplar Top.	123,9	188,5	195,7	238,8	172,1	118,9	180,9	185,6	185,7	214,0	119,1	33,5	32,5
Teminat Mektupları	2,4	16,3	16,8	20,1	10	10,1	18,5	22,1	23,0	22,1	233600	2,8	3,4
Taahhütler	5,8	5,6	4,7	4,5	3,7	0	2,9	2,9	2,1	2,3	-3,1	0,0	0,4
Türev Fin. Araçlar	41,4	28,2	30,1	74	7,8	7,8	7,8	7,6	7,6	7,6	80,1	2,2	1,2
Emanet Kıymetler	72,9	137	137	140,2	150,5	101	151,7	153,0	153,0	181,9	81,1	28,4	27,7

*Önceki Yıla Göre

Varlık yönetim şirketlerinin kârlılık performansı 2009 Eylül ayından beri artış eğilimindedir. Özellikle net faiz gelirlerindeki artış kârlılığın temel belirleyicisidir. Sektörün kârı 2010 yılının son çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre %124,8 oranında büyümüştür. Bu gelişmede faiz gelirlerindeki %38,2 oranındaki artışın faiz gider kalemindeki artıştan daha yüksek olması belirleyici olmuştur.

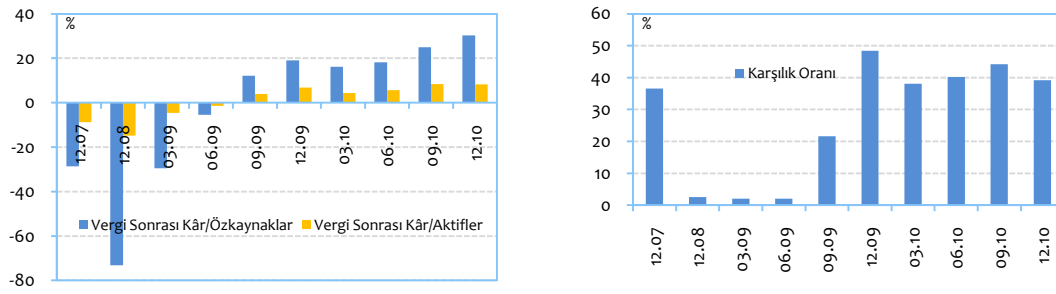
Ancak, diğer faaliyet giderlerinin %266,7 gibi çok yüksek bir oranda artış göstermesi dikkat çekicidir.

Tablo 2.3-14: Varlık Yönetim Şirketleri Seçilmiş Gelir Tablosu Kalemleri

(Milyon TL)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Değ. (%) Ara.09-Ara.10
Faiz Gelirleri	6,3	2,4	0,8	2,3	93,1	129,8	34,9	82,2	126,0	179,4	38,2
Faiz Giderleri	12,1	15,5	5,8	11,3	19,2	27,3	7,6	15,6	26,2	35,8	31,0
Ücret ve Komisyon Gelirleri	1,5	2,4	4,7	7,5	-5,2	-4,4	0,2	-7,0	-12,0	-16,0	-264,2
Diğer Faaliyet Gelirleri	18,8	24,2	13,3	21,1	47,3	61,4	6	25,8	56,2	79,4	29,3
Diğer Faaliyet Giderleri	31,4	36,5	8,1	17,2	26,9	38	9,3	47,3	86,2	139,3	266,7
Kambiyo İşlemleri Kâr/Zararı	4,6	-33,3	-25,5	-9,1	-9,4	-7,4	-0,7	-2,5	2,5	1,3	117,3
Vergi Karşılığı	-1,6	-2,2	1	0,1	-1,2	1	0,3	0,8	4,4	0,6	-42,9
Net Dönem Kâr/Zararı	-20,9	-54,7	-17,4	-5,3	14,2	24,1	19,6	27,4	41,6	54,2	124,8

Varlık yönetimi sektörü, özkaynak ve aktif kârlılığındaki büyüme seyrini devam ettirmektedir. Karşılık oranlarına bakıldığında Aralık 2010 itibarıyla faktoring, finansal kiralama ve tüketici finansman şirketlerine göre varlık yönetim şirketlerinin karşılık oranı en düşük seviyededir. İşleyiş ve finans sektöründeki rolü itibarıyla varlık yönetim şirketlerinin, sorunlu alacakları devralmasının nihai olarak tahsilat sağlanmasında ve sorunlu kredilerin bankacılık sistemi dışına çıkarılmasında etkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu normal bir gelişmedir.

Grafik 2.3-5: Varlık Yönetim Sektörü Performans Göstergeleri

Varlık yönetim şirketlerinin bankacılık dışı finansal sektör içindeki payı son üç çeyrekte görülen %1,5 oranının ötesine geçerek %2 seviyesine yükselmiştir. Aralık 2010 itibarıyla özkaynaklar alacaklar oranı bir önceki döneme göre düşmüştür. Yabancı para işlemlerin payına bakıldığında YP yükümlülüklerin pasiflere oranının 2010 yılının ilk çeyreğinden itibaren artış gösterdiği görülmektedir. Bilanço içi YP Net Pozisyon/Özkaynaklar oranı son çeyrekte hafif yükselmekle birlikte sürdürülebilirliğine ilişkin bir risk taşımamaktadır. Sektörde zarar eden şirket sayısı üçüncü çeyrekte olduğu gibi 1 adettir.

Tablo 2.3-15: Varlık Yönetim Sektörü Sağlamlık Göstergeleri

(%)	2007	2008	Mar.09	Haz.09	Eyl.09	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Bankacılık Dışı Finansal Sektör İçindeki Payı	0,9	1,2	1,3	1,3	1,3	1,2	1,5	1,5	1,5	2,0
Özkaynaklar/Alacaklar Oranı	58,2	22,8	19,1	31,6	32,3	32,5	23,4	30,5	34,2	28,7
YP Varlıklar/Aktifler	55,1	19,1	24,6	22,6	11	17,7	14,7	13,1	13,8	13,2
YP Yükümlülükler/Pasifler	67,2	78,4	83,1	63,2	13,9	16	30,6	27,6	26,1	29,4
Bilanço İçi YP Net Pozisyon/Özkaynaklar	-40,1	-292,9	-370,5	-154,9	-9,2	4,9	-58,4	-46,6	-36,6	-59,9
Zarar Eden Şirket Sayısı (Adet)	2	4	4	5	3	3	2	3	1	1
Toplam Şirket Sayısı (Adet)	5	5	5	6	6	6	6	6	6	6

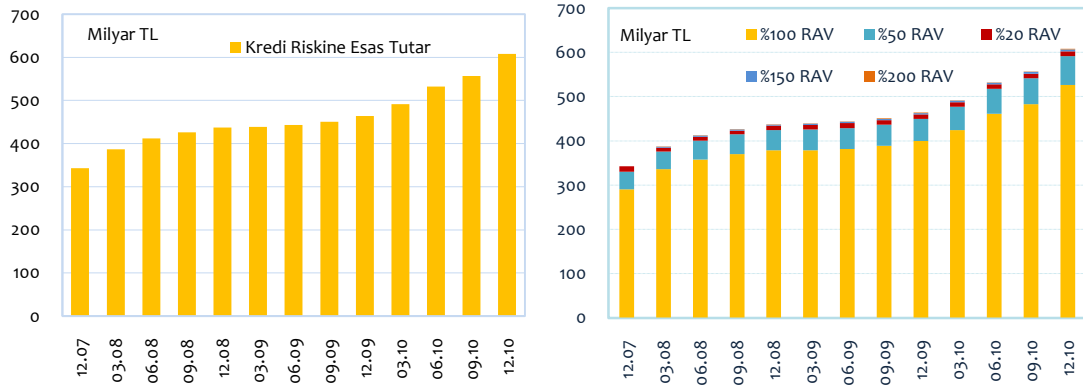
3 RİSK, SERMAYE ve KÂRLILIK DEĞERLENDİRMESİ

3.1 Risk Analizi

3.1.1 Kredi Riski

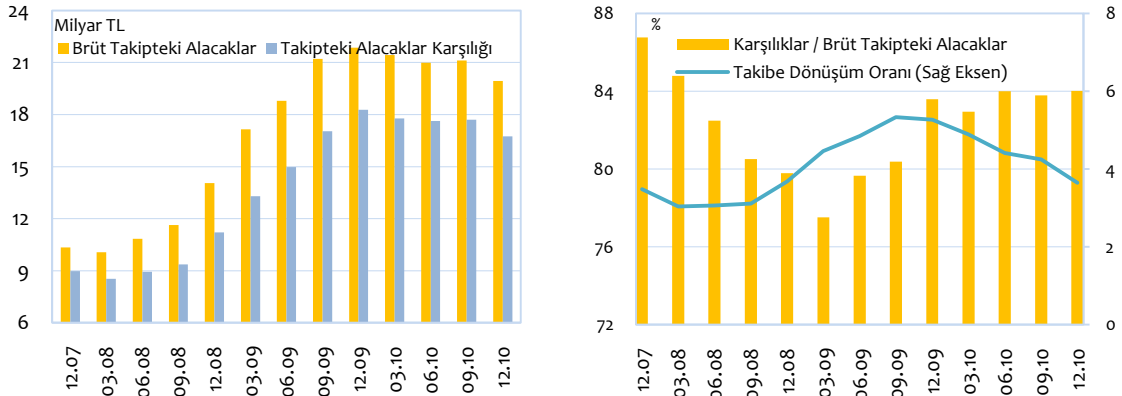
Sektörün kredi riskine esas tutarı, artan kredi hacmi paralelinde yükseliş trendini sürdürmüş ve 2010 yılının sonu itibarıyla 607 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bir önceki yıl sonuna göre %31'lik bir artış gösteren kredi riskine esas tutarın %86'sının, %100 risk ağırlıklı varlıklardan kaynaklandığı görülmektedir. Risk ağırlığı %100'den farklı olan varlıklara ilişkin ortaya çıkan kredi riskine esas tutarlar da aynı dönemde yükselmeye devam etmiştir.

Grafik 3.1-1: Kredi Riskine Esas Tutar ve Risk Ağırlıklı Varlıklar

Takibe dönüşüm oranında (TDO) 2010 yılı itibarıyla gözlenen düşüş eğilimi yıl sonunda hızını artırmıştır. 2009 yıl sonunda %5,3, Eylül 2010 döneminde %4,3 olan TDO, Aralık 2010 itibarıyla %3,7'e gerileyerek 2008 yılı Eylül ayından sonraki en düşük seviyede gerçekleşmiştir. 2010 yıl sonunda brüt takipteki alacaklarda Eylül 2010 dönemine göre yaşanan %5,6'lık azalışa kredilerde aynı dönemde gözlenen %10,5'lik artışın eklenmesi, TDO'nun hızlı bir biçimde düşmesine yol açmıştır. Böylelikle, 2009 yıl sonundan beri takipteki alacaklardaki düşüş % 8,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ayrıca takipteki alacaklar için ayrılan karşılıkların takipteki alacakları karşılama oranı, 2010 yıl sonunda aynı yılın Eylül ayına göre 0,2 puan yükselerek %84 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler, 2008-2009 döneminde esas itibarıyla küresel finansal kriz nedeniyle kısmen bozulan bankacılık sektörü aktif kalitesinin 2010 yıl sonu itibarıyla daha sağlıklı bir yapıya kavuştuğunu göstermektedir.

Grafik 3.1-2: Takipteki Alacaklar ve Takibe Dönüşüm Oranının Gelişimi

Kutu 5: Krediler ve Takipteki Alacaklar Analizi

2002 yılından 2010 yılına kadar geçen 9 yıllık sürede; Türk bankacılık sektörünün kredi hacmi %974 artarken, takipteki alacaklar sadece %92 artış göstermiştir. 2010 yılında sektörün kredi hacmi 2009 yılına göre %33,9 artarken, takipteki alacaklar ise %8,5 azalmıştır. Takipteki alacakların alt kırımlarından biri olan zarar niteliğindeki alacaklar, geçen 9 yıllık süre içinde %137, son bir yılda ise %23,7 artış göstermiştir. Söz konusu artış, küresel ekonomik kriz kaynaklı meydana gelmiş olup, krizin etkisinin azalması ile birlikte bu artış hızının daha da yavaşlaması beklenmektedir. Sektörün takipteki alacaklarının büyük bir kısmını, zarar niteliğindeki alacaklar oluşturmaktadır. Zarar niteliğindeki alacakların takipteki alacaklara oranı ise, 9 yıllık süre içinde %54,5 - %84,1 aralığında değişim göstermiştir. Bu oran, 2004 yılında %84,1, 2008 yılında %54,5 ve 2010 yılında %78,6 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo: Krediler ve Takipteki Alacakların Gelişimi

Milyar TL	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Toplam Krediler	48,98	66,22	99,34	156,41	218,99	285,62	367,44	392,62	525,85
Takipteki Alacaklar	10,43	8,63	6,35	7,81	8,55	10,35	14,05	21,85	19,99
Tahsil İmkânı Sınırlı Alacaklar	1,21	0,92	0,60	0,88	1,21	1,44	3,30	3,96	1,58
Tahsili Şüpheli Alacaklar	2,60	2,30	0,42	0,82	0,88	1,81	3,08	5,19	2,69
Zarar Niteliğindeki Alacaklar	6,63	5,41	5,34	6,11	6,46	7,09	7,67	12,70	15,72
Yeniden Yapılandırılan Alacaklar	0,18	3,11	1,12	1,36	1,48	0,48	0,16	1,01	0,60
Yeniden İtfa Planına Bağlanan Alacaklar	0,37	1,03	1,14	0,91	0,58	0,39	0,28	0,71	0,80
Bilançodan Çıkarılanlar	0,18	0,06	0,03	0,09	0,06	0,17	0,32	0,37	0,43

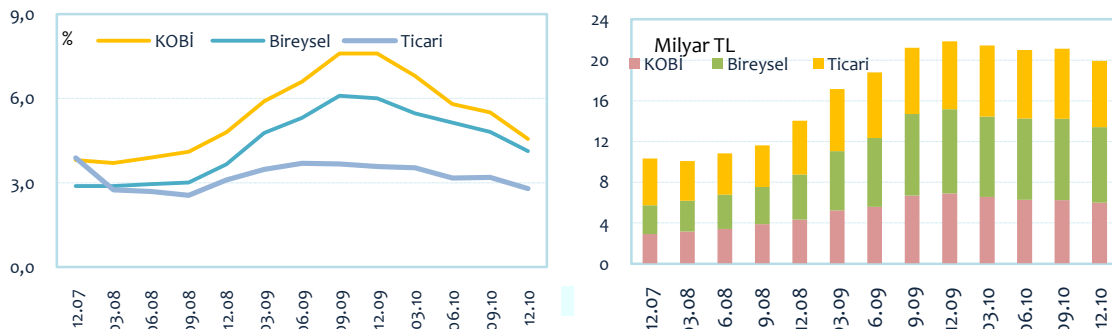
2002 yılında takipteki alacakların toplam kredilere oranı %21,3 iken, 2009 yılında %5,6 ve 2010 yılında %3,8 olarak gerçekleşmiştir. Zarar niteliğindeki kredilerin toplam kredilere oranı, 2002 yılında %13,5 olarak gerçekleşirken, 2009 yılında %3,2 ve 2010 yılında %3 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo: Krediler ve Takipteki Alacakların Toplam Krediler İçindeki Payı

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Takipteki Alacaklar	21,29	13,03	6,40	4,99	3,90	3,62	3,82	5,57	3,80
Tahsil İmkânı Sınırlı Alacaklar	2,47	1,40	0,60	0,56	0,55	0,50	0,90	1,01	0,30
Tahsili Şüpheli Alacaklar	5,30	3,47	0,42	0,53	0,40	0,64	0,84	1,32	0,51
Zarar Niteliğindeki Alacaklar	13,53	8,17	5,38	3,90	2,95	2,48	2,09	3,24	2,99
Yeniden Yapılandırılan Alacaklar	0,37	4,70	1,13	0,87	0,67	0,17	0,04	0,26	0,11
Yeniden İtfa Planına Bağlanan Alacaklar	0,75	1,55	1,14	0,58	0,27	0,14	0,08	0,18	0,15
Bilançodan Çıkarılanlar	0,37	0,09	0,03	0,06	0,03	0,06	0,09	0,09	0,08

KOBİ kredileri ile bireysel ve ticari kredilerin TGA ve TDO gelişimi incelendiğinde, bireysel kredilerin ve KOBİ kredilerinin kalitesinin, ticari kredilere göre kriz döneminde daha olumsuz etkilendiği görülmektedir. 2009 yıl sonundan itibaren tüm kredi türlerinde TGA ve TDO'nun olumlu yönde bir seyir izlediği söylenebilir. 2010 yıl sonu itibarıyla KOBİ kredileri, bireysel krediler ve ticari kredilerin TGA değerlerinde sırasıyla %4,3, %7,2 ve %5,1 oranlarında düşüş gerçekleştiği gözlenmektedir. Aynı dönemde söz konusu kredi türleri için TDO'lar da düşüş eğilimlerini devam ettirmektedir. TDO oranları; KOBİ kredileri için % 4,6, bireysel krediler için % 4,1, ticari krediler için ise %2,8 seviyesine gerilemiştir. Söz konusu oranların 2009 yılı başından itibaren gerçekleşen en düşük değerler olması olumlu yönde değerlendirilmektedir.

Grafik 3.1-3: Bireysel ve Ticari Krediler ile KOBİ Kredilerinin TDO ve TGA Gelişimi

Kutu 6: Seçilmiş Ülkeler İçin Takibe Dönüşüm Oranları

Küresel kriz boyunca dünya genelinde birçok banka batmış, bazı bankalar da finansal anlamda büyük sıkıntılar içerisine girmişlerdir. Kredi riskinin en önemli göstergelerinden olan takibe dönüşüm oranı, bu dönemde birkaç istisna ülke dışında genel olarak artış eğilimi içerisine girmiştir. Bu eğilimin 2010 yılı itibarıyla sona erdiği görülmektedir.

Söz konusu rasyolar ülkelerin muhasebe, vergi ve denetim rejimlerinde farklılıklar bulunması nedeniyle, mutlak bir suretle karşılaştırılabilir değildir. Kredi kalitesinin arttırılarak tahsili gecikmiş alacak tutarının azaltılmasının, bankacılık sektörüne pozitif yönde etki edeceği söylenebilir. Tahsili gecikmiş alacak tutarındaki azalış nedeniyle kredi kalitesinde meydana gelebilecek düzelmelerin sektörün kârlılığı üzerinde olumlu etkileri olacak, dolayısıyla sektörün sermaye yapısı daha sağlıklı bir hale gelecektir. Bu paralelde, sektörün yeni kredi kullandırma imkanı da artacaktır. Kore ve kriz öncesi dönemdeki İspanya örnekleri incelendiğinde, Türk bankacılık sektörünün aktif kalitesinin arttırılması konusunda önemli bir mesafenin olduğu görülmektedir.

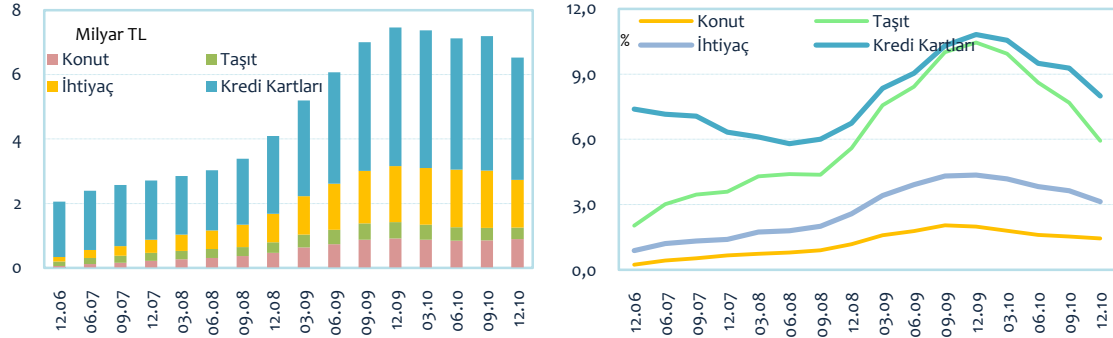
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Son veri
Gelişmiş Ekonomiler							
Avustralya	0.2	0.2	0.2	0.8	1.2	2.2	Eylül
Avusturya	2.6	2.7	2.2	2.0	2.3	2,6	Eylül
Belçika	2.0	1.7	1.1	1.7	2.7	-	Aralık
Kanada	0.5	0.4	0.7	1.1	1.3	1.3	Eylül
Danimarka	0.4	0.3	0.3	-	-	3,3	Eylül
Finlandiya	0.3	0.3	0.3	0.5	0.7	0.8	Mart
Fransa	3.5	3.0	2.7	2.8	3.6	-	Aralık
Almanya	4.0	3.4	2.6	2.8	3.3	3,3	Eylül
Yunanistan	6.3	5.4	4.5	5.0	7.7	8.0	Haziran
İzlanda	1.1	0.8	-	-	61.2	-	Aralık
İrlanda	0.7	0.7	0.8	2.6	9.0	10.4	Haziran
İsrail	2.3	1.9	1.4	1.5	1.5	-	Haziran
İtalya	5.3	4.9	4.6	4.9	7.0	9,9	Haziran
Japonya	1.8	1.5	1.4	1.6	1.7	-	Mart
Kore	1.2	0.8	0.7	1.1	1.2	1.5	Mart
Lüksemburg	0.2	0.1	0.2	1.0	1.3	0.5	Mart
Malta	3.9	2.8	1.8	1.7	2.4	6,3	Eylül
Hollanda	1.2	0.8	-	-	-	2,6	Eylül
Norveç	0.7	0.6	0.5	0.8	1.5	1,6	Eylül
Portekiz	1.5	1.3	1.5	2.0	3.2	3.5	Eylül
Singapur	3.8	2.8	1.5	1.7	2.3	1,5	Eylül
İspanya	0.8	0.7	0.9	3.4	5.1	4,3	Ocak
İsveç	0.8	0.8	0.6	1.0	2.0	-	Aralık
İsviçre	0.5	0.3	0.3	0.5	0.5	-	Aralık
İngiltere	1.0	0.9	0.9	1.6	3.5	3,7	Ocak
ABD	0.7	0.8	1.4	2.9	5.4	4,6	Eylül
Yükselen Ekonomiler							
<i>Merkezi ve Doğu Avrupa</i>							
Macaristan	2.3	2.6	2.3	3.0	6.7	9,1	Eylül
Polonya	11.0	7.4	5.2	4.5	7.6	3,9	Eylül
Türkiye	4,7	3,7	3,5	3,7	5,3	3,7	Aralık
<i>Asya</i>							
Çin	8.6	7.1	6.2	2.4	1.6	1,2	Eylül
Hindistan	5.2	3.3	2.5	2.3	2.3	2,4	Eylül
Endonezya	7.4	6.0	4.1	3.2	3.3	-	Eylül
<i>Latin Amerika</i>							
Arjantin	5.2	3.4	2.7	2.7	3.0	2.7	Nisan
Brezilya	3.5	3.5	3.0	3.1	4.2	3,3	Eylül
<i>Diğer</i>							
Rusya	2.6	2.4	2.5	3.8	9.7	9.2	Eylül
Meksika	1.8	2.0	2.7	3.2	3.1	2,1	Aralık
S. Arabistan	1.9	2.0	2.1	1.4	3.3	-	Aralık

Kaynak: IMF Global Financial Stability Report, Ekim 2010, <http://fsi.imf.org/>, BDDK

Not: Ülkelerin muhasebe, vergi ve denetim rejimlerinde farklılıklar bulunması nedeniyle, ülkeler arası karşılaştırma yapılırken veriler ihtiyatlı yorumlanmalıdır.

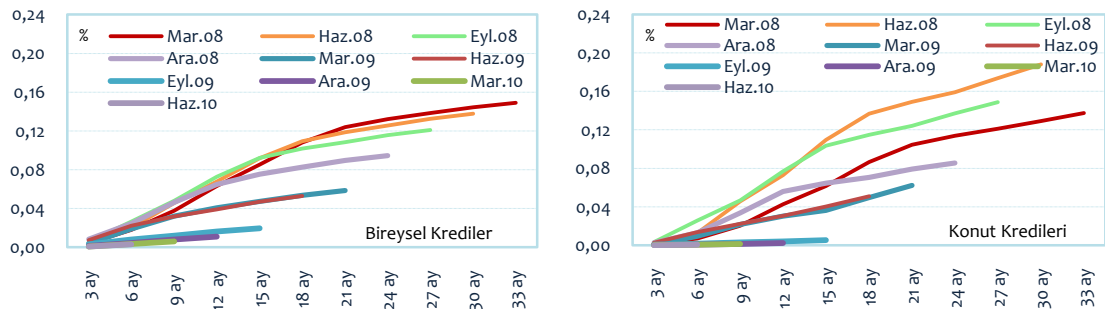
Toplam kredilerin yaklaşık %33'ünü oluşturan bireysel kredilere ilişkin takipteki alacak tutarı, artan kredi kalitesi paralelinde 2010 yıl sonu itibarıyla azalış göstermiştir. 2010 yıl sonu itibarıyla konut kredilerinin TGA değerinde Eylül 2010 dönemine göre %5,4'lük bir artış yaşandığı, kredi kartları, taşıt kredileri ve ihtiyaç kredilerinin TGA değerlerinde ise sırasıyla %9,0, %8,8 ve %16,7 oranlarında düşüş gerçekleştiği gözlenmektedir. TGA'da gözlenen düşüş eğilimi, bireysel kredilerin TDO'larında yaşanan düşüşün sürmesine neden olmuştur. TDO oranları, kredi kartları için % 8, taşıt kredileri için % 5,9, konut kredileri için %1,5, ihtiyaç kredileri için ise %3,1 seviyesine gerilemiştir. Söz konusu oranlar, 2008 yıl sonundan beri gözlenen en düşük değerlerdir.

Grafik 3.1-4: Bireysel Kredilerin TGA ve TDO Gelişimi

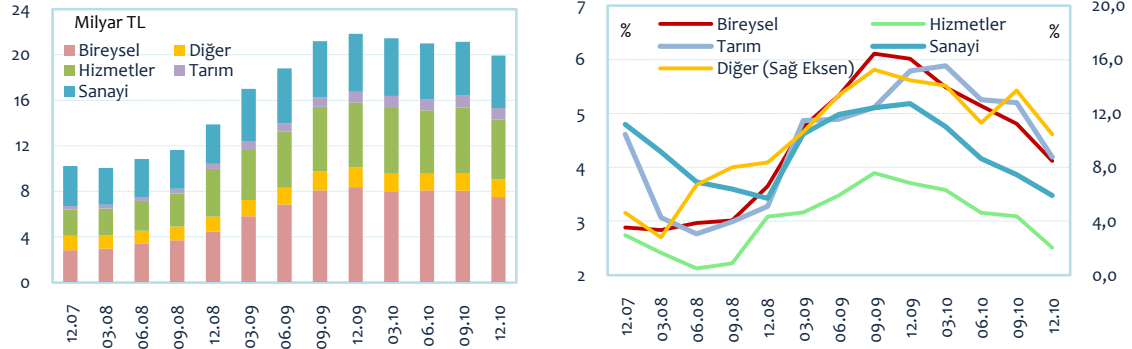
Bireysel kredilerin yaşlandırma analizi yapıldığında küresel ekonomik krizi sonrasında kullanılan kredilerin, kriz döneminde kullanılan kredilere göre daha yavaş bir hızla takibe düştüğü görülmektedir. Özellikle 2009 yılının ilk yarısından sonraki dönemde kullanılan kredilerin, takibe düşme hızı gözle görülür bir şekilde azalmıştır. Bu durum TGA'daki ve TDO'daki gerilemeyi açıklamaktadır. Söz konusu analiz konut kredileri için yapıldığında da, benzer bir tablonun ortaya çıktığı görülmektedir.

Grafik 3.1-5: Bireysel Kredilerin Yaşlandırma Analizi

Kredi riskinin analizinde sektör bazında kullanılan kredilerin kalitesinin izlenmesi önem taşımaktadır. Bu çerçevede sektörel bazda kullanılan kredilere ilişkin takipteki alacak tutarının dağılımı incelendiğinde, 2010 yıl sonu itibarıyla tüm sektörler için takipteki alacak tutarının azaldığı görülmektedir. Bireysel kredilere ve hizmet sektörüne kullanılan kredilere ilişkin takipteki alacak tutarlarının 2010 yıl sonu itibarıyla bir önceki çeyreğe göre sırasıyla %7,1 ve %8,5 oranlarında azalması dikkat çekmektedir.

Grafik 3.1-6: Tahsili Gecikmiş Alacakların ve Takibe Dönüşüm Oranının Sektörel Dağılımı

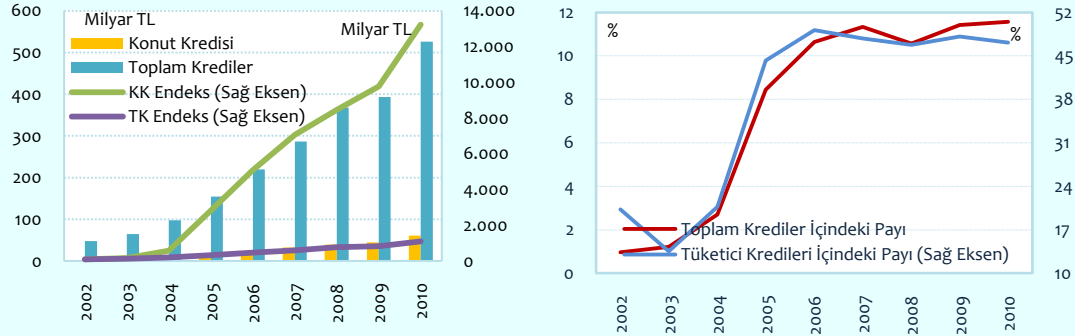

Aynı dönemde takibe dönüşüm oranlarının da bireysel krediler ile tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerine kullanılan kredilerin hepsi için azaldığı ve sırasıyla %4,1, %4,2, %3,5 ve %2,5 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. Son çeyrekte tüm sektörler itibarıyla kredilerin takibe dönüşüm oranları hızlı bir şekilde azalmıştır. Söz konusu gelişmeler, kredi kalitesinde görülen düzelme bağlamında olumlu yönde değerlendirilmektedir.

Kutu 7: Konut Kredilerinin Gelişimi

Konut kredilerinin büyüme eğilimi incelendiğinde, 2002 yılı sonrası dönemde, kredilerde gözlenen artış hızının çok üstünde bir hızla konut kredilerinin büyüdüğü görülmektedir. 2010 yılında ise, toplam krediler %33 oranında büyürken, konut kredileri %35 oranında artış göstermiştir. Konut kredilerinin, toplam krediler ve tüketici kredileri içindeki payı da 2002 sonrası dönemde hızlı bir artış göstermiş, 2006 yılı sonrası ise yatay bir seyir izlemeye başlamıştır. 2010 yılında konut kredilerinin toplam krediler içindeki payı artış gösterse de; konut, taşıt ve ihtiyaç kredileri dışındaki diğer tüketici kredilerinin hızlı artışı sonucu, konut kredilerinin tüketici kredileri içindeki payında 1 puanlık kısmi bir düşüş meydana gelmiştir.

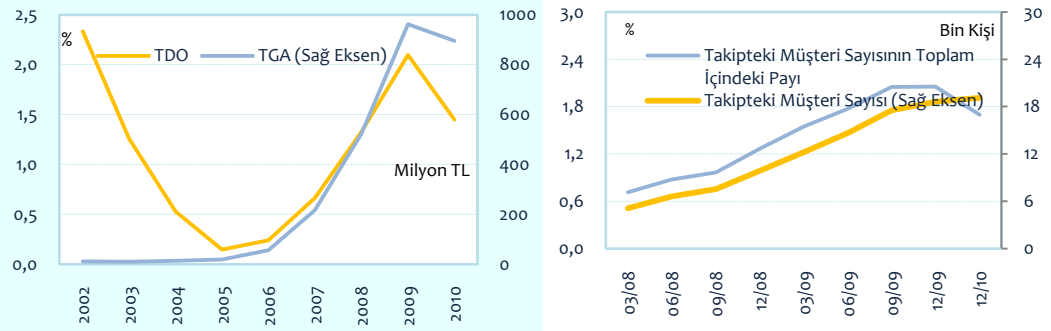
Grafik: Bireysel Konut Kredilerinin Büyüme Göstergeleri ve Krediler İçindeki Payının Gelişimi

KK: Konut Kredisi, TK:Toplam Krediler, Endeksler 2002=100 alınarak oluşturulmuştur.

2001 finansal krizi ile birlikte yüksek seviyelere ulaşan takibe dönüşüm oranları, 2002 yılı sonrası TGA'daki yatay seyir ve artan kredi hacmi paralelinde düşüş eğilimi içine girmiştir. 2005 yılı sonrası artan TGA paralelinde tekrar yükselmeye başlayan takibe dönüşüm oranları, 2009 yılı sonunda krizin etkilerinin azalması ve kredi kalitesini düzeltmeye yönelik alınan tedbirler sayesinde düşen TGA tutarı nedeniyle tekrar inmeye başlamıştır. Takipteki konut kredisi müşteri sayısı, 2008 yılından itibaren ılımlı bir şekilde yükselmiştir. Bununla birlikte küresel ekonomik krizin etkisini azaltmaya başlaması ile söz konusu sayıdaki artışın yavaşladığı bunun da takipteki müşteri sayısının toplam müşteri sayısı içindeki payında azalış yaşanması sonucunu doğurduğu görülmektedir. 2009 yıl sonu itibarıyla %2,1 olan söz konusu oran 2010 yıl sonu itibarıyla %1,7'ye gerilemiştir.

Grafik: Bireysel Konut Kredilerinin Takibe Dönüşüm Oranı ve Takipteki Müşteri Sayısı Gelişimi

Konut kredileri, toplam tüketici kredilerinin %47'sini oluşturmakta ve önümüzdeki dönemde de büyük bir büyüme potansiyeli taşımaktadır. Bu bağlamda konut kredilerine ilişkin maruz kalınan riskin analizi ve bu riskin azaltılması bankacılık sektörü açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, BDDK tarafından uluslararası finans literatüründe "Loan to Value (LTV)" olarak bilinen, ülkemizde de "kreditin teminata oranı" olarak adlandırılan, kullanılan kredi tutarının teminata konu olan konutun değerine bölünmesi suretiyle hesaplanan oran hakkında Kurul kararı alınmıştır. Bu karar ile, 01.01.2011 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere:

- Konut edinmeleri amacıyla tüketicilere kullanılacak krediler ile konut teminatı altında kullanılacak tüketici kredilerinde, kredi tutarının teminata konu olan gayrimenkulün değerinin % 75'ini,
- Ticari gayrimenkul alımı amaçlı kullanılacak ticari kredilerde ise kredi tutarının teminata konu olacak gayrimenkulün değerinin ise % 50'sini

aşmaması kuralı getirilmiştir. Yurtdışı örneklerden de görülebileceği üzere kredinin teminata oranı, konut kredisi takibe dönüşüm oranlarının analizinde büyük önem taşımaktadır. Söz konusu oranın yükselmesi ile takibe dönüşüm arasında pozitif bir korelasyon bulunmaktadır⁴.

Kriz sonrası dönemde yaşanan finansal istikrar, krizden alınan dersler paralelinde kredi kullananların kur riskinden korunma stratejisi ve faizlerde gözlenen düşüş, kullanılan kredilerin neredeyse tamamının TP olarak verilmesi sonucunu doğurmuştur. 2002 yılında kullanılan kredilerin %57,8'i TP iken 2010 yıl sonu itibarıyla konut kredilerinin %96,8'inin TP olduğu görülmektedir. Türlerine göre konut kredilerinin dağılımı incelendiğinde ise bireysel konut kredilerinin toplam içindeki ağırlıklı payını sürdürdüğü görülmektedir. Bireysel-ticari ayrımının yapılmaya başlandığı 2004 yılında %89,2 olan bireysel kredilerin toplam krediler içindeki payı 2010 yıl sonu itibarıyla %93,5'e yükselmiştir.

Tablo: Konut Kredilerinin Türlerine Göre Dağılımı

%	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bireysel Konut Kredisi	100,0	100,0	89,2	92,9	92,5	91,9	91,9	93,4	93,5
Ticari İşyeri Kredisi	0,0	0,0	10,8	7,1	7,5	8,1	8,1	6,6	6,5
Konut Kredisi (TP)	57,8	64,4	76,3	90,9	93,6	92,6	90,8	93,7	96,8
Konut Kredisi (Döviz Endeksli)	42,2	35,6	23,7	9,1	6,4	7,4	9,2	6,3	3,2

Yapısı gereği uzun vadeli bir kredi türü olan konut kredilerinin en yoğun olarak 7-10 yıl vade diliminde yoğunlaştığı görülmektedir. Toplam konut kredilerinin %36,7'sini 7-10 yıl vadeli konut kredileri oluşturmaktadır. Vade yapısının gelişimi tarihsel olarak incelendiğinde 2008 yılından sonraki dönemde 4-5 yıl, 5-7 yıl ve 7-10 yıl vadeli konut kredilerinin toplam içindeki payının arttığı, diğer vadelerdeki konut kredilerinin toplam içindeki payının ise azaldığı görülmektedir.

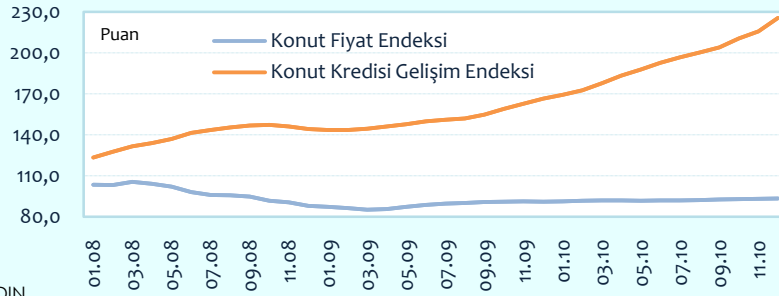
Tablo: Bireysel Konut Kredilerinin Vade Yapısının Gelişimi

	Mar.o8	Haz.o8	Eyl.o8	Ara.o8	Mar.o9	Haz.o9	Eyl.o9	Ara.o9	Eyl.10	Ara.10
1 Yılden Düşük	0,6	0,5	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,2	0,2
1-4 Yıl	14,6	14,3	14,3	13,3	12,8	12,3	13,4	14,8	13,2	13,0
4-5 Yıl	19,5	19,1	19,2	19,0	18,8	18,6	20,0	21,7	21,3	20,6
5-7 Yıl	14,9	14,9	14,9	14,9	15,1	15,4	15,5	15,8	15,7	16,0
7-10 Yıl	32,2	33,3	33,6	34,6	35,1	35,3	33,8	32,4	35,3	36,7
10 Yılden Fazla	18,2	17,9	17,7	17,9	17,9	18,0	16,8	14,8	14,3	13,5

⁴ Financial Risk Outlook 2010, Sf 12, Financial Services Authority

Konut fiyatları, küresel ekonomik krizin etkisini arttırması ile birlikte 2008 yılının başından itibaren azalmaya başlamıştır. 2009 yılının ikinci yarısı ile birlikte krizin etkilerini azaltması, konut talebini canlandırmış, bu durum konut fiyatlarının görece tekrar yükselmesine neden olmuştur. Konut kredilerinin gelişimi incelendiğinde ise 2009 yılı ikinci yarısına kadar ılımlı bir seyrin olduğu, bu dönem sonrası ise konut kredilerinin görece daha hızlı bir şekilde yükseldiği görülmektedir.

Grafik: Konut Fiyatlarındaki ve Konut Kredilerindeki Gelişim (2007 Haziran=100 endeks)

Kaynak: REIDIN.

Bireysel ve ticari konut kredilerinin toplam krediler içindeki payları ülkeler bazında incelendiğinde, söz konusu oranların Türkiye için oldukça düşük seviyede olduğu görülmektedir. Ticari konut kredilerinin toplam içindeki payının düşüklüğü ve konut kredilerinin takibe dönüşüm oranının diğer kredilere göre düşük seviyelerde olması dikkate alındığında, bankacılık sektörünün konut kredileri bağlamında büyüme potansiyeline sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo: Seçilmiş Ülkeler İçin Bireysel ve Ticari Konut Kredilerinin Toplam Krediler İçindeki Payı

	Bireysel Konut Kredileri	Ticari Konut Kredileri	Toplam Konut Kredileri	2010
Gelişmiş Ekonomiler				
Avustralya	61,2	11,0	72,2	06/10
Avusturya	12,2	-	12,2	06/10
Kanada	32,5	3,2	35,7	12/09
Almanya	16,2	5,5	21,7	06/10
Yunanistan	20,1	-	20,1	06/10
İtalya	15,6	8,8	24,4	12/09
Hollanda	24,9	-	24,9	12/08
Norveç	41,4	4,2	45,6	12/08
Portekiz	31,9	11,5	43,4	06/10
Rusya	5,8	6,3	12,1	06/09
İspanya	26,5	-	26,5	06/09
İsveç	32,8	-	32,8	12/07
İsviçre	30,0	6,1	36,1	12/09
Türkiye	11,6	0,8	12,4	12/10
İngiltere	14,5	5,0	19,5	06/09
ABD	36,6	18,0	54,6	03/10

Kaynak: IMF Global Financial Stability Report, Ekim 2010, BDDK

Not: Ülkelerin muhasebe, vergi ve denetim rejimlerinde farklılıklar bulunması nedeniyle, ülkeler arası karşılaştırma yapılırken veriler ihtiyatlı yorumlanmalıdır.

TGA içerisinde en yüksek paya sahip alt sektörler incelendiğinde, 2010 yıl sonu itibarıyla dikkat çeken en önemli hususların; kredi kartlarına ilişkin TGA tutarının toplam içindeki payında görülen 0,5 puanlık azalış, toptan ticaret ve komisyonculuk sektörüne kullandırılan kredilere ilişkin TGA tutarının toplam içindeki payında görülen 1,5 puanlık azalış ve inşaat sektörüne kullandırılan kredilere ilişkin TGA tutarının toplam içindeki payında görülen 0,7 puanlık artış olduğu söylenebilir. TDO değerlerinin, inşaat sektörü dışında bütün alt sektörlerde, bir önceki döneme göre azaldığı gözlemlenmektedir. 2010 yıl sonu itibarıyla kredi kartlarına ilişkin TGA'nın, %19,4'lük oranla toplam TGA içerisinde en yüksek paya sahip olmaya devam ettiği görülmektedir.

Tablo 3.1-1: TGA İçerisinde En Yüksek Paya Sahip Alt Sektörler

(%)	Haz.10		Eyl.10		Ara.10	
	TGA içindeki		TGA içindeki		TGA içindeki	
	Payı	TDO	Payı	TDO	Payı	TDO
Kredi Kartları	19,9	9,3	19,9	8,9	19,4	7,9
Ferdi Kredi Diğer	12,2	4,7	12,1	4,3	12,1	3,7
Tekstil ve Tekstil Ürünleri San.	7,6	10,6	7,2	10,0	7,8	9,0
Toptan Ticaret ve Komisyonculuk	7,8	5,7	8,0	5,6	6,5	4,1
İnşaat	5,6	4,1	5,7	4,0	6,4	4,1
Tarım	4,4	5,3	4,6	5,3	4,7	4,2
Ferdi Kredi Konut	4,4	1,8	4,4	1,6	4,3	1,4
Perakende Ticaret ve Kişisel Ürünler	3,3	5,0	3,6	4,7	3,6	4,1
Gıda, Meşrubat ve Tütün San.	3,0	4,2	3,1	3,8	3,1	3,3

2010 yılı itibarıyla TGA'da gözlenen ılımlı düşüş eğilimi, yıl sonunda şiddetini arttırmıştır. 2010 yıl sonu itibarıyla TGA tutarı, bir önceki yıla göre 1,2 milyar TL azalarak 19,9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. TGA'nın teminatlandırma yapısı incelendiğinde, özellikle ikinci grup teminata sahip TGA'nın toplam içindeki payında görülen 1,1 puanlık artış ve teminatsız TGA tutarının toplam TGA içindeki payındaki 1,4 puanlık düşüş, kredi riskinin yönetimi bağlamında olumlu karşılanmaktadır. Toplam TGA'nın teminatlandırılan kısmının toplam kredi tutarına oranı, 2010 yıl sonunda bir önceki çeyreğe göre 0,2 puan yükselerek %36,5 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.1-2: Tahsili Gecikmiş Alacaklara İlişkin Teminat ve Garanti Bilgileri

	Brüt Bakiye (Milyar TL)			Teminata Göre Oransal Dağılım (%)			Toplam Teminat/Kredi (%)		
	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Toplam Tahsili Gecikmiş Alacaklar	21,0	21,1	19,9	100,0	100,0	100,0	36,6	36,3	36,5
I. Grup Teminata Sahip Olanlar	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3	0,4	73,1	63,4	64,1
II. Grup Teminata Sahip Olanlar	6,9	6,9	6,7	33,0	32,5	33,6	75,1	74,5	72,0
III. Grup Teminata Sahip Olanlar	3,2	3,2	3,1	15,1	15,3	15,5	70,3	71,6	71,3
IV. Grup Teminata Sahip Olanlar	0,4	0,4	0,4	2,0	1,8	1,8	51,9	54,5	53,3
Teminatsız Olanlar	10,4	10,6	9,7	49,6	50,1	48,7			
Yeniden Yapılandırılan Alacaklar	0,7	0,7	0,6						
Yeni İtfa Planına Bağlı Alacaklar	0,7	0,8	0,8						

2010 yıl sonu itibarıyla kredi hacminin, özkaynaklardan daha hızlı bir şekilde büyümesi, nakdi ve gayri nakdi kredilerde yaşanabilecek olası zararların, özkaynak üstündeki etkisinin artmasına yol açmıştır. Nakdi kredilerinin %1'inin zarara dönüşmesi durumunda meydana gelecek zararın özkaynaklara etkisi, 2010 yıl sonunda 0,13 puan artarak %3,27 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu durumda sektörün SYR'sinin 0,53 puan azalacağı görülmektedir. Söz konusu %1'lik zararın gayri nakdi krediler için gerçekleşmesi ihtimali göz önüne alındığında ise, sektörün SYR'sinin 0,15 puan azalacağı görülmektedir. Nakdi ve gayri nakdi kredilerde %10'luk zarar meydana gelse dahi sektörün sermayesi yasal limitlerin üstünde seyretmeye devam etmekte, bu durum sektörün sağlıklı bir sermaye yapısına sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.1-3: Kredi Riski Stres Testi Sonuçları

Senaryo	Eyl.10				Ara.10			
	Zarar (Milyon TL)	SYR (%)	SYR Değişimi (Puan) *	Zarar/Özk(%)	Zarar (Milyon TL)	SYR (%)	SYR Değişimi (Puan)*	Zarar/Özk. (%)
Nakdi Kredilerin %1'inin Zarara Dönüşmesi	3.865	18,09	-0,51	3,14	4.268	17,67	-0,53	3,27
Nakdi Kredilerin %5'inin Zarara Dönüşmesi	19.327	15,99	-2,61	15,70	21.341	15,52	-2,68	16,39
Nakdi Kredilerin %10'unun Zarara Dönüşmesi	38.655	13,27	-5,33	31,40	42.682	12,73	-5,47	32,78
G.Nakdi Kredilerin %1'inin Zarara Dönüşmesi	1.096	18,46	-0,14	0,89	1.186	18,05	-0,15	0,91
G. Nakdi Kredilerin %5'inin Zarara Dönüşmesi	5.481	17,87	-0,73	4,45	5.930	17,46	-0,74	4,55
G. Nakdi Kredilerin %10'unun Zarara Dönüşmesi	10.962	17,14	-1,46	8,90	11.860	16,72	-1,48	9,11

Not: İller Bankası verileri hariç tutulmuştur.

* Eylül 2010 dönemi ortalama SYR'si %18,60'dır. Aralık 2010 dönemi ortalama SYR'si %18,20'dir.

Kutu 8: Kredi Kalitesindeki Artış ve TGA İlişkisi

Kredi kalitesi, bankaların finansal sağlamlığının analizinde, dikkat edilmesi gereken en temel unsurdur. Bankacılık sektörünün sermaye yükümlülüğünün yaklaşık %84'ünün kredi riskinden kaynaklanması kredi kalitesinin önemini ortaya çıkarmaktadır. Tahsili gecikmiş alacak tutarındaki artış nedeniyle kredi kalitesinde meydana gelebilecek olası bir bozulmanın sektörün kârlılığı üzerinde olumsuz etkileri olacak, dolayısıyla sektörün sermaye yeterliliği azalacaktır. Bu paralelde, sektörün yeni kredi kullandırma imkanı sınırlanmış olacaktır.

Aşağıdaki tabloda, 2010 yıl sonu itibarıyla gerçekleşen kredi tutarı sabit tutulmak suretiyle 2010 yıl sonu itibarıyla %3,6 olarak gerçekleşen TDO'nun %3, %2 ve %1 seviyelerine gerilemesi için TGA tutarının ne seviyede olması gerektiği hesaplanmıştır. Önce, TGA'daki değişimin ayrılan özel karşılıklar bağlamında özkaynaklara ve risk ağırlıklı varlıklara etkisi bulunmuş, daha sonra söz konusu durumda ortaya çıkacak SYR elde edilmiştir. Bu çerçevede elde edilen sonuçlarda TDO'nun %3, %2 ve %1 seviyelerine gerilemesi için TGA'nın cari döneme göre sırasıyla 3,6, 9,2 ve 14,4 milyar TL tutarında düşük olması gerektiği görülmektedir. 2010 yıl sonu itibarıyla %18,5 olan SYR, diğer tüm değişkenler sabit kalmak şartıyla, TDO'nun %3'e gerilemesi halinde %18,9'a, TDO'nun %2'ye gerilemesi halinde %19,4'e, TDO'nun %1'e gerilemesi halinde ise %19,8'e yükselecektir.

Tablo: Kredi Tutarının Sabit Kalması Varsayımı Altında Kredi Kalitesindeki Artış ve TGA İlişkisi

Milyar TL	2009	2010	TDO=%3	TDO=%2	TDO=%1
Krediler	392,6	525,9	525,9	525,9	525,9
TGA	21,8	19,9	16,3	10,7	5,3
Özkaynaklar	110,9	134,5	137,4	141,8	146,2
Risk Ağırlıklı Varlıklar	559,1	725,6	728,5	732,9	737,3
SYR %	20,6	18,5	18,9	19,4	19,8

Aşağıdaki tabloda⁵ ise önümüzdeki dönemde kredilerde %25, özkaynaklarda %23, risk ağırlıklı varlıklarda ise %20 oranında bir artış yaşanması halinde, TDO'nun %3, %2 ve %1 seviyesinde gerçekleşmesi için TGA tutarının ne seviyede olması gerektiği hesaplanmıştır. Söz konusu hesaplamalar çerçevesinde yukarıdaki varsayımlar göz önüne alındığında TDO'nun %3, %2 ve %1 seviyelerinde gerçekleşmesi için TGA'nın sırasıyla 20,3, 13,4 ve 6,6 milyar TL tutarında gerçekleşmesi gerektiği görülmektedir.

Tablo: Bilanço Kalemlerinin Değişmesi Varsayımı Altında Kredi Kalitesindeki Artış ve TGA İlişkisi

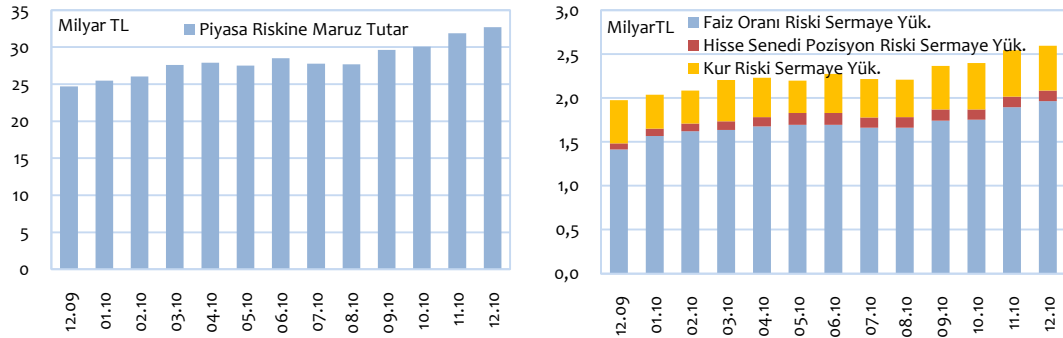
Milyar TL	2009	2010	TDO=%3	TDO=%2	TDO=%1
Krediler	392,6	525,9	657,4	657,4	657,4
TGA	21,8	19,9	20,3	13,4	6,6
Özkaynaklar	110,9	134,5	165,8	165,8	165,8
RAV	559,1	725,6	870,7	870,7	870,7
SYR	20,6	18,5	19,0	19,0	19,0

⁵ Yapılan tahminlerde, kredilerin, özkaynakların ve risk ağırlıklı varlıkların, 2002 yılından bugüne büyüme oranları ve önümüzdeki döneme ilişkin ekonomik büyüme öngörülerini dikkate alınmıştır.

3.1.2 Piyasa Riski

Bankacılık sektörünün piyasa riskine maruz tutarı, 2010 yılının dördüncü çeyreğinde yılın üçüncü çeyreğine göre %10,4 artarak 32,7 milyar TL'ye ulaşmıştır. Piyasa riskinin bileşenlerine ilişkin sermaye yükümlülüğü değerleri incelendiğinde, bu dönemde sektörün kur riski ve faiz oranı riski kaynaklı sermaye yükümlülüğünün, bir önceki döneme göre sırasıyla %12,8 ve %3,2 oranında arttığı görülmektedir. Söz konusu kalemlere ilişkin sermaye yükümlülüğündeki artış, sektörün maruz kaldığı kur riski ve faiz oranı riskinin, bir önceki döneme göre ılımlı bir şekilde yükseldiğine işaret etmektedir. Bu dönemde sektörün hisse senedi pozisyon riskine ilişkin sermaye yükümlülüğü ise, bir önceki döneme göre % 4,9 oranında azalmıştır.

Grafik 3.1-1: Piyasa Riskine Maruz Tutar ve Sermaye Yükümlülüğü

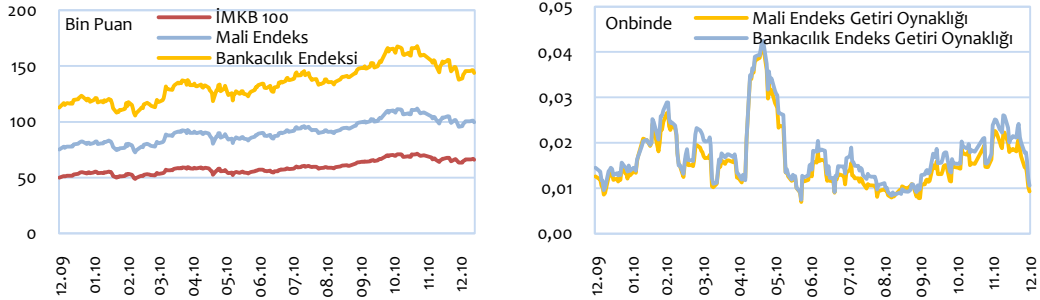
2010 yılının dördüncü çeyreğinde, bankacılık sektörü ticari portföyünde DİBS'in payı, önceki çeyreğe göre 2,2 puan artarak %86,4'e yükselirken, Eurobond'un payı 1,5 puan azalarak %10'a ve Hisse Senedi ve Yatırım Fonlarının payı 0,1 puan azalarak %0,3'e gerilemiştir. Sektörün ticari portföyünün faiz yapısına bakıldığında, 2010 yılının son çeyreğinde değişken faizli portföyün payı, yılın üçüncü çeyreğine göre 0,7 puan artarak %47,3'e yükselirken, sabit faizli portföyün payı önceki çeyreğe göre 0,6 puan azalarak %51,8'e gerilemiştir. Aralık 2010 itibariyle ticari portföy içerisinde YP portföyün payı, Eylül 2010 dönemine göre 4,2 puan azalarak %17,4'e gerilerken, TP portföyün payı %82,6'ya yükselmiştir.

Tablo 3.1-4: Bankacılık Sektörü Ticari Portföyünün Dağılımı

(%)	Eyl.10			Ara.10		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
DİBS	78,0	6,2	84,2	82,2	4,2	86,4
Değişken Faizli	40,6	2,8	43,4	42,3	2,3	44,6
Sabit Faizli	36,7	3,4	40,1	39,4	1,8	41,2
Diğer	0,6	0,0	0,6	0,5	0,0	0,5
Eurobond	0,0	11,5	11,5	0,0	10,0	10,0
Değişken Faizli	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sabit Faizli	0,0	11,5	11,5	0,0	10,0	10,0
Hisse Senedi ve Yatırım Fonu	0,3	0,1	0,4	0,2	0,1	0,3
Diğer	0,2	3,7	3,9	0,2	3,1	3,3
Değişken Faizli	0,0	3,2	3,2	0,0	2,7	2,7
Sabit Faizli	0,2	0,5	0,7	0,1	0,4	0,6
Diğer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
TOPLAM	78,4	21,6	100,0	82,6	17,4	100,0
Değişken Faizli	40,7	6,0	46,6	42,3	5,0	47,3
Sabit Faizli	36,9	15,4	52,4	39,5	12,2	51,8
Diğer	0,9	0,1	1,0	0,7	0,1	0,9

İMKB 100, mali endeks ve bankacılık endeksi, %99'luk bir korelasyon içinde hareket etmektedirler. Mali endeks ve içerisindeki bankacılık endeksinin, İMKB 100'ü büyük ölçüde yönlendirdiği görülmektedir. Mali ve bankacılık endeksinin getiri oynaklığı, Haziran-Eylül 2010 döneminde göstermiş olduğu nispeten sakin seyrini, Eylül-Aralık 2010 döneminde hafif dalgalı bir şekilde devam ettirmiştir.

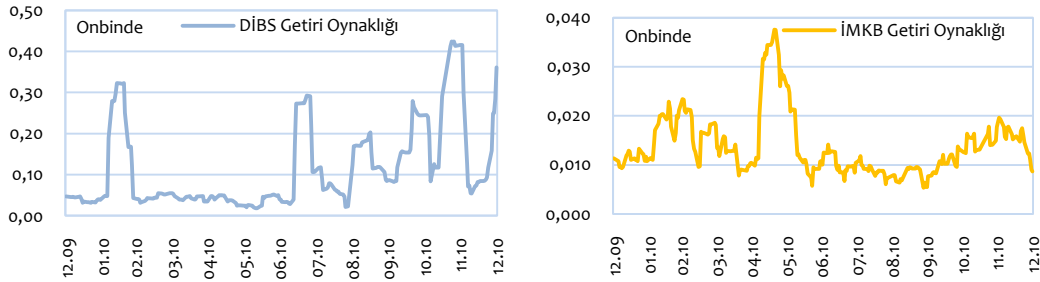
Grafik 3.1-2: İMKB Mali ve Bankacılık Endeksi ve Getiri Oynaklıkları*

Kaynak: Bloomberg, *Getiri Oynaklığı, dokuz günlük hareketli ortalama yöntemi ile hesaplanmaktadır.

Haziran-Eylül 2010 döneminde DİBS getiri oynaklığında yaşanan dalgalanmalar, Eylül-Aralık 2010 döneminde artarak devam etmiştir. Getiri oynaklığında yaşanan dalgalanmalardaki artış, DİBS portföyü kaynaklı piyasa riskini bir önceki döneme göre artırmıştır. Eylül-Aralık 2010 döneminde İMKB getiri oynaklığı, Haziran-Eylül 2010 dönemindeki sakin seyrini bırakarak, dalgalanma eğilimine girmiştir. Bu gelişme hisse senedi portföyü kaynaklı piyasa riskini, bir önceki döneme göre ılımlı bir şekilde artırmıştır.

Grafik 3.1-3: İMKB ve DİBS Getiri Oynaklıkları

*Getiri Oynaklığı, dokuz günlük hareketli ortalama yöntemi ile hesaplanmaktadır.

2010 yılının son çeyreğinde bankacılık sektörünün DİBS portföyünde, üçüncü çeyreğe göre görülen %4,1 oranındaki artışın sektörün özkaynaklarında yaşanan %6,1 oranındaki artıştan daha az olmasının etkisiyle, ikinci el DİBS fiyatlarındaki olası değişimlerin sektörün sermayesi üzerindeki azaltıcı etkisi, bir önceki çeyreğe göre ılımlı bir şekilde azalmıştır. Aralık 2010 döneminde ikinci el DİBS fiyatlarındaki olası %10'luk azalışın, sektörün sermayesi üzerindeki azaltıcı etkisi, bir önceki döneme göre %6,1'den %6'ya gerilemiştir.

Tablo 3.1-5: İkinci El DİBS Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri

	Ara.10 (Milyon TL)			İkinci El DİBS Fiyatlarındaki Değişim (%)					
	Ticari Portföy	Sabit Faizli DİBS	Özk.	-10	-5	-1	1	5	10
Mevduat Bankaları	189.224	75.739	114.980	-6,6	-3,3	-0,7	0,7	3,3	6,6
KYB	3.140	1.392	14.115	-1,0	-0,5	-0,1	0,1	0,5	1,0
Toplam	192.364	77.131	129.095	-6,0	-3,0	-0,6	0,6	3,0	6,0
Eyl.10 (Milyon TL)									
Mevduat Bankaları	176.134	72.825	108.317	-6,7	-3,4	-0,7	0,7	3,4	6,7
KYB	2.976	1.294	13.332	-1,0	-0,5	-0,1	0,1	0,5	1,0
Toplam	179.110	74.119	121.649	-6,1	-3,0	-0,6	0,6	3,0	6,1

2010 yılının dördüncü çeyreğinde bankacılık sektörünün sabit faizli eurobond portföyünde, bir önceki çeyreğe göre %11,8 oranında belirgin bir artış yaşanmasıyla birlikte, sabit faizli eurobond

fiyatlarındaki olası %10'luk azalışın sektörün sermayesi üzerindeki azaltıcı etkisi, yılın son çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %1,3'ten %1,4'e yükselmiştir.

Tablo 3.1-6: Eurobond Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkileri

	Ara.10 (Milyon TL)			Eurobond Fiyatlarındaki Değişim %					
	Ticari Portföy	Sabit Faizli Eurobond	Özk.	-10	-5	-1	1	5	10
Mevduat Bankaları	189.224	17.446	114.980	-1,5	-0,8	-0,2	0,2	0,8	1,5
KYB	3.140	304	14.115	-0,2	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,2
Toplam	192.364	17.750	129.095	-1,4	-0,7	-0,1	0,1	0,7	1,4
Eyl.10 (Milyon TL)									
Mevduat Bankaları	176.134	15.622	108.317	-1,4	-0,7	-0,1	0,1	0,7	1,4
KYB	2.976	259	13.332	-0,2	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,2
Toplam	179.110	15.882	121.649	-1,3	-0,7	-0,1	0,1	0,7	1,3

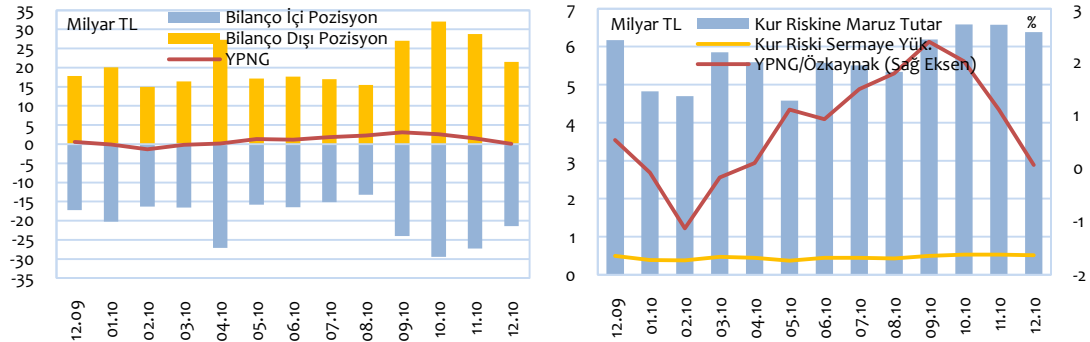
Hisse senedi ve yatırım fonları fiyatlarındaki olası %10'luk değişimin, 2010 yılının son çeyreğinde sektörün sermayesi üzerindeki azaltıcı etkisi, üçüncü çeyreğe göre %0,07'den %0,06'ya gerilemiştir. Yılın son çeyreğinde, KYB'lerin hisse senedi ve yatırım fonları portföyünde, bir önceki çeyreğe göre %28,7 oranında yaşanan azalmanın etkisiyle, hisse senedi ve yatırım fonları fiyatlarındaki olası %10'luk değişimin, KYB'lerin sermayesi üzerindeki azaltıcı etkisi, üçüncü çeyreğe göre %0,09'den %0,06'ya gerilemiştir.

Tablo 3.1-7: Hisse Senedi ve Yatırım Fonu Fiyatlarındaki Olası Değişimlerin Etkisi

	Ara.10 (Milyon TL)			HS+YF Fiyatlarındaki Değişim (%)					
	Ticari Portföy	Hisse Senedi ve Yatırım Fonu	Özk.	-10	-5	-1	1	5	10
Mevduat Bankaları	189.224	650	114.980	-0,06	-0,03	-0,01	0,01	0,03	0,06
KYB	3.140	85	14.115	-0,06	-0,03	-0,01	0,01	0,03	0,06
Toplam	192.364	735	129.095	-0,06	-0,03	-0,01	0,01	0,03	0,06
Eyl.10 (Milyon TL)									
Mevduat Bankaları	176.134	696	108.317	-0,06	-0,03	-0,01	0,01	0,03	0,06
KYB	2.976	119	13.332	-0,09	-0,04	-0,01	0,01	0,04	0,09
Toplam	179.110	815	121.649	-0,07	-0,03	-0,01	0,01	0,03	0,07

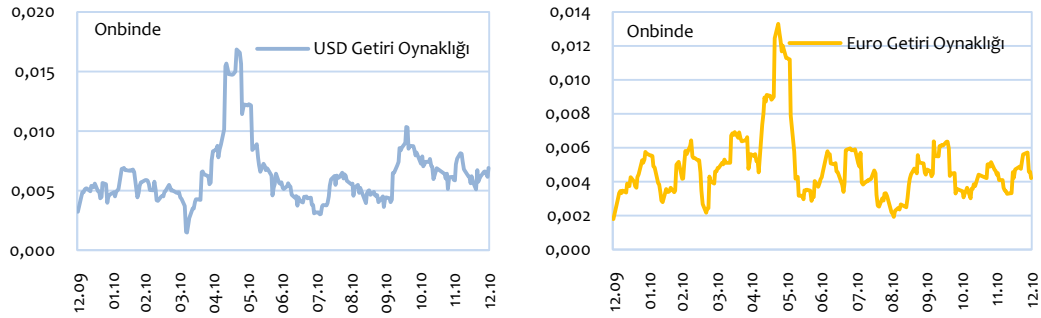
Bankacılık sektörünün bilanço içi pozisyonu, 2010 yılının dördüncü çeyreğinde kısa pozisyonda kalmaya devam ederek, bir önceki çeyreğe göre %10,5 oranında azalarak, 24 milyar TL'den 21,5 milyar TL'ye gerilemiştir. Yılın dördüncü çeyreğinde sektörün bilanço dışı pozisyonu, uzun pozisyonunu sürdürerek, bir önceki çeyreğe göre %20,4 oranında azalarak, 27,1 milyar TL'den 21,5 milyar TL'ye düşmüştür. 2010 yılının üçüncü çeyreğinde 3,1 milyar TL olan YPNG, yılın dördüncü çeyreğinde 0,1 milyar TL'ye gerilemiştir. 2010 yılının son çeyreğinde sektörün kur riskine maruz tutarı bir önceki döneme göre %3,2 oranında artarak 6,4 milyar TL'ye yükselmiştir. Eylül 2010 itibarıyla %2,38 olan YPNG/Özkaynak oranı, Aralık 2010 itibarıyla %0,06 olarak gerçekleşmiştir. YPNG/Özkaynak oranında yaşanan bu azalma, bankacılık sektörü için olumlu bir gelişme olarak öne çıkmıştır.

Grafik 3.1-4: BİP, YPNG ve Kur Riski Sermaye Yükümlülüğü

USD getiri oynaklığı, Haziran-Eylül 2010 döneminde göstermiş olduğu nispeten sakin seyrini, Eylül-Aralık 2010 döneminde hafif dalgalı bir şekilde devam ettirmiştir. Euro getiri oynaklığı ise, Haziran-Eylül 2010 döneminde göstermiş olduğu dalgalı seyrini devam ettirerek, Eylül-Aralık 2010 döneminde bir önceki döneme göre daha dalgalı bir seyir izlemiştir. Söz konusu gelişmeler, Eylül-Aralık 2010 döneminde USD ve Euro kurundan kaynaklı piyasa riskini, bir önceki döneme göre cüzi oranda artırmıştır.

Grafik 3.1-5: USD ve Euro Getiri Oynaklıkları*

*Getiri Oynaklığı, dokuz günlük hareketli ortalama yöntemi ile hesaplanmaktadır.

2010 yılının dördüncü çeyreğinde döviz kurlarındaki olası değişimlerin, bankacılık sektörünün sermayesi üzerindeki azaltıcı etkisi, katılım bankaları ve KYB'ler için bir önceki döneme göre artarken, mevduat bankaları ve sektör geneli için azalmıştır. Yılın son çeyreğinde döviz kurlarındaki %25'lik olası bir artışın, sektörün sermayesi üzerindeki azaltıcı etkisi, katılım bankaları için bir önceki döneme göre %5,9'dan %6,9'a yükselirken, sektörün toplamı için %4,2'den %3,9'a gerilemiştir.

Tablo 3.1-8: Kurlardaki Olası Değişimlerin Etkileri

31 Aralık 2010 itibarıyla (Milyon Dolar)						Kurlardaki Değişim Oranı (%)					
	Bilanço İçi Pozisyon (Bip)	Özkaynak (Özk)	BİP/Özk. (%)	YPNGP	YPNGP/Özk. (%)	-20	-10	1	5	25	50
Kurlardaki Değişimin Sermayeye Etkisi (%)											
Mevduat B.	-15.253	75.927	-20,1	-10	0,0	4,0	2,0	-0,2	-1,0	-5,0	-10,0
KYB	376	9.190	4,1	28	0,3	-0,8	-0,4	0,0	0,2	1,0	2,0
Katılım B.	959	3.469	27,6	22	0,6	-5,5	-2,8	0,3	1,4	6,9	13,8
Toplam	-13.918	88.586	-15,7	41	0,0	3,1	1,6	-0,2	-0,8	-3,9	-7,9
24 Eylül 2010 itibarıyla (Milyon Dolar)											
Mevduat B.	-15.334	73.800	-20,8	1.537	2,1	4,2	2,1	-0,2	-1,0	-5,2	-10,4
KYB	163	8.880	1,8	27	0,3	-0,4	-0,2	0,0	0,1	0,5	0,9
Katılım B.	816	3.432	23,8	56	1,6	-4,8	-2,4	0,2	1,2	5,9	11,9
Toplam	-14.355	86.112	-16,7	1.620	1,9	3,3	1,7	-0,2	-0,8	-4,2	-8,3

3.1.3 Türev İşlemlerden Kaynaklanan Riskler

Bu bölümde 2010 yılı içerisinde sektörün bilanço toplamına göre büyüklüğü oldukça artan türev işlemlerin tür, vade ve karşı taraflar açısından analizi yapılarak taşıdıkları riskler açısından değerlendirmelere yer verilecektir.

Tablo 3.1-9: Türev İşlemlerin Türüne ve Konusuna Göre Görünümü

%	2009					2010				
	Opsiyon	Forward	Futures	Swap	Toplam	Opsiyon	Forward	Futures	Swap	Toplam
Para-Döviz Türevleri	15,45	12,00	0,49	42,50	70,43	17,09	13,02	0,20	43,89	74,20
Faiz Türevleri	4,97	0,01	1,36	20,37	26,71	3,40	0,01	2,37	17,22	23,00
Hisse Senedi-Menkul Değer Türevleri	0,12	-	0,00	-	0,12	0,13	-	0,08	-	0,21
Kıymetli Maden Türevleri	0,01	0,23	0,32	0,04	0,60	0,16	0,35	0,24	0,06	0,82
Emtia Türevleri	-	-	-	-	-	-	0,01	0,01	0,05	0,06
Endeks Türevleri	-	-	-	-	-	0,12	-	-	-	0,12
Kredi Temerrüdü Türevleri	-	-	-	0,96	0,96	-	-	-	0,71	0,71
Toplam	20,55	12,23	2,18	63,86	98,83	20,89	13,38	2,90	61,93	99,11

Bankacılık sektörü taşıdığı iki önemli risk kalemi olan döviz kuru ve faiz oranı riski ile bağlantılı olarak genellikle para-döviz ve faiz üzerine türev sözleşmeler yapmaktadırlar. Bu sebeple konusuna göre değerlendirildiğinde para-döviz ve faiz türevlerinin oldukça önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir. Bu pay 2009 yılında %97,1 iken 2010 yılında %97,2 olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, 2010 yılında para-döviz türevlerinin toplam türev işlemler içerisindeki payı artarken faiz türevlerinin payının ise azaldığı görülmektedir.

Türüne göre yapılan değerlendirmede ise swap işlemlerinin payının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle para-döviz üzerine gerçekleştirilen swap işlemleri toplam türev işlemlerin yaklaşık %43,9'unu oluşturmaktadır.

Tablo 3.1-10: Türev İşlemlerin Vadeye Göre Görünümü

%	2009							2010						
	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6-12 Ay	1-5 Yıl	5-10 Yıl	10 Yıl Üzeri	1 Aya Kadar	1-3 Ay	3-6 Ay	6-12 Ay	1-5 Yıl	5-10 Yıl	10 Yıl Üzeri
Opsiyon	45,66	15,06	11,09	7,81	20,38	0,00	0,00	30,78	19,66	21,78	19,86	7,92	0,00	0,00
Forward	22,22	7,58	3,05	2,99	63,86	0,30	0,00	43,58	23,63	17,97	12,01	2,33	0,47	0,00
Future	0,23	30,48	10,13	40,55	18,61	0,00	0,00	53,20	19,57	8,71	18,52	0,00	0,00	0,00
Swap	41,45	9,25	3,22	4,90	32,76	7,46	0,95	34,20	10,70	6,18	7,45	32,82	6,82	1,83
Diğer	47,34	44,73	4,02	0,89	3,01	0,00	0,00	66,57	1,46	0,00	0,19	26,63	5,15	0,00
Toplam	27,84	8,09	3,58	4,21	29,74	3,09	0,38	35,54	14,50	11,07	10,94	22,49	4,32	1,13

Türev işlemler vade açısından değerlendirildiğinde, 2010 yılı içerisinde türev işlemlerin vadelerinin kısaldığı görülmektedir. 2009 yıl sonu itibarıyla toplam türev işlemlerin % 35,9'u 3 ay ve kısa vadeli iken 2010 yıl sonu itibarıyla bu oran % 50 olarak gerçekleşmiştir. 1 yıldan uzun vadeli türev işlemler ağırlıklı olarak swap işlemlerinden oluşmakta olup, toplam türev işlemler içerisindeki payı % 25,7'dir.

Tablo 3.1-11: İşlem Amacına Göre Türev İşlemlerin Görünümü

%	2009		2010	
	Riskten Korunma Amaçlı	Alım Satım Amaçlı	Riskten Korunma Amaçlı	Alım Satım Amaçlı
Opsiyon	0	100	0,67	99,33
Forward	0	100	0,02	99,98
Swap	10,89	89,11	9,81	90,19
Futures	0	100	0	100
Toplam	6,95	93,05	6,22	93,78

İşlem amacına göre türev işlemlerin dağılımı, 2009 ve 2010 yılında önemli bir değişiklik göstermemekle birlikte 2010 yılı içerisinde türev işlemlerin % 93,8'inin alım satım amaçlı gerçekleştirildiği görülmektedir. Riskten korunma amaçlı işlemler, en fazla swap işlemlerde yoğunlaşmaktadır. Para-döviz swaplarının % 2,8'i, faiz swaplarının ise % 28,1'i riskten korunma amaçlı yapılmıştır.

Tablo 3.1-11: Türev İşlemlerin Karşı Taraflarının Görünümü

%	2009				2010			
	Bankalar	Banka Dışı Finansal Kuruluşlar	Diğer Tüzel Kişiler	Gerçek Kişiler	Bankalar	Banka Dışı Finansal Kuruluşlar	Diğer Tüzel Kişiler	Gerçek Kişiler
Opsiyon	55,19	0,83	24,88	19,09	52,44	1,89	25,04	20,63
Forward	47,61	6,14	38,45	7,80	40,93	4,68	47,56	6,83
Swap	34,09	59,70	2,65	3,56	70,53	27,38	0,67	1,41
Futures	93,26	1,84	4,87	0,04	89,08	3,08	7,75	0,09
Diğer	46,04	3,48	26,46	24,01	67,78	2,57	0,81	28,83
Toplam	78,01	3,44	13,29	5,26	74,31	3,74	16,37	5,58

Türev işlemlerin karşı tarafı çoğunlukla bankalar olmaktadır. Bankaların payı 2010 yılında gerileyerek % 78'den % 74,3'e düşmüştür. Bununla birlikte, 2010 yılında diğer tüzel kişilerin payında artış görülmektedir.

Tablo 3.1-12: Türev İşlemlerin Karşı Taraflarının Yurtiçi-Yurtdışı Görünümü

%	2009		2010	
	Yurt içi	Yurtdışı	Yurt içi	Yurtdışı
Opsiyon	45,35	54,65	47,54	52,46
Forward	63,91	36,09	60,82	39,18
Swap	8,05	91,95	2,90	97,10
Futures	7,36	92,64	9,45	90,55
Diğer	38,20	61,80	32,22	67,78
Toplam	22,46	77,54	24,34	75,66

Türev işlemlerin karşı tarafları değerlendirildiğinde, karşı tarafının yurtdışında yerleşik olan işlemlerin toplam işlemler içerisinde daha yüksek bir paya sahip olduğu görülmektedir. Özellikle swap işlemlerinin % 97,1'inin karşı tarafının yurtdışında yerleşik olması dikkat çekmektedir.

Tablo 3.1-13: Türev İşlemler Tezgahüstü/Organize Piyasa Görünümü

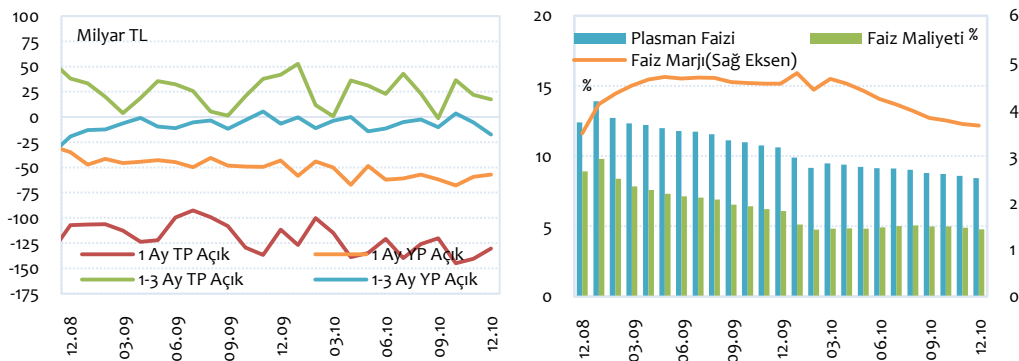
%	2009		2010	
	Tezgahüstü	Organize Piyasa	Tezgahüstü	Organize Piyasa
Opsiyon	100	0	100	0
Forward	100	0	100	0
Swap	100	0	100	0
Futures	0	100	0	100
Diğer	100	0	100	0
Toplam	97,82	2,18	97,1	2,9

Organize piyasaların ürünü olan Futures işlemleri dışındaki ürünlerin tezgahüstü nitelikte olduğu varsayılırsa tezgahüstü nitelikteki türev işlemlerin toplam türev işlemler içerisindeki payının % 97,1 olduğu görülmektedir. Organize piyasalar, sağladığı takas ve ödeme mekanizmaları ve teminatlandırma uygulamaları sebebiyle tezgahüstü piyasalara göre çok daha düşük karşı taraf riski içermektedirler. Ayrıca, tezgahüstü piyasalar sistemik tehdit doğurabilecek bağlantılılık riskini artırmaktadırlar. Bu çerçevede, önemli bir kısmı tezgahüstü niteliğe sahip türev işlemlerin getirebileceği risklerin ayrıca değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

3.1.4 Yapısal Faiz Oranı Riski

2010 yılının son çeyreğinde bir önceki döneme göre faiz oranı pozisyonundaki 1 aylık TP açık ve 1-3 aylık YP açık pozisyonunda artış, 1 aylık YP açık faiz pozisyonunda azalış görülmektedir. Bir önceki dönemde açık olarak gerçekleşen 1-3 aylık TP pozisyonu ise, söz konusu dönemde değişim göstererek kapalı pozisyona dönmüştür. Aralık 2010 döneminde 1 aylık TP'de 130,49, 1 aylık YP'de 57,07 ve 1-3 aylık YP'de 17,47 milyar TL açık gerçekleşmiştir.

Diğer taraftan, faize duyarlı aktif ve pasiflerin ortalama getiri ve maliyetinin analiz edilmesi sonucunda 2010 yılı içerisinde plasman faizinin faiz maliyetinden daha hızlı düşmesi sonucunda faiz marjının daralmaya devam ettiği görülmektedir.

Grafik 3.1-7: Faiz Açıkları, Faiz Marjı ve Bileşenlerinin Gelişimi

Sektörün maruz kaldığı yapısal faiz oranı riski tutarının değerlendirilmesi amacıyla aşağıda yer alan senaryo analizleri çerçevesindeki faiz değişimlerinin banka kârlılığı üzerindeki etkisi hesaplanmaktadır. Yapılan analizde bankaların varlık ve yükümlülüklerinin yeniden fiyatlama tarihlerine kalan süreler ve ortalama plasman faizi ile kaynak maliyeti dikkate alınmıştır. Hesaplamalarda, bankaların varlık ve yükümlülüklerinin faize duyarlılığının, analiz dönemi boyunca değişmediği, yeni kaynak girişinin olmadığı ve paranın zaman değerinin olmadığı varsayılmıştır.

Tablo 3.1-14: Yapısal Faiz Oranı Riskine İlişkin Senaryolar ve Sonuçları

Senaryolar	TP Faizlerdeki Değişim (puan)				YP Faizlerdeki Değişim (puan)				
	1 ay	1-3 ay	3-6 ay	6-12 ay	1 ay	1-3 ay	3-6 ay	6-12 ay	
Senaryo 1	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Senaryo 2	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	
Senaryo 3	1,00	2,00	3,00	6,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Senaryo 4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25	0,50	0,75	1,50	
Senaryo 5	1,00	1,00	1,00	1,00	0,50	0,50	0,50	0,50	
Senaryo 6	10,00	0,00	0,00	0,00	5,00	0,00	0,00	0,00	
Senaryo 7	0,00	0,00	10,00	0,00	0,00	0,00	5,00	0,00	
Senaryo 8	-1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Senaryo 9	0,00	0,00	0,00	0,00	-1,00	0,00	0,00	0,00	
Senaryo 10	-1,00	-2,00	-3,00	-6,00	-0,25	-0,50	-0,75	-1,50	
Kazanç/Kayıp (Milyon TL)	Haziran 10			Eylül 10			Aralık 2010		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Senaryo 1	-2.367	0	-2.367	-2.337	0	-2.337	-2.630	0	-2.630
Senaryo 2	0	-1.222	-1.222	0	-1.217	-1.217	0	-1.186	-1.186
Senaryo 3	-25.034	0	-25.034	-27.471	0	-27.471	-35.713	0	-35.713
Senaryo 4	0	-7.000	-7.000	0	-7.176	-7.176	0	-7.855	-7.855
Senaryo 5	-10.093	-4.464	-14.557	-10.903	-4.483	-15.386	-13.020	-4.816	-17.836
Senaryo 6	-23.669	-6.112	-29.780	-23.367	-6.086	-29.453	-26.301	-5.930	-32.231
Senaryo 7	-34.008	-16.958	-50.966	-35.261	-16.454	-51.715	-44.877	-17.978	-62.855
Senaryo 8	2.367	0	2.367	2.337	0	2.337	2.630	0	2.630
Senaryo 9	0	1.222	1.222	0	1.217	1.217	0	1.186	1.186
Senaryo 10	25.034	7.000	32.034	27.471	7.176	34.647	35.713	7.855	43.567

Faiz oranına ilişkin senaryolar kapsamında TP ve YP kalemlerden beklenen kâr ve zarar tutarları incelendiğinde, 1 aylık TP açık pozisyonunda görülen artışın senaryo 1'de beklenen zararı ve senaryo 8'de beklenen kârı arttırdığı; 1 aylık YP açık pozisyonunda görülen azalışın ise senaryo 2'de beklenen zararı ve senaryo 9'da beklenen kârı azalttığı görülmektedir. Diğer bütün senaryolar çerçevesinde beklenen kâr ve zarar tutarlarında artış olduğu görülmektedir. Bu çerçevede sektörün bir önceki döneme göre faiz değişimlerine olan duyarlılığının artış gösterdiği söylenebilir.

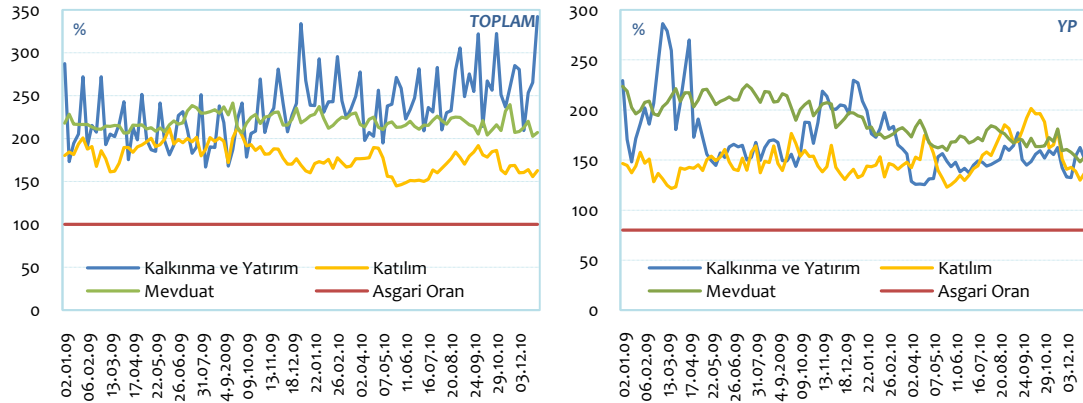
3.1.5 Likidite Riski

Aralık 2010 itibarıyla, bankacılık sektöründe birinci vade dilimine ilişkin toplam likidite yeterlilik oranı, yasal sınırın oldukça üzerinde olmakla birlikte, gerek bir önceki yıl sonuna gerekse Eylül 2010 dönemine göre bir miktar azalış göstermiştir. Söz konusu azalış eğiliminde sektördeki ağırlıklarından dolayı mevduat bankalarının likidite yeterlilik oranları etkili olmuştur. Toplam likidite yeterlilik oranındaki azalışın ana nedenleri, banka bilançolarının aktif tarafında kamu borçlanma senetlerinin ve türev işlem niteliğindeki döviz alımlarının azalması, pasif tarafında ise mevduat ve repo işlemlerinden sağlanan fonların artmasıdır.

Ekim-Aralık 2010 dönemi için fonksiyonel banka grupları bazında yabancı para ve toplam likidite yeterlilik oranları incelendiğinde, her üç gruba ilişkin oranların yasal sınırların üzerinde gerçekleşmeye devam ettiği görülmektedir. Aralık 2010 itibarıyla toplam likidite yeterlilik oranı, Eylül 2010 ile karşılaştırıldığında, mevduat ve katılım bankaları için azalırken kalkınma ve yatırım

bankaları için %254,7'den %342,1'e yükselmiştir. Bu yükselişte, kalkınma ve yatırım bankalarının tahsil edilecek olan vadesi yaklaşan kredi miktarının artması etkili olmuştur. Yabancı para likidite yeterlilik oranı ise, kalkınma ve yatırım bankaları için %150 seviyesini korurken, katılım bankaları için %179,2'den %136,9'a, mevduat bankaları için ise %170,18'den %153,1'e gerilemiştir. Vadesi gelen fonlara karşılık tahsil olunacak kredi miktarının azalması ve yükümlülük doğuran türev işlemlerin artması, katılım bankaları için söz konusu oranın bu derece gerilemesinin ana nedenlerini teşkil etmektedir.

Grafik 3.1-8: Birinci Vade Dilimine İlişkin YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranlarının Gelişimi

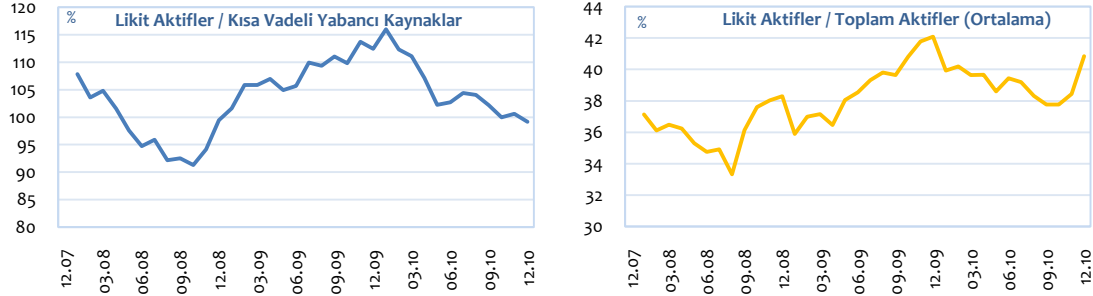
Ülkemizde Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik çerçevesinde hali hazırda hesaplanan ikinci vade dilimine ilişkin toplam likidite yeterlilik oranı, 2010 yılının son çeyreğinde azalmış ve yıl sonu itibarıyla %136,6 olarak gerçekleşmiştir. Bu vade dilimine ilişkin likidite bileşenleri incelendiğinde, varlık tarafında menkul değerler portföyünün ve nakit değerlerin arttığı, türev işlemlerin ise azaldığı görülmektedir. Kredi alacaklarındaki artış ise, sınırlı kalmıştır. Kaynak tarafında ise, sadece yükümlülük doğuran türev işlemlerin azaldığı diğer bütün kalemlerin arttığı görülmektedir. Özellikle mevduat ve repo yoluyla sağlanan fonların yılın son çeyreğinde artması, bu kalemlerin vadelerinin kısa olması nedeniyle ikinci vade dilimine ilişkin likidite yeterlilik oranının düşmesinde belirleyici olmuştur. Son zamanlardaki en düşük seviyesine gelen ve %112,4'e gerileyen YP likidite yeterlilik oranındaki azalmada, varlık niteliğindeki türev işlemlerin yükümlülük doğuran işlemlere kıyasla azalması ve DTH kaleminin artması rol oynamıştır.

Tablo 3.1-15: İkinci Vade Dilimine İlişkin YP ve Toplam Likidite Yeterlilik Oranı Bileşenleri

Milyon TL, (%)	YP				Toplam			
	Aralık 09	Haziran 10	Eylül 10	Aralık 10	Aralık 09	Haziran 10	Eylül 10	Aralık 10
Varlıklar								
Türevler	44.873 (36)	55.493 (42)	60.263 (44)	51.110 (41)	55.653 (13)	68.396 (15)	72.001 (16)	65.835 (14)
Bankalar, YDMŞ	27.227 (22)	19.913 (15)	21.897 (16)	17.905 (14)	31.897 (8)	23.948 (5)	28.813 (6)	27.965 (6)
GUD	15.110 (12)	14.781 (11)	17.681 (13)	16.258 (13)	127.273 (31)	141.332 (32)	152.961 (34)	172.670 (36)
VKET	12.983 (10)	10.797 (8)	8.501 (6)	8.134 (7)	77.372 (19)	77.521 (17)	70.835 (16)	66.205 (14)
Krediler	11.956 (9)	14.255 (11)	12.191 (9)	11.767 (10)	74.358 (18)	83.208 (19)	86.480 (19)	88.951 (18)
Nakit Değ., TCMB	8.117 (6)	8.611 (7)	8.759 (6)	11.673 (9)	30.557 (7)	36.467 (8)	33.566 (7)	43.918 (9)
Alacaklar	5.614 (4)	7.658 (6)	6.294 (5)	7.011 (6)	15.614 (4)	16.992 (4)	10.075 (2)	18.073 (4)
YAD (Net)	10 (0)	5 (0)	6 (0)	1 (0)	28 (0)	16 (0)	16 (0)	10 (0)
Toplam	125.890	131.512	135.592	123.860	412.750	447.883	454.747	483.627
Yükümlülükler								
Mevduat	51.422 (52)	52.818 (46)	54.413 (49)	55.593 (50)	148.916 (53)	168.961 (52)	173.397 (54)	188.988 (53)
Türevler	36.262 (37)	48.489 (42)	46.269 (41)	41.453 (38)	55.559 (19)	68.827 (21)	72.395 (22)	65.250 (18)
Diğer Kaynaklar	5.069 (5)	6.815 (6)	4.439 (4)	5.382 (5)	51.299 (18)	54.999 (17)	46.633 (14)	65.760 (19)
TCMB, Bank., YDMŞ	2.203 (2)	2.529 (2)	2.384 (2)	2.635 (2)	17.821 (6)	8.776 (3)	7.904 (2)	7.905 (2)
Diğer Krediler	2.048 (2)	3.162 (3)	2.118 (2)	2.918 (3)	8.303 (3)	4.345 (1)	3.588 (1)	6.555 (2)
Bil. Dışı İşlemler	2.197 (2)	2.095 (2)	2.120 (2)	2.218 (2)	4.705 (2)	18.056 (6)	18.375 (6)	19.602 (6)
Toplam	99.201	115.908	111.744	110.199	286.602	323.964	322.293	354.061
LYO (%)	126,9	113,5	121,3	112,4	144,0	138,3	141,1	136,6

Varlık ve yükümlülüklerin ağırlıklandırılması suretiyle elde edilen göstergelere bakıldığında, likit aktiflerin kısa vadeli yabancı kaynaklara oranının 2009 yılına kıyasla azalmakla birlikte 2010 sonu itibarıyla %100 civarında olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, bankaların yıl sonlarında görece likit kalma eğilimi sonucu likit aktiflerin, ortalama toplam aktifler içindeki payı yıl sonunda %41'e yükselmiştir.

Grafik 3.1-9: Likit Varlıklara İlişkin Oranlar

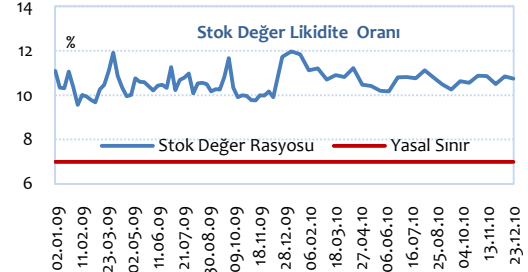

Bankaların varlıkları ve yükümlülükleri arasındaki likidite dengesinin izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla hesaplanan Stok Değer Likidite Oranı, hesaplanmaya başladığı tarihten beri yasal sınır olan %7'inin üzerindeki seyrini devam ettirmektedir. 2010 yılı boyunca ortalaması %10,8 olan dar bir aralıkta hareket eden oran, yıl sonunda yine ortalama değere yakın şekilde %10,74 olarak gerçekleşmiştir. Oranın %10,25 değerini aldığı Eylül 2010 dönemine göre oluşan 0,5 puanlık yükselişte nakit değerlerin artması etkili olurken, hesaplamada en büyük kalem olan mevduat söz konusu dönemde %6,9 oranında artmıştır.

Tablo 3.1-16: Stok Değer Likidite Oranı⁶

Milyon TL	Aralık 09	Haziran 10	Eylül 10	Aralık 10
Nakit Değ. Ve TCMB	26.393	31.204	30.563	47.550
Bankalar, YDMŞ	15.642	16.137	18.022	15.396
Alacaklar	23.278	27.198	24.932	22.263
TOPLAM VARLIKLAR	65.314	74.539	73.517	85.210
Mevduat	526.818	574.985	592.050	633.151
TCMB, Bankalar, YDMŞ	32.381	31.928	34.758	40.693
Diğer Krediler	46.508	52.426	50.480	62.717
TOPLAM YÜKÜMLÜLÜKLER	605.707	659.340	677.288	736.561

Kaynak: BDDK

Mevduatın vade yapısı incelendiğinde 2010 yıl sonu itibarıyla dikkat çeken nokta, 1 aya kadar vadeli mevduattan 1-3 ay vadeli mevduata bir kayma meydana gelmesidir. Eylül 2010 itibarıyla %29,8 olan 1 aya kadar vadeli mevduatın toplam mevduat içindeki payı, 2010 yıl sonu itibarıyla %26'ya düşmüş, aynı dönemde 1-3 ay vadeli mevduatın payı ise %46,4'ten %49,7'ye yükselmiştir. Bununla birlikte 3 aya kadar vadeli mevduatın toplamında önemli bir değişiklik meydana gelmemiştir. Genel itibarıyla kısa vadeli mevduat bankaların kaynak yapısında ağırlıklı paya sahip olmaya devam etmektedir. Bu durum bankaların maruz kaldığı likidite riskini arttırmakta, uzun vadeli varlıkların kısa vadeli kaynaklarla finanse edilmesi sebebiyle bilançoda aktif-pasif vade uyumsuzluğu yaratmaktadır.

⁶"Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik" in 15/A maddesinin (1) numaralı fıkrasında, kasa, efektif deposu, Merkez Bankası nezdinde açılan vadesiz serbest hesap, yoldaki paralar, vadesi gelmiş menkul değerler, kıymetli maden deposu, satın alınan çekler, bankalar, yurt dışı merkez ve şubeler nezdinde açılan vadesiz serbest hesaplar, bankalararası para piyasasından gecelik alacaklar ve zorunlu karşılıklar toplamının, toplam mevduatlar, TCMB, Bankalar, Yurt Dışı Merkez ve Şubeler Hesapları ve sermaye benzeri krediler hariç diğer Krediler kalemlerinin toplam tutarları (TP+YP) vadelerine bakılmaksızın stok değerleri üzerinden kaydedilir hükmü yer almaktadır.

Tablo 3.1-17: Mevduatın Vade Yapısı

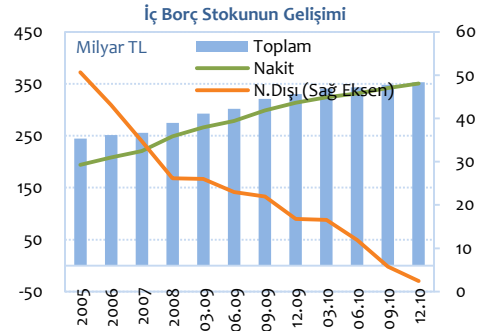
%	Haz.o8	Eyl.o8	Ara.o8	Mar.o9	Haz.o9	Eyl.o9	Ara.o9	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Vadesiz	15,8	15,4	13,7	13,6	14,2	15,8	15,6	14,8	15,5	15,4	15,9
1 Aya Kadar	31,0	28,4	31,5	31,6	30,7	29,3	27,7	29,9	30,3	29,7	26,0
1-3 Ay Arası	44,6	46,6	46,1	46,1	46,8	46,4	48,5	47,7	46,7	46,4	49,7
3 Aya Kadar	91,4	90,4	91,2	91,3	91,6	91,4	91,9	92,4	92,5	91,5	91,6
3-6 Ay Arası	3,7	4,4	3,3	3,5	3,4	3,5	3,3	3,3	3,6	4,5	4,1
6-12 Ay Arası	2,2	2,4	2,5	1,9	1,8	1,7	1,6	1,5	1,3	1,4	1,5
1 Yıl Üzeri	2,8	2,7	2,9	3,3	3,2	3,4	3,3	2,8	2,5	2,6	2,7
Genel Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

2009 yıl sonuna göre yaklaşık %6,6 oranında artarak Aralık 2010'da 352,8 milyar TL'ye ulaşan iç borç stokunun 218,7 milyar TL'si bankalara, 122,1 milyar TL'si ise bankacılık dışı kesimdir. İç borcun alacaklılara göre dağılımında, Hazine'nin en büyük fonlayıcısı durumundaki bankacılık kesiminin ağırlığı 2010 yıl sonu itibarıyla %62,9 seviyesindedir. Bankacılık kesimi içinde kamu bankalarının iç borcun dağılımındaki payı azalmaktadır. Bankacılık dışı kesim içinde ise yurtdışı yerleşiklerinin payının artması dikkat çekmektedir. Piyasaya olan iç borç yükümlülüğünü gösteren nakit iç borç stokunun toplam iç borç stoku içindeki payı Aralık 2010 itibarıyla %99,3 seviyesine yükselmiştir.

Tablo 3.1-18: İç Borç Stokunun Alıcılara Göre Dağılımı

%	2006	2007	2008	2009	2010		
					Haziran	Eylül	Aralık
Bankacılık Kesimi	49,1	51,7	54,9	63,4	63,2	62,2	62,9
Kamu B.	24,2	23,4	26	26,9	27,2	26,2	25,7
Özel Bankalar	21,5	23,4	23,3	30,8	29,9	29,5	30,7
Yabancı B.	2,9	4,1	4,9	4,9	5,2	5,6	5,5
Kalk.Yat.B.	0,6	0,8	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0
Banka Dışı Kesim ⁷	44	42,3	40,6	34,2	34,5	35,7	35,1
Gerçek Kişiler	8,8	5,9	5,5	2,9	2,0	1,8	1,5
Tüzel Kişiler	18,1	18,5	19,8	18,5	17,4	17,3	17,0
MKYF ⁸	3,5	4,5	5	4,2	4,1	4,6	4,1
YD Yerleşikler	13,6	13,4	10,3	8,6	11,0	12	12,5
TCMB	6,9	6	4,5	2,3	2,3	2,1	2,0
TOPLAM	100	100	100	100	100,0	100	100

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

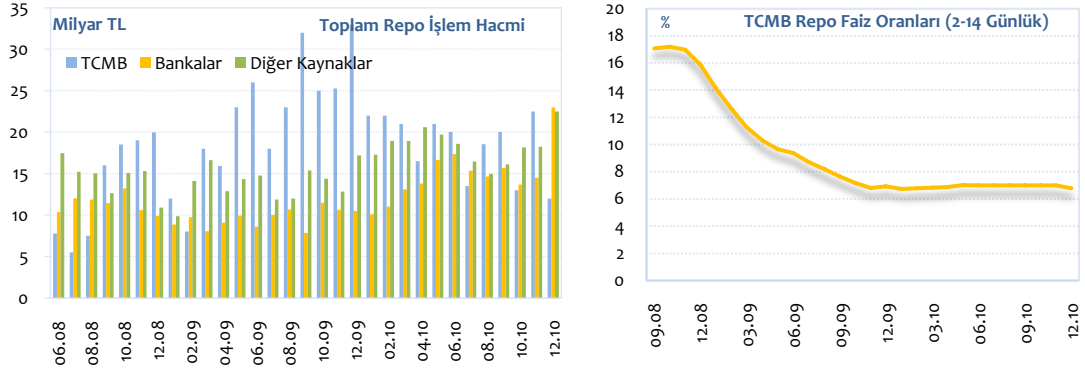
Bankacılık sektörü, varlıklarının %5,7'sini repo yoluyla sağlanan fonlarla finanse etmektedir. Aralık 2010 itibarıyla, sektörde gerçekleşen repo işlemlerinden sağlanan fonların 12 milyar TL'lik kısmı TCMB'den, 23 milyar TL'lik kısmı bankalardan, 22,5 milyar TL'lik kısmı ise diğer kaynaklardan temin edilmiştir. Bankaların TCMB ile gerçekleştirdikleri repo işlemleri 2010 yılında azalırken, gerek yurtiçi gerekse yurtdışı bankalarla gerçekleştirdikleri işlemlerin tutarında artış meydana gelmiştir. Diğer taraftan yabancı para cinsinden repo işlemi tutarının toplam repo işlemi tutarına oranı %20 seviyesine yükselmiştir.

TCMB tarafından Mayıs 2010'da, bir hafta vadeli repo ihalelerindeki faiz oranı temel para politikası aracı olarak belirlenmiş ve ihaleler belirlenen sabit faiz oranından miktar ihalesi yöntemiyle yapılmaya başlamıştır. Aralık 2010'da yapılan Para Politikası Kurulu toplantısında alınan kararla, politika faizi olan 1 haftalık repo ihalelerinde uygulanacak faiz oranı %7'den %6,5'e düşürülmüştür. Ayrıca aynı tarihte alınan kararla bankaların birbirleri ve Merkez Bankası ile gerçekleştirdikleri işlemler haricindeki repo işlemleri zorunlu karşılık kapsamına dahil edilmiştir.

⁷ Banka dışı kesim, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu dışındaki tüm gerçek ve tüzel kişileri kapsamaktadır.

⁸ MKYF: Menkul Kıymet Yatırım Fonu

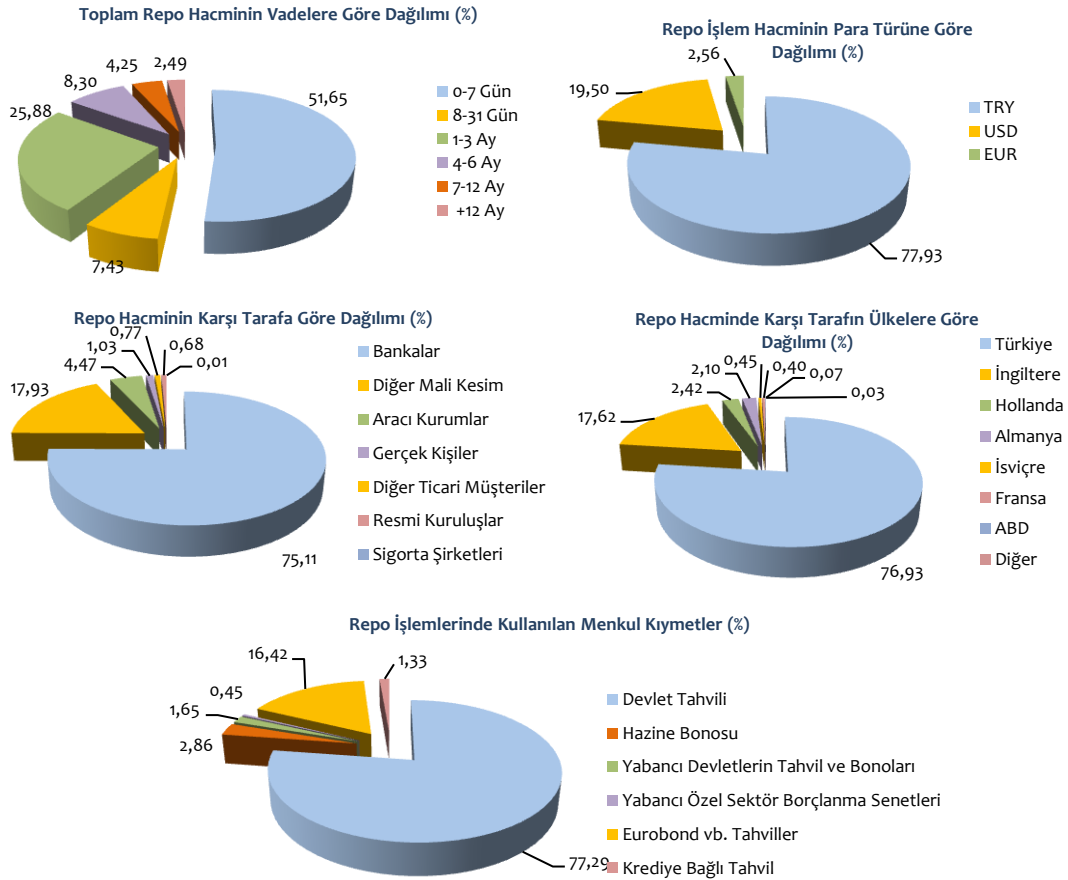
Grafik 3.1-10: Repo İşlemlerinin Gelişimi

Kaynak: BDDK, TCMB.

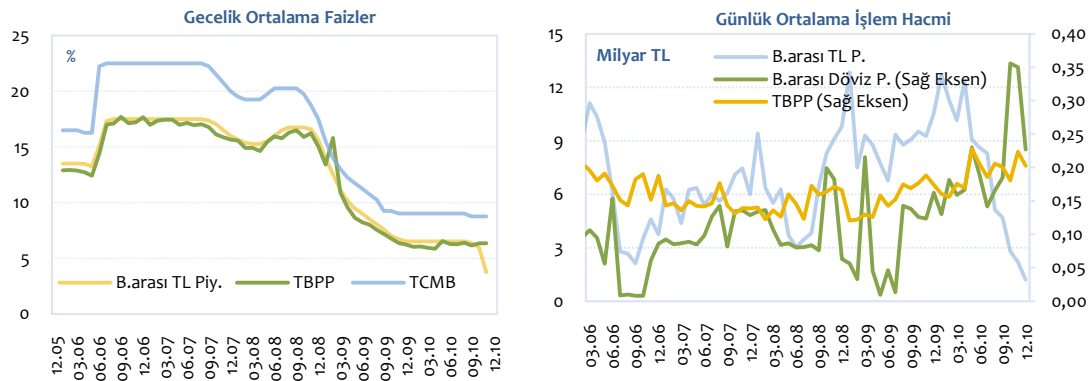
Aralık 2010 itibarıyla bankaların repo yoluyla sağladıkları finansmanın vade yapısına bakıldığında repo hacminin yaklaşık %52'sinin bir haftaya kadar vadeli işlemlerden oluştuğu, bir yıldan uzun vadeli işlemlerin hacminin ise, toplam hacmin %2,5'ine tekabül ettiği görülmektedir. Repo işlemlerinin %22'si yabancı para üzerinden gerçekleştirilmiş olup, Avroya nazaran ağırlık Dolar cinsi işlemlerdir. Repo işlemleri ağırlıklı olarak bankalarla yapılırken, işlemlerin yaklaşık %18'i banka dışı mali kesimle %4,5'i de aracı kurumlarla yapılmıştır. Yurtdışı yerleşiklerle gerçekleştirilen repo işlemleri toplam işlem hacminin %23'ünü oluştururken, özellikle İngiltere'de yerleşik mali kuruluşlarla yapılan işlemler çoğunluktadır.

Grafik 3.1-11: Repo Hacminin Vade, Karşı Taraf ve Para Birimlerine Göre Dağılımı

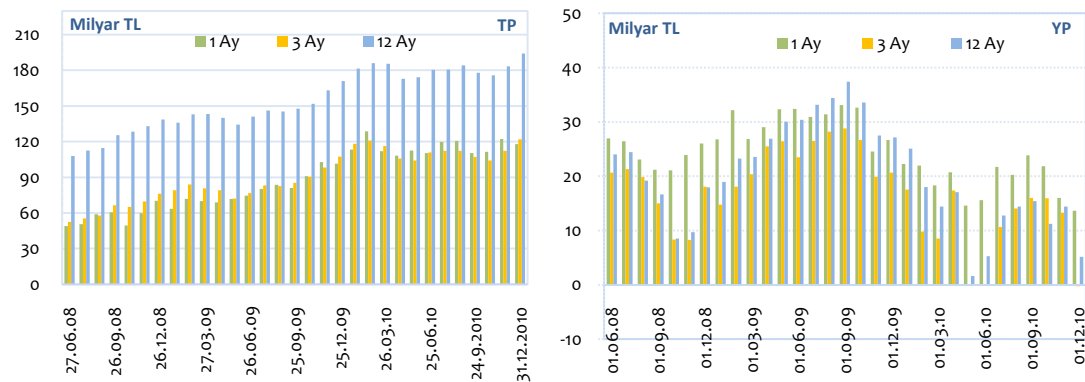
Bankalarca likidite yönetiminde kullanılan para piyasalarında gerçekleşen gecelik oranlar, küresel finans krizinin etkilerinin azalmasıyla ve TCMB'nin faiz indirimleriyle birlikte 2009 yılı sonunda düştüğü seviyede yatay seyretmektedir. İkincil piyasa olarak da adlandırılan bankalararası piyasalarda gecelik TL faizi, Aralık 2010 itibarıyla ortalama %6,2 seviyesinde iken, Takasbank Borsa Piyasası'nda⁹ oluşan gecelik ortalama faiz ise, %5,9 seviyesine gerilemiştir. TL piyasası işlemlerinde vadelerin uzamasını teşvik etmek amacıyla, TCMB'nin borçlanma faizleri ile borç verme faizleri arasındaki farkı artırma stratejisi çerçevesinde borçlanma faizini önemli oranda düşürmesinin etkisiyle Bankalararası TL Piyasasındaki işlem hacmi, yıl sonunda keskin bir şekilde düşerken, döviz piyasası işlemlerinin bir miktar arttığı gözlenmektedir.

Grafik 3.1-12: Bankalararası Piyasalar ile Takasbank Borsa Piyasasının Gelişimi

2010 yılında önceki yıllara göre azalan ve aylar itibarıyla dalgalı bir seyir izleyen yabancı para likidite fazlası, 1 ay ve 12 ay vade için azalmıştır. 3 ay vadede ise uzun bir süreden sonra ilk defa yabancı para likidite açığının oluşması, likidite riski açısından dikkat çekmektedir. Bu vadede likiditenin azalmasında, döviz alımları ve varlık niteliğindeki opsiyon işlemlerinin azalmasının yanında 2011 yılı Mart ayında geri ödemesi olan yaklaşık 2,3 milyar dolar tutarında sendikasyon ve seküritizasyon kredisinin de rolü bulunmaktadır. Türk Lirası likidite fazlası ise, vadeler bazında önceki yıllara kıyasla daha iyi durumda olup 2010 yılı boyunca yatay seyretmiştir.

Grafik 3.1-13: Vadelere Göre Likidite Fazlası/Açığı

Sendikasyon ve seküritizasyon kredileri, orta ve uzun vadede bankaların YP likiditesini etkileyecek unsurlar arasında yer almaktadır. Sektörün yurtdışından temin ettiği sendikasyon ve seküritizasyon kredilerinin toplam tutarı, 2010 yılında yaklaşık 8 milyar TL (5,2 milyar dolar) artmıştır. 2010 yılında 7,2 milyar dolar sendikasyon kredisi geri ödemesi yapılırken, 14,1 milyar dolar yeni sendikasyon

⁹ Takasbank Borsa Para Piyasası (TBPP); kısa dönemli nakit fazlası olup, bunu organize bir şekilde plase edemeyen Aracı Kuruluşlar ile kısa dönemli nakit ihtiyacı bulunup, bu ihtiyacını uzun vadeli varlıklarını elden çıkartmadan karşılamak isteyen Aracı Kuruluşlar'ın karşılaşmasını sağlamak amacıyla 1 Ekim 1996'da İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş. bünyesinde faaliyete geçmiştir.

kredisi temin edilmiş ve sendikasyon kredilerinde yenileme oranı %100'ün üzerinde gerçekleşmiştir. Mevcut durumda sektörün 2011 yılı içinde ödemesi gereken sendikasyon kredisi tutarı 18,2 milyar TL (13,3 milyar \$), seküritizasyon kredisi tutarı ise 3,4 milyar TL (2,1 milyar \$) civarında olup, en yüksek tutarlı ödeme Eylül 2011'dedir. 2012-2018 yılları arasında itfa olunacak toplam sendikasyon ve seküritizasyon kredisi bakiyesi ise 10,4 milyar TL (6,8 milyar \$)'dir.

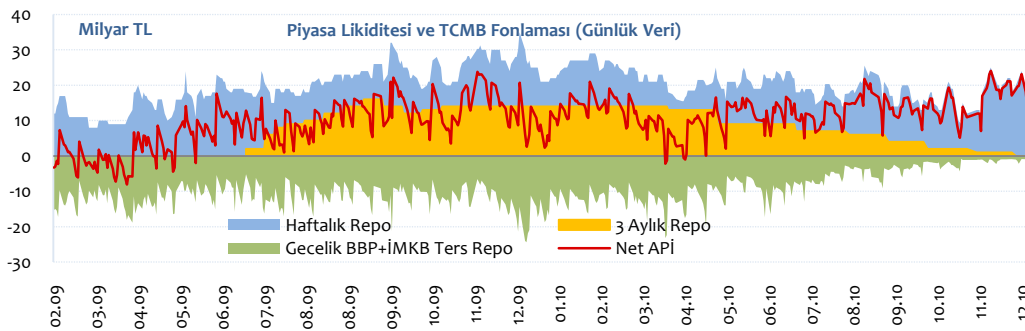
Küresel krizin derinleştiği Eylül 2008 dönemi öncesinde alınan sendikasyon kredilerinin faiz oranları Libor+0,40 ila Libor+0,80 arasında iken, sonraki dönemlerde alınan kredilerin faiz oranları Libor+1,25 ila Libor+2 düzeylerine yükselmiştir. Ancak, söz konusu süreçte Libor faiz oranlarındaki gerileme, "spread"lerdeki yükselişe bağlı maliyet artışının etkisini azaltmıştır.¹⁰

Tablo 3.1-19: Sendikasyon ve Seküritizasyon Kredileri Ödeme Planı

(Milyon)	EURO				DOLAR				TOPLAM ¹¹	
	Sendikasyon		Seküritizasyon		Sendikasyon		Seküritizasyon		TL	\$
	TL	\$ Karşılığı	TL	\$ Karşılığı	TL	\$	TL	\$		
2011 Ocak	0	0	63	42	0	0	174	114	237	156
2011 Şubat	0	0	34	23	0	0	280	183	314	205
2011 Mart	2.374	1.540	0	0	935	608	229	148	3.538	2.296
2011 Nisan	1.543	1.016	63	5	676	446	162	106	2.744	1.767
2011 Mayıs	2.647	1.729	34	23	541	353	288	188	3.511	2.292
2011 Haziran	0	0	0	0	0	0	221	144	221	144
2011 Temmuz	713	467	8	5	198	130	269	177	1.188	779
2011 Ağustos	623	405	34	23	183	119	273	178	1.113	724
2011 Eylül	2.912	1.890	0	0	976	634	391	253	4.278	2.777
2011 Ekim	2.191	1.443	8	1	711	469	295	194	3.205	2.107
2011 Kasım	0	0	34	0	0	0	296	193	330	193
2011 Aralık	2.076	1.355	0	0	996	649	232	151	3.304	2.155
2012 - 2018	790	513	8	5	111	72	9.515	6.222	10.424	6.812

Küresel finans krizinin ülkemiz piyasalarına olan olumsuz etkilerini gidermek amacıyla, Ekim 2008'den itibaren 1 haftalık repo ihaleleri ile piyasayı net likidite ihtiyacının üzerinde fonlamaya başlayan TCMB, kriz sürecinde sermaye girişlerinin yavaşlaması nedeniyle artan likidite açığı karşısında Haziran 2009'da 3 aylık repo ihaleleri düzenlemeye başlamıştır. Krizin etkilerinin azalmasıyla birlikte Nisan 2010'da açıkladığı çıkış stratejisi çerçevesinde, piyasaya yaptığı likidite arzını azaltan TCMB, 2010 yılının son çeyreğinde 3 aylık repo ihalelerini sona erdirmiştir. Diğer taraftan likidite yönetimi kapsamında zorunlu karşılık oranlarını da aktif olarak kullanan TCMB, zorunlu karşılık oranlarını vadelere göre farklılaştırmış, Türk Parası zorunlu karşılıklara faiz ödenmesi uygulamasını sona erdirmiş ve bankaların birbirleri ve Merkez Bankası ile gerçekleştirdikleri işlemler dışındaki repo işlemlerini de zorunlu karşılık uygulamasının kapsamına almıştır.

Grafik 3.1-14: Piyasadaki Likidite

Kaynak: TCMB

¹⁰ Daha detaylı bilgi için BDDK internet sayfası Yayınlar/Raporlar bölümünde yer alan Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü Aralık 2010 başlıklı çalışmaya bakılabilir.

¹¹ Vade sonu 13 Nisan 2011 tarihli dolar karşılığı 194 milyon \$ olan 300 milyon TL değerindeki Türk Lirası cinsinden seküritizasyon ödemesi nedeniyle, 2011 Nisan satırında yer alan sendikasyon ve seküritizasyon ödemelerinin TL ve \$ dolar karşılık toplamı Toplam sütunda yer alan rakamlardan farklılık göstermektedir.

30 Eylül 2010 tarihinde 14 milyar TL düzeyinde olan piyasadaki net likidite açığı, Aralık 2010 sonunda 10,9 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 31 Aralık 2010 tarihi itibarıyla TCMB, repo işlemleriyle toplamda piyasayı 12 milyar TL fonlamış ve gün sonunda oluşan 1,1 milyar TL'lik likidite fazlasını gecelik vadede Bankalararası Para Piyasası'ndan çekmiştir.

Kutu 9: Seçilmiş Ülkeler İçin Temel Likidite Rasyolarının Görünümü

	Ait Olduğu Dönem	Likit Aktifler / Toplam Aktifler	Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler
Türkiye	10.Ç3	55,3	82,6
Avustralya	10.Ç3	13,3	33,1
Avusturya	10.Ç3	24,4	69,7
Belçika	2008	28,6	86,2
Brezilya	10.Ç3	53,4	112,5
Kanada	10.Ç3	16	53,7
İsviçre	2009	17,3	40,3
Çin	10.Ç3	25,1	44,8
Almanya	10.Ç3	49,6	135,3
Fransa	2009	42	93,1
Yunanistan	10.Ç2	39,1	53,1
İtalya	10.Ç2	0,6	0,3
Güney Kore	09.Ç4	37,8	103,9
Hollanda	10.Ç3	24,3	173,9
Polonya	09.Ç3	19,4	28,7
Portekiz	10.Ç3	17,7	88,4
Rusya	10.Ç3	28,9	95,4
Güney Afrika	2008	4,9	9,8
İngiltere	10.Ç1	19,9	39,5
ABD	10.Ç3	11	45,7

Kaynak: IMF

NOT: Ülkelerin muhasebe, vergi ve denetim rejimlerinde farklılıklar bulunması nedeniyle, ülkeler arası karşılaştırma yapılırken veriler ihtiyatlı yorumlanmalıdır.

Fonlama likidite riskinin, sistemik risklerin tetiklenmesinde başlıca rol oynadığı tartışılmakta ve Basel Komitesi tarafından likidite riskinin daha sıkı biçimde yönetilmesine yönelik standartların getirilmesi için çalışmalar sürdürülmektedir. IMF tarafından izlenmesi tavsiye edilen Finansal Sağlamlık Göstergeleri arasında yer alan Likit Aktifler/Toplam Aktifler ve Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler gibi likidite riskine ilişkin temel rasyolar incelendiğinde söz konusu rasyoların, Türkiye için diğer ülkeler ile kıyaslandığında oldukça yüksek seviyelerde gerçekleştiği görülmektedir. Bu durum ülkemizde likidite riskine yönelik mevcut uygulamaların ihtiyatlılık açısından küresel uygulamaların üzerinde olduğunu göstermektedir.

3.1.6 Operasyonel Risk

Operasyonel risk, banka içi kontrollerdeki aksamalar sonucu hata ve usulsüzlüklerin gözden kaçmasından, banka yönetimi ve personeli tarafından zaman ve koşullara uygun hareket edilememesinden, banka yönetimindeki hatalardan, bilgi teknolojisi sistemlerindeki hata ve aksamalar ile deprem, yangın ve sel gibi felaketlerden veya terör saldırılarından kaynaklanabilecek zarar olasılığını ifade etmektedir.

Türk bankacılık sektöründe operasyonel riske esas tutarın tespitinde, tüm bankalar tarafından temel gösterge yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemde bankanın son üç yıl itibarıyla gerçekleşen yıl sonu brüt gelir tutarlarının % 15'inin ortalamasının 12,5 ile çarpılması suretiyle bulunacak değer, operasyonel riske esas tutar olarak dikkate alınmaktadır. Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre, operasyonel riskin ölçümünde, faaliyet kolları bazında, her bir faaliyet koluna ilişkin yıllık brüt gelir toplamının kullanıldığı standart yöntem ile her bir yıla ilişkin perakende ve ticari bankacılık faaliyetleri kapsamındaki kredi ve diğer alacakların esas alındığı alternatif yöntem kullanılabilmektedir. Bankacılık sektöründe söz konusu ileri ölçüm yaklaşımlarının kullanılmaya başlanması, operasyonel riske esas tutarın hesaplanmasında daha etkili sonuçlar verecektir.

Tablo 3.1-20: Operasyonel Riske Esas Tutar Bileşenleri ve Brüt Gelir Kalemlerinin Payları

	2008		2009		2010	
	Milyon TL	%	Milyon TL	%	Milyon TL	%
Net Faiz Gelirleri	32.361	74,7	43.594	78,7	40.525	78,4
Net Ücret ve Komisyon Gelirleri	8.850	20,4	9.777	17,6	10.401	20,1
Temettü Gelirleri	894	2,1	772	1,4	842	1,6
Ticari Kâr/Zarar (Net)	-28	-0,1	1.914	3,5	351	0,7
Diğer Faaliyet Gelirleri	4.291	9,9	4.496	8,1	8.213	15,9
SHMD ve VKET Satış Kârı / Zararı	181	0,4	1.968	3,6	2.364	4,6
Olağanüstü Gelirler ¹	2.875	6,6	3.176	5,7	6.297	12,2
Sigortadan Tazmin Edilen Tutarlar	2	0,0	1	0,0	2	0,0
Brüt Gelir	43.310	100	55.407	100	51.669	100
Sermaye Yükümlülüğü	6.496		8.311		7.750	
Op.Risk Sermaye Yük. Ortalaması					7.519	
Temel Gösterge-Operasyonel Riske Esas Tutar					93.991	

¹ İşt. ve B.O. Hisseleri ile G.Menkul Satış Kazançları Dahil

Yıllık brüt gelir, net faiz gelirlerine, net ücret ve komisyon gelirlerinin, temettü gelirlerinin, ticari kâr/zararın (net) ve diğer faaliyet gelirlerinin eklenmesi; satılmaya hazır ve vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetler hesaplarında izlenen menkul kıymetlerin satışından kaynaklanan kâr/zarar ile olağanüstü gelirler ve sigortadan tazmin edilen tutarların düşülmesi suretiyle hesaplanır.

Sektörün brüt gelirleri 2008-2010 yılları arasında %19,3 oranında artmıştır. Söz konusu tutarın 2010 yılında 2009 yıl sonuna göre %6,7 oranında azalarak 51,7 milyar TL düzeyine geldiği görülmektedir. Bu azalışa paralel olarak, temel gösterge yöntemine göre hesaplanan operasyonel riske esas tutardaki artış oranı bir önceki yıla göre 7,3 puan azalmıştır. 2009 yıl sonunda 84 milyar TL olan söz konusu tutar, 2010 yılında 93,9 milyar TL düzeyine yükselmiştir. Söz konusu tutarda bir önceki yıla göre meydana gelen artış oranı %11,8'dir.

3.1.7 Yoğunlaşma Riski

Bankacılık Kanununa göre bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna özkaynakların % 10'u veya daha fazlası oranında kullandırılan krediler, büyük kredi olarak kabul edilmektedir. Sektör tarafından kullandırılan büyük kredilerin analizi, kredi riskinin yoğunlaşmasının izlenmesi bağlamında önem taşımaktadır. 2010 yıl sonu itibarıyla büyük kredilerin toplam özkaynaklar içindeki payında 2010 yılının üçüncü çeyreğine göre 1,7 puanlık bir artış görülmüş, toplam krediler içindeki payı ise 7,4'te sabit kalmıştır. Bu dönemde bankaların özkaynaklarının %15-20'si arası tutarda kullandıkları kredilerin toplam özkaynaklar ve toplam krediler içindeki payındaki artış dikkat çekicidir. Bununla birlikte, bankaların özkaynaklarının %10-15'i arası tutarda

kullandırdıkları kredilerin toplam özkaynaklar ve toplam krediler içindeki payında gözlenen düşüş, büyük kredilerin toplam özkaynaklara oranındaki artışı kısıtlamıştır.

Tablo 3.1-21: Bankaların Kullandırdığı Büyük Kredilerin Dağılımı

%	Haz.10		Eyl.10		Ara.10	
	Özkaynağa Oranı	Kredilere Oranı	Özkaynağa Oranı	Kredilere Oranı	Özkaynağa Oranı	Kredilere Oranı
10'dan Büyük	34,9	8,3	30,8	7,4	32,5	7,4
10-15 Arası	22,6	5,4	19,9	4,8	16,0	3,7
15-20 Arası	8,6	2,1	7,9	1,9	13,0	3,0
20-25 Arası	3,6	0,9	3,0	0,7	3,5	0,8

Bankacılık sektörünün kullandırdığı en büyük 25, 50 ve 100 nakdi kredinin toplam nakdi kredi tutarı içerisindeki gelişimi incelendiğinde, 2010 yıl sonu itibarıyla söz konusu tutarların toplam nakdi kredi tutarı içindeki paylarının sırasıyla %16, %21 ve %27 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. Gayri Nakdi krediler için söz konusu analiz yapıldığında yoğunlaşmanın daha fazla olduğu görülmektedir. En büyük 100 gayri nakdi kredi tutarının toplam gayri nakdi kredi içindeki payı 2010 yıl sonu itibarıyla %55 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.1-22: Bankaların Kullandırdığı En Büyük 25, 50 ve 100 Kredinin Toplam İçindeki Payı

%	Ara.07	Ara.08	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
En Büyük 25 N.Kredinin Toplam N.Kredi İçindeki Payı	16	17	17	17	17	16	16
En Büyük 50 N.Kredinin Toplam N.Kredi İçindeki Payı	20	23	23	22	22	21	21
En Büyük 100 N.Kredinin Toplam N.Kredi İçindeki Payı	25	28	29	28	28	27	27
En Büyük 25 G.N.Kredinin Toplam G.N.Kredi İçindeki Payı	32	36	38	37	36	35	35
En Büyük 50 G.N.Kredinin Toplam G.N.Kredi İçindeki Payı	41	46	48	47	46	45	45
En Büyük 100 G.N.Kredinin Toplam G.N.Kredi İçindeki Payı	52	56	58	57	55	55	55

2010 yıl sonu itibarıyla kredilerin tutar açısından dağılımı incelendiğinde, 1 milyon TL'den büyük kredilerin toplam krediler içindeki payının 2 puan yükselerek %49,7'ye çıkması en dikkat çekici husus olarak değerlendirilmektedir. Bu gelişmenin nedeni, söz konusu dönemde bu ölçekte kullandırılan kredi tutarında görülen 34,4 milyar TL'lik artıştır. Bu artış paralelinde aynı ölçek için müşteri başına kredi tutarında da yükseliş meydana gelmiştir. 51 bin TL'den az tutarlı kredilerin toplam krediler içindeki payı ise aynı dönemde 2,2 puan azalarak %27,8 olarak gerçekleşmiştir. Bunların yanı sıra 501 bin TL-1 milyon TL ve 101 bin TL-500 bin TL ölçekli krediler için müşteri başına kredi tutarında gözlenen düşüş ise, söz konusu ölçekler için müşteri sayılarının sırasıyla 3 bin ve 36 bin artmasından kaynaklanmaktadır. Bu göstergeler ışığında önceki yıl ile karşılaştırıldığında, 2010 yılında kullandırılan kredilerin kısmen daha büyük ölçekli olduğu ve genel itibarıyla kişi başına verilen kredi tutarının artış gösterdiği söylenebilir.

Tablo 3.1-23: Kredilerin Büyüklük ve Müşteri Sayısı Açısından Dağılımı

Kredi Tutarı	Kredi Toplamı (%)			Müşteri Sayısı (%)			Müşteri Başına Kredi Tutarı (Bin TL)		
	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
1 milyon TL'den büyük	49,2	47,7	49,7	0,1	0,1	0,1	7.922	7.446	7.722
501 bin TL-1 milyon TL	4,3	4,4	4,3	0,1	0,1	0,1	726	727	717
101 bin TL-500 bin TL	10,5	10,7	10,8	0,6	0,6	0,7	198	197	192
51 bin TL-100 bin TL	7,1	7,3	7,5	1,1	1,2	1,4	71	71	70
51 bin TL'den az	28,9	30,0	27,8	98,1	98,0	97,8	3	4	4
Genel Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	11	12	13

Bankacılık sektörünün kullandırdığı kredilerin belli sektörlerde yoğunlaşması durumunda, kredi kalitesi, kredilerin yoğunlaştığı sektörde meydana gelecek gelişmelere daha duyarlı hale gelmektedir. Sektörel bazda nakdi kredilerin dağılımı analiz edildiğinde, 2010 yıl sonu itibarıyla toplam kredilerin %62'sinin 10 farklı sektöre kullandırıldığı görülmektedir. 2010 yıl sonunda bir önceki çeyreğe göre gözlenen en önemli değişimler, bireysel ihtiyaç kredilerinin, kredi kartlarının, toptan ticaret ve komisyonculuk sektörüne kullandırılan kredilerin ve inşaat sektörüne kullandırılan kredilerin toplam içerisindeki paylarının bir önceki döneme göre sırasıyla 0,3, 0,5, 0,3 ve 0,4 puan düşmesi, bununla birlikte parasal kurumlara kullandırılan kredilerin toplam içindeki payının 1,1 puan artış göstermesidir. Toplam kredilerin %31'inin, müşteri sayısının yüksek olduğu bireysel krediler (konut kredileri, bireysel ihtiyaç ve diğer krediler ile kredi kartları) olarak kullandırılması, sektörün yoğunlaşma riskini azaltan bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. 2008

yılından itibaren analiz edildiğinde, kredi kartlarının toplam krediler içindeki payının azalması dikkat çekmektedir.

Tablo 3.1-24: Kredilerin Sektörel Bazda Yoğunlaşması

%	Ara.08	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Bireysel İhtiyaç ve Diğer Krediler	10,3 (2)	11,1 (2)	10,3(2)	11,3(1)	11,8(1)	11,5(1)
Bireysel Konut Kredileri	10,4 (1)	11,3 (1)	10,4(1)	11,2(2)	11,3(2)	11,2(2)
Kredi Kartları	9,3 (3)	9,5 (3)	9,1(3)	8,8(3)	8,8(3)	8,3(3)
Parasal Kurumlar (Banka, Finansal Kiralama, Fak., Fin. Şirketleri)	3,7 (8)	3,6 (8)	3,8(6)	3,9(6)	4,5(6)	5,6(4)
Toptan Ticaret ve Komisyonculuk	5,6 (4)	5,7 (5)	5,4(5)	5,8(5)	5,9(5)	5,6(5)
İnşaat	5,4 (5)	6,0 (4)	5,5(4)	6,0(4)	5,9(4)	5,5(6)
Tarım	3,3 (10)	3,8 (6)	3,4(8)	3,6(8)	3,6(8)	4,0 (7)
Metal Ana San. ve İşlenmiş Maden Ürt. San.	3,8 (7)	3,6 (7)	3,5(7)	3,9(7)	3,7(7)	3,8(8)
Gıda, Meşrubat ve Tütün San.	3,1(11)	2,8 (12)	3,1(11)	3,1(9)	3,4(9)	3,4(9)
Perakende Ticaret ve Kişisel Ürünler	2,5(13)	3,2(9)	3,0(10)	2,9(13)	3,2(10)	3,1(10)

Not: Parantez içindeki rakamlar o sektöre kullanılan kredi tutarının toplam krediler içindeki payının sırasını göstermektedir.

Mevduatın tutar ve müşteri sayısı açısından dağılımı incelendiğinde, krediler tarafında olduğu gibi mevduat içinde de büyük ölçekli mevduat tutarının toplam içindeki payında bir artış yaşandığı gözlenmektedir. Eylül 2010 itibarıyla %44,8 olan 1 milyon TL'den büyük mevduatın toplam mevduat içindeki payı 2010 yıl sonu itibarıyla %47,1'e yükselmiştir. Bu yükselişe karşın 50 bin TL'den az tutarlı mevduatın toplam mevduat içindeki payı azalmıştır. Mudi sayısının ölçek bazlı dağılımında bu dönemde önemli bir değişim meydana gelmemiştir. Mudi başına düşen mevduatın ise genel toplamda 0,4 bin TL artarak 5,9 bin TL'ye yükseldiği görülmektedir. Mudi başına mevduat için gözlenen söz konusu artışı 1 milyon TL'den büyük mevduat grubu için mudi başına mevduat tutarında gözlenen artış sürüklemektedir. Söz konusu ölçek için bu dönemde mudi başına mevduat tutarı 452 bin TL artarak 8,4 milyon TL'ye çıkmıştır.

Tablo 3.1-25: Mevduatın Büyüklük ve Müşteri Sayısı Açısından Dağılımı

Mevduat Tutarı	Mevduat Toplamı (%)			Mudi Sayısı (%)			Mudi Başına Mevduat Tutarı (Bin TL)		
	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
1 milyon TL'den büyük	46,6	44,8	47,1	0,0	0,0	0,0	8.199,4	7.898,8	8.349,2
250 bin TL-1 milyon TL	14,5	14,5	14,6	0,2	0,2	0,2	509,1	507,9	508,0
51 bin TL-250 bin TL	20,4	20,8	20,6	1,0	1,0	1,1	110,1	109,7	110,5
11 bin TL-50 bin TL	13,0	14,2	12,6	2,8	2,9	3,0	24,6	26,5	24,6
10 bin TL'den az	5,5	5,6	5,1	96,0	95,9	95,7	0,7	0,3	0,3
Genel Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	5,3	5,5	5,9

Sigorta kapsamındaki mevduatın büyüklük ve müşteri sayısı açısından dağılımı incelendiğinde, 2010 yıl sonu itibarıyla söz konusu mevduatın %48,5'lik kısmının 40 bin-50 bin TL aralığında bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte sigorta kapsamında mevduatı bulunan mudilerin %90'ının hesabı 10 bin TL'den küçüktür. Aynı dönemde mudi başına mevduatın 2010 yılının üçüncü çeyreğine göre 0,2 bin TL artarak 3,4 bin TL'ye yükseldiği görülmektedir.

Tablo 3.1-26: Sigorta Kapsamındaki Mevduatın Büyüklük ve Müşteri Sayısı Açısından Dağılımı

Mevduat Tutarı	Mevduat Toplamı (%)			Mudi Sayısı (%)			Mudi Başına Mevduat Tutarı (Bin TL)		
	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
10 bin TL'den az	17,1	16,9	16,8	91,1	91,3	90,8	0,6	0,6	0,6
10 bin TL-20 bin TL	14,0	13,8	13,5	3,2	3,1	3,2	14,6	14,6	14,5
20 bin TL-30 bin TL	11,8	11,8	11,6	1,5	1,5	1,6	25,2	25,2	25,0
30 bin TL-40 bin TL	9,7	9,6	9,6	0,9	0,9	0,9	35,0	35,2	34,9
40 bin TL-50 bin TL	47,5	47,9	48,5	3,3	3,2	3,4	48,0	48,5	48,4
Toplam	100	100	100	100	100	100	3,3	3,2	3,4

3.2 Sermaye Yeterliliği Değerlendirmesi

Bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik rasyosu (SYR), Aralık 2010 itibarıyla %19 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yılın son çeyreğinde, risk ağırlıklı varlıklarda %8,1 oranında artış yaşanırken, özkaynakların %5,9 oranında artması, sektör SYR'sinin sınırlı düşüşünde etkili olmuştur. Sektörün kredi hacmindeki büyümeye paralel olarak, yılın son çeyreğinde özellikle %100 risk ağırlıklı kredilerde, 43,7 milyar TL ile önceki dönemlerle karşılaştırıldığında görece yüksek bir artış

meydana gelmiştir. Bu dönemde özkaynaklardaki en büyük artış ise, 5,3 milyar TL ile net dönem kârı ile geçmiş yıllar kârında meydana gelmiştir.

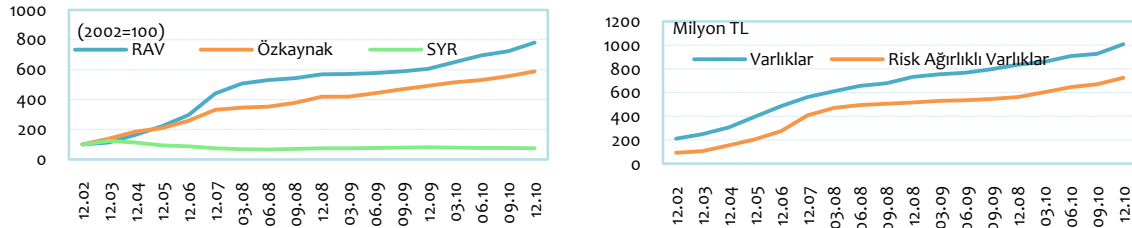
Tablo 3.2-1: Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu

	Özkaynak (Milyar TL)				RAV (Milyar TL)				SYR			
	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	% değişim (Eyl.10-Ara.10)	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	% değişim (Eyl.10-Ara.10)	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Puan değişim (Eyl.10-Ara.10)
Sektör	124,0	129,9	137,6	5,9	645,8	671,5	725,6	8,1	19,2	19,3	19,0	-0,3
Mevduat	105,9	111,3	118,0	6,0	591,6	615,1	665,5	8,2	17,9	18,1	17,7	-0,4
- Kamu	25,2	26,8	29,4	9,7	146,8	155,7	173,3	11,3	17,2	17,2	17,0	-0,2
- Yerli Özel	62,0	65,2	68,5	5,1	338,3	350,5	376,1	7,3	18,3	18,6	18,2	-0,4
- Küresel	18,7	19,3	20,0	3,6	106,6	109,0	116,0	6,4	17,6	17,7	17,3	-0,4
KYB	13,4	13,4	14,2	6,0	21,9	22,4	24,2	8,0	61,3	59,8	58,6	-1,2
Katılım	4,7	5,1	5,4	5,9	32,2	33,9	35,8	5,6	14,5	15,2	15,1	-0,1
Büyük Ölçek	81,2	85,9	91,6	6,6	450,5	470,5	511,1	8,6	18,0	18,2	17,9	-0,3
Orta Ölçek	22,0	22,7	23,5	3,5	137,6	140,7	150,3	6,8	16,0	16,1	15,6	-0,5
Küçük Ölçek	20,8	21,3	22,4	5,2	57,8	60,2	64,2	6,6	36,0	35,3	35,0	-0,3

Açıklama: Özkaynak tutarı SY430 formundan alınmış olup, bilanço özkaynağı ile farklılık arz etmektedir.

Fonksiyon grupları itibarıyla incelendiğinde, katılım bankalarında görece sınırlı olmak üzere, risk ağırlıklı varlıkların özkaynaklardan daha yüksek oranda artması sebebiyle, yılın son çeyreğinde tüm fonksiyon gruplarının SYR'lerinin ılımlı düşüşler gösterdiği görülmektedir. Söz konusu dönemde özellikle %100 risk ağırlıklı varlıkların önceki dönemlerde görülenin üzerinde bir oranda artması, banka gruplarının kredi riskine esas tutarı ve dolayısıyla risk ağırlıklı varlıklarını artırmıştır. Ölçek bazında banka gruplarının özkaynaklarının risk ağırlıklı varlıklardan düşük bir oranda artması sonucunda SYR'nin kısmen düştüğü görülmektedir.

Grafik 3.2-1: Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Sermaye Yeterlilik Rasyosu Endeksi

2008 yılında gözlenen daralma ve risksiz varlıklara plasman tercihi sebebiyle artış eğilimine giren SYR, 2010 yılının başından itibaren büyüme ve risk tercihlerindeki artışa paralel olarak, yılın üçüncü çeyreğinde görülen 0,1 puanlık artış istisna olmakla beraber ılımlı bir düşme eğilimi göstermektedir. 2008 yılı ikinci çeyreğinden itibaren risk ağırlıklı varlıklar artış oranı, varlıklar artış oranının altında seyretmiş, 2010 yılının ilk çeyreğinden itibaren ise risk tercihindeki değişikliğin etkisiyle risk ağırlıklı varlıklar, aktiflerden daha yüksek oranda büyümüştür.

Kutu 10: Seçilmiş Ülkelerin Sermaye Yeterlilik Rasyoları

Sermaye yeterlilik oranlarının gelişimi ülkeler bazında incelendiğinde, küresel krizin etkilerinin yoğun yaşandığı 2008 yılında Yunanistan ve Portekiz'de sermaye yeterlilik rasyolarının, Basel standartları kapsamında uluslararası eşik değer olan %8'e yaklaştığı görülmektedir. Diğer ülkelerde sermaye yeterlilik rasyolarında ise dramatik değişiklikler yaşanmamıştır. Bu süreçte Türk bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik rasyosu belirtilen eşik olduğunda üzerinde seyretmiş, 2008 yılındaki 0,9 puanlık sınırlı bir düşüşün ardından 2009 yılında 2,6 puanlık bir artış göstermiştir. 2010 yılı itibarıyla ülkemiz bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik rasyosunun, seçilmiş ülkeler arasında en yüksek değerlere sahip olan ülkeler arasında olduğu görülmektedir. Ana sermayenin risk ağırlıklı varlıklara oranı, sermaye kalitesine ilişkin bir gösterge olup, söz konusu oran aynı şekilde Türk bankacılık sektöründe göreceli olarak yüksek bir değere sahip bulunmaktadır.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Son veri	2005	2006	2007	2008	2009	2010Ç3
Sermaye Yeterlilik Rasyoları								Ana Sermaye / RAV					
Gelişmiş Ekonomiler													
Avustralya	10.4	10.4	10.2	11.4	12.0	11.6	Eylül	7.5	7.3	7.1	8.5	9.3	9.5
Avusturya	11.8	13.2	12.7	12.9	15.0	15.3	Eylül		9.0	8.8	9.3	11.1	11.4
Belçika	11.5	11.9	11.2	16.2	17.3	-	Aralık		8.4	12.0	10.0	-	-
Kanada	12.9	12.5	12.1	12.2	14.7	15.6	Eylül				9.8	12.1	13.1
Danimarka	13.2	13.8	12.3	...	...	16.1	Eylül		10.1	8.4	9.4	13.5	13.5
Finlandiya	17.2	15.1	15.1	13.6	14.5	-	Aralık						
Fransa	11.3	10.9	10.2	10.5	12.4	-	Aralık				8.3	10.2	-
Almanya	12.2	12.5	12.9	13.6	14.8	15.2	Eylül	8.0		8.2	9.6	10.8	11.2
Yunanistan	13.2	12.2	11.2	9.4	11.7	11.3	Haziran				8.7	11.0	10.6
İzlanda	12.8	15.1	12.1	...	16.6	-	Aralık						
İrlanda	12.0	10.9	10.7	10.6	10.9	11.6	Haziran						
İsrail	10.7	10.8	11.0	11.1	12.6	-	Haziran						
İtalya	10.6	10.7	10.4	10.8	12.1	12.0	Eylül			7.1	6.9	8.3	8.6
Japonya	12.2	13.1	12.3	12.4	15.8	-	Mart						
Kore	13.0	12.8	12.3	12.3	14.4	14.7	Mart				8.8	10.9	-
Lüksemburg	15.5	15.3	14.3	15.4	18.9	19.5	Mart				13.0	-	-
Malta	20.4	22.0	20.3	17.7	23.9	-	Aralık				12.5	13.0	11.8
Hollanda	12.6	11.9	13.2	11.9	14.9	13.7	Eylül					8.0	11.8
Norveç	11.9	11.2	11.7	11.2	13.0	12.5	Eylül					10.2	10.2
Portekiz	11.3	10.9	10.4	9.4	10.5	9.9	Eylül				6.6	7.9	8.0
Singapur	15.8	15.4	13.5	14.7	16.5	17.0	Eylül						14.2
İspanya	11.0	11.2	10.6	11.3	12.2	11.8	Mart					9.7	9.6*
İsveç	10.1	10.0	9.8	10.2	12.7	-	Aralık		7.1	7.3		10.6	-
İsviçre	12.4	13.4	12.1	14.8	17.9	-	Aralık				12.5	15.2	-
İngiltere	12.8	12.9	12.6	12.9	14.8	15.0	Mart				9.6	11.6	12.4*
ABD	12.9	13.0	12.8	12.8	14.3	14.8	Eylül					11.5	12.4
Yükselen Ekonomiler													
Merkezi ve Doğu Avrupa													
Macaristan	11.6	11.0	10.4	11.2	12.9	13.9	Eylül						11.5
Polonya	14.5	13.2	12.0	11.2	13.3	-	Eylül				10.7	11.1	--
Türkiye	23.7	22.2	18.9	18.0	20.6	19.0	Aralık				17.2	18.6	17.0
Asya													
Çin	2.5	4.9	8.4	12.0	11.4	16.1	Eylül				11.2	12.9	12.5
Hindistan	12.8	12.3	12.3	13.0	13.2	15.2	Eylül						10.3
Latin Amerika													
Arjantin	15.3	16.8	16.9	16.8	18.7	18.4	Nisan						
Brezilya	17.9	18.9	18.7	18.3	18.8	17.7	Eylül				14.3	14.9	13.8
Diğer													
Rusya	16.0	14.9	15.5	16.8	20.9	18.4	Eylül				11.6	14.7	13.6

Kaynak: SYR IMF Global Financial Stability Report, Ekim 2010, IMF FSI veri tabanı, BDDK, (*) 2010Ç1

NOT: Ülkelerin muhasebe, vergi ve denetim rejimlerinde farklılıklar bulunması nedeniyle, ülkeler arası karşılaştırma yapılırken veriler ihtiyatlı yorumlanmalıdır.

Sektörün ana sermayesi, yılın son çeyreğinde 6 milyar TL artış göstermiştir. Söz konusu dönemde ana sermaye kalemlerinden ödenmiş sermayede, 1,27 milyar TL tutarında nakit sermaye artırımlarından kaynaklanan bir artış gözlenmektedir. En büyük artış ise, 5,26 milyar TL net dönem kârı ile geçmiş yıllar kârından kaynaklanmaktadır. Ana sermayenin özkaynak içindeki payı, söz konusu dönemde %89,8 düzeyindedir. Ağırlıklı olarak, varlık kalemlerinin yeniden değerlendirme değer artış ve fonları ile genel karşılıklar ve ikincil sermaye benzeri borçlardan oluşan, nispeten düşük kalitedeki katkı sermaye kalemlerinin, özkaynak içindeki payının sınırlı kalması ve özkaynağın %90'a yakın kısmının ana sermaye kalemlerinden oluşması, Türk bankacılık sektöründe yüksek sermaye kalitesine işaret etmektedir.

Tablo 3.2-2: Özkaynak Ana Bileşenleri

(Milyon TL)	2007	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	Özkaynak içindeki pay	% Değişim (Eyl.10-Ara.10)
Ana Sermaye	74.638	88.619	104.139	109.097	113.056	117.597	123.625	89,8	5,1
-Ödenmiş Sermaye	31.623	39.406	42.542	44.459	46.298	46.653	47.931	34,8	2,7
-Ödenmiş Sermaye Enflasyon Farkı		7.263	7.057	6.693	6.634	6.640	6.640	4,8	0,0
-Yedek akçeler	33.661	39.911	49.228	56.206	62.431	62.376	62.023	45,1	-0,6
-Net dön. Kârı ile Geçm.Yıl Kârı	15.408	13.718	20.568	17.222	13.159	17.490	22.752	16,5	30,1
-Hisse Senedi İhraç Primleri		3.333	3.174	3.174	3.169	3.169	3.170	2,3	0,0
-Yedek Akçelerle Karşılanamayan Zarar	-18.756	-18.023	-17.992	-17.942	-17.945	-17.864	-17.867	-13,0	0,0
Katkı Sermaye	7.138	8.560	12.201	12.763	12.321	13.634	14.493	10,5	6,3
-Genel karşılıklar	2.534	3.641	4.083	4.310	4.584	4.665	5.060	3,7	8,5
-İkincil sermaye benzeri borçlar	3.347	5.493	5.538	5.523	5.460	5.339	5.182	3,8	-2,9
-SHMD ile iştirak ve bağlı ortaklıklara ilişkin değer artış fonlarının % 45'i		-692	2.461	2.798	2.111	3.420	4.022	2,9	17,6
Üçüncü Kuşak Sermaye	0	0	0	0	0	0	0	-	-
Sermayeden İndirilen Değerler	-4.339	-4.452	-1.300	-1.343	-1.392	-1.346	-553	-0,4	-58,9
Özkaynaklar	77.436	92.727	115.040	120.517	123.984	129.885	137.564	100	5,9

Ana sermaye kalemlerinin toplam sermaye¹² içindeki payı, sermaye kalitesine ilişkin temel göstergelerden biridir. Bu kapsamda, AB Ülkeleri ile Türkiye verileri karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Buna göre, Güney Kıbrıs, Finlandiya, Slovakya ve Malta için söz konusu oranın %90 üzerinde olduğu, Türkiye'nin söz konusu sıralamada %89,4 ile 6. sırada yer aldığı görülmektedir. Ana sermayenin toplam sermaye içindeki payı, finansal krizin etkilerinin en yoğun hissedildiği 2007 ve 2008 yıllarında %90'ın üzerinde yer almış, 2009 yılında ise 1,8 puanlık bir düşüşle %89,4 düzeyine gerilemiştir.

¹² Sermaye tutarı; ana sermaye, katkı sermaye ve üçüncü kuşak sermaye toplamından oluşmaktadır.

Tablo 3.2-3: AB Ülkeleri ve Türkiye İçin Sermaye Kalitesi Karşılaştırması

(%)	2007		2008		2009	
	Ana Sermaye/Sermaye	Katkı Sermaye/Sermaye	Ana Sermaye/Sermaye	Katkı Sermaye/Sermaye	Ana Sermaye/Sermaye	Katkı Sermaye/Sermaye
Avusturya	73,0	29,3	75,9	28,2	74,5	24,9
Belçika	72,2	27,7	70,7	30,3	77,4	23,8
Bulgaristan	78,2	21,8	75,0	25,0	82,3	17,7
Kıbrıs	-	-	88,6	12,3	91,5	10,2
Çek Cum.	87,3	12,7	91,2	8,8	88,0	12,0
Almanya	-	-	71,0	28,0	74,0	25,0
Estonya	-	-	69,0	31,0	72,0	28,0
İspanya	65,4	34,6	72,3	27,7	76,3	23,7
Finlandiya	88,0	12,0	87,0	13,0	90,0	10,0
Fransa	-	-	88,5	15,8	81,6	25,9
İrlanda	-	-	77,2	22,4	75,6	24,1
İtalya	-	-	75,8	22,2	75,8	20,7
Letonya	-	-	87,3	12,7	73,3	26,7
Litvanya	72,0	28,0	78,9	21,1	78,7	21,3
Lüksemburg	-	-	85,4	15,0	88,0	12,0
Malta	92,6	8,4	90,5	9,5	90,9	9,1
Portekiz	68,0	35,0	72,1	32,8	75,0	26,0
Romanya	-	-	77,3	22,7	78,6	21,4
Slovenya	67,9	32,1	78,2	21,8	76,9	23,1
Slovakya	-	-	89,4	10,6	91,1	8,5
İngiltere	68,0	31,8	74,4	41,0	78,3	31,9
Norveç	-	-	77,0	23,0	81,8	18,2
Türkiye	91,3	8,7	91,2	8,8	89,4	10,6

Kaynak: European Banking Authority

Kredi riskine esas tutar toplamının %86,6'sı, %100 risk ağırlıklı varlıklardan oluşmaktadır. Son çeyrekte, kredi hacmindeki büyümeye paralel olarak, %100 risk ağırlıklı varlıklarda görece yüksek bir artış meydana gelmiştir. Söz konusu dönemde %0 risk ağırlıklı varlıklar 18,5 milyar TL artarken, %100 risk ağırlıklı varlıklar 43,8 milyar TL artış göstermiştir. Konut kredilerindeki artışa paralel olarak, ipotek teminatlı kredilerin artması sebebiyle, %50 risk ağırlıklı varlıklarda önceki çeyreğin üzerinde ve 11,8 milyar TL tutarında artış meydana gelmiştir.

Tablo 3.2-4: Riske Esas Tutarlar ve Risk Ağırlıklı Varlıklar

(Milyon TL)	2007	2008	Ara.09	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10		% Değişim Eyl.10-Ara.10
							Tutar	Ağırlık.Tutar	
- Risk Ağırlığı %0 Olan Varl.	229.758	228.731	262.657	251.271	261.134	246.219	264.778	0	7,5
- Risk Ağırlığı %10 Olan Varl.	0	0	0	0	0	0	0	0	-
- Risk Ağırlığı %20 Olan Varl.	63.713	48.257	51.460	51.711	49.248	51.603	55.585	11.117	7,7
- Risk Ağırlığı %50 Olan Varl.	78.757	94.785	99.039	105.458	113.131	117.472	129.169	64.585	10,0
- Risk Ağırlığı %100 Olan Varl.	290.711	375.908	402.532	424.448	461.338	482.725	526.525	526.525	9,1
- Risk Ağırlığı %150 Olan Varl.	-	1.747	2.228	2.104	2.464	2.683	2.942	4.412	9,7
- Risk Ağırlığı %200 Olan Varl.	-	173	392	431	426	513	636	1.273	24,0
Kredi Riskine Esas Tutar	343.275	435.919	466.470	491.538	532.300	556.832		607.912	9,2
Piyasa Riskine Esas Tutar	14.854	19.947	24.939	27.591	28.494	29.669		32.694	10,2
Op. Riske Esas Tutar	51.180	59.681	70.569	84.975	84.975	84.975		84.975	0,0
Toplam Risk Ağırlıklı Varl.	409.309	516.547	561.979	605.103	645.769	671.475		725.581	8,1

*Operasyonel riske esas tutar, SY430 formundan alınmış olup, temel göstere yaklaşımına göre hesaplanan değerden farklılık arz etmektedir.

Sermaye yükümlülüğü, maruz kalınan riskler sebebiyle bulundurulması gereken asgari sermaye tutarını ifade etmekte ve riske esas tutarlar baz alınarak hesaplanmaktadır. Bankacılık sektörünün sermaye yükümlülüğünün %83,8'i kredi riskinden, %11,7'si operasyonel riskten, %4,5'i ise piyasa riskinden oluşmaktadır. Özkaynak toplamından sermaye yükümlülüğü tutarının düşülmesi suretiyle hesaplanan serbest özkaynak tutarı, bir önceki çeyreğe göre 3,3 milyar TL artarak, 79,5 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Tablo 3.2-5: Yasal Sermaye Yükümlülüğünün Dağılımı

Aralık 2010	Mevduat		KYB		Katılım B.		Toplam	
	Mil. TL	% Pay	Mil. TL	% Pay	Mil. TL	% Pay	Mil. TL	% Pay
Kredi Riski Sermaye Yük.	44.497	83,6	1.597	82,4	2.540	88,6	48.633	83,8
Piyasa Riski Sermaye Yük.	2.501	4,7	101	5,2	14	0,5	2.616	4,5
Operasyonel Risk Sermaye Yük.	6.245	11,7	240	12,4	313	10,9	6.798	11,7
Toplam Serm. Yük.	53.243	100,0	1.937	100,0	2.866	100,0	58.046	100,0
Serbest Özkaynak	64.721		12.265		2.532		79.518	
Eylül 2010	Mevduat		KYB		Katılım B.		Toplam	
	Mil. TL	% Pay	Mil. TL	% Pay	Mil. TL	% Pay	Mil. TL	% Pay
Kredi Riski Sermaye Yük.	40.711	82,7	1.452	81,0	2.383	87,8	44.547	82,9
Piyasa Riski Sermaye Yük.	2.254	4,6	101	5,6	18	0,7	2.374	4,4
Operasyonel Risk Sermaye Yük.	6.245	12,7	240	13,4	313	11,5	6.798	12,7
Toplam Serm. Yük.	49.211	100,0	1.793	100,0	2.714	100,0	53.718	100,0
Serbest Özkaynak	62.118		11.605		2.444		76.167	

Olası kur ve faiz değişimlerinin SYR'ye olan etkisi incelendiğinde, diğer değişkenler sabitken, ABD Doları kurunda meydana gelecek %10 düzeyindeki artışın, SYR'de 0,37 puanlık bir düşüş yaratacağı görülmektedir. Avro kurunda %10 düzeyinde meydana gelecek bir artış ise, SYR'de 0,27 puanlık bir düşüş meydana getirecektir. Buna karşılık, faiz haddinde meydana gelecek 1 puanlık yukarı yönlü bir değişim, SYR'yi 0,56 puan düşürecek; 1 puanlık aşağı yönlü bir değişim ise SYR'yi 0,57 puan artıracaktır.

Tablo 3.2-6: Olası Kur ve Faiz Değişimlerinin Sermaye Yeterliliği Rasyosuna Etkisi

	Kurdaki (ABD Doları) Değiş. (%)				Kurdaki (Avro) Değişim (%)				TL Faiz Oranlarındaki Değişim (Puan)			
	-10	1	5	10	-10	1	5	10	-2	-1	+1	+2
Tahmini RAV Değişimi (%)	-1,22	0,12	0,61	1,22	-0,66	0,07	0,33	0,66	0,83	0,41	-0,40	-0,78
Tahmini Özkaynak Değişimi (%)	-0,83	0,08	0,00	-0,82	0,82	-0,08	-0,41	-0,82	7,21	3,55	-3,45	-6,80
Tahmini SYR Değişimi (puan)	0,07	-0,01	-0,11	-0,37	0,27	-0,03	-0,14	-0,27	1,15	0,57	-0,56	-1,11

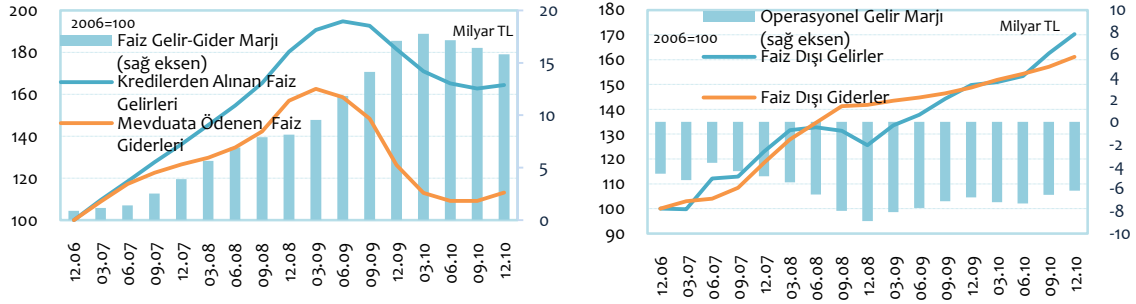
3.3 Kârlılık Analizi

Bankacılık sektörünün dönem net kârı, 2010 yılının sonunda bir önceki yıl sonuna göre %9,7 oranında artarak 22,1 milyar TL düzeyine ulaşmıştır. 2009 yıl sonuna göre bir önceki döneme göre %50,9 olarak gerçekleşen net kâr artış oranının, 2010 yıl sonu itibarıyla %9,7 düzeyinde gerçekleşmesi, bankacılık sektörü net kâr artış oranının azalma eğilimi gösterdiğine işaret etmektedir.

2010 yıl sonuna sektörün toplam gelirleri, 101,4 milyar TL, toplam giderleri ise 74,1 milyar TL düzeyinde olup, 2009 yıl sonuna göre sektör gelirleri 4,97 milyar TL, giderleri ise 7,17 milyar TL azalma göstermiştir. Sektörün net faiz gelirlerinin söz konusu dönemde 3,1 milyar TL azalmasına rağmen, kârlılık artışının altında yatan temel faktör kredi kalitesindeki artışa paralel olarak özel karşılıklarda meydana gelen 4,7 milyar TL tutarındaki azalmadır. Bununla beraber, faiz dışı gelirler ve faiz dışı giderler paralel bir değişim arz etmektedir.

Son 12 ayda, kredilerden alınan faiz gelirleri %9,5 oranında ve 5 milyar TL azalırken, mevduata ödenen faiz giderleri %19,5 oranında ve 3,7 milyar TL azalmıştır. Kredi faiz gelirleri ile mevduat faiz giderlerinin yıllıklandırılması suretiyle oluşturulan ve 2006 yıl sonu baz alınarak oluşturulan endeks, 2010 yılının ilk çeyreğine kadar kredilerden alınan faiz gelirlerindeki düşme hızının, mevduata ödenen faiz giderlerindeki düşme hızının oldukça gerisinde olduğunu göstermektedir. 2010 yılı ilk çeyreğinden itibaren ise, yıllıklandırılmış kredi faiz gelirlerinin, yıllıklandırılmış mevduat faiz giderlerinden daha hızlı azalması sebebiyle, faiz marjının azaldığı görülmektedir.

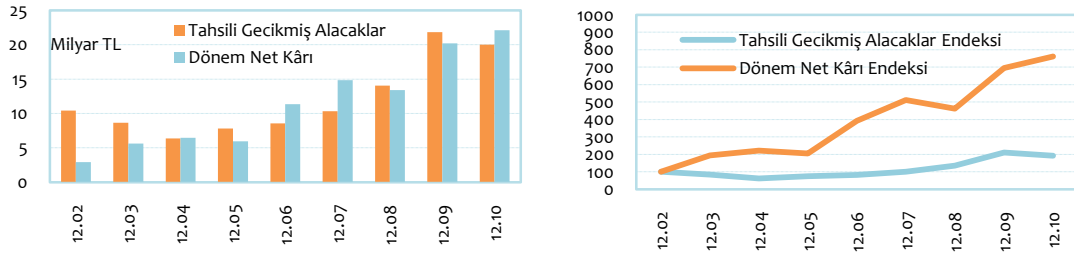
Grafik 3.3-1: Kredi ve Mevduat Faiz Gideri - Faiz Dışı Gelir-ve Gider Değişim Endeksi ve Marjı

Not: Değişim endeksleri her bir dönem için önceki 12 aya ait tutarlar toplanarak elde edilmiştir.

Faiz dışı gelirler ile faiz dışı giderler farkına eşit olan operasyonel gelir marjının, yıllıklandırılmış tutarlara göre hesaplanan değeri, Aralık 2010 itibarıyla eksi 6,2 milyar TL düzeyindedir. Yılın son çeyreğinde faiz dışı giderlerdeki artış hızının, faiz dışı gelirlerdeki artış hızının gerisinde kalması dolayısıyla, negatif operasyonel gelir marjında azalma görülmüştür.

Grafik 3.3-2: Dönem Net Kârı-Tahsili Gecikmiş Alacaklar Değişimi

Tahsili gecikmiş alacaklar tutarı, küresel ekonomik krizin etkilerinin yoğun olarak yaşanması sebebiyle takibe dönüşüm oranının görece yüksek olduğu 2008 ve 2009 yıllarında, yıl sonları itibarıyla dönem net kârının üzerindedir. Bununla birlikte takibe dönüşüm oranı 2010 yılbaşıdan itibaren azalma eğilimine girmiştir. Aralık 2010 itibarıyla, kredi kalitesindeki iyileşme dolayısıyla, özel karşılıklardaki azalmanın da etkisiyle, dönem net kârının tahsili gecikmiş alacakların 2,1 milyar TL üzerinde yer aldığı görülmektedir. Takibe dönüşüm oranı 2008 yıl sonunda %3,7 iken, 2009 yıl sonunda %5,3 düzeyine çıkmış, 2010 yıl sonu itibarıyla yine %3,7 düzeyine gerilemiştir.

2010 Aralık itibarıyla, bankacılık sektörünün dönem net kârının %92,7'si mevduat bankalarına, %3,8'i kalkınma ve yatırım bankalarına, %3,4'ü ise katılım bankalarına aittir. 2009 yılında ise söz konusu oran, mevduat bankaları için %91,6; kalkınma ve yatırım bankaları için %3,8; katılım bankaları için ise %3,4 düzeyindedir. Sektörün toplam kârı içinde mevduat bankalarının payının 2010 yılında arttığı gözlenmektedir. 2010 yılında kalkınma ve yatırım bankalarının kârı bir önceki yıla göre azalmıştır. Net faiz gelirleri, fonksiyon grupları itibarıyla azalma göstermekle beraber, özel karşılıklardaki düşme ve faiz dışı gelirlerdeki artış, kârlılığı olumlu etkileyen faktörlerdir. Söz konusu dönemde mevduat bankaları sermaye piyasası işlemlerinden 418 milyon TL, kalkınma ve yatırım bankaları ise 18 milyon TL zarar ederken, katılım bankaları 208 milyon TL kâr etmiştir. Aynı dönemde sektör 581 milyon TL kambiyo kârı elde etmiştir.

Tablo 3.3-1: Fonksiyon Grupları İtibarıyla Gelir-Gider Kalemleri

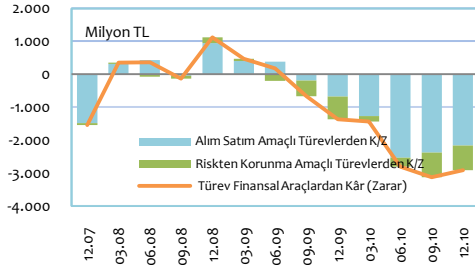
(Aralık 2010) (Milyon TL)	Mevduat		Katılım		KYB		Toplam	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Kredilerden Alınan Faizler	48.504	43.856	2.961	2.846	1.014	796	52.479	47.498
Mali Piyasalardan Alınan Faizler	2.000	1.540	161	59	480	384	2.641	1.983
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	27.777	25.713	99	146	381	352	28.257	26.211
Faiz Gelirleri	79.995	72.647	3.393	3.189	1.903	1.561	85.291	77.396
Mevduata Verilen Faizler	33.565	30.043	1.805	1.638	0	0	35.370	31.681
Mali Piyasalara Ödenen Faizler	7.259	6.308	36	42	376	249	7.671	6.599
Faiz Giderleri	41.237	36.747	1.843	1.680	408	298	43.388	38.725
Net Faiz Gelirleri	38.758	35.899	1.550	1.509	1.495	1.263	41.803	38.671
Özel Karşılıklar	9.231	4.847	578	307	75	56	9.884	5.209
Kredilerden Alınan Ücret ve Komisyonlar	2.681	2.618	538	580	81	96	3.300	3.294
Bankacılık Hizmet Gelirleri	10.140	10.706	326	291	71	97	10.569	11.094
Faiz Dışı Gelirler	19.370	22.150	1.361	1.407	393	459	21.125	24.016
Operasyon Giderleri	10.960	12.351	703	805	317	354	11.980	13.510
Menkul Değerler Değer Azalma Provizyonu	125	163	0	0	20	3	145	166
İştirakler, Bağlı ve Birl. Kont. Ed. Ort. Değer Azalma Provizyonu	72	19	1	10	11	4	84	33
Faiz Dışı Giderler	25.817	27.892	1.444	1.665	629	644	27.890	30.201
Sermaye Piyasası İşlem Kârları/Zararları	860	-418	342	208	73	-18	1.275	-229
Kambiyo Kârları/Zararları	735	552	-92	-26	-7	54	635	581
Diğer Faiz Dışı Gelirler	1.595	81	250	182	65	40	1.910	304
Dönem Kârı	23.080	25.302	889	944	1.183	1.022	25.152	27.268
Dönem Net Kârı	18.490	20.524	705	759	988	846	20.183	22.131

Mali Piyasalardan Alınan Faizler: Bankalardan Alınan Faizler+Para Piyasasından Alınan Faizler+Ters Repo İşlemlerinden Alınan Faizler

Mali Piyasalara Ödenen Faizler: Repo Faiz Giderleri + Bankalara Ödenen Faiz Giderleri + Para Piyasası İşlemleri Faiz Gideri

Operasyon Giderleri: Personel Giderleri + Kıdem Tazminatı Karşılık Gideri + Diğer İşletme Giderleri + Amortisman Giderleri

Sermaye piyasası işlemleri kapsamında, menkul değer alım-satım işlemlerinden 3,1 milyar TL kâr eden sektör, 2,1 milyar TL'si alım-satım amaçlı türev araçlardan olmak üzere, türev finansal araçlardan 2,9 milyar TL zarar etmiştir. Sonuç olarak, sektör, Aralık 2010 itibarıyla sermaye piyasası işlemlerinden 229 milyon TL zarar etmiştir.

Grafik 3.3-3: Türev Finansal Araçlardan Kâr/Zarar

(Milyon TL)	2009	2010
Vadeli döviz alım satım işlemlerinden	742	579
Vadeli faiz sözleşmesi alım satım işlemlerinden	-22	4
Swap para alım satım işlemlerinden	-862	-1.745
Swap faiz alım satım işlemlerinden	-1.191	-1.572
Kredi temerrüt swabı alım satım işlemlerinden	4	-7
Futures para alım satım işlemlerinden	-4	6
Futures faiz alım satım işlemlerinden	-4	-9
Para alım satım opsiyonlarından	181	233
Faiz alım satım opsiyonlarından	28	15

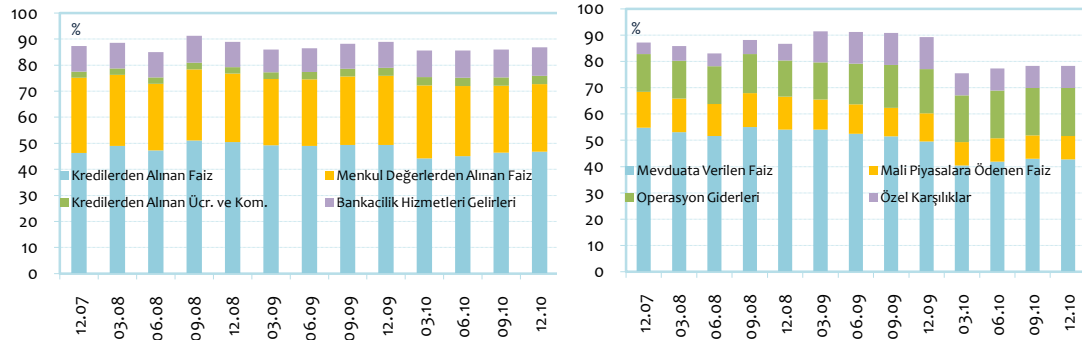
Riskten korunma ve alım-satım amaçlı türevlerden toplam K/Z'dir.

Kredi türleri itibarıyla faiz gelirlerinin gelişimi incelendiğinde, tüketici kredilerinden alınan faiz gelirlerinin toplam kredi faiz gelirlerinin %31,5'ini oluşturduğu görülmektedir. Yılın son çeyreğinde tüketici kredilerinden alınan faizler 3,9 milyar TL artmıştır. Önceki yıl ile karşılaştırıldığında, 2010 yılında tüketici kredisi faiz gelirlerinin 568 milyon TL, tasfiye olacak alacaklardan alınan faizlerin 352 milyon TL, mali kesime verilen kredilerden alınan faizlerin ise 85 milyon TL'lik artış kaydettiği, diğer tüm kredi türleri itibarıyla faiz gelirlerinin azaldığı görülmektedir.

Tablo 3.3-2: Kredi Türleri İtibarıyla Faiz Gelirleri

(Haziran 2010)	2008		2009		03.2010		06.2010		09.2010		12.2010	
	Mio. TL	% Pay	Mio. TL	% Pay	Mio. TL	% Pay	Mio. TL	% Pay	Mio. TL	% Pay	Mio. TL	% Pay
Tüketici Kredilerinden Faiz Gel.	13.194	25,3	14.399	27,4	3.590	31,5	7.248	31,5	11.042	31,6	14.967	31,5
Taksitli Ticari Kredilerden Faiz Gel.	6.549	12,6	6.406	12,2	1.387	12,2	2.749	11,9	4.130	11,8	5.530	11,6
Kredi Kartlarından Faiz Gel.	5.819	11,2	6.102	11,6	1.198	10,5	2.414	10,5	3.641	10,4	4.840	10,2
İhtisas Kredilerinden Faiz Gel.	2.807	5,4	3.203	6,1	661	5,8	1.328	5,8	2.009	5,7	2.757	5,8
İhracat Kredilerinden Faiz Gel.	2.585	5,0	2.643	5,0	403	3,5	808	3,5	1.217	3,5	1.655	3,5
Kredili Mevduattan Faiz Gel.	2.146	4,1	2.603	5,0	580	5,1	1.168	5,1	1.755	5,0	2.372	5,0
Mali Kesime Kredilerden Faiz Gel.	787	1,5	630	1,2	147	1,3	307	1,3	503	1,4	715	1,5
TOA ve Zarar Nitel. Alacaklar. Faiz Gel.	723	1,4	803	1,5	256	2,2	561	2,4	834	2,4	1.155	2,4
Kredilerden Alınan Faiz Gelirleri	52.110	100,0	52.478	100,0	11.387	100,0	23.017	100,0	34.995	100,0	47.498	100,0

Gelir kalemlerinin, toplam gelir içindeki dağılımı incelendiğinde, 2010 yıl sonu itibarıyla, toplam gelirlerin %46,8'inin kredilerden alınan faizlerden; %25,8'inin ise menkul değerlerden alınan faizlerden oluştuğu görülmektedir. Kredilerden alınan ücret ve komisyonlar ile bankacılık hizmet gelirleri toplamı ise, toplam gelirlerin %14,1'ini oluşturmaktadır. Gider kalemlerinin dağılımı incelendiğinde ise, söz konusu dönemde, toplam giderlerin %42,7'sinin mevduata ödenen faizlerden oluştuğu görülmektedir.

Grafik 3.3-4: Gelir/Gider Kalemlerinin Toplam Gelir/Gider İçindeki Payları

*Giderlere vergi provizyonu dahil edilmemiştir.

2010 yılının son çeyreğinde, bankacılık sektörünün aktif kârlılığının paralel bir seyir izleyerek %2,5 düzeyinde kaldığı, özkaynak kârlılığının ise 0,1 puanlık küçük bir düşüş ile %18,1 düzeyine geldiği görülmektedir.

Tablo 3.3-3: Aktif ve Özkaynak Getiri Oranları

	ROA (%)						ROE (%)					
	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Sektör	2,0	2,6	2,7	2,6	2,5	2,5	16,8	20,2	20,1	19,1	18,2	18,1
Mevduat	1,9	2,6	2,7	2,6	2,5	2,5	17,5	22,0	21,9	20,8	19,9	19,7
Katılım	2,8	2,4	2,3	2,2	2,1	2,0	21,6	17,3	17,4	16,5	15,8	15,5
KYB	4,5	4,0	3,6	3,2	2,8	3,0	9,4	8,5	7,6	6,8	6,1	6,3
Büyük Ölçek	2,2	2,7	2,9	2,8	2,7	2,6	19,3	24,6	25,0	24,1	22,7	21,9
Orta Ölçek	1,4	1,9	1,7	1,6	1,7	1,9	10,2	14,3	12,3	11,8	12,4	14,5
Küçük Ölçek	2,4	3,0	2,6	2,5	2,2	2,2	9,9	9,3	7,8	7,7	7,1	7,5

Faiz oranlarında meydana gelen düşüş sebebiyle, bankacılık sektöründe varlıkların gelir yaratma oranı, önceki yıl sonundaki değerin 2,5 puan gerisinde yer almaktadır. Söz konusu dönemde sektörün ortalama aktif büyüklüğü %22 oranında artarken, toplam gelirlerin %4,7 oranında azalması, toplam gelirler/ortalama aktifler rasyosunun düşmesine sebep olmuştur. Toplam giderlerin yükümlülükler oranı ise, 2009 yıl sonuna göre 1,1 puan düşüş göstermiştir.

Kutu 11: Seçilmiş Ülkelerde Aktif ve Özkaynak Kârlılık Oranları

Ülkeler bazında aktif kârlılığı (ROA) ve özkaynak kârlılığının (ROE) gelişimi incelendiğinde, küresel ekonomik krizin etkilerinin yoğun olarak yaşandığı 2008 yılında pek çok ülkede aktif ve özkaynak kârlılıklarında negatif değerlere varan önemli düşüşler olduğu görülmektedir. Söz konusu dönemde Türk bankacılık sektöründe de kârlılık oranları ılımlı bir şekilde düşmekle beraber, pek çok ülke ile karşılaştırıldığında sektör oldukça yüksek kârlılık oranları ile çalışmaya devam etmiştir. 2010 yılı itibarıyla, sektör en yüksek kârlılık oranlarına sahip ülkeler arasındadır.

	ROA					ROE					
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010	Son veri
Gelişmiş Ekonomiler											
Avustralya	1.0	1.0	0.7	1.0	1.1	16.7	17.4	13.7	18.6	20.1	Eylül
Avusturya	0.7	0.8	0.1	0.1	0.4	16.9	17.0	2.6	1.5	6.8	Eylül
Belçika	0,7	0,4	-1,3	-0,1	-	22,4	13,2	-36,5	-2,7	-	Aralık
Kanada	0.9	0.8	0.4	0.7	1.1	21.8	20.1	9.8	18.2	23.3	Eylül
Danimarka	1.3	1.0	...	-0.1	-0.1	21.9	17.3	...	-3.2	-3.2	Eylül
Finlandiya	1.2	1.4	0.8	0.6	0.7	14.4	19.1	13.4	10.7	13.4	Mart
Fransa	0.6	0.4	0.0	0.3	-	14.0	9.8	-1.0	7.2	-	Aralık
Almanya	0.4	0.3	-0.3	0.2	0.2	9.4	6.6	-7.7	5.0	5.0	Eylül
Yunanistan	0.8	1.0	0.2	-0.9	0.1	12.7	14.8	3.2	-11.8	1.2	Haziran
İzlanda	2.6	1.5	...	2.4	...	39.1	22.4	...	18.7	-	Aralık
İrlanda	0.8	0.7	...	...	...	19.1	16.4	...	...	-	Haziran
İsrail	1,0	1,2	0,0	0,2	...	17,6	20,0	0,2	4,1	-	Aralık
İtalya	0.8	0.7	0.3	0.3	0.3	14.3	12.8	4.5	4.0	4.0	Haziran
Japonya	0.4	0.3	-0.2	0.2	...	8.5	6.1	-6.9	4.7	-	Mart
Kore	1,1	0,8	0,5	0,4	...	14,6	14,6	7,2	5,8	-	Aralık
Lüksemburg	0,9	0,8	0,2	0,6	0,9	22,0	20,4	5,5	11,6	13,5	Mart
Malta	1,2	1,0	0,6	1,8	...	12,1	11,8	4,6	12,0	-	Aralık
Hollanda	0.4	0.6	-0.4	0.0	0.1	15.4	18.7	-12.5	0.0	3.0	Eylül
Norveç	0.9	0.8	0.5	0.8	0.8	18.4	17.0	10.7	11.6	11.0	Eylül
Portekiz	1.1	1.1	0.3	0.4	0.5	17.0	16.6	5.7	6.6	8.1	Eylül
Singapur	1.4	1.3	1.0	1.3	1.6	13.7	12.9	10.7	13.8	18.1	Eylül
İspanya	1.0	1.1	0.7	0.6	0.6	19.7	20.0	12.6	9.2	9.4	Mart
İsveç	0.8	0.8	0.6	0.4	-	21.0	19.7	14.3	8.0	-	Yıllık
İsviçre	0.9	0.7	0.3	0.5	-	17.7	15.4	5.4	7.3	-	Yıllık
İngiltere	0.5	0.4	-0.4	0.1	0.3	8.9	6.2	-10.3	2.6	6.1	Mart
ABD	1.3	0.8	0.0	0.2	0.2	12.3	7.8	0.4	1.8	1.5	Eylül
Yükselen Ekonomiler											
Merkezi ve Doğu Avrupa											
Macaristan	1.5	1.2	0.8	0.7	0.4	23.8	18.4	11.6	9.3	4.9	Eylül
Polonya	1.7	1.9	1.5	0.8	-	22.2	24.9	20.5	10.7	-	Eylül
Türkiye	2.5	2.8	2.0	2.6	2.5	19.2	21.8	16.8	20.2	18.1	Aralık
Asya											
Çin	0.9	0.9	1.0	0.8	0.8	14.9	16.7	17.1	15.1	16.1	Eylül
Hindistan	0.9	0.9	1.0	1.0	...	12.7	13.2	12.5	12.3	-	Mart
Latin Amerika											
Arjantin	1.9	1.5	1.6	2.3	2.4	14.3	11.0	13.4	19.2	19.7	Nisan
Brezilya	2.7	2.9	1.5	1.9	2.2	27.3	28.8	15.3	20.4	23.7	Eylül
Diğer											
Rusya	3.3	3.0	1.8	0.7	0.7	26.3	22.7	13.3	4.1	4.1	Eylül
Meksika											
S.Arabistan											

Kaynak: IMF Global Financial Stability Report, Ekim 2010, IMF FSI veri tabanı, BDDK

NOT: Ülkelerin muhasebe, vergi ve denetim rejimlerinde farklılıklar bulunması nedeniyle, ülkeler arası karşılaştırma yapılırken veriler ihtiyatlı yorumlanmalıdır.

Tablo 3.3-4: Kârlılık ve Yatırım Getiri Rasyoları

(%)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Mar.10	Haz.10	Eyl.10	Ara.10
Kârlılık Rasyoları											
Toplam Gelirler/Ort. Top. Aktif	22,9	17,2	15,9	15,5	16,4	15,9	13,8	3,2	6,2	8,7	11,3
Toplam Giderler/Ort.Top. Pasif	18,1	13,4	12,6	11,8	12,5	12,5	9,3	2,3	4,4	6,3	8,2
Net faiz marjı*	5,1	6,4	5,4	4,7	4,9	4,8	5,4	1,3	2,4	3,3	4,3
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	140,8	177,6	176,3	160,9	158,0	156,5	196,1	218,2	208,8	199,7	199,9
Faiz Gelirleri/Faiz Getirili Aktifler	19,7	16,2	12,6	12,9	14,0	13,9	11,9	2,6	4,9	7,1	8,9
Faiz Giderleri/Faiz Maliyetli Pasifler	14,2	9,6	7,4	8,4	9,5	9,3	6,6	1,3	2,6	3,9	4,9
Spread**	5,5	6,7	5,1	4,6	4,5	4,6	5,3	1,3	2,4	3,2	4,0
Faiz Dışı Gelirler/Faiz Dışı Giderler	95,5	50,9	63,0	74,8	77,7	66,2	75,6	82,9	85,0	83,0	79,5
Etkinlik oranı***	54,3	58,0	62,9	53,0	51,2	54,6	44,3	44,4	44,7	46,9	48,0
Mevduata Ödenen Faiz/Ort.Mevduat	16,6	11,0	9,5	10,0	10,8	11,0	7,4	1,5	2,9	4,4	5,7
Kredilerden Faiz Geliri/Ort.Krediler	19,9	18,9	16,7	15,1	16,1	15,8	14,4	3,1	5,9	8,5	10,7
Kredilerden Ücret-Komisyon Geliri/Ort.Krediler	1,6	1,3	1,0	0,8	0,7	0,8	0,9	0,2	0,4	0,6	0,7
Menkul Değerlerden Faiz Geliri/Ort.MDP	24,5	18,1	14,0	14,0	14,8	15,3	12,3	2,9	5,3	7,1	9,5
Kâr Eden Banka Say./Top. Banka Say.	39/50	40/48	45/51	41/50	46/50	44/49	46/49	44/49	44/49	45/49	46/49
Kâr Eden Banka. Akt./Top. Aktifler	97,6	91,7	93,9	99,3	99,7	99,8	99,8	99,6	99,6	99,6	99,6
Yatırım Getiri Rasyoları											
Hisse Başına Kâr (milyon TL)	-	-	-	-	-	4,59	5,32	2,29	2,30	2,32	2,39
Temettü/Dönem Net Kâr****	-	-	-	-	-	35,7	12,9	23,0	28,4	22,2	-

*Net faiz marjı: Net Faiz Gelirleri/Ortalama Toplam Aktifler

**Spread: (Faiz gelirleri/Faiz getirili aktifler)-(Faiz giderleri/Faiz maliyetli pasifler)

***Etkinlik oranı: Faiz dışı giderler/(Net faiz gelirleri+Faiz dışı gelirler)

**** Özkaynak değişim tabloları esas alınmıştır.

2010 yılının son çeyreğinde faiz gelirleri ve giderleri paralel bir değişim göstermiş, söz konusu dönemde her iki kalem de %35,3 oranında artmıştır. Dolayısıyla faiz gelirlerinin faiz giderlerini karşılama oranı bir önceki çeyreğe göre yalnızca 0,2 puan değişiklik göstermiştir. Geçen yıl sonu ile karşılaştırıldığında, faiz gelirlerinin faiz giderlerini karşılama oranının, olumlu bir gelişme kaydederek 3,8 puan yükseldiği görülmektedir. Aralık 2010 itibarıyla, faiz gelirleri, faiz giderlerinin yaklaşık 2 katı düzeyinde gerçekleşmiştir.

Sektör varlıklarının net faiz geliri yaratma derecesini gösteren net faiz marjının, önceki yılın aynı dönemleri ile karşılaştırıldığında, 2010 yılbaşıdan itibaren giderek artan oranlarda düşme eğilimi gösterdiği görülmektedir. Net faiz marjındaki düşme oranı, ilk çeyrekte 0,1 puan iken, ikinci çeyrekte 0,4, üçüncü çeyrekte 0,9 puan, dördüncü çeyrekte ise 1,1 puan olarak gerçekleşmiştir.

Aralık 2010 itibarıyla, faiz getirili aktiflerin faiz geliri yaratma kapasitesi %8,9 iken, faiz giderlerinin faiz maliyetli pasiflere oranı %4,9'dur. Faiz gelir marjı ile faiz gider marjı arasındaki farkı ifade eden spread ise, geçen yılın aynı dönemine göre 1,3 puan azalarak, %4 düzeyine gerilemiştir.

2010 yılının son çeyreğinde, önceki yılın aynı dönemine göre, kredilerden alınan faizin ortalama kredilere oranı, mevduata ödenen faizin ortalama mevduata oranından daha yüksek oranda bir azalma göstermiştir. Faiz dışı gelirler-faiz dışı giderler dengesinin ise, diğer kârlılık göstergeleriyle karşılaştırıldığında sektörün lehine bir gelişim kaydettiği ve önceki yıl sonuna göre 3,9 puan yükseldiği görülmektedir.

2010 yıl sonu itibarıyla, Türk bankacılık sektöründe yer alan 49 bankanın 46'sı kâr etmiştir. Kâr eden bankaların aktif toplamalarının sektör aktiflerine oranı %99,6 düzeyindedir.

Dağıtılan temettünün dönem net kârına oranı, 2008 yılında %35,7 iken, 2009 yılında %12,9 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2010 yıl sonu dönem net kârının dağıtılmasına ilişkin kararlar, bu yıl içindeki genel kurul kararlarıyla verilecek olduğundan 2010 yıl sonu dağıtılan temettü tutarı verilememektedir.

3.4 Senaryo Analizleri

Senaryo oluşturma amacıyla kullanılan ekonometrik model çerçevesinde, dört ayrı gelişme varsayılarak, çeşitli stres faktörlerinin model bazlı değişimlerini öngören senaryolar geliştirilmiştir. Söz konusu senaryolarda TL faiz oranı 5,7, dolar faiz oranı 2,7, avro faiz oranı 2,63, TDO 3,6 ve SYR 18,21 taban değerler olarak dikkate alınmıştır. Ayrıca değerlendirmede İller Bankası verileri hariç tutulmuştur. Varsayılan gelişmelere göre risk faktörlerinin beklenen değerleri aşağıda yer almaktadır.

"TL Faizlerde 6 puanlık artış" senaryosunda nakdi kredi kayıp oranının 0,03 ve TL, avro ve dolar faiz oranlarının sırasıyla 11,70, 2,99 ve 2,71 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Ayrıca, hisse senedi fiyatlarının aylık %15,76 oranında artış, dolar kurunun %24,20 oranında düşüş ve avro kurunun %2,89 oranında yükselme göstereceği beklenmektedir.

"Avro'nun günlük %10 yükselmesi" senaryosunun, TL, dolar ve avro faizlerde yükselmeye ve dolar kurunda ise düşüşe yol açacağı öngörülmektedir. Aynı senaryo kapsamında, hisse senedi fiyatlarının aylık %12,80 oranında artış göstereceği, nakdi kredi kayıp oranının % 0,10, vadeler arası mevduat geçişme oranının ise %1,57 olacağı beklenmektedir.

"İMKB 100 endeksinde gözlenen %10 düşüş" senaryosunda ise nakdi kredi kayıp oranının 0,12 ve TL, avro ve dolar faiz oranlarının sırasıyla 6,12, 2,65 ve 2,66 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Ayrıca, dolar kurunda %2,89 ve avro kurunda %3,51 yükselme beklenmektedir.

"Doların günlük %10 yükselmesi" senaryosunun, TL, dolar, avro faizlerde ve avro kurunda yükselmeye yol açacağı öngörülmektedir. Hisse senedi fiyatlarının aylık %2,80 oranında artış göstereceği, nakdi kredi kayıp oranının % 0,18, vadeler arası mevduat geçişme oranının ise %1,16 olacağı beklenmektedir.

Tablo 3.4-1: Senaryolar ve Senaryo Analizi Bulguları

Senaryolar ve Senaryo Sonucu Hesaplanan Stres Faktörleri (Aylık Etkiler-%)	Nakdi Kredi Kayıp Oranı ¹	Hisse Senedi Fiyatlarının Değişimi ²	USD Kuru Değişimi	EUR Kuru Değişimi	TL Faiz Oranı ³	USD Faiz Or. ⁴	EUR Faiz Or. ⁴	Mevduat Geçişme Oranı ⁵
Avro'nun günlük %10 yükselmesi	0,10	12,80	-4,24	10,00	4,65	2,25	2,38	1,57
USD'nin günlük %10 yükselmesi	0,18	2,80	10,00	6,56	5,02	2,55	2,48	1,16
TL Faizlerde 6 puanlık artış	0,03	15,76	-24,20	2,89	11,70	2,71	2,99	3,13
İMKB 100 endeksinde gözlenen % 10 düşüş	0,12	10,00	2,89	3,51	6,12	2,66	2,65	1,08

¹ Mevcut canlı kredi portföyündeki kredilerin zarara dönüşme yüzdesini ifade etmektedir.

² İMKB 100 endeksindeki değişimleri ifade etmektedir.

³ TCMB gecelik borç alma faiz oranını ifade etmektedir.

⁴ Yabancı para faiz oranları LIBOR baz alınarak hesaplanmıştır.

⁵ 1 aydan uzun vade dilimlerinde olan mevduatın çekilerek 1 aydan az vade dilimine transfer edilme oranını ifade etmektedir.

Geliştirilen senaryoların, 2010 Aralık ayı itibarıyla Bankacılık sektörü portföy değerleri üzerinden kârlılık üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde, "TL Faizlerde 6 puanlık artış" senaryosu sonucunda gerçekleşecek zararın 29,5 milyar TL olduğu tahmin edilmektedir. "İMKB 100 endeksinde gözlenen %10 düşüş" senaryosunda ise tahmini olarak 3,4 milyar TL'lik zarar ortaya çıkacağı beklenmektedir. Söz konusu zararların büyük kısmı olası TL faiz değişimlerinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.4-2: Senaryo Testi Sonuçları – Kâr-Zarar

Senaryo Sonuçları Kâr-Zarar (Milyon TL)	Kurlardan Gelen	Kredilerden	TRY Faizlerden	USD Faizlerden	EUR Faizlerden	Tahmini Top. K/Z	Menkul D. K/Z
Avro'nun günlük %10 yükselmesi	-1.531,5	-426,7	5.654,0	625,9	114,2	4.435,8	2.228,3
USD'nin günlük %10 yükselmesi	377,4	-768,1	3.639,0	207,5	68,3	3.524,0	1.319,6
TL Faizlerde 6 puanlık artış	-321,3	-128,0	-28.902,0	-13,8	-162,9	-29.528,0	-9.415,8
İMKB 100 endeksinde gözlenen % 10 düşüş	-686,5	-512,1	-2.207,5	55,2	-9,1	-3.359,9	-679,5

Tahmini kâr/zarar bilgileri ile paralel olarak, "TL Faizlerde 6 puanlık artış" senaryosunun SYR'yi %14,87'ye düşüreceği tahmin edilmektedir. "İMKB 100 endeksinde gözlenen %10 düşüş" senaryosunda ise tahmini SYR'nin %17,68'e düşebileceği gözlemlenmektedir.

Tablo 3.4-3: Senaryo Testi Sonuçları – Sermaye Yeterliliği

Senaryo Sonuçları Sermaye Yeterliliği (Milyon TL)	Tahmini Özkaynak	RAV'ı etkileyen Tahmini K/Z (Kur Hariç)	RAV'ı etkileyen Kur Değişim Tutarı	Tahmini RAV	Tahmini SYR (%)	Tahmini Sermaye İhtiyacı (%)	Asgari Oran Altı Tahmini SYR
Avro'nun günlük %10 yükselmesi	134.628,3	5.967,4	1.016,9	719.827,9	18,70	0	yok
USD'nin günlük %10 yükselmesi	133.716,5	3.146,7	11.797,0	728.801,0	18,35	0	yok
TL Faizlerde 6 puanlık artış	100.664,4	-29.206,8	-19.712,2	676.893,0	14,87	0	yok
İMKB 100 endeksinde gözlenen % 10 düşüş	126.832,6	-2.673,4	4.169,5	717.501,9	17,68	0	yok

BANKACILIK
DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU

Atatürk Bulvarı No:191 06680 Kavaklıdere / ANKARA
Tel : (0312) 455 65 29 Fax: (0312) 424 08 74

www.bddk.org.tr